

Полтавський державний аграрний університет

**МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної
конференції
«ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ»
20-21 квітня 2022 р.
м. Полтава**

... Усе моє, все зветься Україна.
Така краса висока і нетлінна.
ЩО хоч спинись і з БОГОМ говори

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА В КОНІНІ (М. КОНІН, ПОЛЬЩА)
ІНЖИНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАПОРІЖСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТОВ «БЕРДЯНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕСУ»
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛОВІ
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУЛУНБУРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (АРВМ, Г. Хайлар, КНР)

Федерація професійних
бухгалтерів та аудиторів
України

Полтавський державний
аграрний університет

Факультет
обліку та фінансів

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції
«ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»

20-21 квітня 2022 р.

м. Полтава

УДК 657:005.3
П 78

Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матеріали IV Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 20-21 квітня 2022 р.) / за ред. проф. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2022. 428 с.

ISBN 978-617-7915-11-8

Посвідчення УкрІНТЕІ № 09 від 12.01.2022 р.

***Затверджено до друку та поширення через мережу
Інтернет***

***Вченою радою факультету обліку та фінансів
Полтавського державного аграрного університету
(протокол № 6 від 07.02.2022 р.)***

Матеріали конференції спрямовані на науковий пошук, узагальнення та розроблення рекомендацій щодо можливих шляхів вирішення основних проблем розвитку обліку, аудиту та оподаткування підприємств аграрної сфери.

Тексти матеріалів(статей) подані в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність і зміст поданих матеріалів несуть автори. Редакційна колегія може не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

ISBN 978-617-7915-11-8

© Полтавський державний аграрний університет, 2022
© Колектив авторів

Організаційний комітет

Валентина АРАНЧІЙ – кандидат економічних наук, професор, ректор Полтавського державного аграрного університету (м. Полтава, Україна).

Олена ВОРОНОВСЬКА – к.е.н., професор факультету економіки та управління Хулунбуирського університету (г. Хайлар, КНР)

Владислав ЗЕЛІКМАН – кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу ННІ-науковий інститут «Інститут промислових та бізнес технологій» Українського державного університету науки і технологій (м. Дніпро, Україна);

Артур ЗИМНІЙ – доктор наук, професор, ректор Державної вищої професійної школи в Коніні (м. Конін, Польща);

Тетяна МАРЕНИЧ – доктор економічних наук, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Державного біотехнологічного університету (м. Харків, Україна).

Лариса МАРМУЛЬ – заслужений працівник освіти України, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Університет Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав, Україна)

Тетяна МЕЛІХОВА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту Інженерного навчально-наукового інституту Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна);

Інна НАЗАРЕНКО – доктор економічних наук, професор кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна);

Катерина ПИЛИПЕНКО – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, Україна);

Валерій ПЛАКСІЄНКО – академік АЕНУ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, Україна);

Оксана ПРОКОПИШИН – к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування (м. Львів, Україна);

Наталія ТАНКЛЕВСЬКА – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів Херсонський ДАЕУ (м. Херсон, Україна);

Тетяна ЧЕРНЯВСЬКА – доктор наук, професор, Державна вища професійна школа в Коніні (м. Конін, Польща);

Рафаел ЧЛЮЧІ – доцент, декан факультету економічного інжинірингу та бізнесу Технічний університет Молдови (м. Кишинів, Молдова).

Рунчева Наталія Вікторівна – доктор економічних наук, доцент, проректор з навково-педагогічної та наукової роботи ТОВ «Бердянський університет менеджменту і бізнесу», (м. Бердянськ, Україна).

**Вельмишановні учасники
IV Міжнародної науково-практичної конференції
«Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління
підприємницькою діяльністю»!**

У важкий для України період воєнного стану актуальність проблеми обліково-аналітичного забезпечення економічної стабільності в суспільстві набирає особливого статусу. Це стосується як завдання забезпечення умов функціонування окремих суб'єктів підприємства, так і роботи волонтерських об'єднань створених на базі як комерційних, так і бюджетних організацій, оцінки можливостей міжнародних та окремих іноземних підприємницьких структур і державних установ у наданні гуманітарної допомоги Україні, її раціональному розподілу та використанню. Особливої значимості при цьому набирає необхідність обґрунтування обсягу можливого збереження матеріально-технічної бази подальшої відбудови економіки країни для її повоєнного розвитку.

Оскільки сучасні процеси стосується всіх аспектів соціально-економічного життя суспільства програма конференції включає основні напрямки економічної науки на макро- та макрорівнях, що дає можливість всім учасникам конференції, починаючи від здобувачів вищої освіти до найвищого рівня економічного менеджменту держави, продемонструвати свої напрацювання, ідеї, пропозиції, обмінятися досвідом та узагальнити практичний і теоретичний матеріал для подолання вказаних сучасних проблем.

Від імені колективу кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавського державного аграрного університету вітаю Вас з початком роботи Міжнародної конференції та бажаю творчої наснаги, ділової активності, впевненості в своїх силах, невтомності у новаторському пошуку та бажанні досягти успіху в вирішенні поставлених завдань.

З повагою, доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри бухгалтерського
обліку та економічного контролю
Полтавського державного аграрного університету

Валерій Плаксієнко

21 квітня 2022 року

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	5
------------------	---

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ НА М

<i>DIGITIZATION AND ITS IMPORTANCE IN THE DEVELOPMENT OF THE STATE, BUSINESS</i>	18
--	----

L. Filipishyna, K. Filipishyna

<i>СУЧАСНИЙ ЕТАП ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ</i>	23
---	----

С. Б. Довбня, І. В. Папуша

<i>ДІАГНОСТИКА СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ</i>	28
--	----

О. В. Єгорова

<i>ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКО-БЕЗПЕКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ</i>	33
---	----

З.Б. Живко, Г.З. Леськів, В.В. Гобела

<i>РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ БІЗНЕСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	38
--	----

М. Ігнатенко, Л. Мармуль

<i>МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА</i>	44
---	----

Ж. А. Кононенко

<i>ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ</i>	48
---	----

В.А. Кулик

<i>ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	51
---	----

С. Кучеренко, Л. Леваєва

<i>ЗАХОДИ З ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	59
---	----

А. Осіпова

<i>РИЗИКИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА</i>	63
--	----

Г. Сиротюк

<i>ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНЕ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	<i>ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ</i>	<i>68</i>
	В. Б. Смолінський	
<i>ШЛЯХИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТАРОПРОМИСЛОВИХ МІСТ ТА РЕГІОНІВ В УМОВАХ РЕЦЕСІЇ</i>		<i>73</i>
	О. Шапуров	
<i>ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ТА РЕЗЕРВИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ</i>		<i>78</i>
	Н. Шкроміда, Я. Момот	

СЕКЦІЯ 2
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

<i>СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ</i>		<i>83</i>
	К.В. Бондаревська, В.О. Метлицька	
<i>ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ</i>		<i>88</i>
	В.Ю. Колотій, К.А.Пилипенко	
<i>УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ</i>		<i>91</i>
	А.М. Костюкевич	
<i>ВЕКТОР ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ</i>		<i>95</i>
	Лі Сю Ефен (Li Xu Efen)	
<i>АНАЛІЗ ЗАЛЕЖНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ</i>		<i>100</i>
	С.А. Пласконь, Р.В. Руська, І.Я. Новосад	
<i>НОВА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ КИТАЮ</i>		<i>105</i>
	Танг Ці (Tang Qi)	
<i>БАЗЕЛЬ ІІІ – ПОВЕРНЕННЯ ЗОЛОТОГО СТАНДАРТУ</i>		<i>111</i>
	Ці Юн Лю (Qi Yun Liu)	
<i>ПЕРСПЕКТИВИ НОВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ КИТАЮ</i>		<i>116</i>
	Цзян Чао (Jiang Chao), Сяо Янцзи (Xiao Yangizi)	

СЕКЦІЯ 3
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ
ТА КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ 123
ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Ю. Аушкіна

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД 127
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ, ТОВАРІВ, РОБІТ ТА ПОСЛУГ
СУЧАСНОГО СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Є.С. Галун, О.В. Назаренко

НАУКОВІ ОСНОВИ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО 132
ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ОБЛІКОВІ ПРІОРИТЕТИ

Л. Гнатишин

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З 137
ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

А. В. Довгаль

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КРЕДИТОРАМИ 141
У НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

М.С. Дзюбич, Т.В. Акімова

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ 146
РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТУ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД) ПІДПРИЄМСТВА
ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ
СТАНДАРТІВ В УМОВАХ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ

О.О. Довжик, В.П. Подгорський

ОБЛІК ВИТРАТ В ГРОМАДСЬКОМУ ХАРЧУВАННІ: ЯКИЙ 151
МЕТОД ОБРАТИ

М. Єрмолаєва

ВИЗНАЧЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ВАРТОСТІ КОНВЕРТОВАНИХ 155
ОБЛІГАЦІЙ

В.Д. Зелікман, О.В. Снегур

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В 160
УМОВАХ КОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В. Кривцун, Ю. Распопова

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	165
Т. Маренич	
АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО, ЛІСОВОГО ТА РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	170
О. Нужна	
РОЛЬ ВНУТРІШНЬО-ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	174
К. Пилипенко, Р. Ліпський, Д. Пужайло	
КАПІТАЛ: ПОЗИЦІОНУВАННЯ У СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ	178
О. Пономаренко	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ	183
О. Пристемський	
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ВИРОЩУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ВЕРБИ	186
О. Прокопшин	
ПРОЦЕДУРИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	191
А. Сакун, Ю. Келлер	
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ПРИЗЬМУ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ	196
Н. Танклевська, К. Пилипенко	
НОРМУВАННЯ ВИТРАТ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	202
Н. Тлучкевич	
ЗАВДАННЯ, НАПРЯМИ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	205
Ю. Тютюнник, С. Тютюнник	
КОНТРОЛЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИТРАЧАННЯМ КОШТІВ ФОНДІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	210
О. Чухрай, К. Пилипенко	
ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	214
К. Швед, К. Пилипенко	

**ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ** 219

В.В. Шкроміда, Н.Я. Шкроміда, В.Б. Гошилик

**СЕКЦІЯ 4
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ**

РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ 224

А. А.Бенюх

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ 227

О.П. Гузей

**БАНКІВСЬКЕ СТРАХУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ** 229

К.Р.Єфименко

**ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТУ В АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ
УКРАЇНИ** 232

О.І. Малецька, З.П. Мирончук

**КРЕДИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ** 237

О.С. Маніяк

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ КОМПОНЕНТИ
ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ПРОЦЕСУ ПЕРЕДАЧІ В ОРЕНДУ
КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ** 240

О.В. Назаренко

**DIGITAL-АУДИТ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ВИКЛИКИ В
УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ** 246

В. Плаксієнко, І. Назаренко

**МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ЦІЛІ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ** 250

В. Шийка, К. Пилипенко

СЕКЦІЯ 5
ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

- THE NEED FOR FINANCIAL RELATIONS IN THE SYSTEM OF REPRODUCTION OF THE SOCIAL PRODUCT IN AGRICULTURAL ENTERPRISES* 255
Н. Skhidnytska
- СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ* 258
Л.В. Барабаш
- ФІСКАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ* 262
І. Булах
- ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ* 267
М. О. Ведмідь
- ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ* 272
М. Ведмідь, В. Голобородько
- РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ* 276
Ю. Глуценко
- ОБЛІКОВА СТАВКА НБУ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ* 281
Я. Дроботя, О. Дорошенко
- ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ* 284
А. Жадан
- ДО ПИТАННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УКРАЇНІ* 288
Н. Жидовська
- БАНКІНГ СУЧАСНОСТІ* 291
В. Зінченко
- УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ* 294
В.Д. Зелікман, К.В. Загній

ЗАГАЛЬНА	ХАРАКТЕРИСТИКА	ЕКСПРЕС-АНАЛІЗУ	299
ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА			
В. Колотій			
ТЕХНОЛОГІЯ	FACE PAY,	ДОЦІЛЬНІСТЬ	ВИКОРИСТАННЯ ТА
ВПЛИВ НА РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ			302
І. Лисокобилка			
ВПЛИВ COVID-19 НА СВІТОВУ ЕЛЕКТРОННУ КОМЕРЦІЮ			307
Г.В. Марків			
БАНКІВСЬКЕ	КРЕДИТУВАННЯ	АГРОПРОМИСЛОВОГО	311
ВИРОБНИЦТВА			
І. Обуховський, О. Томілін			
РЕКЛАМНА ПОЛІТИКА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ			315
О.Т.Прокопчук			
МІЖБАНКІВСЬКІ	ОБ'ЄДНАННЯ	ЯК	ДОДАТКОВА
КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА БАНКІВ			319
О. Срібна			
ПІДХОДИ	ДО	ОЦІНКИ	ФІНАНСОВОЇ
ПІДПРИЄМСТВА			СТІЙКОСТІ
			321
В. Ставицька			
ТЕОРЕТИЧНІ	ТА	ПРАКТИЧНІ	АСПЕКТИ
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА			ОБЛІКУ
			324
О. Сушко, О. Томілін			
ДЕРЖАВНА	ФІНАНСОВА	ПІДТРИМКА	328
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ			
С. Тютюнник, З. Левченко, Т. Дугар			
МЕХАНІЗМИ	ЗАХИСТУ	ДАНИХ	ПІД
БАНКІНГУ			ЧАС
			ІНТЕРНЕТ-
			333
А. Циб			
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ВИДИ ПОДАТКІВ			337
К.Ю. Швед			

СЕКЦІЯ 6
МАРКЕТИНГ: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

AFFILIATE MARKETING AND ITS RELATIONSHIP WITH E-COMMERCE 342

I. Romaniuk

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ У ВОЄННИЙ ЧАС 346

Борисова Т.М., Діловий В.А.

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА РЕСПУБЛІКИ СЕЙШЕЛЬСЬКІ ОСТРОВИ 350

М. Томас, А. Софа, К. Лапорте

ВЕДЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ 355

В. Ставицька

СУЧАСНА ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА 358

Н.В. Рунчева, Р. Чілочі, К. Пилипенко

13

СЕКЦІЯ 7
СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

SWOT-АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ 365

С. Пасічник

КОНФЛІКТНІ СИТУАЦІЇ В ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ: ПРИЧИНИ НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ 370

К. Пилипенко

СЕКЦІЯ 8
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ
ДІЯЛЬНОСТІ

ДОТРИМАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВИЛ КОРИСТУВАННЯ 375
ЗАСОБАМИ КОМУНІКАЦІЇ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ РОБОТІ ПРАВООХОРОНЦІВ
В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ

Т.С. Вайда

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ 380

Л. Гришина

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ 384
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

І. Литвиненко, К. Пилипенко, Т. Мац

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК 388
ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА

О. Прокопишин, О. Поліщук, І. Возна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВІЙ 392
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Є. Роман, К. Пилипенко

14

СЕКЦІЯ 9
ІНШІ НАПРЯМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ENGLISH LANGUAGE PROFICIENCY AND LABOUR MARKET 398

S. Panchyshyn, S. Dobrovolska, M. Опуr

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ГУМАНІТАРНОЇ 402
ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

І. Донцов, М. Скрипак

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ 406

О. Красота, І. Красота

*МНЕМОНІЧНІ ПРИЙОМИ ПРИ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННІ
АНГЛІЙСЬКИХ СЛІВ* 410

О. Красота, І. Красота

*ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА* 413

Т.Павловська

*КРЕАТИВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ* 418

А. Печенюк, Р. Андрушко,

*ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В
СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ* 423

О. Чухрай

СЕКЦІЯ 1

**ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ НА МІКРО- ТА
МАКРОРІВНЯХ**

УДК 338.001.36

L. Filipishyna, Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Information Systems and Technologies
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

K. Filipishyna, Master, FMF-21-1
State Tax University
(Irpin, Ukraine)

DIGITIZATION AND ITS IMPORTANCE IN THE DEVELOPMENT OF THE STATE, BUSINESS

***Abstract.** The paper identifies the place of e-commerce in the development of the state, business and society. The classification of e-business models in Ukraine is presented and the differences of business systems models for business among others are studied. It is proved that the possibilities of e-commerce development in Ukraine are not exhausted.*

***Key words:** digitalization, business, e-commerce, development*

E-commerce at the present stage of development of information and communication technologies means not only the process of buying and selling goods and services via the Internet or automation of some business processes through the introduction of corporate portals, but also optimization of various operations based on self-organization, self-control and automatic control. mode. Building close functional relationships with business partners is also a major advantage of using the power of e-commerce [1]. In this case, we can give an example of building a B2B relationship in the field of online advertising. The state-owned multinational corporation Google has grown rapidly thanks to unique algorithms for searching for content on the Internet. One of the main sources of their income is advertising in the search index at the request of the user Google Adwords. Current trends in the development of the advertising industry show that "advertising" is increasingly entering the field of e-business, the Internet has created a large number of sites and various forms and types of advertising [2].

The main technical prerequisites for business electrification are the constant improvement of the basic elements of the infrastructure system, in particular: computer

technology becomes more advanced, versatile and efficient, long-distance data speed increases with wired, wireless and combined technologies, a sharp increase in mobile segment and access to the speed of the "wire" on 4G and 5G technologies, as well as on the "zero" time-consuming transfer of scientific knowledge.

Today in Ukraine the following types of e-business can be distinguished [1]:

1. E-commerce - related to trade in consumer and industrial goods through online stores.

2. Internet banking - conducting basic banking operations in the so-called Internet banking systems (opening and closing accounts, placing deposits, transferring funds, paying receipts and bills, etc.).

3. Conducting electronic auctions - this area covers not only the private sector, but also the search for the best suppliers and contractors to conduct work in the field of public and private procurement.

4. Automation and optimization in the field of electronic research and development, for example: electronic databases containing information from various fields of activity, electronic patent databases, copyright certificates, etc.

5. Electronic bibliographic indexes - materials of electronic libraries are placed in the public domain on the official websites of specialized organizations.

6. Distance and e-learning - conducting distance learning (video conferencing, posting e-textbooks and manuals, testing on the Internet, etc.) by means of remote communication via broadband Internet access.

7. E-mail - conducting advertising campaigns to attract additional customers through the media (e-mail marketing).

8. E-marketing - all kinds of tools to find and attract new customers in a particular market segment (advertising on third-party sites, search results, social networks, etc.), the main goal is to increase the flow of visitors to a particular Internet resource to create a sales funnel, increase conversions.

Consider the models of e-commerce, which are most common in the Ukrainian segment of Internet business. The largest in terms of actual volume of financial

transactions is the business-to-business (B2B) model. This is the information, communication and trade interaction between organizations and enterprises in the field of e-commerce, which is carried out through a specialized infrastructure (internal corporate Internet, broadband Internet, mobile methods, etc.) and in which automated interactive corporate economic information systems (corporate) portals, CRM, MRP, MRP II, ERP, ERP II, MPC, CSRP, TQM), installed on both sides. These systems can significantly reduce transaction costs, respond quickly to changes in the company's needs for resources and materials, effectively plan delivery schedules and delivery methods, issue invoices for payment automatically, ie solve problems of sales and logistics [4].

The following models of the Business for Business (B2B) system can be distinguished in the Ukrainian e-commerce segment:

1. The model of aggregate electronic trading platforms is a special place where all types of electronic catalogs of suppliers' goods are classified by groups and presented in the same style. This model is used to find suppliers to provide the enterprise with resources.

20

2. The shopping center model is a specialized platform on which the seller has the opportunity to place a catalog of their products in electronic form, and the buyer can get complete information about the product in text or multimedia form.

3. Bulletin board model - the main purpose of this model of business interaction is to find demand for a particular type of product or service, and further interaction takes place outside this system.

4. Model of electronic auctions - agents who perform the functions of customers, looking for suppliers and contractors using a special automated system with the ability to set conditions based on cost criteria, etc.

5. Brokerage site - a model of a reseller who specializes in finding and obtaining orders for the company.

6. The company's corporate website is a common model for all companies and enterprises, mainly designed to inform potential customers about the company, catalogs of goods and services and more.

7. Online stores embedded on the company's official corporate website.

Business systems for households (B2C) are specialized electronic trading platforms that represent goods and services intended for the end consumer. The development of this model of e-business in Ukraine is associated with the level of welfare of the population, increasing the level of official and shadow incomes and the general development of the country's economy. The main components of the success of the development of this model in Ukraine are the following infrastructural elements: the presence of points of reception and delivery of goods; transport infrastructure (degree of development of road infrastructure, railway transport, air traffic); work of postal services and delivery services to the "recipient"; electronic money and payment systems [5].

Thus, due to the low cost of commissioning an e-shop window in the online store, e-commerce is in great demand among sellers working with the end user, which allows you to organize a personalized relationship with the customer through a personal account, feedback system and personal technical support. , in turn, gets the opportunity to quickly find the necessary products using a system of filters built into the site [6].

Of course, the opportunities for the development of e-commerce in Ukraine are far from exhausted. Today, companies will not be able to compete fully without using the Internet and e-commerce tools. Most Ukrainian companies understand this and are actively studying this segment, despite the fact that the infrastructure component of e-commerce in Ukraine is not so developed (mainly due to uneven population, underdeveloped road infrastructure, climate component). But recently there has been a positive trend in addressing this issue due to successful experience.

References:

1. Pro elektronnu komerciyu: Zakon Ukrayiny vid 02 veresnya 2015 r. No 675-VIII / Verhovna Rada Ukrayiny. Available (accessed April 08, 2021).

2. Symonenko K. Top-20 faktoriv, yaki budut vplyvaty na onlajn-tor-givlyu v 2020 roci. Available at: <https://rau.ua/ecommerceuk/top-20-faktoriv-onlajn-torgivlyu> (accessed April 8, 2021).

3. Androschuk G. COVID-19: vplyv na elektronnu komerциyu. Available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pra-vo-farmaceutvika/covid19-vplyv-na-elektronnu-komerциyu.html> (accessed April 04, 2021).

4. Nowak D., Dolinskyi L., Filipishyna K. (2021) Digital challenges in the economy and their impact on regional development Economics. Ecology. Socium, Vol. 5, No.4, 2021 [Online]. Available at: <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2021.5.4-5>

5. Demianchuk, M., Bezpartochnyi, M., Filipishyna, L., & Živitere, M. (2021). The Model of Achieving a Balanced Balance between Economic Efficiency and Ecological-Social Responsibility of Digitalized Enterprise. Journal of Optimization in Industrial Engineering, 14 [Online]. Available at: <https://doi.org/10.22094/joie.2020.677817>

6. Filipishina L., Gonchar V., & Bohachov, O. (2020). Research of IT influence on the price perception. Economics Ecology Socium, 4(2), 40–51[Online]. Available at: <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2020.4.2-5>

УДК 657

С. Б. Довбня, д.е.н., професор,
завідувачка кафедри економіки та підприємництва
І. В. Папуша, аспірантка
Українського державного університету науки і технологій
(м. Дніпро, Україна)

СУЧАСНИЙ ЕТАП ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

***Анотація:** Розглянуто процес еволюційного розвитку стратегічного планування в системі стратегічного управління. Визначено особливості сучасного етапу еволюції стратегічного планування.*

***Ключові слова:** стратегічне планування, еволюційний розвиток, сучасний етап управління, інноваційність, стратегічний менеджмент.*

Тенденції сучасного розвитку економіки України характеризуються високим динамізмом та активізацією структурних зрушень. Також економічні процеси набувають ознак комплексності, взаємодоповнюваності та взаємопричинності. Ці явища зумовлюють необхідність адаптування до сучасного етапу еволюції стратегічного планування та врахування його особливостей як із практичної, так і з наукової точки зору.

Як відомо, термін «стратегічне планування» існує близько тридцяти років, однак започаткування теорії стратегічного управління датовано ще кінцем XIX – початком XX ст.ст. Саме в даний період відбулись кардинальні зміни у виробництві, пов'язані зі зростанням масштабів діяльності, концентрації капіталів і рівня складності технологічних схем [1].

У сучасному розумінні стратегічне планування можна розглядати як результат еволюційного розвитку. Докорінні зміни соціально-політичних та економічних умов господарювання у XX столітті обумовили розробку більш досконалих методів управління промисловими підприємствами. Разом з цим змінювались і ускладнювались методологічні засади та інструментарій стратегічного планування.

Передумовами переходу до нового етапу еволюційного розвитку стратегічного планування як науки можна вважати [2]:

- необхідність прогнозування виробничо-технологічних інновацій на перспективу;
- посилення конкуренції внаслідок насичення ринку товарів та послуг, викликане інтенсифікацією виробництва;
- виникнення та розвиток транснаціональних корпорацій, як наслідок початок процесів глобалізації та концентрації капіталу, що посилювало невизначеність та динамічність умов функціонування виробничої діяльності.

Результатом зазначених передумов стала потреба у кваліфікованому довгостроковому стратегічному плануванні та перспективному управлінні підприємством в умовах його мінливого середовища, технологічних, економічних і соціальних аспектів діяльності.

На думку більшості науковців, серед яких І. Ансофф, К. Боумен, Г. Мінцберг, М. Портер, А. Стрікленд, А. Томпсон, Д. Хіггінс, модель еволюції стратегічного менеджменту загалом складається з чотирьох періодів: бюджетування, довгострокове планування, стратегічне планування та стратегічне управління [3;4;5]. Проте можна виділити п'ятий етап еволюційного розвитку стратегічного планування, що має назву інноваційне планування, та відображає особливості сучасного його розвитку. Еволюційні етапи наступні:

1) Бюджетування і контроль. Наведені управлінські функції розроблялися і впроваджувалися вже в першій чверті ХХ ст. Головною метою такого планування було складання картини зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, оскільки наявні фактори діяльності (технології, конкуренти, ступінь доступності ресурсів, рівень кваліфікації персоналу) в майбутньому істотно не зазнавали змін. В сучасний час більш точно визначено область успішного застосування даних функцій - це проблеми, які характеризуються визначеністю завдань, необхідною кількістю ресурсів для їх вирішення; застосуванням відомих методів і певними часовими рамками.

2) Довгострокове планування. Даний етап був сформований в 1950-ті роки, він базувався на виявленні існуючих поточних змін певних економічних

показників діяльності підприємства та екстраполяції виявлених тенденцій (або трендів) в майбутнє. Цей підхід був найбільш доречним для планування використання ресурсів у довгостроковій перспективі з урахуванням, як потенційного росту підприємства, так і запланованого скорочення виробництва.

3) Стратегічне планування. Його широке застосування в практиці бізнесу почалося з кінця 1960-х - початку 1970-х років. Даний підхід ґрунтується на виявленні тенденцій не лише економічного розвитку підприємства, але і середовища його існування. Середовище виступає складною, структурованою системою факторів, що впливає на підприємство та його конкурентів. Таке планування з урахуванням існуючих трендів у зміні конкурентного оточення спирається на виявленні сильних і слабких сторін підприємства, а також сприятливих можливостей і загроз з боку конкурентів, соціальних, політичних, технологічних та економічних факторів середовища.

4) Стратегічний менеджмент. Як самостійна дисципліна він з'явився в середині 1970-х років. Стратегічний менеджмент ґрунтується на вивченні та аналізі змін зовнішнього середовища підприємства. Однак даний підхід не зводиться до сприйняття середовища як фактору, що обмежує процес стратегічного планування, але припускає встановлення певних цілей і розробку шляхів їх досягнення на основі застосування сильних сторін підприємства та сприятливих можливостей середовища, а також зменшенні слабких сторін та шляхів уникнення загроз.

5) Інноваційне планування. Зародження даного етапу розпочалося на початку XXI століття, розвиток припадає на 2010-ті роки, а остаточне становлення відбувається у наш час. Цей новітній та ще мало досліджений етап характеризується остаточною комп'ютеризацією процесів планування та управління на підприємстві. Внаслідок розвитку транснаціональних корпорацій, поширення набув процес глобалізації та об'єднання міжнародних ринків. Одночасно причиною та умовою існування ефективного стратегічного планування на підприємствах є інноваційна орієнтованість. Також характерною

рисою сучасного етапу еволюційного розвитку стратегічного планування та управління є прискорення всіх існуючих процесів на підприємстві та підвищення складності управління загалом.

Таблиця 1

Особливості еволюції стратегічного планування

Параметри	Бюджетування і контроль	Довгострокове планування	Стратегічне планування	Стратегічне управління	Інноваційне планування
Припущення щодо тенденцій	Минуле повторюється	Тенденції збігаються - екстраполяція	Часткова передбачуваність по слабких сигналах	Нові явища, тенденції непередбачувані	Безперервна зміна тенденцій та явищ
Тип змін	Повільні реакції	Незначне прискорення швидкості реакцій	Прискорення швидкості реакцій	Швидкі реакції	Швидкі реакції Необхідність превентивних рішень
Методи та підходи до управління	Контроль відхилень, комплексне управління	Передбачення зростання, основ і можливостей	Коригування стратегічних цілей залежно від мінливості умов	Врахування розвитку ринку і зовнішнього середовища	Адаптація до підвищення динамічності економічних процесів. Вплив на зовнішнє середовище
Акцент в управлінні	Стабільність	Передбачення	Дослідження	Творчість	Інноваційність

26

Таким чином, можна виділити наступні риси сучасного інноваційного етапу еволюції стратегічного планування:

1. Збільшення значущості людських ресурсів та необхідність впровадження обґрунтованої кадрової стратегії.
2. Зміна підходу до стратегічного планування зі схеми управління «зверху-вниз» на «знизу-вверх».
3. Перехід стратегічного планування до ери цифрових можливостей у вигляді діджиталізації управлінських процесів.
4. Глобалізація більшості економічних та управлінських процесів у системі планування.
5. Підвищення інтенсивності інноваційної діяльності, потреба у

зниженні інноваційних ризиків, скорочення термінів упровадження інновацій.

Отже, сучасний етап еволюційного розвитку стратегічного планування зараз знаходиться у процесі свого становлення, що вимагає подальшого вивчення особливостей даного етапу у практичному застосуванні. Запропоноване висвітлення основних ознак інноваційного етапу еволюції стратегічного планування є теоретичним підґрунтям подальших досліджень в напрямку удосконалення існуючих методів та прийомів стратегічного планування з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку.

Список використаних джерел:

1. Петухова О. М., Ставицький О. В. Еволюція теорії стратегічного управління. Національний університет харчових технологій. *АГРОСВІТ*. № 2. 2015. УДК 658.012.32.
2. Гусєва Ю.М. Еволюція концепції стратегічного управління. НУХТ, URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/2404/1/3.pdf>
3. Юрченко Ю. О. Юрченко Ю. О. Еволюція практики стратегічного управління. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 1. С. 222-229. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_1_42.
4. Морозова М.Е., Поняття і етапи стратегічного планування. *Virtus* June # 35, 2019. PP 267-270/ URL; https://lib.iitta.gov.ua/718325/1/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_.pdf
5. Столяренко О. О. Еволюція стратегічного управління підприємством. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-strategichnogo-upravlinnya-pidpriemstvom/viewer>

УДК 338.2

Єгорова О. В., к. е. н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ДІАГНОСТИКА СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Анотація. Відокремлені основні складові економічної безпеки підприємств туристичної сфери. Розглянуті теоретичні та методичні підходи діагностики підприємств туристичної сфери. Сформульовані проблемні та малодосліджені аспекти аналізу економічної безпеки.

Ключові слова: економічна діагностика, економічна безпека.

Економічна безпека це стан підприємства, за якого гарантується найбільш ефективне використання його ресурсів і підприємницьких можливостей для стабільного функціонування та динамічного розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) [2].

28

Потенційно негативно впливати на економічну безпеку підприємств туристичної сфери можуть:

- збіг об'єктивних обставин (форс-мажорні обставини, стан кон'юнктури на ринках тощо);
- суб'єктивні наслідки неефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників;
- свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств-конкурентів).

Рівень економічної безпеки залежить від того, наскільки ефективно підприємство спроможне уникнути можливих загроз та ліквідувати наслідки окремих негативних складових зовнішнього та внутрішнього середовища.

Головна мета діагностики економічної безпеки підприємства – забезпечити його стабільне й максимально ефективне функціонування і високий потенціал розвитку в майбутньому [1].

Функціональні складові економічної безпеки [1, 2, 3]:

1) фінансова. Є вирішальною, оскільки фінанси є «двигуном» будь-якої підприємницької діяльності. Завдання діагностики полягає у забезпеченні високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності;

2) кадрова. Рівень економічної безпеки значною мірою знижується внаслідок недостатньої кваліфікації працівників, низького рівня їх професіоналізму, небажання або нездатності приносити максимальну користь своїй фірмі. Планування та управління персоналом має охоплювати організацію системи підбору, найму, навчання й мотивації праці працівників, включаючи матеріальні та моральні стимули, престижність професії, волю до творчості.

3) техніко-технологічна. Завдання діагностики економічної безпеки полягає у забезпеченні технологічної незалежності та високої конкурентоспроможності технологій стосовно надання послуг у туристичній сфері.

4) політико-правова. Полягає у правовій захищеності усіх аспектів діяльності підприємства. Небажання чи нездатність підприємства активно впливати на зовнішнє політико-правове середовище його діяльності проявляється в слабкому правовому опрацюванні договірних відносин суб'єкта господарювання з іншими, невмінні захищати свої інтереси в конфліктних ситуаціях, неефективному плануванні юридичного забезпечення діяльності.

5) інформаційна. До процесу створення та захисту інформаційної складової економічної безпеки належать: збирання всіх видів інформації, що має відношення до діяльності того чи іншого суб'єкта господарювання через офіційні контакти з різноманітними джерелами відкритої інформації, неофіційні

контакти з носіями закритої інформації, а також за допомогою спеціальних технічних засобів; упорядкування інформації у досьє, внутрішні бази даних і каталоги; аналіз одержуваної інформації.

Завдання діагностики економічної безпеки полягає у забезпеченні захисту інформаційного поля, комерційної таємниці та досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи підприємства.

Напрямами забезпечення інформаційної складової економічної безпеки є:

– заходи для захисту від шпіонажу з боку конкурентів або інших юридичних і фізичних осіб;

– збирання інформації про потенційних ініціаторів шпіонажу та проведення необхідних запобіжних дій з метою припинення таких спроб;

– технічний захист приміщень, транспорту, кореспонденції переговорів, різної документації від несанкціонованого доступу зацікавлених юридичних та фізичних осіб до закритої інформації.

– зовнішня інформаційна діяльність, котру спрямовують на створення в очах громадськості сприятливого іміджу підприємства та протидію спробам завдати шкоди репутації даної фірми через поширення про неї хибної інформації.

б) екологічна. Завдання діагностики економічної безпеки полягає у мінімізації негативного впливу результатів діяльності туристичної сфери на стан навколишнього середовища. Чинником, що спонукає підприємства до належної екологізації, є застосування відчутних штрафів за порушення законодавства.

7) силова. Це фізичні та моральні впливи особистого спрямування; негативні дії, спрямовані на завдання шкоди майну, втрати фінансової незалежності; негативний вплив на інформаційне середовище суб'єкта господарювання. Завдання діагностики економічної безпеки полягає в

ефективній організації безпеки персоналу підприємства, його капіталу, майна, комерційних інтересів.

Явища, що негативно впливають на рівень силової складової, зумовлюються такими чинниками як:

- нездатність підприємств-конкурентів досягати переваг коректними методами ринкового характеру, тобто за рахунок підвищення якості власних послуг, зниження витрат, удосконалення маркетингових досліджень ринку тощо;
- кримінальні мотиви одержання злочинними юридичними (фізичними) особами доходів через шантаж, шахрайство або крадіжки;
- некомерційні мотиви посягань на життя та здоров'я керівників і працівників підприємства, а також на майно фірми. Спроби фізичного усунення керівників, вищих менеджерів спричинюються переважно зіткненням комерційних інтересів підприємств-конкурентів, конфліктами керівництва підприємства з кримінальними організаціями, а також політичними мотивами.

31

Діагностика економічної безпеки забезпечує досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної організаційної структури управління підприємством туристичної сфери. [4]

Послідовність діагностики економічної безпеки підприємства:

- виявлення внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають економічну безпеку підприємства, аналіз і оцінка ступеня її впливу;
- розрахунок узагальнених показників економічної безпеки для кожної з функціональних складових;
- розрахунок інтегрального показника економічної безпеки підприємства;
- розроблення тактичних і стратегічних програм, спрямованих на її підвищення [2].

Загальна схема процесу організації економічної безпеки включає:

- формування необхідних корпоративних ресурсів;
- загальностратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими;
- стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- загальне тактичне планування економічної безпеки за функціональними складовими;
- тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- оперативне управління діяльністю підприємства;
- здійснення функціонального аналізу рівня економічної безпеки;
- загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки. [1]

Список використаних джерел:

1. Аналітична оцінка та контроль бізнес-процесів в межах маркетингової стратегії суб'єкта господарювання: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Замули І. В. Житомир: Видавець О. О. Євенок, 2016. 388 с. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/3960>.
2. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид. [текст]: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 456 с.
3. Стрільчук Р.М., Кривов'язюк І.В., Кривов'язюк Б.І. Економічна діагностика діяльності промислового підприємства: теорія, методика та практика реалізації. *Вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. 2019. № 33. С. 130-137.
4. Черчик Л.М. Діагностика в системі стратегічного менеджменту підприємства. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2(10). Ч. 2. С. 150–155.

УДК 658.5

З.Б. Живко, д.е.н., професор, професорка кафедри менеджменту Інституту управління психології та безпеки
Г.З. Леськів, к.т.н., доцент, завідувачка кафедри менеджменту Інституту управління психології та безпеки
В.В. Гобела, к.е.н., доцент кафедри менеджменту Інституту управління психології та безпеки
Львівський державний університет внутрішніх справ
(Україна, Львів)

ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКО-БЕЗПЕКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

***Анотація.** Розглянуто історичні витoki формування інституту консультування. Зроблено акцент на причинах та умовах виникнення консалтингу. Схематично подано умови та причини розвитку управлінського консультування.*

***Ключові слова:** Інститут консультування, консалтинг, управління консультаційними послугами, консалтингові фірми, аутсорсинг, оцінка інноваційних проєктів.*

Питання управлінсько-безпекового консультування сьогодні займають провідне місце в системі управління. Тому, досліджуючи тематику виникнення та розвитку інституту консультування, можемо зазначити, що завдяки менеджменту консалтинг сформувався як виокремлена професійна діяльність.

Розвиток науково-технічного прогресу, посилення конкурентної боротьби, швидкі темпи розвитку промисловості та інноваційних процесів посилили значення інформації. Саме інформацію справедливо називають четвертим фактором виробництва. Історію виникнення інституту консультування подано на рис.1.

Як бачимо з наведеного рисунку, що новий виток та сплеск ділової активізації в період відбудови після другої світової війни спричинив встановлення консалтингу як самостійного виду діяльності. Консалтингові фірми стали консультаційними пунктами відновлення та розвитку економіки країни. Поняття «консалтинг» - це консультування менеджменту організацій щодо вирішення питань у будь-яких сферах діяльності.

В українську мову поняття «консалтинг» увійшло в якості слова іншомовного походження, яке з англійської мови перекладається як консультування, тобто надання тлумачень і консультацій економічного характеру в різних обсягах стосовно глобальних та локальних аспектів менеджменту (рис. 2).

Рис. 1. Історія формування інституту консультування

Зазвичай, ринкові умови ведення бізнесу спричинюють виникнення низки ймовірних ризиків в умовах невизначеності, відсутності необхідної інформації, впливу зовнішніх факторів, на які фірми не можуть вплинути, призводять до матеріальних і фінансових втрат, що спонукає менеджерів шукати допомогу на стороні в третіх осіб через неможливість самотійно вирішити проблемні питання прийняття управлінських рішень.

Складність прийняття управлінських рішень та невизначеність зовнішнього і ділового середовища, відсутність або недостатність інформації створює досить неоднозначні і складні умови прийняття управлінських рішень, тим самим

спонукає топ-менеджмент організацій звертатися до консультантів, як фізичних, так і юридичних осіб за порадами.

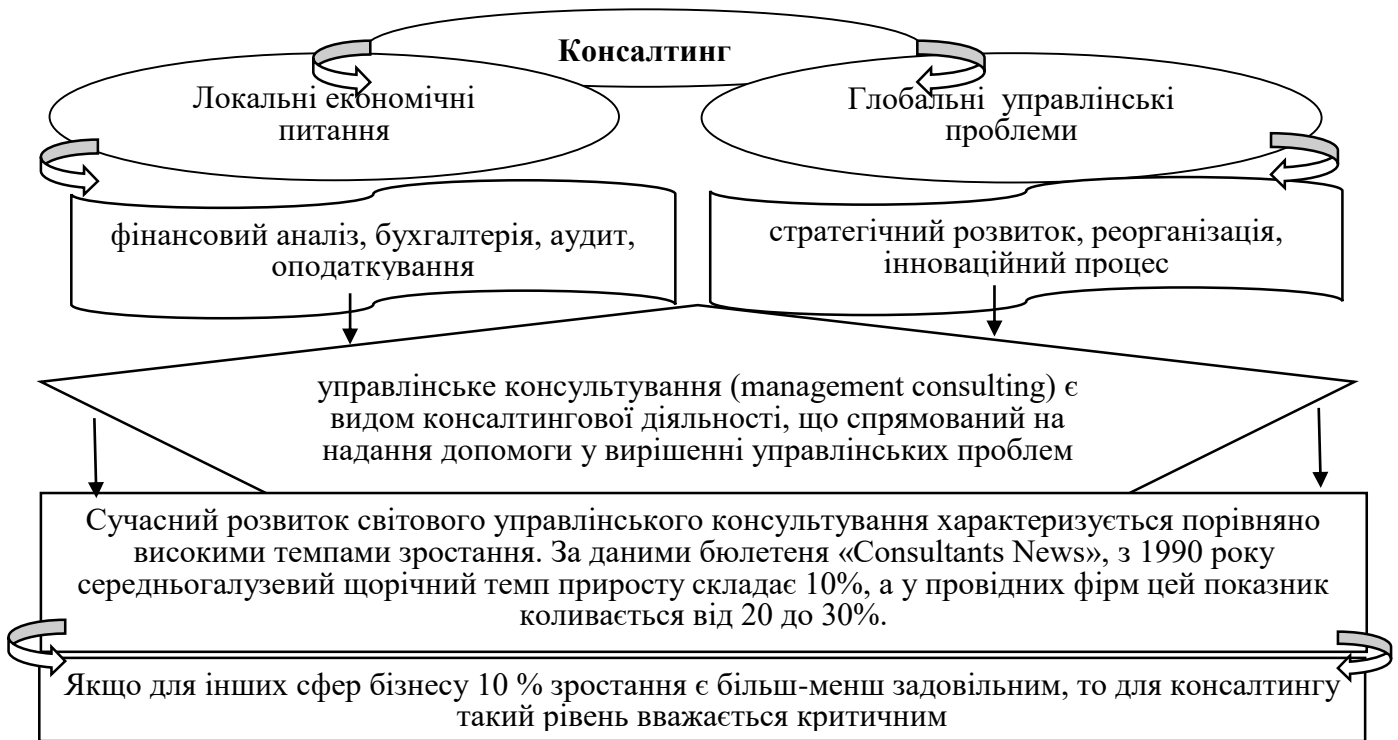

Рис. 2. Проблемні питання та характерні особливості консалтингу

Умови та причини звернень топ-менеджерів до консалтингових фірм нами подано на рис. 3.

Рис. 3. Умови та причини розвитку управлінського консультування

Кожна організація для подальшого розвитку та підвищення конкурентоспроможності має постійно змінюватися, удосконалювати свою діяльність, розвивати свою стратегію розвитку та тактику її реалізації, а для цього вона повинна мати певні ресурси (фінансові, матеріальні, технічні, трудові, інформаційні тощо). Якщо такі ресурси відсутні в організації, вона не може зробити моніторинг та аналіз ринкового середовища, аналіз діяльності конкурентів та лояльності персоналу, звичайно, що вона буде використовувати зовнішні послуги – консалтинг. До консалтингу вдаються не лише середні та малі підприємства, але й досить великі та потужні підприємства і навіть міжнародні компанії. Отримання консалтингових послуг може бути вигіднішим ніж утримання низки спеціалістів з того чи іншого профілю. Здебільшого проблемні ситуації спричиняються з появою нових конкурентів, нестабільністю економічної ситуації, коливанням цін чи валютним курсом (це зовнішні причини), взаєминами в колективі, витоком конфіденційної інформації, конфліктами в колективі (внутрішні причини) – все це робить фірму вразливою, нездатною розвиватися і протидіяти загрозам, тому в такій ситуації їй доречно звернутися за зовнішньою допомогою і скористатися консалтингом.

Консалтинг є таким видом послуг, який характеризується нашим поняттям – консультування, тобто наданням дорадчих, консультаційних послуг як у широкому сенсі, так і суто за вузькопрофільними напрямками всередині організації шляхом залучення зовнішніх фахівців чи навіть консалтингових фірм. Адже фахівці в кожній сфері діяльності швидко розбираються в проблемних ситуаціях, бачать помилки та намічають шляхи їх усунення.

Як висновок, сьогодні фірми, що надають консалтингові послуги активно функціонують та розвиваються. Особливо актуальними є послуги з надання аналітичної інформації, фондрейзинг, аутсорсинг, оцінка інноваційних проєктів, кадровий консалтинг, тощо. Для розвитку свого бізнесу потрібно чітко визначитися з проблемами, які виникають та знайти шляхи їх найменш витратного та ефективного вирішення.

Список використаних джерел:

1. Дудар Т.Г. Напрями розвитку консалтингу в системі підприємницької діяльності. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/10365/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>
2. Копитко М. І. Управлінсько-безпекове консультування [Електронний ресурс]: практикум. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 121 с.

УДК 338.28

М. Ігнатенко, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,

Л. Мармуль, д.е.н., професор, професор кафедри економіки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
(м. Переяслав, Україна)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ БІЗНЕСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** Сучасні економічні системи трансформуються під впливом нових технологічних трендів. Ряд важливих технологічних трендів пов'язані з інформаційними технологіями. Їх широке використання призводить до виникнення нового типу економіки – цифрової економіки, що визначає сферу та нові напрями розвитку інновацій та бізнесу. Цифрова економіка відкриває великі можливості для малих інноваційних підприємств, які можуть відігравати велику роль у її становленні.*

***Ключові слова:** цифрова економіка, бізнесова діяльність, інформаційні технології, розвиток.*

Сучасні економічні системи трансформуються під впливом нових технологічних трендів, які викликають відповідні структурні, організаційні, соціальні, інституціональні зміни. Ці тренди пов'язані, зокрема, з: біо- і нанотехнологіями, новими транспортними засобами, енергетичними технологіями. Однак ряд важливих технологічних трендів пов'язані з інформаційними технологіями (ІТ), що, зокрема, охоплює: хмарні обчислення, блокчейн, штучний інтелект, аналіз даних (Big Data), Інтернет речей, мобільні мережі 5-6G, автономні транспортні засоби, автоматизацію та робототехніку (промислові та сервісні роботи), тривимірний друк, віртуальну та доповнену реальність. ІТ глибоко проникають у структуру та механізми функціонування економіки, змінюють системи управління та взаємодії. Їх широке використання призводить до виникнення нового типу економіки – цифрової економіки. Цей новий тип визначає сферу та нові напрями розвитку інновацій та, відповідно, бізнесу. Тому важливим теоретичним напрямом і науково-практичним завданням є вивчення цифрової економіки як середовища розвитку інноваційної

діяльності підприємств [1, с. 86]. Цифрова економіка відкриває великі можливості для малого інноваційного бізнесу, який, володіючи природними перевагами у сфері інновацій, може відігравати велику роль у становленні цифрової економіки.

Розвиток інформатизації та ІТ, їх на цифрову основу, призвело до виникнення нової цифрової інфраструктури. Паралельно розвивались адитивні технології та робототехніка. Тому початок ХХІ ст. ознаменувався Четвертою промисловою революцією (Індустрія 4.0).

ІТ виступають її основою і саме цифровізація забезпечує перехід від третьої до четвертої промислової революції. Найбільш важливими цифровими технологіями і трендами є: технології блокчейну; тривимірний друк; Інтернет речей; 5G мобільний широкопasmовий доступ; хмарні обчислення; автоматизація та робототехніка; штучний інтелект та аналіз даних. Це визначає багатократне зростання обсягу трафіку даних, що передбачає створення цифрової інфраструктури для їх зберігання, передавання та обробки (мережі, розрахункові потужності, дата-центри). Враховуючи зміну економічних систем у контексті прогресу і широкого впровадження ІТ, виникла концепція цифрової економіки, яка перетворилась на супертренд економічного розвитку. Переведення систем і даних на цифрові засади представляється як цифровізація. Технологічні зміни, зумовлені ІТ, представляють цифрові трансформації, які перетворюють (підривають) традиційні організаційні чи бізнес-моделі, що вимагає відповідної адаптації.

На мікрорівні цифрова трансформація – це процес використання ІТ для створення нових або зміни існуючих бізнес-процесів, практик, процедур відповідно до мінливих вимог ринку та бізнес-середовища, що позначається на підприємницькій культурі; а також це зміна бізнес-моделей (тобто моделей ведення бізнесу). Цифрова економіка почала розглядатись не тільки на мікро-, а і на макрорівні як характеристика структури, регулювання відповідних процесів державою [2].

У цифровій економіці стають широко поширеними так звані цифрові платформи, які являють собою велику інформаційну систему, яка утворює віртуально-технологічне середовище для: забезпечення комунікації для сторін різних операцій, наприклад, продавців та покупців, кредиторів та позичальників, власників та споживачів інформації; забезпечення доступу до різних сервісів та інструментів у сфері інформування та аналітики; створення можливостей автоматизації процесів, зокрема бізнес-процесів. Середовище, що створює платформи, об'єднує велику спільноту учасників, що зумовлює великі можливості комунікації.

Цифрові трансформації починають охоплювати практично всі галузі економіки та сфери життя людини і суспільства, змінюючи його організацію. В економіці перетворюються існуючі та з'являються нові галузі і підгалузі, причому зростає рівень їх технологізації. Відбуваються функціональні наслідки, тобто покращення роботи існуючих і створення нових економічних механізмів, оптимізація процедур і систем у забезпеченні їх функцій; організаційні наслідки, тобто створення необхідних організаційних ресурсів для діяльності і взаємодії суб'єктів; інституціональні наслідки, тобто поява нових правил та інститутів; соціальні наслідки, що охоплюють широкий спектр змін, які стосуються розвитку людських ресурсів, соціальних зв'язків і укладів.

До основних загальних переваг цифровізації відносяться: оптимізація процесів, зниження значущості фізичних бар'єрів; зниження рівня трансакційних витрат, прискорення та здешевлення формальних процедур; підвищення якості обслуговування споживачів; підвищення продуктивності та економічної ефективності використання ресурсів; підвищення рівня точності управління процесами тощо [3, с. 80].

Основними проявами розвитку інноваційної діяльності підприємств у цифровій економіці є:

- 1) поява нових ІТ, інформаційних систем, платформ, цифрових послуг, інформаційних продуктів, комп'ютерної техніки і мережевого обладнання, а також їх результати і наслідки;
- 2) формування нових сегментів і зміна структури цифрової економіки, відкриття нових ринків, зміна структури цифрових послуг, які надаються;
- 3) нарощування показників цифрової інфраструктури, зростання рівня її ефективності;
- 4) зміна формальних та неформальних інститутів, що забезпечують і регулюють цифрову економіку;
- 5) зміна рівня цін на цифрові послуги і ІТ-товари, особливо під впливом інновацій, підвищення їх якості;
- 6) зменшення трансакційних та інформаційних витрат у галузях економіки у результаті цифровізації та формування нових механізмів комунікації;
- 7) відповідне нарощування обсягів інвестицій в інновацій, які мають певну структуру за напрямками використання та джерелами походження;
- 8) динаміка та збалансованість зростання цифрової економіки та її сегментів, зміна кон'юнктури окремих ринків, охоплених нею;
- 9) нарощування обсягів даних, які обробляються, ємності ринків Big Data;
- 10) зміна рівня концентрації та прибутковості цифрового бізнесу, підвищення інтенсивності конкуренції та трансформація конкурентного середовища;
- 11) створення нового інтелектуального капіталу.

В умовах глобалізації підприємства можуть розробляти інновації з орієнтацією на іноземні ринки, однак все одно їх просування потребує відповідних можливостей. Однак це створює можливості партнерства і аутсорсингу для підприємств. Враховуючи, що цифрова економіка стала середовищем для різних видів економічної діяльності, для розвитку підприємництва та інновацій, виникає проблема державного регулювання цієї сфери на різних рівнях економіки [4]. Держава безпосередньо встановлює багато норм і вимог (стандартів), регулює інвестиції та інновації. Державне

регулювання є однією з домінант, яка формує умови діяльності підприємств, зокрема, щодо: інноваційного розвитку, інвестицій, розширення сфер господарської діяльності, зміни бізнес-моделі.

У цьому контексті потрібно розмежовувати державне регулювання: по-перше, цифрових трансформацій (тобто процесів цифровізації різних видів діяльності, впровадження нових інформаційних систем, доступу і роботи з даними, подолання негативних наслідків цифровізації тощо); по-друге, окремих видів економічної діяльності у межах певних сегментів цифрової економіки, що були виокремлені раніше (регламентація прав і умов початку діяльності, правил застосування ІТ та цифрових систем, доступу і обробки даних тощо); по-третє, цифрового ринку (захист прав споживачів, постачання різних видів послуг, надання цифрових послуг, геоблокування, правила укладання контрактів, авторські права, оподаткування тощо). Це охоплює широкий спектр напрямів державної політики (податкова, торговельна, регуляторна політика тощо).

В умовах загострення конкуренції на ринку ІТ-послуг, який є глобалізованим і підданий впливу світового ринку, одним із головних завдань державної інноваційної політики є сприяння конкурентоспроможності малого бізнесу, який через свої обмеження є вразливим до жорстокої конкурентної боротьби. Особливо це необхідно в умовах побудови цифрової економіки, коли з'являються нові сфери діяльності і бізнес-моделі. Підприємства мають об'єктивні обмеження з точки зору потенціалу діяльності, зокрема, щодо збору і обробки інформації, вивчення ринків та законодавчої бази, взаємодії з потенційними партнерами. Тому є необхідним розширення механізмів комунікації малого бізнесу з державними інституціями, міжнародними структурами, регіональними органами влади.

Список використаних джерел

1. Мармуль Л.О., Ксьонжик І.В. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств : монографія. Миколаїв, 2011. 148 с.

2. Краус Н., Голобородько О., Краус К. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf

3. Ігнатенко М.М. Теоретичні засади та практичні напрями формування корпоративної соціальної відповідальності аграрних і харчових підприємств. *Економіка АПК*. 2015. № 1. С. 78-83.

4. Ігнатенко М.М., Леваєва Л.Ю., Романюк І.А. Інформаційне забезпечення організаційно-економічних пріоритетів розвитку фермерських господарств і сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 5.

УДК 657

Кононенко Жанна Андріївна, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавського державного аграрного університету
(м. Полтава, Україна)

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В сучасних умовах ринкової економіки прибуток постає найважливішим фактором успішної роботи підприємств, який обумовлює кінцевий результат всіх видів діяльності і є рушійною силою для нарощування активів власників підприємства. Проте, з кожним роком стан становлення фінансових результатів сучасних підприємств є не дуже гарний. В сьогоднішні перед будь-яким підприємством виникає завдання отримання максимального прибутку від своєї діяльності, проте, такий результат можливий лише за умов правильного формування, використання та управління результатом своєї діяльності.

Ключові слова: прибуток, фінансові результати, підприємство, механізм формування прибутку, розподіл прибутку.

Господарюючий об'єкт самостійно визначає шляхи використання тієї частини прибутку, котра залишилася в його доступності у розпорядженні (рис. 1).

44

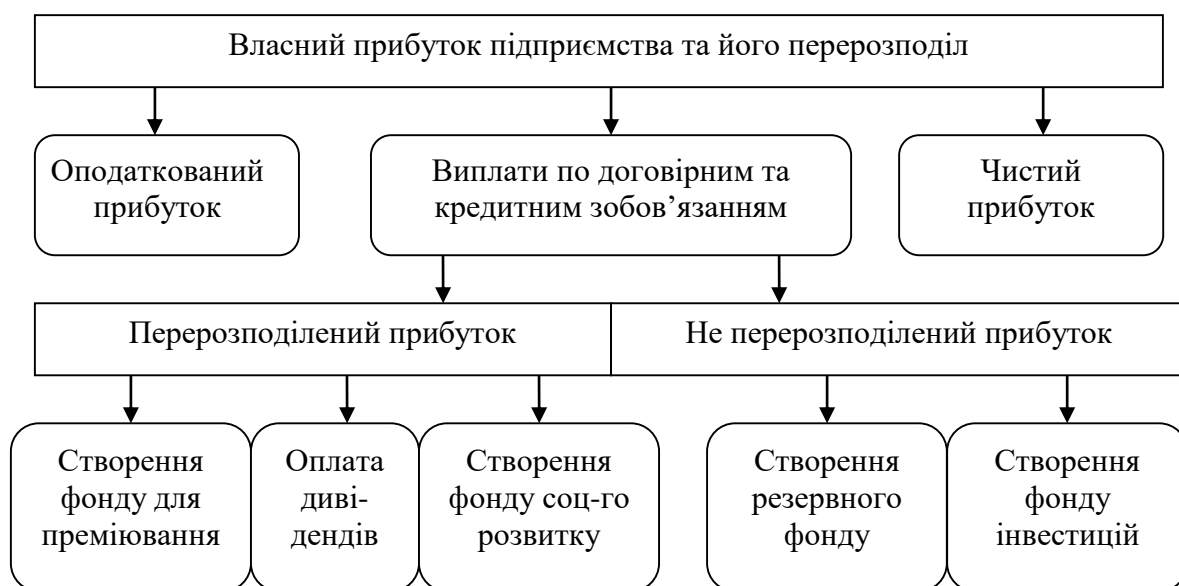

Рис. 1. Схема загального розподілу отриманого прибутку на підприємстві

При цьому, порядок перерозподілу та руху прибутку на підприємстві зазначається в його статуті та описується положенням, розробленим спеціальними економічними відділами підприємства [3]. Далі їх затверджують у керівництва. У відповідності зі статутом, підприємство може використовувати здобутий прибуток, який залишився в оперативному розпорядженні, тільки у тому випадку, якщо їхнє це передбачено установчими документами.

При цьому наявний прибуток, націлений на поповнення статутного капіталу, може бути залучений до збільшення майна підприємства при умові фінансування будівництва, купівля об'єктів виробничого чи то невиробничого призначення, закупівля техніки, обладнання та інших засобів фінансування збільшення оборотних активів. За рахунок резервних коштів можуть перекриватися неповернені (форс мажорні) збитки від стихійного лиха, наповнення власних оборотних активів, відшкодовуватися дебіторська заборгованість, а також видаватися дивідендами за акціями та ін [1].

Суб'єктом розподілення виявляється загальна цифра прибутку, яку підприємство отримує у досліджуваному періоді від основної та надзвичайної діяльності. Процес розділення прибутку вимагає спрямування його деякої кількості до бюджету у формі податків і розрахунку чистого прибутку, що залишається у підприємства (рис. 2) [2].

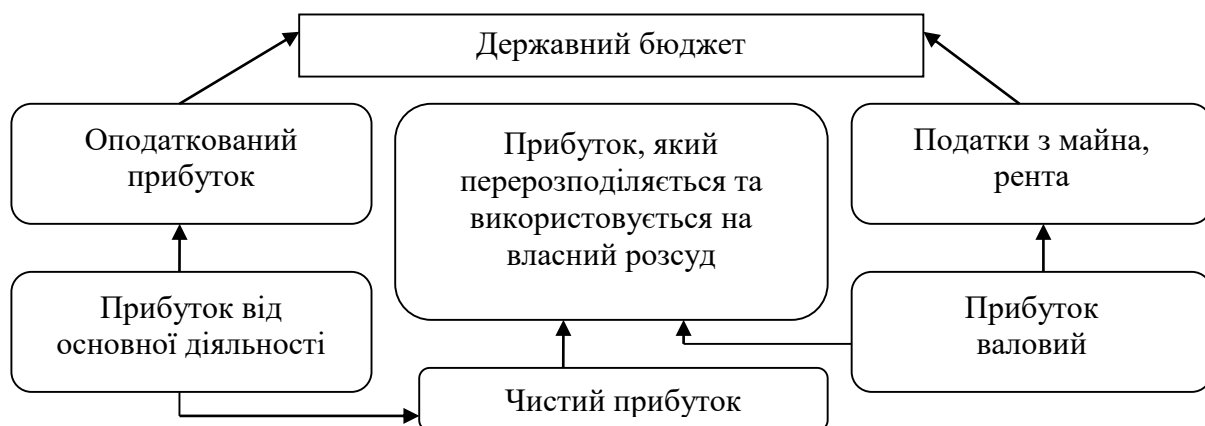

Рис. 2. Варіанти розподілу прибутку між розпорядниками і власниками

В залежності від одержувача прибуток проявляється в організаційно-

правовій структурі суб'єкта господарювання. Коли це підприємство державне чи то приватне, то окрему частину прибутку отримує країна у формі податків. Ще якусь частину прибутку підприємство залишає у себе на умовах оперативного реагування на правах власності - приватне підприємство. Існування підприємства є безперервним рухом коштів. Цей рух здійснюється у видах затрат ресурсної бази та одержання прибутків, їх розподіленню та освоєння. На даному етапі визначаються джерела грошових коштів, форми фінансування, вдосконалюється структура капіталу, виконуються розрахунки з постачальниками, покупцями продукції, державними установами, працівниками підприємства. Всі такі грошові рухи становлять сутність фінансової діяльності підприємства [4].

Прибуток підприємства складається за рахунок таких надходжень:

- реалізація, збут продукції;
- продаж майна;
- позареалізаційні операції.

Певна доля валової продукції, зроблена аграрними підприємствами, продається за різними напрямками-каналами. Такими є державі та населенню, на комерційному ринку та підприємствам громадського харчування, й іншим її називають товарною.

46

Правила для ефективної реалізації-збуту сільськогосподарської продукції наступні:

- активна дія кредитних організацій та страхових фірм, що сприяють зменшенню економічного ризику;
- вільне переміщення продукції;
- існування економічних важелів, котрі стимулюють зменшення собівартості і зростання дохідності в процесі виробництва, переробки й збуту продукції;
- виконання принципів самофінансування на всіх етапах проходження продукції від підприємства до споживача;
- підвищення впливу держави в контролюванні продажу продукції;

- впровадження системи інформаційно-цифрового забезпечення за допомогою вивчення попиту та пропозиції, накачування ринку товарами, стану цінової кон'юнктури;
- наявність нормативних документів, стандартів, що визначають якість продукції;
- підключення ефективних закордонних зв'язків та входження країни до світової ринкової спільноти [5].

Для вигідного функціонування сільськогосподарських підприємств, головне за все те, що необхідно раціонально скласти ресурсний базис-потенціал. Для сільського господарства таким базисом та основними виробничими потужностями і ресурсами є земля, праця та фінансові активи.

Список використаних джерел:

1. Андросова Т. В. Систематизація показників моніторингу фінансових результатів на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 127-132. (дата звернення 12 квітня 2022)
2. Антонюк О.О. Оцінка рівня прибутковості як важлива складова діагностики кризових явищ підприємства. *Вісник «ХНУ». Економічні науки*. 2019. № 5. Т. 2. С. 20-24. (дата звернення 12 квітня 2022)
3. Гринчук Ю.С. Управління прибутковістю підприємства: теоретико-прикладні аспекти. *Ефективна економіка*. № 9, 2021. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2021/18.pdf (дата звернення 12 квітня 2022)
4. Масюк Ю.В. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. *Економічна наука*. № 10. 2021. С.93-96. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2021/18.pdf (дата звернення 12 квітня 2022)
5. Орликовський М. О., Гришковець В.В., Зелінський Р.С., Мордюк В.В. Управління прибутком підприємства як умова його ефективного функціонування. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 96-102. (дата звернення 12 квітня 2022)

УДК 336

В.А. Кулик, д.е.н., професор
професор кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

***Анотація.** Російська військова агресія спричинила негативні наслідки для української економіки. Ще до закінчення воєнних дій, бізнес намагається відновити свою діяльність, а держава здійснює заходи щодо його підтримки.*

***Ключові слова:** відновлення економіки, державна підтримка, пільгове кредитування, фінансування підприємств.*

Військова агресія Російської Федерації на територію незалежної України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, спричинила багато негативних економічних наслідків для усіх економічних суб'єктів. Уряд України докладає максимальних зусиль для зменшення негативних економічних наслідків для бізнесу та громадян України. Закони, прийняті українським урядом в умовах воєнного стану, спрямовані на стабілізацію української економіки та підтримку населення, яке постраждало внаслідок військових дій російських військових на території України.

Значна частина кроків, зроблених урядом України, стосується сфери фінансів. Ефективне управління державою у режимі воєнного часу стало можливим, у тому числі, за допомогою міжнародної фінансової підтримки. Слід зазначити, що 95% допомоги, яку Україна отримує від інших держав та міжнародних організацій, яка надається на умовах подальшого повернення.

За прогнозами Світового банку станом на 10 квітня 2022 року, через повномасштабне вторгнення Росії, економіка України скоротиться на 45,1%. Також Світовий банк прогнозує, що кількість бідних людей в Україні внаслідок війни збільшиться майже вчетверо. Частка бідного населення України у 2022 році може становити 70% проти 18%, зафіксованими 2021 року. У 2022 році майже 20% українців будуть змушені жити менш ніж на \$5,5 на добу

(міжнародна межа бідності для країн з рівнем доходу вище за середній), хоча до війни таких було лише 1,8%. Ще 59% населення України загрозуватимуть злидні [1].

За перший місяць війни загальні прямі втрати малого та середнього бізнесу оцінюються у \$85 млрд. 21,6% малого та середнього бізнесу повністю припинили роботу. Ще 34,3% – майже повністю.

Третину працівників звільнили, ще третину – відправили у відпустку. Тобто, український малий та середній бізнес з початку війни скоротив близько 1,2 млн. співробітників (33%), а 34% співробітників відправили у відпустку. 42%, що залишилися, працюють на умовах скороченої заробітної плати.

Лише 22,9% підприємств протягом останніх тижнів збільшили обсяг робіт, що свідчить про поступове відновлення ділової активності. 18,2% бізнесів провели релокацію, ще 3,4% – у процесі релокації.

Географія релокації – переважно по Україні. Але 12% підприємств повністю чи частково перенесли ділову активність за межі України [1].

Мікробізнес очікує обороти у 2022 році на рівні 71,8% порівняно з показниками 2021 року. Малий бізнес очікує обороти у 2022 році у 61,7% порівняно з показниками 2021 року. Середній бізнес очікує на обороти у 2022 році на рівні 47,3% порівняно з показниками 2021 року [1].

Найкращі очікування у ІТ-сектору, торгівлі харчовими продуктами, підприємств охорони здоров'я, професійних послуг, машинобудування та оптової торгівлі.

Уряд України за участю українських банків пропонує підтримку бізнесу через систему пільгового кредитування [2].

Для підтримки підприємництва Міністерство фінансів України виділить 2,3 млрд. грн. для пільгового кредитування підприємців сільськогосподарської галузі в рамках програми «Доступні кредити 5-7-9%». Це спростить умови кредитування підприємництва, зокрема можливість отримання пільгових кредитів під 0% річних із гарантією від уряду України на рівні 80%.

До системи пільгового кредитування залучені українські банки. Зокрема, Приватбанк пропонує кредити для бізнесу на наступних умовах. Для юридичних осіб передбачено кредити на суму до 2 млн грн, для підприємців – до 1 млн грн. Гроші будуть видавати строком до 3-х років з компенсацією державою відсотків у рамках програми 5-7-9%: 1) до 0% протягом дії воєнного стану та один місяць після його завершення; 2) до 5% після зазначеного періоду (стандартна одноразова комісія становить 1% суми кредиту).

На нову програму бізнес-кредитування державою буде виділено 2 млрд. грн. Додаткове забезпечення, крім особистої поруки власників бізнесу, від клієнтів не вимагається. Кредити планується направити на підтримку: 1) експортерів та підприємств/підприємців, які працюють у галузі дистрибуції продуктів харчування; 2) виробників товарів народного споживання, роздрібною та оптовою торгівлі ними; 3) надання послуг з транспортних перевезень, а також медичних, побутових та туристичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення 18.04.2022).

2. Пилипенко К.А., Кулик В.А. Вітчизняний та міжнародний досвід обліку ділової репутації підприємства. *Теоретичні та практичні засади розвитку економіки, обліку, фінансів, менеджменту та права*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / за ред. Макаренка А. П., Меліхової Т. О. Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 250 с. С. 80-83.

УДК 331.526

С. Кучеренко, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
Л. Леваєва, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
(м. Переяслав, Україна)

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. В сучасних умовах розвитку економіки виняткової уваги набувають проблеми результативної зайнятості населення України, формування ринку робочої сили та запобігання масового безробіття, що сьогодні стало найбільш гострою серед соціально-економічних проблем в Україні.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, робоча сила, ринок праці, трудові ресурси.

Найбільш поширеною ознакою економіки є зайнятість. Це відображає досягнутий рівень економічного розвитку, внесок живої праці у досягнення виробництва. Зайнятість поєднує виробництво та споживання, а її структура визначає характер їх відносин. Соціальна сутність зайнятості відображає потребу людини у самовираженні, а також задоволення матеріальними благами.

Зазначимо, що зайнятість населення включає кожного працівника в економічну систему, а забезпечення зайнятості – особливо актуальне питання, над вирішенням якого працювали всі уряди за всі роки незалежності України.

Сучасна сфера зайнятості України характеризується загостренням застарілих проблем і внутрішніх суперечностей минулих років та нашаруванням на них нових проблем – економічної кризи та воєнних дій у східних областях України, прорахунків у державній політиці зайнятості. Державна політика зайнятості населення прямо залежить від характеру та темпу ринкових перетворень. Пріоритети державної політики зайнятості повинні бути націлені на розв'язання соціальних та економічних проблем зайнятості населення на території усієї країни, на депресивних територіях, у невеликих містах, у сільській місцевості, а також вирішенню проблем вивільнюваних працівників, соціальною

та професійною адаптацією учасників ООС, тощо. Всі проблеми зайнятості ще більше загострила пандемія коронавірусної хвороби COVID-19.

На думку О. С. Мельничук, «на сучасному етапі основними причинами безробіття в Україні є: вивільнення внаслідок реорганізації чи ліквідації виробництва, скорочення штату, звільнення за власним бажанням, неможливість знайти роботу після закінчення школи або вищого навчального закладу, звільнення через закінчення терміну контракту» [1].

Дослідник О. Пазюк основними проблемами виникнення безробіття в Україні вважає: «проблема молодіжного безробіття, адже молодь без досвіду роботи зазнає найбільших труднощів з пошуку роботи, особливо офіційного працевлаштування; структурні зрушення (міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні) в економіці, що виражаються у впровадженні нових технологій, згортанні виробництва в традиційних галузях, закритті технічно відсталих підприємств; проблеми безробіття серед людей старшого віку; – відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу; політика уряду в галузі оплати праці; – скорочується купівельна спроможність населення; бюджет втрачає платників податків; сезонні зміни в рівні виробництва в окремих галузях; зміни в демографічній структурі населення; рух робочої сили (професійний, соціальний, регіональний)» [2].

Ми вже розглядали правові аспекти зайнятості, тому в контексті зазначеного, підтримаємо думку С. М. Бондара, що потребує посилення і розробки правових нормативів, які сприяли б безробітним при виборі роботи та підвищення їх конкурентоспроможності. Але перш ніж вносити певні корективи в нормативно-правову базу, потрібно спочатку ретельно проаналізувати передбачуваний позитивний ефект внесених змін порівняно з можливими збитками від його реалізації. Для ефективного забезпечення зайнятості населення потрібно провести гармонізацію законодавчих норм про зайнятість населення відповідно до міжнародних норм щодо рішення проблем безробіття. Серед основних проблем провадження державної політики зайнятості в Україні

є такі: застарілі норми трудового законодавства, слабка система правозастосування; відсутність прогнозування та стратегічного планування ринку праці, недосконалість інформаційної системи Служби зайнятості України; недостатні обсяги перепідготовки незайнятих громадян, підтримку утриманських настроїв безробітних тощо [3].

Дослідниця Л. О. Збаразська підкреслює, що необхідно «щоб правові норми щодо регламентації дій держави на ринку праці поєднували інвестиційну, кредитно-грошову, зовнішньоекономічну, податкову і бюджетну політику з політикою зайнятості і визначали відповідальність за недостатню ефективність прийнятих заходів під час зростання безробіття» [4].

На ситуацію із зайнятістю населення впливають ряд чинників, які ми систематизуємо за допомогою PEST-аналізу. PEST-аналіз призначений для визначення політико-правових (P – political-legal), економічних (E – economic), соціальних (S – social) та технологічних (T – technological) аспектів зовнішнього середовища, які впливають, в даному випадку, на зайнятість населення. Використання PEST-аналізу для дослідження чинників впливу на зайнятість населення допоможе, на нашу думку, визначити найбільш впливову групу чинників (рис. 1).

P– політико-правові	E– економічні
Політична ситуація в країні, законодавство про зайнятість та захист від безробіття, глобалізація, внутрішні військові конфлікти, міжнародна політика, вплив міжнародного законодавства, посилення державного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, розширення повноважень контролюючих органів, обмеження в зв'язку з пандемією тощо.	Економічна ситуація в країні, розвиток малого та середнього бізнесу, рівень інфляції, інвестиційний клімат в країні, розвиток банківського кредитування, податкова політика, галузева структура господарства, стабільність національної валюти, експортно-імпортні відносини, конкуренція тощо.
S– соціальні	T– технологічні
Трудовий потенціал, заробітна плата та її диференціація за галузями та окремими категоріями працівників, міграційна політика, тенденції якості життя, освіта населення, тривалість життя населення, демографічні кризи, здатність до самозайнятості, менталітет, гендерна політика тощо.	Розвиток інформаційних технологій, інноваційні технології, енергоефективність виробництва, автоматизація праці, науково-технічний прогрес тощо.

Рисунок 1 – PEST-аналіз впливу чинників на зайнятість населення.

Джерело: складено за результатами дослідження.

Відзначимо, кожен із зазначених чинників впливає на зайнятість населення по різному, але всі вони в сукупності відіграють рушійну роль. Зупинимося на головних, на нашу думку, чинниках, які сприяють виникненню проблем зайнятості населення в Україні.

В Україні попит на робочу силу зростає зі зростанням національної економіки і навпаки. В даний час попит на кваліфікованих робітників зростає. І оскільки внутрішній ринок такої робочої сили конкурує з європейським, де за аналогічні позиції виплачуються значно більші зарплати, проблема дефіциту кваліфікації в Україні останнім часом значно загострилася.

Іншою проблемою в Україні є нерівномірний розподіл трудових ресурсів по всій країні – основна концентрація характерна для східних регіонів (більше третини працездатного населення); найбільший приріст міграції характерний для Києва; найбільші відтоки робочої сили надходять з Чернівецької, Івано-Франківської, Черкаської та Київської областей; понаднормові роботи характерні для Дніпропетровської, Донецької та Харківської областей; тривале безробіття охопило Житомирську, Івано-Франківську, Рівненську та Тернопільську області.

Гостро постає ще одна проблема – міграція трудових ресурсів – як внутрішня міграція (переїзд у межах провінції чи регіону) та еміграція (постійний виїзд громадян з однієї країни в іншу).

За різними оцінками, масштаби трудових міграцій в Україні становлять 1 – 5 млн. осіб, які віддають перевагу працевлаштуванню в Польщі, Російській Федерації, Чехії, Італії, Португалії, Греції та в інших країнах ЄС [5].

При цьому статистикою не враховується, що через відсутність роботи 7 млн наших співвітчизників переїхали за кордон на заробітки у Польщу (36%), Росію(25%), Німеччину та Чехію (по 5%), Італію (3%), решта в інших країнах. Більшість населення наразі є незайнятими. Кількість працівників з неповним робочим днем перевищує 2 мільйони [6].

На думку І. І. Погорілої, «в Україні найбільш загострилися проблеми безробіття в регіонах двох типів: по-перше, західні області з високим природним приростом населення. Тут на ринок праці постійно виходить велика кількість молоді, а кількість робочих місць не лише не збільшується, а і скорочується. У результаті тут найвища частка трудової (в тому числі зовнішньої) міграції населення. Слід зазначити, що ці проблеми в західних регіонах існували і в минулому, але нині вони все більше загострюються. По-друге, особливі проблеми зайнятості переживають так звані депресивні регіони, тобто ті, в яких переважають найбільш кризові галузі» [7].

Окремо зазначимо про проблему зайнятості молоді. Складна самореалізація молодих людей на ринку праці зумовлена певними характеристиками соціального статусу та трудової поведінки. В даний час існує тенденція до збільшення кількості безробітних молодих людей з вищою освітою. Це приводить до втрати своєї кваліфікації молодими спеціалістами.

Щодо впливу пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 на зайнятість населення, експертами Міжнародного фонду «Відродження» було проведено дослідження, результати якого засвідчили про: зниження економічної активності і обмеження руху людей; скорочення кількості робочих місць; скорочення відпрацьованих годин; звуження пропозиції робочої сили; скорочення зайнятості; поширення неповної та неформальної зайнятості; зростання безробіття; зменшення заробітної плати; значне зниження доходів робітників; поява «працюючих бідних»; зростання нерівності [8].

Ще ми не зазначили проблеми зайнятості населення сільської місцевості, спричинене відсутністю робочих місць, низькою якістю трудових ресурсів, маломобільністю населення, сезонністю робіт. Слушно наголошує Крєтова А. В., що правова колізія, пов'язана з набуттям статусу безробітного особами, які мають засоби виробництва (насамперед землю), але не можуть бути працевлаштовані у секторі найманої праці, призводить до проблеми соціального

захисту численної категорії населення і порушує принципи соціальної справедливості.

На нашу думку, треба встановити жорсткі умови надання непрацюючим громадянам статусу безробітного. Варто додати, що не можуть бути визнані безробітними або можуть бути позбавлені цього статусу особи, які у встановлені строки не з'явилися до служби зайнятості без поважних причин, не сприяють своєму працевлаштуванню, не виконують рекомендацій спеціалістів центрів зайнятості тощо. Разом з цим, урахувуючи широке застосування в країні гнучких форм зайнятості, потребує уточнення поняття «безробітний». Доцільно безробітними вважати не тільки тих осіб, які не мають роботи, а й тих, які мають короткострокову, тобто роботу неповний робочий тиждень, що не має гарантованого постійного характеру. Таким чином, ця категорія безробітних у період діяльності не претендуватиме на отримання допомоги на випадок безробіття [9].

Також необхідно зазначити про наявність проблем із зайнятістю найбільш вразливих категорій населення: людей з інвалідністю, жінок з малолітніми дітьми, осіб передпенсійного віку, тощо. Необхідно забезпечити систему адаптації різних категорій незайнятого населення до вимог ринку праці.

Слушною є думка О. Пазюк, яка виокремлює такі основні проблеми виникнення безробіття: «проблема молодіжного безробіття, адже молодь без досвіду роботи зазнає найбільших труднощів з пошуку роботи, особливо офіційного працевлаштування; структурні зрушення (міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні) в економіці, що виражаються у впровадженні нових технологій, згортанні виробництва в традиційних галузях, закритті технічно відсталих підприємств; проблеми безробіття серед людей старшого віку; відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу; політика уряду в галузі оплати праці; скорочується купівельна спроможність населення; бюджет втрачає платників податків; сезонні зміни в рівні виробництва в окремих галузях; зміни

в демографічній структурі населення; рух робочої сили (професійний, соціальний, регіональний)» [2].

Взагалі, відзначимо, всі зазначені проблеми зайнятості населення неможливо вирішити за короткий термін, також неможливо вирішити за допомогою служби зайнятості чи кадрових агенцій, тому що лише активні методи впливу на політику зайнятості можуть сприяти позитивним зрушенням у сфері зайнятості.

Список використаних джерел

5. Мельниченко О. А. Зайнятість населення: сутність, форми, механізми державного регулювання. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2016. Вип. 1. С. 78-85.

6. Павлюк Т. І. Зайнятість як економічна категорія: її роль у функціонуванні ринкової економіки. URL: global-national.in.ua/.../2500-pavlyuk-t-i-zajnyatist-yak-ekonomichna-kategoriya-jiji-rol-u-funktsionuvanni-rinkovoji-ekonomiki

57

7. Бондар С. М. Щодо формування системи трудового законодавства України. Проблеми й напрямки формування світогляду майбутніх працівників органів внутрішніх справ та забезпечення прав і свобод людини : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 11–12 грудня 2008 р. Запоріжжя : Юридичний інститут МВС України, 2008. С. 41–44.

8. Збаразська Л. О. Неоіндустріалізація в Україні: концепт національної моделі. Економіка промисловості. 2016. № 3. С. 5–32.

9. Попович В., Добрянська Н. Організаційно-економічні заходи регулювання зайнятості сільської молоді. Бізнес-навігатор. 2014. № 3. Ч. 35. С. 146-149.

10. Гальків Л. І. Втрати людського капіталу України: чинник безробіття. Економіка і регіони. 2019. № 2. С. 110-113.

11. Петюх В. М. Ринок праці та зайнятість : навч. посібн. К. : МАУП, 2011. 120 с.

12. Неформальна зайнятість в Україні: причини, наслідки, можливі рішення.

URL: <https://www.prostir.ua/?news=neformalna-zajnyatist-v-ukrajini-prychynunaslidky-mozhlyvi-rishennya>

13. Кретьова А. В. Організаційно-економічний механізм управління працевлаштуванням незайнятих громадян в державній службі зайнятості. Проблеми державного управління розвитком промислового потенціалу регіону : зб. наук. праць Донецького державного університету управління. Донецьк, 2007. Т. VIII, Вип. 87. С. 132–140.

УДК 355.65-049.5(477)

А. Осіпова

к.е.н., викладач кафедри економіки
Уманський національний університет садівництва
(м. Умань, Україна)

ЗАХОДИ З ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

***Анотація.** Державна підтримка сільськогосподарського виробництва є необхідною умовою забезпечення економічної і продовольчої безпеки держави. І в нинішніх умовах воєнного стану, що панують нині в Україні, велике значення має вплив держави на стабілізацію сільськогосподарського виробництва – базової галузі, що формує та підтримує належний рівень продовольчої безпеки країни.*

***Ключові слова.** Державна підтримка, сільськогосподарське виробництво, продовольча безпека, воєнний стан, агробізнес.*

Прискорені темпи зростання ризиків вітчизняного сільськогосподарського виробництва як у воєнних умовах, так і під впливом швидких змін соціально-економічних і природно-екологічних факторів спонукають до переорієнтації галузі на умовах сталого розвитку, інвестиційно-інноваційної моделі та міжнародних стандартів інформаційного суспільства, реалізація яких практично неможлива без дієвої і всебічної системи державного регулювання.

Водночас варто зазначити, що функціонування сільськогосподарських підприємств в Україні завжди супроводжувалося низкою фінансово-економічних проблем, зумовлених значним рівнем природних ризиків. Відтак щорічно державними органами декларувалися різні програми регулювання галузі, проте рівень освоєння коштів за ними не досягав максимуму: ані по обсягах, ані по цільових групах одержувачів. Саме тому розвиток сільськогосподарських підприємств є нерівномірним й, у випадку з малими формами господарювання, – неефективним. Причиною означеного є прогалини у механізмах реалізації державного фінансового регулювання, що потребує вирішення питання дієвих інструментів й механізмів державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва на державному рівні.

Російське вторгнення на територію України прискорює процеси дерегуляції і державної підтримки агробізнесу. 24 березня 2022 р. Верховна Рада України конституційною більшістю голосів ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану», спрямований на залучення сільськогосподарських земель країни у виробництво сільськогосподарської продукції в умовах збройної агресії. Чільними в Україні є питання спрощення доступу аграріїв до кредитних ресурсів і логістика сільськогосподарської продукції, зокрема відновлення експорту зерна, адже наявна блокада портів унеможлиблює агроекспорт.

Останніми роками Україна входила до п'ятірки експортерів світу. А тому від успіху цьогорічної посівної компанії залежить не тільки продовольча безпека України, а й ціни та наявність продуктів харчування у країнах Південної Африки, Близького Сходу, Азії, що були найзалежнішими від поставок вітчизняного зерна [1]. Майже 90 % експорту припадало на порти міст Одеса і Миколаїв. Шляхом заміни морських перевезень на залізничні у лютому 2022 року було експортовано 150 тис. тонн сільськогосподарської продукції, в березні – 300 тис. тонн, а загальний потенціал може сягнути 1,5 млн тонн [2].

Міністерство аграрної політики та продовольства планує розширити доступ аграріїв до кредитування та залучити якомога більше учасників аграрного ринку. Вкрай важливо, щоб трейдери і надавали передоплату аграріям на закупівлю зерна нового врожаю. Також необхідно відновити кредитування виробників агросфери. Наразі в Україні впроваджено зміни в умовах кредитування для малих і середніх агровиробників з оборотом не більше 20 мільйонів євро на рік для проведення посівної (сільськогосподарської діяльності) на період дії воєнного стану. Також передбачена компенсація відсоткової ставки за залученими кредитами, хоча максимальна сума кредиту, на який вона поширюється, становить 50 млн грн. Водночас термін дії кредиту – 6 місяців, а максимальний розмір державної гарантії за портфельними кредитами – до

80% [1].

З початку війни позики від державних банків на загальну суму 1,1 млрд грн отримали 826 бізнесів. З усіх виданих кредитних коштів за програмою «5-7-9%» 42% припадало саме на аграрний сектор. Ними скористалися 12 тис. фермерських господарств. Отримані кошти йдуть на закупівлю добрив, пального, засобів захисту рослин [3].

Кабінет Міністрів України для вільного ввезення на територію країни потрібної техніки для проведення посівної додав до переліку товарів критичного імпорту трактори, сільськогосподарські машини, вантажівки, сідельні тягачі, обприскувачі, зрошувальне обладнання, сівалки, ґрунтообробну техніку, цистерни тощо. Також спрощено процедуру ввезення запчастин до сільськогосподарської техніки.

Державний центр сертифікації і експертизи сільськогосподарської продукції має забезпечити безперешкодний процес реалізації насіння та садивного матеріалу суб'єктами насінництва та розсадництва врожаю 2021 року та залишків минулих років, необхідних для посівів, і визнання іноземних сертифікатів на імпортоване насіння – без застосування додаткових процедур із сертифікації.

Крім того, 17 березня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», відповідно до якого тимчасово скасовано вимоги для отримання ліцензій і дозволів на більшість видів діяльності: замість 600, чинними залишаються 50.

Як бачимо, наразі з боку держави запроваджується низка спрощень, актуальних для сформованого наразі економічного середовища та покликаних підвищити ефективність функціонування державної підтримки сільськогосподарського виробництва. А відтак злагоджене поєднання економічного, фінансового, правового, інвестиційного та бюджетного механізмів державної підтримки сприятиме створенню необхідних передумов

провадження максимально ефективної діяльності сільськогосподарськими виробниками в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Економічний фронт: зміни в законодавстві, які запровадили у воєнний час для агробізнесу. *AgroDay*. URL : <https://cutt.ly/GFvCvUW> (дата звернення 10.04.2022).
2. Закон про продовольчу безпеку в умовах воєнного стану: роз'яснення щодо застосування. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 08 квітня 2022 р. URL : <https://cutt.ly/XFvCT8p> (дата звернення 11.04.2022).
3. Уряд розширив доступ аграрних підприємств до пільгового кредитування. *Головбух*. 07 квітня 2022 р. URL : <https://cutt.ly/HFvCAzw> (дата звернення 07.04.2022).

УДК 338.43

Г. Сиротюк, к.е.н, доцент,
доцент кафедри економіки
Львівський національний університет природокористування
(м. Львів, Україна)

РИЗИКИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА

Анотація: Розглянуто основні класифікаційні ознаки ризиків у діяльності сільськогосподарських підприємств. З'ясовано вплив ризиків на діяльність підприємств з виробництва зерна та визначено чинники, що їх зумовлюють.

Ключові слова: ризики сільськогосподарських підприємств, класифікація ризиків, зернова галузь, державна підтримка.

В умовах сьогодення аграрний сектор економіки країни має найбільш ризиковану сферу діяльності. Досить проблематичний характер системи ризиків господарської діяльності аграрних підприємств вимагає використання інструментарію ідентифікації і оцінки цих ризиків, що враховує необхідність у формуванні досить повної інформації з метою прийняття правильних управлінських рішень. Тому виникає необхідність розробки підходів до оцінки ризиків господарської діяльності, які відповідають сучасним вимогам, в тому числі й ризиків зернової галузі.

Неминучість ризику господарської діяльності викликана дією об'єктивних законів ринкового механізму, свободою підприємництва і конкуренцією.

Загальний вектор ризику сільськогосподарського підприємства виникає під впливом сукупності чинників ризику зовнішнього та внутрішнього середовища. Розглядаючи вплив зовнішнього середовища на ризики господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, що займаються виробництвом зерна, то їх можна розглядати за рівнями:

- 1) ризик країни;
- 2) ризик зернової галузі;
- 3) ризик регіону;
- 4) ризик сільськогосподарського підприємства.

Сільськогосподарські підприємства не мають впливу на ризик зовнішнього середовища, тоді як ризики внутрішнього середовища залежать від особливостей діяльності підприємства, і ними можна керувати.

Розглядаючи ризики у зерновиробництві Міністерством сільського господарства США виділяється п'ять видів ризику, зокрема:

- 1) виробничий ризик, який виникає через невизначеність у процесах природного зростання зернових культур;
- 2) ціновий ризик, який виникає у зв'язку з невизначеністю цін на ринку;
- 3) фінансовий ризик, який має місце у разі виникнення боргових зобов'язань;
- 4) інституційний ризик, який є наслідком невизначеності, пов'язаної з діями уряду;
- 5) людський ризик, який стосується таких чинників, як проблеми зі здоров'ям людини або особисті стосунки, які можуть вплинути на ведення бізнесу [1].

Для вітчизняних підприємств зернової галузі класифікація ризиків дещо різниться, оскільки тут варто враховувати коливання цін на зернові й сезонність врожаю. Нині цінові ризики є найбільш важливими в умовах високого впливу цінової політики на фінансові результати сільськогосподарських підприємств. Варто розглядати ризик врожайності, який виникає у зв'язку зі зміною природно-кліматичних умов.

Крім того, до основних ризиків належать також зовнішні ризики, які виникають у зв'язку з обставинами, що не залежать від учасників ринку і під ними прийнято розуміти зміни в законодавстві, обмеження на торгівлю, проблеми в логістичній інфраструктурі [2].

Галузі зерновиробництва притаманні певні проблеми, які за впливом і взаємозв'язком варто ув'язати з відповідними видами ризику (табл.1).

Взаємозв'язок проблем і видів ризиків у галузі зерновиробництва

Проблеми	Вид ризику
Коливання показників урожайності, посівних площ і валових зборів зернових культур	Біологічні ризики Природні ризики Політичні ризики Технологічні ризики
Коливання закупівельних цін на зернові культури	Цінові ризики Маркетингові ризики
Низький рівень інтенсифікація зерновиробництва	Технологічні ризики Фінансові ризики Людські ризики
Слабка державна підтримка учасників зернового ринку	Політичні ризики Фінансові ризики

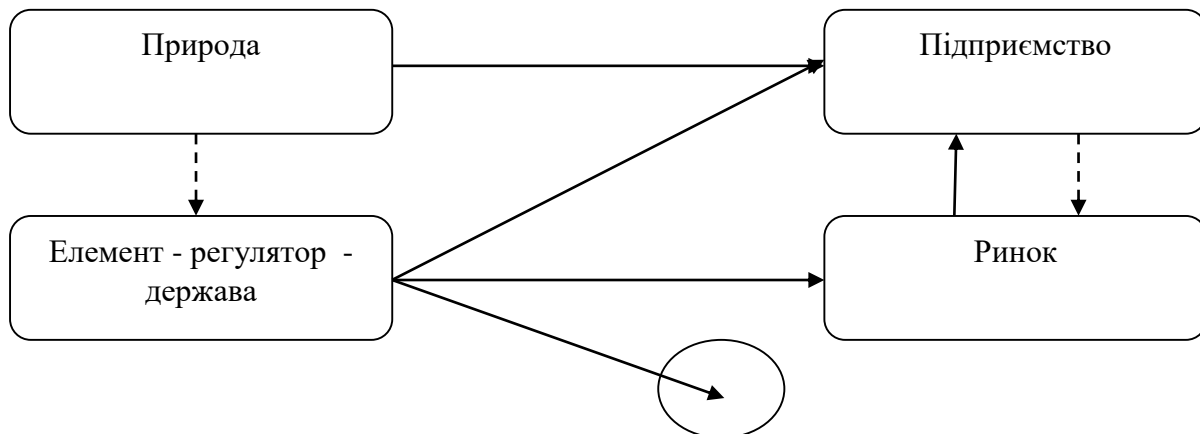
Здійснюючи оцінку ризику господарської діяльності сільськогосподарських підприємств з виробництва зерна доцільно вести пошук інструментів, за допомогою яких можна виміряти ступінь впливу чинників ризику за відповідними рівнями і, узагальнивши їх, сформувані чітке уявлення про присутні загрози діяльності підприємства. Крім того, доцільно з'ясувати причини виникнення таких загроз.

В результаті узагальнення дослідження чинників ризику сільськогосподарських підприємств, що вирощують зернові культури, можемо виділити такі їх групи:

- внутрішні чинники ризику, залежать від характером діяльності сільськогосподарського підприємства (підприємство);
- ринкові чинники ризику, що включають загальну сукупність зовнішніх чинників, які безпосередньо впливають на стан ринку (ринок);
- чинники викликані неочікуваною зміною природних та кліматичних умов, а звідси коливанням урожайності зернових культур (природа).

Погоджуємося з думкою науковців [3], що для побудови цілісної моделі ризику доцільно додати такий елемент, який виконує регулюючу функцію, як держава (рис. 1).

Розглядаючи взаємозв'язок елементів системи ризику господарської діяльності доцільно зауважити, що такий елемент як «підприємство» найбільше залежить від інших елементів. Елемент «підприємство» включає в себе ризики зниження рентабельності, ризики втрати платоспроможності.

Поле формування загального вектору ризику господарської діяльності
сільськогосподарського підприємства

Рисунок 1 - Модель системи ризику господарської діяльності сільськогосподарських підприємств з виробництва зерна

Елемент «ринок» поєднує багато учасників ринку, його основним індикатором ризику є ціновий ризик, який визначає ризик коливань ціни на зерно, продукти його переробки.

Найбільш особливим елементом є «природа», який узагальнює вплив природних, кліматичних чинників ризику та впливає на решту елементів системи ризику.

Регулятором виступає такий елемент як «держава», оскільки вона встановлює певні передумови функціонування системи ризику господарської діяльності зернової галузі шляхом правового та нормативного регулювання.

Так як виробництво зерна носить стратегічний характер, то головна роль в регулюванні стану і рівня впливу чинників ризику зернової галузі має

відводиться саме державі. Державна підтримка визначає великий діапазон дій, економічних функцій, заходів. Основними формами державної підтримки зернової галузі є кредитно-грошова, бюджетно-податкова, адміністративно-економічна та інформаційна.

Для підтримки виробників зерна потрібно здійснювати регулювання цін, проводити спотові і форвардні закупівлі та надавати позики на закупівлю зерна. Державна підтримка повинна мати систематичний характер. Сьогодні в країні існує достатньо програм державної підтримки зерновиробництва, проте в умовах відсутності бюджетних коштів в держави на реалізацію програми зводиться нанівець реалізація мети державних програм. Це говорить про те, що зернова галузь повинна мати практичний характер.

Отже, уникнути невизначеності і ризикових ситуацій у діяльності сільськогосподарських підприємств неможливо. Проте, потрібно навчитися передбачати, правильно оцінювати і по можливості зменшувати вплив невизначеності і ризику на виробничо-господарську діяльність підприємств.

Список використаних джерел:

1. U.S. DEPARTMENT OF AGRICULTURE. Risk in Agriculture. URL: <https://www.ers.usda.gov/topics/farm-practices-management/risk-management/risk-in-agriculture> (дата звернення: 04.04.2022).

2. Звіт USAID «Перспективи використання деривативів на зерновому ринку України», квітень 2020 р. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2020/04/Grain-Market-Research_27.4.2020.ukr_.pdf (дата звернення: 20.03.2022).

3. Мартинова Л. В., Гончаров В. М. Ринок зерна України: стан, загальні проблеми та ризику. *Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки*. 2013. № 2, т. 3. С. 20-23.

УДК 631.11:330.341.1:330.322.2(043)

Смолінський В. Б., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний університет природокористування
(м. Львів, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Розглянуто особливості розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств. Подано чинники, які гальмують розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності аграрних підприємств в Україні. Обґрунтовано домінуючу роль держави в активізації інвестиційно-інноваційних процесів в аграрній сфері.*

***Ключові слова:** інвестиційно-інноваційна діяльність, аграрні підприємства*

Аграрна сфера будь-якої країни за всіх часів було і залишається основою продовольчою галуззю народного господарства, стан якої прямо пропорційно залежить від обсягів коштів, вкладених у її розвиток, а саме – від інтенсивності інвестиційної діяльності. Активна інвестиційна діяльність аграрних підприємств дозволяє прискорити темпи відтворення засобів виробництва. У свою чергу цей процес залежить від інвестиційного забезпечення суб'єктів підприємництва, які ґрунтуються на інформації про привабливість об'єктів інвестування, а також від впровадження інновацій у виробничий процес.

Згідно із Закону України «Про інвестиційну діяльність» під інвестиційною діяльністю розуміється сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1].

Підвищення ефективності управління інвестиційно-інноваційною діяльністю аграрних підприємств обмежується рядом чинників, зокрема умовами соціального та політичного середовища, рівнем кваліфікації та внутрішнім опором реструктуризації господарств. Тому інвестування аграрних товаровиробників залишаються досить ризиковою справою, а аграрний сектор – інвестиційно непривабливим.

Усунення негативного впливу цих чинників є передумовою підвищення ефективності інвестиційного менеджменту та інвестиційно-інноваційної привабливості аграрного сектора. Врахування причин низької інвестиційної привабливості аграрних підприємств дозволяє об'єктивно оцінювати їх інвестиційну діяльність. При аналізі процесів входження в аграрну сферу інвесторів з інших сфер АПК необхідно враховувати високий рівень трансакційних витрат, які пов'язані з високим ризиком контрактних відносин з аграрними підприємствами у зв'язку з обмеженою дією законодавства щодо захисту прав кредиторів і державною аграрною політикою.

На сьогодні аграрні підприємства, зважаючи на обмеженість власних коштів, змушені сподіватися на підтримку з боку держави. Головною метою державної інвестиційно-інноваційної політики України є створення соціально-економічних, організаційних та правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення необхідності впровадження сучасних, екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва і реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції з натуральної сировини.

Ефективність інвестицій аграрних підприємств суттєво підвищується внаслідок здійснення інноваційних проектів. Нині такі проекти, пов'язані з перебудовою матеріально-технічної бази, можуть фінансувати лише великі сільськогосподарські підприємства. Тому малим та середнім аграрним підприємствам в Україні необхідна державна кредитна підтримка інноваційних проектів. Спрощенню та здешевленню доступу підприємств до інновацій сприяє їх участь у кооперативних формах спільного використання технічних засобів, постачальницько-збутових кооперативах, товарних асоціаціях, співпраця з науково-дослідними установами, дорадчими службами, участь у днях поля, виставках, ярмарках тощо.

Пріоритетні напрями інвестування інновацій аграрних підприємств регіону такі: для малих підприємств – тваринництво, вирощування овочів у

приміських зонах, лікарських трав, плодів і ягід; для середніх – виробництво органічної продукції, вирощування технічних культур на біопаливо; для великих аграрних підприємств – технології мінімальної обробки ґрунту, індустриальні технології в рослинництві та тваринництві [2].

Незважаючи на потужну законодавчу підтримку інноваційної діяльності, немає єдиного загального механізму інвестування інновацій. Хоча прийнята не одна державна програма та концепція, але, на жаль, ми не бачимо позитивного кінцевого результату широкого впровадження новинок техніки у виробничий процес як промислових, так і аграрних підприємств. Відсутність правових гарантій повернення власних заощаджень не стимулює приватних інвесторів вкладати весь свій капітал у інновації. Щодо бюджетних коштів, то зменшення їхніх розмірів не сприяє розвитку інноваційної діяльності. Тому необхідно розробити практичні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості інноваційних підприємств [3].

Поряд із державним регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності аграрних товаровиробників необхідним є ефективне здійснення інвестиційної політики на самих підприємствах. У цьому контексті важливо зосередити увагу на запровадженні стратегічного підходу до прийняття рішень, що передбачає розробку інвестиційної стратегії на основі спеціально розробленої інвестиційної політики підприємства.

З метою удосконалення інноваційно-інвестиційної діяльності та підвищення її ефективності аграрним підприємствам залежно від їх економічного стану слід формувати різні типи інвестиційних стратегій.

Так, для господарств з незадовільним фінансовим станом та недостатнім рівнем платоспроможності, де до 60 % оцінюваних показників відповідають нормативним значенням, пропонується формувати інвестиційну стратегію збереження, що передбачає підтримку наявного ресурсного потенціалу господарства та підготовку бази для забезпечення у майбутньому розширеного відтворення капіталу через стабілізацію основного стада худоби, відновлення

поточних біологічних активів, повного використання наявної матеріально-технічної бази та земельних угідь, відновлення роботи переробних підрозділів.

Аграрним підприємствам із задовільним фінансовим станом, де 61–80 % оцінюваних показників відповідають нормативним значенням, доцільно розробляти інвестиційну стратегію помірному зростання, основною метою якої є поступове нарощування обсягів виробництва та забезпечення його ефективності на основі селекційно-племінної роботи, інтенсифікації тваринництва, часткового оновлення парку сільськогосподарської техніки, а також переоснащення переробних підрозділів. Підприємствам з високою фінансовою стійкістю, у яких 81–90 % оцінюваних показників відповідають нормативним значенням, потрібно формувати інвестиційну стратегію прискореного зростання, що дозволяє отримати довготривалі конкурентні переваги шляхом комплексного технічного переоснащення, модернізації та створення на індустріальній основі підрозділів з переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, удосконалення системи інвестиційного менеджменту, підготовки кадрів і формування людського капіталу.

Формування ефективної інвестиційної стратегії аграрного підприємства потребує розвитку системи інвестиційного менеджменту. В малих аграрних підприємствах із незначним обсягом інвестицій управління інвестиційною діяльністю має виконувати його керівник або власник. У середніх ці функції можуть виконувати керівники та спеціалісти, а у великих, де найактивніше здійснюється інвестування, необхідний інвестиційний менеджер, а за потреби й інвестиційний підрозділ (центр).

Отже, активізація інвестиційно-інноваційної діяльності аграрних підприємств можлива за умови створення сприятливого клімату в аграрній сфері, тобто середовища, в якому проходять інвестиційно-інноваційні процеси, яке формується під впливом політичних, економічних, соціальних та інших факторів, що визначають умови інвестиційно-інноваційної діяльності в державі і ступінь ризику інвестування аграрної галузі. Підтримка інвестиційних та

інноваційних процесів аграрних підприємств повинна стати одним з пріоритетів державної політики України для того, щоб подолати кризу в аграрному секторі економіки та підвищити ефективність і конкурентоспроможність виробництва аграрної продукції. Впроваджуючи різні механізми державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, слід враховувати рівень розвитку економіки, стан науково-технічної сфери, правову базу, рівень ризику та цілі, інтереси і вимогу інвесторів, гнучко поєднуючи вище наведені методи між собою.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560-ХІІ від 18 вересня 1991р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
2. Черненко Л.В. Інвестиційна діяльність підприємств та джерела її фінансування. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nppdaa/econ/2011_3_2/174.pdf
3. Черній Н.С. Методи державного регулювання інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=393>

УДК 330.341.42

О. Шапуров, д.е.н., доцент,
професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
(м. Запоріжжя, Україна)

ШЛЯХИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТАРОПРОМИСЛОВИХ МІСТ ТА РЕГІОНІВ В УМОВАХ РЕЦЕСІЇ

***Анотація:** Сформовані особливості та основні риси розвитку старопромислових регіонів. Визначені шляхи трансформації старопромислових міст та регіонів в умовах рецесії.*

***Ключові слова:** старопромисловий регіон, гравітаційний регіон, іржавий пояс, постіндустріальна епоха, промислова революція*

У сучасному світі 21 століття склалася численна кількість проблем, які потрібно вирішувати ближчим часом, більшість з них пов'язані з процесами урбанізації (міська бідність, високі витрати на проживання, зростання нерівності та злочинності, міграційні процеси, екодеструктивні процеси), що виникають через високу питому вагу важкої промисловості у структурі виробництва [1, с.127]. У 1950 році відсоток населення, що проживало у містах, становив 30% у всьому світі та 53% в Європі. У цей час цей відсоток збільшився до 55,3% (в усьому світі), 74,5% (Європа). Очікується, що до 2050 року ці цифри збільшаться до 66% (в усьому світі), 83,7% (в Європі). Міське населення споживає 80% усієї енергії та 75% світових природних ресурсів і несе відповідальність за 75% викидів вуглецю. Проте міста пропонують численні технологічні та соціально-економічні переваги і вже стали центрами досліджень та освіти [2].

У сучасних умовах особливої уваги заслуговують питання вирішення проблем сталого розвитку старопромислових міст та регіонів. В період четвертої промислової революції відбувається трансформація промислових процесів, в результаті змінюється роль старопромислових регіонів. Технологічні уклади змінюють один одного і трансформують загальну структуру промислового виробництва, спрямовуючи її на інноваційний розвиток. Деякі старопромислові

міста так і залишаються на зіткненні технологічних укладів, перетворюючись на депресивно-рецесійні. Найчастіше це міста, лівова частка валового регіонального продукту яких формується за допомогою текстильної промисловості, металургії, вугільних басейнів, коксохімічних виробництв та інших об'єктів важкої промисловості.

С. Литовченко пропонує розуміти під старопромисловим регіоном цілісне територіальне утворення, соціально-економічний розвиток якого детермінується концентрацією індустріальних галузей 3-4 технологічних укладів, що історично склалися, і які, незважаючи на економічний спад, викликаний переходом до постіндустріальної економіки, мають суттєвий потенціал для подальшого інноваційного розвитку [3, с.142].

Група авторів О. Амоша, О. Лях, М. Солдак, Д. Череватський, розглядаючи особливості застосування концепції смарт-спеціалізації для забезпечення майбутнього сталого розвитку старих промислових вугледобувних регіонів, надають всебічну характеристику даної категорії та стверджують, що типові старопромислові вугледобувні регіони є симбіозом монопромислових кластерів підприємств і навколишніх населених пунктів, розташованих на територіях з відносно низькою щільністю населення. Автори визначають наступні риси старопромислового регіону: несприятливі для вугледобувної діяльності гірничо-геологічні умови, високі виробничі витрати й стабільно низькі ціни на кінцевий продукт [4, с.315].

Дж. Мейєр, вивчаючи принципи локалізації економічної активності регіонів, виділяє як різновид однорідного гравітаційного регіону старопромисловий регіон, який має генерувати ефект економічного розвитку та зростання на всю місцеву економіку, у тому числі соціально-економічний розвиток та навколишню територію, таким чином бути свого роду полюсом економічного розвитку [5, с.22].

Е. Бойко зазначає, що понад 40% регіонів України можна зарахувати до старопромислових, більшість із яких зосереджена на Сході нашої країни. Автор

виділяє основні риси розвитку: території, які розвинулися на «зіткненні» технологічних укладів під час першої промислової революції; регіони, що у своєму розвитку пройшли періоди економічного занепаду, що супроводжувалися проявами соціальної напруги; економічний занепад і депресивність старопромислових регіонів, обумовлені складнощами трансформації староіндустріальних галузей; недосконалість розвитку системи підтримки впровадження інновацій у старопромислових регіонах; депресивне становище старопромислових регіонів є стимулом вжиття заходів щодо ефективного заміщення домінуючих старих індустрій новими сучасними виробництвами; у трансформації старопромислових регіонів визначальну роль займає система інвестування, яка може призвести до інерційного розвитку [6, с.110].

На думку англійського вченого Р. Хадсона, частина старопромислових міст та регіонів, так звані майстерні світу, втратили своє значення і перетворилися на зони «житла та споживання», основним джерелом яких стали державне фінансування та субсидії [7, с.588].

Е. Глейзер у науковій праці «Триумф міста» виділяє поняття іржавий пояс – старопромислові міста, які не змогли перейти від виробництва товарів до виробництва ідей та поступово деградують. До іржавого поясу автор відносить такі промислові міста, як: Баффало, Клівленд, Детройт, Новий Орлеан, Пітсбург та Сент-Луїс. На прикладі Детройта автор пояснює рецесію старопромислового міста, яка відбулася за 58 років: було втрачено 42% населення міста; медіанний дохід населення міста зменшився до 33 тис дол. та за розміром був менше половини середнього доходу США; рівень безробіття зріс до 25%, що на 9 % вище ніж в інших подібних містах. Такі старопромислові міста, як Бірмінгем та Нью-Йорк, спеціалізувалися на професіоналізмі, невеликих підприємствах, а також тісних зв'язках із зовнішнім світом. Усі ці якості, що визначають конкурентні переваги міста і сьогодні, дозволяли їм досягати успіху задовго до того, як перший рулон тканини вийшов із текстильної фабрики в Манчестері, а

перша машина з конвеєра в Детройті [8, с.72].

С. Коен та Дж. Зісман стверджують, що постіндустріальна епоха – це міф, насправді маємо індустріальну економіку іншого роду [9]. М. Кастельс менш категоричний: домінування послуг означає зникнення промисловості. Він виділяє дві моделі сучасного розвитку: модель економіки послуг, коли відбувається швидке витіснення промисловості, розвиток фінансового сектора, розширення сектору соціальних послуг; модель індустріального виробництва, заснована на модернізації та інноваційному розвитку промисловості [10].

Таким чином виходячи з вищезгаданого можна стверджувати наступне:

1) Кризові та стагнаційні процеси старопромислових регіонів формувались протягом значної кількості часу, вони схожі між собою та будуть мати регресійні тенденції і в подальшому історичному аспекті, якщо не будуть застосовані відповідні антикризові заходи.

2) Для подолання рецесійних процесів старопромислові регіони та міста повинні мати власну регіональну політику та інвестиційний базис для її впровадження, а для цього необхідна виважена державна програма розвитку стратегічно важливих галузей країни, в нашому випадку це стосується насамперед металургійної галузі.

3) Підтримка старопромислових регіонів та міст повинна здійснюватись виходячи з інноваційних аспектів промислової революції 4.0 : блокчейн, IoT, віртуальна та додаткова реальність, штучний інтелект.

4) Для успішної інтеграції регіонів у систему світогосподарських зв'язків потрібно вивчати досвід країн, що досягли значних успіхів у вирішенні завдань, що стоять перед старопромисловими регіонами та містами. У цьому випадку можна процитувати Е. Глейзера: «Коли ходиш вулицями Лейпцига з їхніми забитими будинками, легко уявити, що знаходишся в Детройті. Порожні будинки створюють однаково депресивне враження, де б вони не знаходилися - в Англії або в Огайо. Але ніхто не сплутає Бангалор із Бостоном чи Токіо з Чикаго. Успішні міста завжди сповнені людської енергії, яка виражає себе по-різному, формуючи свій унікальний простір» [8, с.76].

Список використаних джерел:

1. Denga T., Zhanga K., Shenab Z-J. A systematic review of a digital twin city: A new pattern of urban governance toward smart cities. *Journal of Management Science and Engineering*. 2021. Vol. Issue 2. P. 125-134
2. Orejon-Sanchez R. D., Crespo-Garcia D., Andres-Diaz J.R., Gago-Calderon A. Smart cities' development in Spain: A comparison of technical and social indicators with reference to European cities. *Sustainable Cities and Society*. 2022. Vol. 81. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221067072200155X> (дата звернення 31.03.2022).
3. Литовченко С.В. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності старопромислових регіонів. *Економічний простір*. 2014. № 92. С. 138-150
4. Амоша О., Лях О., Солдак М., Череватський Д. Інституційні детермінанти впровадження концепції смарт-спеціалізації: приклад старопромислових шахтарських регіонів України. *Журнал Європейської економіки* Т. 17. №3 (66). С.310-344
5. Meyer J. R. *Regional Economics: A Survey*. *The American Economic Review*. 1963. Vol. 53, No. 1, Part 1. PP. 19-54
6. Бойко Е. Н. Особенности развития старопромышленных регионов Украины (кластерный подход). *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 5(109). С. 109-118
7. Hudson, R. *Geographers and the Regional Problem*. In *A Century of British Geography*, British Association for the Advancement of Science. Johnston, R. & Williams. 2003. Vol. 18. PP. 583-602.
8. Глейзер Э. Триумф города. Как наше величайшее изобретение делает нас богаче, умнее, экологичнее, здоровее и счастливее /пер. с англ. И. Кушнareвой. М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. 432 с.
9. Cohen S. Zysman J. *Manufacturing Matters: The Myth of the post-industrial economic*. NY: Basic Books, 1987. 297 p.
10. Кастельс М. *Информационная эпоха: экономика, общество и культура*. М.: ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.

УДК: 338.2

Н. Шкроміда, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Я. Момот, студентка 4 курсу
спеціальності 071 облік і оподаткування
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ТА РЕЗЕРВИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація: розглянуто необхідність управління продуктивністю праці на підприємстві та резерви для її підвищення. Визначено та узагальнено основні фактори, які впливають на підвищення продуктивності праці сучасних суб'єктів господарювання.

Ключові слова: продуктивність праці, резерви, фактори, підвищення, підприємство

В умовах ринкових відносин завдання підвищення продуктивності праці як джерела реального економічного прогресу стає життєво важливим для подальшого розвитку економіки. Як показує світовий досвід - саме об'єктивна оцінка та вмiле регулювання продуктивності праці в країні посiдають одне з важливих місць серед прiоритетних завдань спеціалістів, які працюють на різних рівнях управління. Не випадково в економічно розвинених країнах функціонують спеціальні установи, які займаються дослідженням і розробкою технології управління продуктивністю праці, адже саме зростання продуктивності праці базується, по-перше, на швидкому розвитку науки, техніки, освіти, запровадженні ресурсозберігаючих технологій, найсучасніших засобів механізації, автоматизації, комп'ютеризації праці, по-друге, на створенні могутніх стимулів до підвищення продуктивності праці, прояву інноваційної активності.

Продуктивність праці – це насамперед ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції [2, с. 150].

Кожне підприємство характеризується певним рівнем продуктивності праці, який може зростати або знижуватися під дією різноманітних чинників.

Підвищення продуктивності праці є безперечною умовою прогресу і розвитку виробництва [1].

Процес управління продуктивністю праці нерозривно пов'язаний з використанням резервів для її зростання, що враховує структуру потреб підприємства. З метою росту продуктивності праці на підприємстві в процесі управління нею слід чітко визначити наявні для цього резерви, тобто раніше невикористані можливості для збільшення продуктивності праці. Всі резерви поділяють за часом їх використання та за сферою. За часом виникнення резерви поділяють на поточні, що можуть бути використані в короткостроковому періоді, та перспективні, можливість використання яких є тільки в довгостроковому періоді. За сферою виникнення резерви поділяють на внутрішньовиробничі, галузеві, міжгалузеві, регіональні та загальнодержавні [5].

З точки зору підприємства найбільш корисними та повними є саме внутрішньовиробничі резерви підвищення продуктивності праці, ці резерви практично не мають обмежень, оскільки удосконалення тих чи інших напрямів в діяльності підприємства є практично безмежним. З цією метою в процесі управління продуктивністю праці якомога раціональніше використовувати наявні резерви для отримання максимального ефекту.

З огляду на сутність праці як на процес споживання робочої сили і засобів виробництва всі фактори, які визначають підвищення продуктивності праці, можна об'єднати в такі групи:

1. Матеріально-технічні.
2. Організаційно-економічні, що характеризують ступінь розвитку організації та управління суспільного виробництва.
3. Соціально-психологічні, що пов'язані з роллю людини в суспільному виробництві і характеризують ступінь використання робочої сили [3, с. 59].

Серед матеріально-технічних факторів важливу роль відіграє науково-технічний прогрес, який є основою всього суспільного виробництва і одним із основних елементів механізму ринку. Також для зростання продуктивності праці

велике значення має удосконалення технології виробництва, яка включає технічні прийоми виготовлення продукції, виробничі методи, способи застосування технічних засобів і агрегатів.

В складних економічних умовах діяльності виробничих підприємств, соціально-психологічні фактори є також ключовими в підвищенні продуктивності праці. Окремі підприємства розробляють та впроваджують комплексну систему стимулів працівників. Прикладом елемента цієї системи є внутрішньо затвержені кошти - благокоїни. Кожен місяць оголошується місяцем певної навички, розвиваючи яку працівник стає не тільки учасником корпоративного життя компанії, а й навчається та отримує призи.

Гейміфікація допомагає:

- бути безперервно залученим до процесу прокачки власних скілів;
- мотивує навчатися в формі гри;
- покращити корпоративну культуру.

Виконуючи якісно свою роботу, навчаючись та допомагаючи колегам, працівник отримує благокоїни з відповідними балами у вигляді корпоративної валюти. Таким чином, сучасні суб'єкти господарювання розробляють та використовують цілу систему чинників, що впливають на підвищення продуктивності праці своїх працівників, що у кінцевому результаті сприяє отриманню необхідного фінансового результату господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Артеменко А. К., Антощенкова В. В., Пономарьова М. С. Мотивація та стимулювання праці в ефективному управлінні та інноваційній діяльності підприємства. *Вісник ХНАУ*. Серія «Економічні науки»: зб. наук. пр. Харків : ХНАУ, 2020. № 1. С.152–163.
2. Качан Є. П., Дяків П. О., Островерхов В. М. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч. посіб. Київ, 2008. 407 с
3. Кельдер Т. Л. Економіка праці. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. с.59.

4. Муха Р. Продуктивність праці на підприємствах та основні напрями її підвищення. *Галицький економічний вісник*. ТНТУ. 2015. Т. 48. № 1. С. 82-92.

5. Шахно А. Ю. Людський капітал в умовах глобалізації: оцінювання, розвиток та державне регулювання : монографія. Кривий Ріг : Видавництво ФОП Чернявський Д. О., 2019. 360 с.

Секція 2
Соціальна економіка і
економічна політика

Все буде -УКРАЇНО!

УДК 331.556

К.В. Бондаревська, д.е.н., професор
кафедри соціального забезпечення та податкової політики;
В.О. Метлицька, здобувач вищої освіти
Університет митної справи та фінансів
(м. Дніпро, Україна)

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ

Анотація: У роботі розглянуто систему соціального захисту у контексті подолання та регулювання соціальних ризиків.

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціальні ризики, соціальне страхування, соціальний захист, гарантії.

Будь-яка система спрямована на досягнення певної мети, що, в свою чергу, є одним з основних факторів, які формують цю систему. Так, метою системи соціального захисту є максимальне задоволення соціальних чи особистих потреб, що виникають внаслідок актуалізації соціальних ризиків у певний момент часу.

Існують дві групи факторів соціального ризику: передбачувані (дії яких можна очікувати, оцінювати, вони добре вивчені наукою, керовані) та непередбачувані (дії, які на попередньому етапі аналізу ризику виявити неможливо, деякі можуть виникати вперше; цією групою ризиків найскладніше керувати) [1].

Ефективність системи соціального захисту багато в чому визначається типом і вираженістю кожного виду ризику. Тому держава, яка прагне прогресу та розвитку, повинна створювати умови для залучення до соціального життя вразливих груп (інвалідів, великих, безробітних та інших), забезпечивши їм гідне існування, у тому числі за рахунок пенсій та інших соціальних виплат, безкоштовні медичні та соціальні послуги. Незважаючи на значну кількість наявних вітчизняних та зарубіжних підходів до оцінки стану та ефективності соціального захисту, слід зазначити, що вони досить фрагментарні та охоплюють лише деякі елементи. Це пояснюється науковцями тим, що проблема визначення

ефективності системи соціального захисту та окремих її елементів є однією з найскладніших в економіці через різноманітність соціальної політики та програм її реалізації [2, с. 48].

Основними елементами системи соціального захисту економічно активного населення є: встановлення прийнятних параметрів життя (прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, соціальна допомога); захист від зростання цін та інфляції для забезпечення прожиткового мінімуму; вирішення проблеми безробіття та забезпечення ефективної зайнятості; соціальні трансферти (допомога по безробіттю, допомога на дитину, хвороба та інші причини, житлові субсидії); надання необхідної медичної допомоги; соціальне страхування тощо [1]. Суб'єктами соціального захисту є держава (в особі органів державної влади, органів місцевого самоврядування); профспілки; економічно активне населення. Ступінь ефективності системи соціального захисту визначається її здатністю запобігати або прогнозувати виникнення ризиків, що зазвичай мінімізує соціальні витрати. Тому в процесі здійснення заходів соціального захисту необхідно враховувати не тільки види ризиків, а й їх співвідношення, а також частку кожного виду ризику [1].

Соціальне забезпечення передбачає комплекс соціально-економічних заходів, спрямованих на компенсацію втраченим заробітком громадян через втрату працездатності та їх державну підтримку, незалежно від результатів їх роботи. Система соціального забезпечення включає пенсії, пільги для багатодітних матерів та одиноких матерів, пільги для малозабезпечених сімей з дітьми, допомоги для інвалідів та багатодітних матерів, а також інших категорій населення, що потребують.

Державна система соціального захисту забезпечує загальну доступність та безкоштовні соціальні гарантії. До найважливіших форм державного соціального захисту належать: надання гарантій зайнятості; виплата допомоги інвалідам та іншим малозабезпеченим та вразливим групам; забезпечення нормального рівня життя населення на основі доходу від працевлаштування чи

наданої допомоги; гарантії мінімального рівного забезпечення житлом, медичними та культурними послугами, освітою, які необхідні для формування сучасної висококваліфікованої робочої сили. Недержавні форми соціального захисту передбачають самоорганізацію працівників та інших категорій громадян, які створюють для себе та своєї групи систему соціального захисту в певній сфері діяльності [1].

Важливими індикаторами наявності соціальних ризиків, зокрема, ризику поширення безробіття, є показники зайнятості та безробіття. Відповідні дані за 2015-2020 рр. наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники зайнятості та безробіття в Україні з 2015 по 2020 рр. (%)

Роки	Рівень зайнятості	Рівень безробіття	Рівень безробіття за міською місцевістю	Рівень безробіття за сільською місцевістю
2015	56,7	9,5	9,3	9,9
2016	56,3	9,7	9,5	10,2
2017	56,1	9,9	9,3	9,9
2018	57,1	9,1	8,6	9,2
2019	58,2	8,6	8,0	8,6
2020	56,5	9,9	9,1	10,3
2021	56,9	10,3	9,5	10,6

Джерело: [3]

Як ми бачимо, на ринку праці України позитивні тенденції продовжують збільшувати зайнятість та зменшувати рівень безробіття, окрім 2020 року, коли весь світ зазнав великі економічні втрати та місце роботи через COVID-19.

Наразі в Україні через війну з росією та окупацію значна частка населення втратила роботу, тому, як наслідок, скоріш за все, показники 2022 року будуть погіршуватися. Зменшиться зайнятість населення і, відповідно, збільшиться

рівень безробіття, зокрема за рахунок різкого збільшення кількості внутрішніх переселенців з усіх куточків України в західні регіони України.

Через повномасштабну війну збільшилася кількість постраждалих людей, які потребують соціального захисту від держави. Так, через проведення на сході України антитерористичної операції, держава вже має частково сформовану систему соціального захисту осіб, які постраждали від АТО. Тому зараз держава продовжує належне здійснення соціальних виплат і допомог в умовах воєнного стану, шукає альтернативні шляхи доставки пенсій громадянам, що проживають в районах активних бойових дій, здійснює державну допомогу «Підтримка» з метою додаткового захисту осіб, що працюють на територіях регіонів, найбільш уражених від проведення бойових дій.

Значної уваги потребують й соціальні ризики на рівні суб'єктів господарювання. Причинами їх появи може бути невизнання або нерозуміння суті прав працівника на свою робочу силу як роботодавцем, так і державою, відсутність соціальної відповідальності останнього перед працівником. Такі ситуації створюють низку небезпек, які передбачають потенційну чи реальну шкоду для персоналу підприємств, організацій, установ. Слід зазначити, що рівень ризику значно знижується за допомогою вжиття запобіжних заходів.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність у формуванні системи управління соціальними ризиками, що має на меті їх попередження або зменшення впливу. Захист від конкретних видів соціальних ризиків може бути найбільш ефективним у контексті окремих напрямів соціального страхування - пенсійного, медичного, страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, у зв'язку з безробіттям тощо.

Зокрема, через нестабільну соціально-економічну ситуацію в Україні та наявність проблем на конкретних підприємствах, існує ризик зниження заробітної плати, а відтак рівня добробуту населення; ризик нещасних випадків на виробництві через відсутність інтересу бізнесу до покращення умов праці

працівників тощо. Всі ці соціальні ризики виникають у процесі трудових відносин і потребують державного регулювання.

Наразі в Україні не існує загально визнаних підходів до характеру та типу соціальних ризиків, які потребують розробки відповідних механізмів соціального захисту. Саме тому існує нагальна потреба визначення загальної теоретичної основи соціального ризику та його законодавчого закріплення у якості бази для виникнення суб'єктивного права людини на соціальне забезпечення. Крім того, важливою є розробка методичних аспектів щодо оцінки первинних та вторинних соціальних ризиків, що є важливою основою практичної діяльності у сфері соціального захисту. Для подальшого розвитку економіки і суспільства важливим є удосконалення регулювання та розробка відповідної нормативно-правової бази, оновлення переліку соціальних ризиків та удосконалення механізмів надання цільової державної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Надрага В. І. Соціальні ризики в трудовій сфері. Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень. 2015. 472 с.
2. Надрага В. І. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як механізм компенсації соціальних ризиків. Демографія та соціальна економіка. 2014. №. 1. С. 145-157.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків: колективна науково-аналітична монографія / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Ін т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. 496 с.

УДК 336

Колотій В.Ю., здобувач вищої освіти СВО Бакалавр спеціальності 071 Облік і оподаткування
Пилипенко К.А., д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавського державного аграрного університету
(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

***Анотація.** Протягом багатьох десятиліть діяльність фермерських господарств відіграє визначальну роль у збереженні та розвитку економіки нашої держави. Велику частину малого аграрного бізнесу займають саме фермерські господарства сімейного типу. Тому у своїй доповіді я пропоную розглянути основні перспективи розвитку для таких господарств.*

***Ключові слова:** сімейні фермерські господарства (СФГ), перспективи розвитку, державна підтримка.*

Розвиток сімейних фермерських господарств – це одне із найважливіших стратегічних завдань України для розвитку аграрного сектору. Тому держава спрямовує чималу кількість зусиль для стимуляції діяльності таких господарств.

Щоб підтримати розвиток сімейних фермерських господарств, Верховна рада України прийняла Закон "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств" №2497 від 10.07.2018 року, що вступив у дію 15 серпня 2018 року [1].

Даний закон спрямований на отримання офіційного статусу фермерського господарства сімейного типу. Таке рішення забезпечує появу нових робочих місць у сільській місцевості, легалізує діяльність дрібних товаровиробників с/г продукції, що, у свою чергу, супроводжується наданням їм права на пенсійне забезпечення [2].

Далі поговоримо про державну підтримку, на яку мають право СФГ, за рахунок коштів державного бюджету, відповідно до затверджених програм:

- головною перевагою для СФГ, які мають у користуванні від 2 до 20 га землі, є те, що вони мають можливість стати четвертою групою оподаткування. Ця група отримує державні пільги: на протязі 10 років виплачується компенсація соціального внеску в розмірі від 0,9 до 1 мінімального розміру страхового внеску на кожного члена сім'ї;

- можливість отримання безвідсоткових кредитів через Український державний фонд підтримки фермерських господарств в обсязі до 500 тис. грн на конкурсних засадах та на поворотній основі для використання на встановлені чи заявлені цілі строком до 5 років із забезпеченням виконання зобов'язання щодо повернення (застава, поручительство);

- можливість отримання спеціальної бюджетної дотації за утримання корів молочного напряму продуктивності, яка надається фермерам, у власності якого перебуває від п'яти корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства;

- можливість отримання бюджетної субсидія на 1 га оброблюваних угідь, яка надається новоствореним фермерським господарствам у порядку та розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України [3].

Контроль та облік діяльності сільськогосподарських суб'єктів повинні бути щоденними, послідовними, систематичними; здійснюватися за певними правилами, показниками та критеріями. Цим вимогам найкраще відповідає фінансовий та управлінський облік, який ведуть власники фермерських господарств за спрощеною системою, яку обирають на початку діяльності [4, 5].

Отже, для того, щоб ефективно стимулювати розвиток сімейних фермерських господарств, потрібно забезпечити постійно діючий діалог держави та безпосередньо фермерів, у якому увага буде сконцентрована на тих проблемах, з якими доводиться стикатися при веденні сільського господарства. Основними з них є: нормативно-правове регулювання, економічні та соціокультурні умови праці, проведення заходів задля поглиблення знань, розширення поінформованості та обізнаності громадськості про сімейні

фермерські господарства, визначення їх потреб, потенціалу, стримуючих чинників розвитку тощо.

Список використаних джерел:

1. Пилипенко К. А., Скрипак М. О. Інституційні основи порядку створення фермерських господарств в Україні. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2021. № 1 (49). С. 73–78. doi : 10.33783/1977-4167-2021-49- 1-73-78. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/19_20.pdf(дата звернення: 12.04.2022).

2. URL: <https://suspilne.media/163390-simejni-fermerski-gospodarstva-ak-ce-prasue-na-rivnensini/> (дата звернення: 12.04.2022);

3. Як створити сімейне фермерське господарство та які переваги його створення. Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?library=yak-stvoryty-simejne-fermerske-hospodarstvo-ta-yaki-perevahy-joho-stvorennya> (дата звернення: 12.04.2022).

4. Пилипенко К.А., Ліпський Р.В. Облік у фермерських господарствах :навчальний посібник. К. :ЦУЛ, 2021. 368 с.

5. L. Antoshkina, M. Ihnatenko, A. Postol, Y. Hurbyk, K. Pylypenko. Improving the System Management of Farms and Agricultural Enterprises on the Basis of Controlling, Accounting and Information Frameworks, International Journal of Management, 11(7), 2020, pp. 556 – 565. URL:<http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=7>

6. Пилипенко К.А. Менеджмент аграрних підприємств в системі продовольчої безпеки України: механізми, інструменти, стратегії. Харків: Смугаста типографія, 2018. 325 с.

УДК 338. 24. 021

А.М. Костюкевич, к.е.н., доцент
доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва,
Національний університет водного господарства та природокористування
(м. Рівне, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація: Удосконалено концептуальну модель механізму розвитку молодіжного підприємництва, що базується на SADT-методології, за допомогою якої аналізуються функції, що виконує система, описуються специфікації вимог і функцій проєктованої системи та проєктуються системи.

Ключові слова: підприємництво, молодіжне підприємництво, механізм підтримки підприємництва, SADT-методологія.

Підприємництво є основним фактором розвитку сучасної інноваційної економіки. Соціологічні дослідження в Україні свідчать про те, що молоді люди порівняно краще пристосовані до підприємництва, прагнуть до фінансової незалежності, позитивно ставляться до ринкових форм господарювання. Отже, стимулювання саме молодіжної підприємницької активності може стати суттєвою передумовою для розвитку інноваційної економіки в Україні.

Дослідження показали, що українська молодь має меншу схильність до підприємницької діяльності, ніж мешканці країн Західної Європи та інших розвинених країн [1]. Водночас українські стратегії та програми розвитку підприємництва не мають достатньо механізмів та інструментів підтримки молодіжного підприємництва та не інтегровані у навчально-виховний процес на рівні закладів середньої та вищої освіти.

Система розвитку молодіжного підприємництва потребує підтримки на різних рівнях економічної системи. Це обумовлено рядом факторів, що впливають із особливостей цього специфічного виду діяльності. Основними з них є:

- сфера молодіжного підприємництва охоплює молодь різного віку, серед яких є неповнолітні, що обмежує їх правоздатність, а тому потребує застосування спеціальних механізмів регулювання;

- молодіжне підприємництво розпочинається, переважно, в умовах відсутності досвіду команди (або незначного досвіду), що значно підвищує ризики такої діяльності та потребує застосування різних форм бізнес-інкубації і менторської підтримки;

- підприємці-початківці, як правило, не мають власних ресурсів для започаткування власної справи, тому для стимулювання такого виду діяльності потрібно розвивати мережу фінансової підтримки новостворених молодіжних бізнес-проектів.

Цілісний механізм підтримки молодіжного підприємництва може ефективно функціонувати і давати очікувані результати, якщо він забезпечуватиме одночасне дотримання таких умов:

- достатньо велика частина молоді мотивована, має бажання та схильність займатися підприємництвом;

- для осіб, що мають бажання займатися підприємництвом, створено можливості для набуття необхідних здатностей щодо організації та розвитку бізнесу;

- підприємці-початківці мають можливості залучати ресурси для заснування власної справи.

З урахуванням наведених умов та особливостей можна побудувати концептуальну модель розвитку молодіжного підприємництва.

Для вирішення цього завдання ми застосуємо методологію SADT (Structured Analysis and Design Technique), що дозволяє побудувати модель системи та стандарт цієї методології IDEF0 (Icam DEFinition, де Icam – це Integrated Computer Aided Manufacturing) [2], що є загальновизнаним підходом до опису функцій будь-якої організаційно-технічної чи організаційно-економічної системи. SADT – технологія структурного аналізу та проектування, заснована на

концепції "сутність-зв'язок" (entity-relationship) та являє собою подальший розвиток методології структурного аналізу та проектування. Її особливістю є те, що вона моделює такі властивості систем як управління, зворотній зв'язок і ресурси. Автором SADT вважають Дугласа Росса, який у 1969 р. частину своїх теорій, що відносяться до методології й мови опису систем, назвав SADT (Structured Analysis and Design Technique).

За допомогою SADT-методології вирішуються такі основні завдання (для систем будь-якого типу):

- аналіз функцій, виконуваних системою;
- опис специфікацій вимог і функцій проектованої системи;
- проектування системи.

Методологія SADT може використовуватися для моделювання широкого кола систем та визначення вимог та функцій, а потім для розробки системи, яка відповідає цим вимогам і реалізує ці функції. Для вже існуючих систем SADT може бути використана для аналізу функцій, що виконуються системою, а також для вказівки механізмів, за допомогою яких вони здійснюються.

Саме здатність виконувати наведені завдання спричинила вибір даного методу дослідження. При цьому ми обмежимося лише структурним моделюванням на рівні моделей вищих рівнів, що дасть змогу зрозуміти основні структурні елементи системи та їх взаємозв'язки, необхідні для отримання виходів системи, основними з яких на загальнодержавному рівні ми визначили:

- довгостроковий потенціал розвитку економіки;
- розвиток креативних індустрій з високою доданою вартістю;
- підвищення зайнятості молоді.

На основі наведеного побудовано концептуальну модель розвитку молодіжного підприємництва (див. рис. 1).

Таким чином, механізм розвитку молодіжного підприємництва є складною системою, що охоплює багато елементів, що пов'язані між собою спільними цілями, завданнями, проектами та функціями. В Україні створено достатньо

інституційних передумов для розвитку молодіжного підприємництва. Проте, щоб механізм виконував поставлені на нього завдання, потрібно, щоб усі підсистеми працювали як єдине ціле, що дасть змогу для самореалізації молоді і сформує стійкий довгостроковий потенціал розвитку країни.

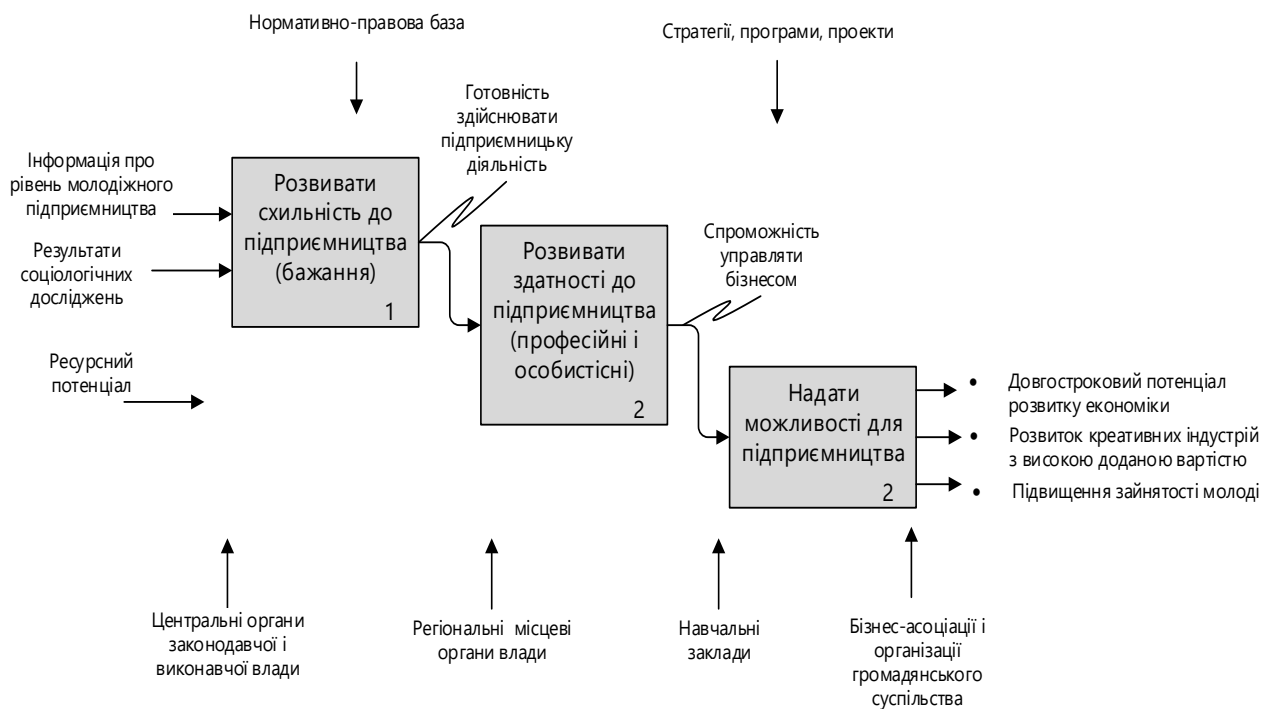

Рис. 1. Концептуальна модель розвитку молодіжного підприємництва

Список використаних джерел:

1. Гросул В.А., Дядюк М.А., Зубков С.А., Сучасний досвід, проблеми та перспективи розвитку молодіжного підприємництва в Україні. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2768/1>.

2. Integration Definition For Function Modeling (IDEF0). Draft Federal Information Processing Standards Publication 183, 1993 December 21.

УДК 339.9

Лі Сю Ефен (Li Xu Efen),
професор директор інституту економіки та управління
Хулунбуїрського університету
(м. Хайлар, АРВМ, КНР)

ВЕКТОР ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ

***Анотація.** Проведений аналіз економічного вектору політики Китаю крізь призму інвестиційної діяльності Китаю. Вказані переваги угоди «Всебічне регіональне економічне партнерство» для Китаю. Окреслено виклики та перспективи подальшого економічного співробітництва*

***Ключові слова:** Регіональна економічна інтеграція, Велика Східна Азія, геоекономічні стратегії, Китай, АСЕАН, Угоди про вільну торгівлю*

Сьогодні змінюються потенціал та можливості нових та старих центрів сили у світовій політиці. Продовжується відносно ослаблення колишніх центрів економічного управління світом — старих постіндустріальних країн Європи, а також США та Японії. Вектор економічного розвитку переміщується зі Заходу на Схід. Реалізація ініціативи «Один пояс — один шлях» та стратегії «Відродження Великого Шовкового шляху» дозволила Китайській народній республіці (КНР) опинитися в центрі міжнародної системи [1]. Нові залізниці та мости, оптоволоконні кабелі та мережі 5G, трубопроводи та порти допомогли розширити фінансовий, технологічний та політичний вплив Китаю від Латинської Америки до Південно-Східної Азії за допомогою інвестицій та проектів на сотні мільярдів доларів. Зараз ініціатива «Один пояс — один шлях» приділяє значну увагу на нові галузі, такі як мистецтво та культура, системи електронних платежів та супутники.

В Центральній Азії вперше було висунуто ініціативу "Пояс і шлях", який досяг вагомих результатів у сфері спільного будівництва донної ініціативи.

Реалізація спільних великих проектів

- газопровід Китай-Центральна Азія, найдовший в усьому світі (перекачано до Китаю понад 380 млрд. кубометрів природного газу);

- нафтопровід Китай-Казахстан загалом поставив до Китаю понад 150 млн тон нафти;

- залізниця Ангрен-Пап із найдовшим у Центральній Азії тунелем;

- 100-мегаватна вітроелектростанція в Казахстані, Тургусунська ГЕС, лінія електропередач "Датка-Кемін", автомагістраль Китай-Киргизстан-Узбекистан, залізничний тунель "Яван-Вахдат" та ТЕС "Душанбе-2",

В сфері торгівлі:

- с 2015-2022 рік через ЦА в обидві сторони пройшли понад 25 тис. вантажних поїздів за маршрутами міжнародних залізничних вантажних перевезень Китай-Європа, що становило понад половину загальної кількості відправлень таких поїздів:

- фрукти і сухофрукти з Центральної Азії продаються на китайських платформах електронної комерції.

Ділове співробітництво між Китаєм та:

- Казахстаном - введено в експлуатацію п'ять цілорічних пунктів пропуску, п'ять транскордонних нафтогазових трубопроводів, дві транскордонні залізничні магістралі та один міжнародний прикордонний центр співпраці, базу китайсько-казахстанського логістичного співробітництва;

- Киргизстаном - зберігає статус найбільшого торгового партнера та найбільшого джерела імпорту країни;

- Туркменістаном - здійснюється в рамках поєднання ініціативи "Пояс і шлях" та стратегії "Відродження Великого Шовкового шляху". Дві країни є найбільшими партнерами з торгівлі природним газом;

- Таджикистаном в реалізації стратегічних завдань у сфері будівництва комунікацій, енергетичних об'єктів та у створенні індустріально-аграрної економіки:

- Узбекистаном - сукупний обсяг китайських інвестицій перевищив 9 млрд. дол. США. В Узбекистані зареєстровано майже 2 тис. підприємств із китайським капіталом.

В 2022 році (на онлайн-саміті "Держави Центральної Азії - Китай") опубліковано Спільну ініціативу щодо високоякісного та сталого розвитку торговельно-економічного співробітництва між Китаєм та Центральною Азією в сферах: торгівлі, інвестицій, цифрових та зелених проектів.

З 2022 року статус країни-голови БРІКС (Бразилія, Китай, Росія, Індія та Південно-Африканська Республік) перейшов до Китаю. "Рік Китаю" у БРІКС пройде під гаслом "Будувати високоякісні партнерські відносини, спільно створювати нову епоху глобального розвитку", заплановано провести понад 100 заходів, які охоплять понад 30 різних областей. Китай лобіює залучення у формат БРІКС+ вигідних йому партнерів. До Нового банку розвитку (НБР) БРІКС приєдналися Єгипет, Бангладеш, Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) та Уругвай. З моменту створення НБР було профінансовано більш як 80 проектів на суму 30 млрд. доларів.

Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) намагається сформувати власну інтеграційну модель (економічний блок) із врахуванням східної специфіки відносин та гетерогенності країн Південно-Східної Азії (Брунеї, Камбоджі, Індонезії, Лаосу, Малайзії, М'янма, Філіппін, Сінгапуру, Таїланду, В'єтнаму. Співпраця Китаю з країнами АСЕАН в рамках ініціативи «один пояс – один шлях» продовжує стрімко розвиватися.

В 2021 році Президент США вперше за чотири роки взяв участь у саміті АСЕАН та наголосив, що відносини США з АСЕАН "є життєво важливими".

Ініціатива БРІКС+ доповнює «наступ» Китаю на світову економіку поряд з ініціативами на інших напрямках (формат 16+1 для країн ЦСЄ, АСЕАН + 3, Китай + CELAC (Спільнота країн Латинської Америки та Карибського басейну), приєднання Китаю до ЄБРР (Європейський банк реконструкції і розвитку) та посилення позицій АБП, низка інших ініціатив (рис.1).

Після виходу США (2017 рік) з тарифної угоди Транс-тихоокеанського партнерство (ТТП), з 2018 році дана угода діє під назвою «Всеосяжне та прогресивне Транс-тихоокеанське партнерство» (СРТРР). Лідерство перейшло

від США до Японії і цим Японія створила міцний запас довіри і доброї волі для країн Азії. В рамках СРТПР були встановлені нові правила торгівлі, норми авторського права та контролю над даними, які різко контрастують з неліберальними поглядами Китаю. Але в 2021 році Китай подав заявку на приєднання до ТТП, також подали Англія, Тайвань та Південна Корея.

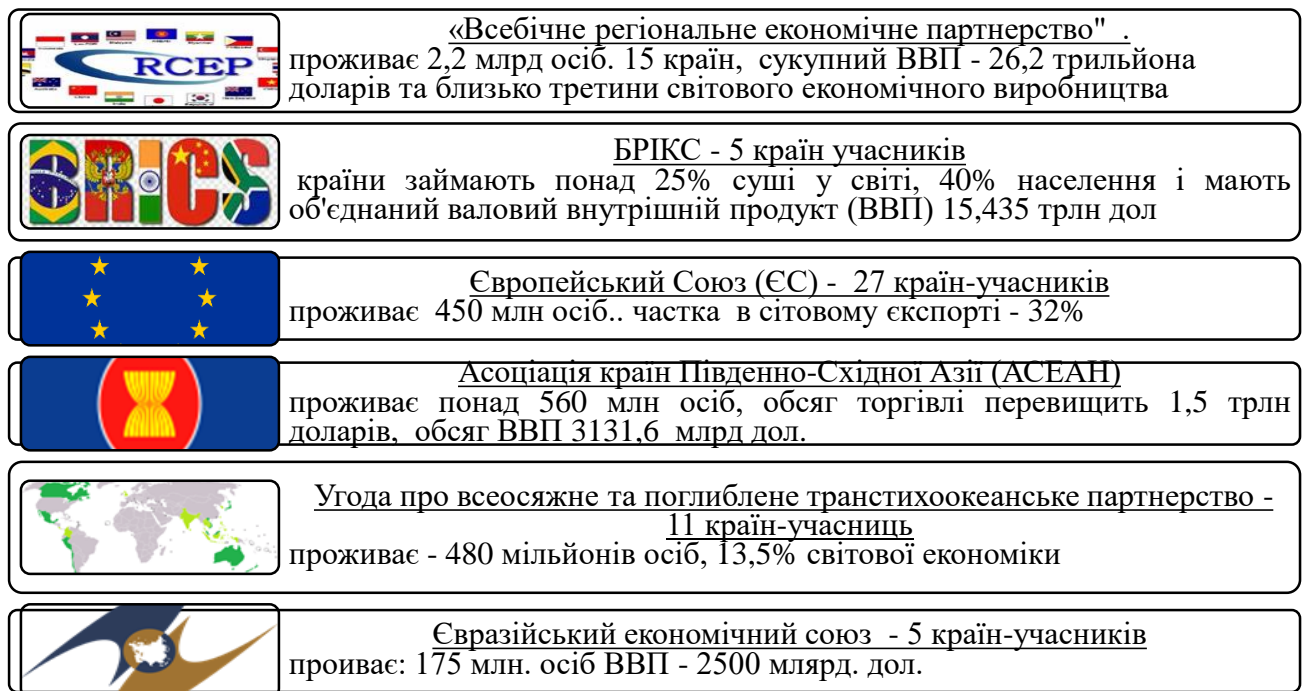

Рис. 1 Зони вільної торгівлі (данні за 2020 р.)

Угода «Всебічне регіональне економічне партнерство» (ВРЕП, RCEP) між 15 державами, які в сукупності становлять 30% світової економіки, набуло чинності у січні 2022 року. Домовленості стосуються торгівлі, послуг, інвестицій, електронної комерції, телекомунікації та авторських прав.

Торговельну угоду підписали:

- 10 держав-членів Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН)
- п'ять найбільших торгових партнерів: Китай, Японія, Південна Корея, Австралія та Нова Зеландія.

Так, ВРЕП в сукупності складають 30% світової економіки, покликаний усунути понад 90% торгових тарифів серед країн-учасниць. Для порівняння, угода між США, Мексикою та Канадою (USMCA) забезпечує 28% світової

торгівлі, тоді як ринок Європейського союзу займає майже 18%. Партнерство ВРЕП дасть Китаю більш помітну роль у встановленні правил торгівлі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні на противагу американським інтересам [2].

Висновки. У світовій економіці наростають обмеження та заборони на розрахунки, розрив виробничих та логістичних ланцюжків, заходи експортного контролю та імпорتنі операції. Продовжується стрімке зростання цін на продовольство, енергоносії та сировинні товари. Це все спонукає до перебудови гео економічної системи:

- поєднуються риси різних історичних та економічних епох;
- непослідовність та ситуативність в економіці та політики (глобальне зростання вартостей енергетичних ресурсів, продовольства, сільськогосподарських товарів, руйнуванням ланцюгів створення доданої вартості, зростаюча волатильність фінансових ринків);
- співіснування гео економічної, регіональної та глобалізованої системи,
- конкуренція у пропаганді та у вирішенні приватних економічних завдань.

Зараз країни, які перебувають під санкціями (Росія, Іран, Китай та інші держави), домовляються про створення нового торговельного союзу та визначення валюти, яка використовуватиметься в їхніх угодах.

Китайська Народна Республіка має всі передумови виходу на новий етап зовнішньої економічної політики, розширення свого впливу на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Ашмарина Т.И. Великий Шелковый путь и экологический блок развития сельских территорий // Экономика сельского хозяйства России.

Выпуск: № 3, 2018. с. 71-74

2. Андреева И. Г., Танг Ч. Путь современного Китая к обществу «СЯОКАН» // Наука без границ. 2021. №5 (57). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/put-sovremennogo-kitaya-k-obschestvu-syaokan>.

УДК: 519

С.А.Пласконь, к.е.н., доцент,
Р.В.Руська, к.е.н., доцент,
І.Я.Новосад, к.ф.-м.н., доцент,
доценти кафедри прикладної математики,
Західноукраїнський національний університет
(м. Тернопіль, Україна)

АНАЛІЗ ЗАЛЕЖНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ

***Анотація:** у дослідженні аналізується вплив валового внутрішнього продукту України на зростання соціальних показників життя населення з використанням економетричного моделювання. Показано, що ріст валового внутрішнього продукту супроводжується ростом мінімальної зарплати та розміру прожиткового мінімуму в гривневому та в доларовому еквівалентах. Акцентовано, що ріст соціальних виплат негативно відображається на зростанні індексу споживчих цін, і темп зростання економіки не є достатнім для забезпечення зростання соціальних виплат.*

***Ключові слова:** мінімальна зарплата, індекс споживчих цін, інфляція, прожитковий мінімум, валовий внутрішній продукт.*

Глобальна стратегія сталого розвитку України передбачає подолання дисбалансів, які існують в економічній та соціальній сферах. Він орієнтований перш за все на людину та покращення якості її життя у сприятливому соціально-економічному середовищі, підвищення соціальних стандартів і гарантій. Одним із пріоритетів політики сталого розвитку є забезпечення гідних умов праці та життя у власній країні. Соціально-економічний розвиток України в останні роки характеризується зниженням соціальних показників рівня життя населення. Особливо актуальним це питання стало у зв'язку з воєнною агресією Росії та тимчасовою втратою Україною деяких територій, значним збільшенням військових витрат, що зумовило спад економіки в даний період. Без зростання валового внутрішнього продукту і відповідно підвищення національного доходу неможливо здійснювати необхідні інвестиції у соціальний, людський та фізичний капітал, реалізовувати відповідні заходи з метою підвищення життєвих стандартів. У зв'язку з цим постає проблема дослідження впливу валового внутрішнього продукту на мінімальну зарплату, індекс споживчих цін,

прожитковий мінімум та встановлення причинно-наслідкового зв'язку між ними з використанням математичних моделей з метою їх подальшого прогнозування та вироблення рекомендацій щодо соціальних показників рівня життя населення.

Дослідження проблем рівня життя населення в Україні набуває дедалі більшого значення з погляду створення ефективно діючої соціальної політики. Так як негативні соціальні процеси можуть стати перешкодою економічному зростанню та стабільності в суспільстві, стає економічне зростання є обов'язковою передумовою для підвищення добробуту всіх груп населення. Слід відзначити, що аналізу стану економіки і соціальних стандартів життя (пенсійного забезпечення, прожиткового мінімуму, мінімальної зарплати) присвячено ряд робіт, але тільки в деяких з них даються якісні прогнози рівня валового внутрішнього продукту і вказано на необхідності переходу від солідарної до накопичувальної системи нарахування пенсій, оскільки ріст економіки не може забезпечити необхідний рівень соціальних стандартів. Теоретичні та практичні аспекти даної проблеми аналізувались у працях В.О.Мандибури, В.В.Чабан, Н.П.Борецької, І.М.Бабака, О.Ф.Новікової. В.О.Мандибура вважає, що рівень життя у широкому розумінні визначає та оцінює реальні економічні джерела та соціально-правові гарантії забезпечення життєдіяльності населення. Тому у систему індикаторів для оцінки рівня життя населення включають макроекономічні показники (валовий внутрішній продукт, національний дохід, рівень інфляції) та показники матеріальної забезпеченості населення (мінімальна зарплата, прожитковий мінімум) [1, с.18]. З метою забезпечення нормального рівня життя держава визначає розмір прожиткового мінімуму. В Україні його визнано базовим державним соціальним стандартом [2, с.187]. З метою забезпечення нормального рівня життя держава визначає розмір прожиткового мінімуму. В Україні його визнано базовим державним соціальним стандартом. У наукових працях виявлено, що ріст валового внутрішнього продукту супроводжується зростанням соціальних показників рівня життя населення України та досліджено значення величин взаємної кореляційної

функції між валовим внутрішнім продуктом та рівнями зарплат і прожитковим мінімумом відповідно, що відображає щільний зв'язок між досліджуваними показниками, а також вплив зовнішнього державного боргу на рівень життя населення України [3, с.21-38]. У зв'язку з існуванням часового лагу перетворення економічного зростання на зростання рівня життя та зменшення бідності, рівного 1-2 роки, такі дослідження стають особливо актуальними. На нашу думку, аналіз економічних показників неможливий без економіко-математичного моделювання. У роботі [4] ефективно використовується математичний апарат економетричного моделювання для встановлення кореляційно-регресійних залежностей між досліджуваними показниками та прогнозування їх значень.

У стратегії сталого розвитку України до 2030 року передбачається впровадження європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі шляхом забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Але для цього необхідно значний ріст економіки держави, тобто ВВП, що не спостерігається. Натомість маємо значне зростання державної заборгованості. Крім цього, маємо об'єктивні причини низького росту економіки.

Закономірно, що ріст мінімальної зарплати і соціальних стандартів без зростання продуктивності праці, що б зумовлювало реальний ріст ВВП, прискорить ріст інфляції. Слід відзначити, що динаміка мінімальної зарплати повторює динаміку індексу споживчих цін (інфляцію).

Підвищення соціальних стандартів може призвести до суттєвого росту рівня інфляції. Давати далекі прогнози рівня інфляції не зовсім коректно, оскільки невідомо на скільки виростуть зарплати та пенсії, які в свою чергу залежать не тільки від росту економіки, але і за рахунок росту зовнішнього і внутрішнього державного боргу. Що стосується внутрішнього боргу держави, то держава з ним може поступити таким чином: міністерство фінансів випускає

державні облігації внутрішнього займу держави, банки їх викуповують і продають Національному банку України.

Таким чином, підвищення мінімальної зарплати в державі стає важливим фактором росту індексу споживчих цін (інфляції).

Згідно лінійних економетричних моделей ріст ВВП на 1 млрд. грн. приводить до збільшення мінімальної зарплати на 0,69 грн., а збільшення ВВП на 1 млрд. дол. США приводить до росту мінімальної зарплати на 0,78 дол. США.

Ріст соціальних стандартів населення України не забезпечується ростом економіки, а лише державними запозиченнями. Для забезпечення росту економіки необхідно реформувати економіку і запровадити фінансово-бюджетні стимули. Тому необхідно провести наступні кроки:

- 1) подолати корупцію в державних органах влади і створити антикорупційний суд;
- 2) здійснювати заходи на зменшення зовнішнього державного боргу, так як значна частина бюджету України йде на його обслуговування;
- 3) переорієнтувати економіку з експорту сировини на експорт товарів і послуг, оскільки основні надходження у бюджет відбуваються за їх рахунок;
- 4) вкласти значні державні інвестиції у дрібний і середній бізнес;
- 5) провести судову реформу;
- 6) залучити іноземні інвестиції до розширення виробництва і створити законодавчу базу для захисту прав іноземних інвесторів та прав власності;
- 7) приватизувати збиткові державні підприємства на основі державних конкурсів і привести ефективних менеджерів;
- 8) скасувати усі перешкоди на валютному ринку та запровадити вільний обіг капіталу;
- 9) впроваджувати інноваційні технології для збільшення продуктивності праці, яка приведе до зростання ВВП, залучаючи та ефективно використовуючи іноземні інвестиції [5, с.1928-1947].

Отримані результати та розвиток національної фінансової системи на ринкових засадах, інтеграція економіки у світове господарство, величезна заборгованість України, що постійно зростає, постійне очікування чергових траншів з МВФ, значна рецесія економіки, необхідність впровадження європейських стандартів життя, однією з базових складових яких є мінімальна зарплата, потребує докорінної зміни соціальної політики уряду і зумовлюють необхідність подальшого дослідження.

Використання економіко-математичного моделювання економічних процесів є доцільним не тільки на мікрорівні, але й на макрорівні при дослідженні та аналізі макроекономічних показників країни. Також, на нашу думку, є необхідним залучення як власних, так і зовнішніх інвестиційних ресурсів для їх використання з метою розвитку нових технологічних способів виробництва.

Список використаних джерел:

1. Мандибур В.О. Рівень життя України та проблеми механізмів його регулювання. *Парламентське видавництво*. 1998. 255 с.
2. Чабан В.В. Рівень життя населення як показник стану економіки країни. *Економічний вісник університету*. 2016. № 31(1). С. 183-189.
3. Кармелюк Г., Пласконь С., Сенів Г. Математичне моделювання впливу зовнішнього боргу України на рівень життя населення. *Вісник ТНЕУ*. 2017. № 1. С. 21–38.
4. Економіко-математичне моделювання: Навч. пос. / За ред. О.Т.Іващука. *Економічна думка*. 2008. 704 с.
5. Shevelova S., Plaskon S. Is the Ukrainian economy's absorptive capacity appropriate to attract foreign direct investment and facilitate economic growth? *International Journal of Emerging Markets*. 2018. Vol. 13 (6), P. 1928–1947.

УДК 339.9

Танг Ці (Tang Qi) доцент, інститут економіки та управління
Хулунбуїрського університету
(м. Хайлар, АРВМ, КНР)

НОВА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ КИТАЮ

***Анотація.** Розглянуто стратегічні напрямлення розвитку економіки Китаю. Окреслено досягнення економічного розвитку країни. Вказані переваги економічних показників американської та китайської економіки.*

***Ключові слова:** економіка, напівпровідники, Китай, США, цифрові технології.*

На XIX-у з'їзді Комуністичної партії Китаю визначені принципи економічного розвитку, зовнішньої політики, та затверджений план розвитку Китаю до 2050 року. Лідер КНР Сі Цзіньпін зазначив: «Китай вступає в нову еру, що забезпечить йому головну роль у світі».

В стратегічному плані ЦК КПК закладено ідеологію «відродження нації», яка покликана модернізувати національну ідею і стати мотиваційним чинником для китайського суспільства.

Китай змінив вектор розвитку економіки:

- закриваються малоефективні та збиткові підприємства;
- інвестувати в новітні технології та залучати зарубіжних фахівців (в пріоритеті не темп росту економіки, а якість цього зросту);
- збалансований розвиток (пропозиція повинна дорівнювати попиту).

Керівництво держави створює потужну та збалансовану економічну основу шляхом раціонального визначення своїх проблем та розробки ефективних шляхів їх вирішення. План соціалістичної модернізації - це приклад раціонального планування та аналізу проблем [1].

Китайська Народна Республіка стала основним геоекономічним конкурентом США (рис. 1).

В 2021 році Китай зайняв перше місце за об'ємом контрактів у суднобудуванні, виробивши половину глобального морського тоннажу – 22.8 млн із 45.7 млн CGT.

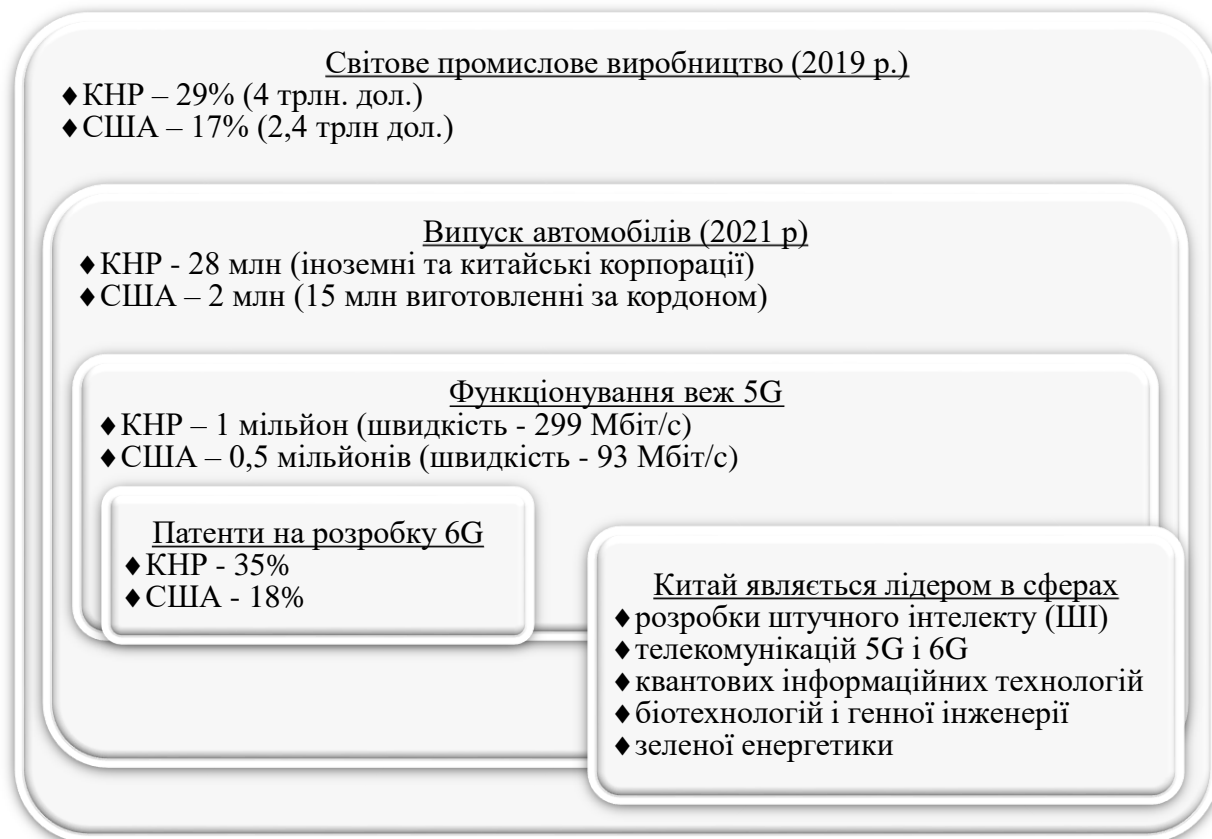

Рис. 1 - Переваги розвитку китайської економіки

Основними постачальниками обладнання 5G на світовому ринку є китайські компанії, у першу чергу Huawei.

Доступ до 5G в Китаю мають:

- міста - 100%,
- селища - 97%,
- села – 50%.

В Китаю проживають 80% глобальних користувачів 5G.

Розвиток телекомунікацій і управління ними означає контроль над фінансами, інтернетом речей (IoT), цілими бізнес-екосистемами на кшталт дистанційного індустріального виробництва чи «розумного міста». Але визначений один недолік – це розгортання китайської мережі 5G відбувається тільки в КНР, але США активно протидіють продажу телекомунікаційного обладнання Huawei в інших країнах.

На рис. 2, представлено показники ринку дронів в США домінує китайська компанія DJI з часткою 80%

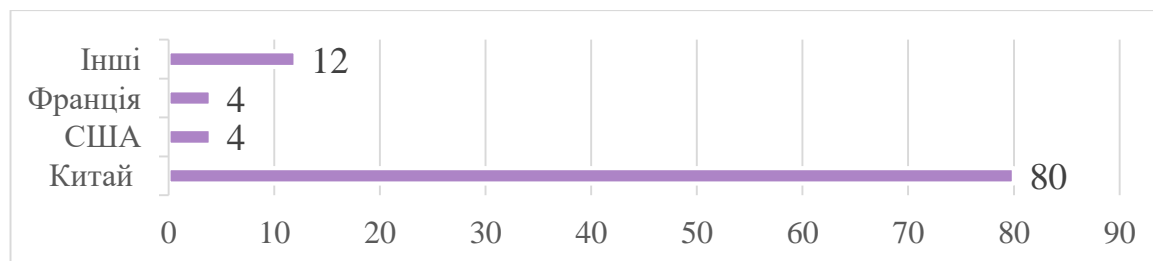

Рис. 2 - Американський ринок комерційних дронів у 2020 році (%)

Китай займає домінуюче положення в галузі штучного інтелекту (ШІ). За рівнем розвитку технологій штучного інтелекту Китай тільки в деяких позиціях поступається США. Із семи найбільших інтернет-гігантів (Facebook, Google, Amazon, Microsoft, Baidu, Alibaba, Tencent), котрі розробляють штучний інтелект (ШІ), 3 компанії походять з КНР. Технологічні гіганти - Baidu, Alibaba и Tencent (приватні комерційні компанії, які при цьому тісно пов'язані з державою) за рахунок масштабів своєї діяльності одночасно впроваджують нові розробки в різні продукти та послуги.

107

В 2017 році було затверджено Національну стратегію розвитку технологій ШІ, у якій зазначено:

- до 2020 р. - Китай має «порівнятися з основними світовими лідерами у сфері ШІ-розробок». ШІ – двигун економічного зростання КНР;
- до 2025 р. - штучний інтелект має стати «головним драйвером економіки».
- до 2030 р. - має бути вирішено головне завдання: досягнення КНР глобального інноваційного лідерства у сфері штучного інтелекту (близько 8 мільярдів пристроїв буде підключено через «Інтернет девайсів»).

КНР розглядає ШІ як спосіб заповнити нестачу робочої сили в очікуванні скорочення населення. Загальний обсяг інвестицій у галузь сягає сотень мільярдів доларів. Технології ШІ в найближче десятиліття будуть головним драйвером розвитку національної економіки та підкорення нових ринків у

глобальному поділі праці. КНР випустила кодекс етичних принципів для штучного інтелекту [2].

Згідно доповіді Інституту міжнародних та стратегічних досліджень Пекінського університету встановлено, що КНР відстає від США в області кадрового забезпечення:

- тільки 34% спеціалістів у галузі штучного інтелекту залишаються в Китаї, тоді як 56% переїхали до США;

- 88% студентів, які навчаються в США там і залишаються, тільки 10% повернулися до Китаю на роботу.

КНР відстає від США в сфері проривних фундаментальних технологій, насамперед у мікроелектроніці, а саме, у розвитку напівпровідникової бази. Китай вкрай залежить від імпорту зарубіжних чіпів та мікросхем, переважно американських. У країні їх виробляється лише 16% від кількості споживаних (рис. 3).

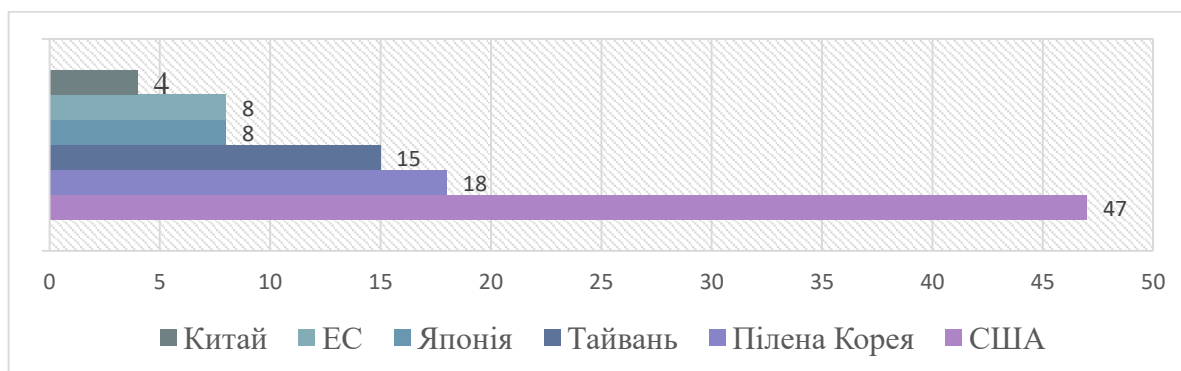

Рис. 3 Структура ринку чіпів-напівпровідників в 2020 році (%)

Тому в КНР розроблені напрямки подолання відставання в сфері виготовлення чіпів:

- державна підтримка розробників та виробників (пряме фінансування, податкові пільги, адміністративні преференції),
- стимулювання національних компаній до злиття та поглинання іноземних учасників ринку (тактика запозичення).

Плановий показник зростання національної економіки КНР встановлений на рівні 5 - 5,5%. Оскільки на сьогодні кожен відсоток зростання ВВП означає створення близько 2 млн нових робочих місць, у 2022-му очікується створення близько 11 млн нових робочих місць.

Також заплановано зниження податкового навантаження:

- для малих підприємств - від податку стали звільняти підприємства зі щомісячною реалізацією 150 тис. юанів і нижче (раніше був рівень 100 тис. юанів);
- для малих та мікропідприємств скорочено на 50% прибутковий податок із щорічним доходом менше мільйона юанів.

Висновки. Китай, як одна з найбільших світових економік, прагне стати провідним лідером на ринку високотехнологічної продукції та послуг. Найбільшою перевагою КНР є велика кількість населення. У сьогоднішньому світі цифрових технологій, Китай з майже півтора-мільярдним населенням генерує неймовірний об'єм інформації.

109

Основна вразливість Китаю перед США – це технологічна залежність в сфері напівпровідників. Публічно, саме на це, звернув увагу керівник держави - Сі Цзіньпін: «Ми маємо розвивати свої технології, щоб позбутися залежності від іноземних постачальників».

Тому для цього КНР:

- реалізує узгоджену науково-технологічну, промислову, інвестиційну та податкову політику;
- планово нарощує сукупні витрати на НДДКР, концентруючи значні фінансові ресурси на проривних напрямках розвитку, одним із яких визнано індустрію інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Андреева И. Г., Танг Ч. Путь современного Китая к обществу «СЯОКАН». *Наука без границь*. 2021. №5 (57). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/put-sovremennogo-kitaya-k-obschestvu-syaokan>.

2. Сяо Янь Цзы, Цзянчао, Ха Си Би Ли Ге Возможности развития инициативы «Один пояс, один путь» после пандемии. *Образование и право*. 2020. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-razvitiya-initsiativy-odin-poyas-odin-put-posle-pandemii>

УДК 657.6(075.8)

Ці Юн Лю (Qi Yun Liu), доцент
Інститут економіки та управління
Хулунбуїрського університету
(м. Хайлар, АРВМ, КНР)

БАЗЕЛЬ III – ПОВЕРНЕННЯ ЗОЛОТОГО СТАНДАРТУ

Анотація. У статті розглянуто передумови впровадження нового стандарту «Базель III» в Китаю. Обґрунтовано необхідність повернення до золотого стандарту. Китай запустив процес дедоларизації та перетворення юаня на міжнародну валюту.

Ключові слова: банківська система, регулятивний капітал, золотий стандарт, «Базель III», золотий юань.

Світова валютно-фінансова система перебуває в кризовому стані: загострюється валютні протиріччя, різко порушується її функціонування, що проявляється в невідповідності структурних принципів організації світового валютного механізму зміненим умовам виробництва. Глобалізація ринків капіталу все більш входить в конфлікт з поточною ситуацією по емісійним центрам. Зміни світової фінансової системи та всієї фінансової архітектури назріли.

Організаційні схеми світової фінансової системи:

- 1880-1914 рр. та 1925-1931 рр. – золотий стандарт;
- 1918-1925 та с 1973 р. та по сьогодні – режим плаваючих керованих валютних курсів;
- 1946 по 1973 р - Бреттон-Вудська система, інституційно побудована навколо МВФ, деякі норми діють і до нині.

Для оздоровлення валютно-фінансової ситуації Банк міжнародних розрахунків (БМР) (англ. Bank for International Settlements - BIS) поступово впроваджує нові вимоги щодо достатності регулятивного капіталу банків, які базуються на рекомендаціях Базельського комітету («Базель III»). Етапи визначення фінансової політики в галузі банківського регулювання та нагляду Базельським комітетом представлено на рис. 1.

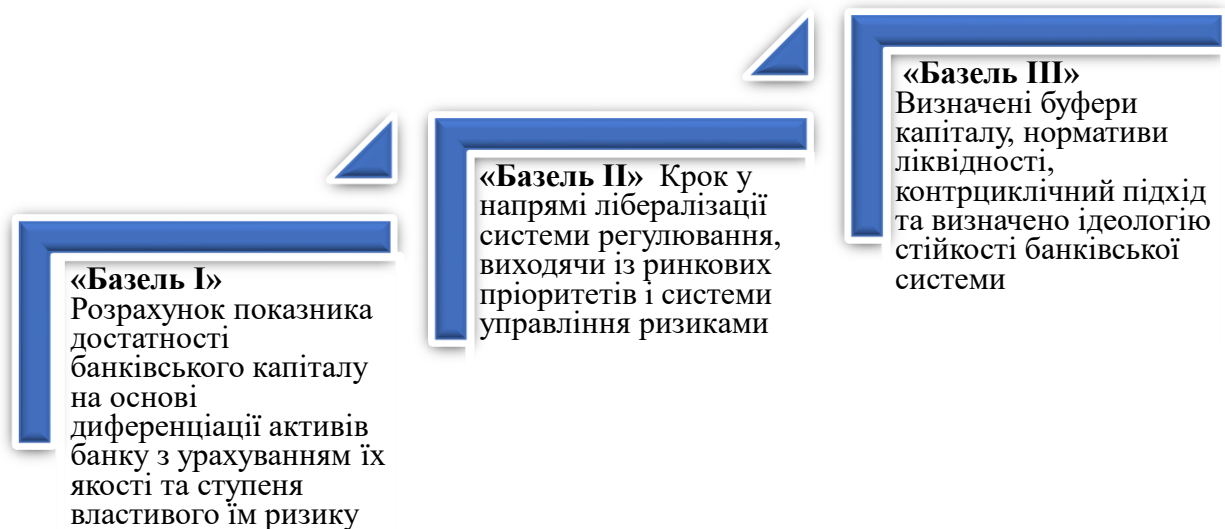

Рис. 1 Етапи формування базельських угод

Базельська третя угода була розроблена у відповідь на недоліки у фінансовому регулюванні, виявлені фінансовою кризою кінця 2000-х років. «Базель III» підсилює вимоги до капіталу банку і вводить нові нормативні вимоги по ліквідності.

Золото до Базеля III вважалося резервом третьої категорії для всіх банків, від центральних до комерційних, де резерви були у доларах і облігаціях США. «Базель III» водить нове правило обліку золота у складі власного капіталу банків, що робить дорогоцінний метал привабливим для банків та стимулює банки нарощувати капітал за рахунок золота (збільшення активів фізичного золота). «Базель III» - це відповідь світових фінансових регуляторів на помилки, допущені напередодні глобальної кризи 2008 року,

Повернення золота у сферу повноцінного використання платіжним інструментом стає життєвою необхідністю:

- скасуються ризики, пов'язані з використанням резервних валют, як інструмент зовнішньої політики;
- відходу від доларової емісії;
- населення отримає інструмент накопичення, захищений від інфляції.

Планувався перехід банків Європейського союзу на нову версію «Базеля» (про металеве золото в активах кредитних банків) – з 28 червня 2021 року, а

англійським банкам - з 1 січня 2022 року, але у повному обсязі нові нормативи достатності капіталу набудуть чинності для Британії – після січня 2023 року, а для ЄС – з 2025 року.

Золото - це валюта, зі своїм власним кодом валюти «XAU» у міжнародній міжбанківській системі SWIFT (рис. 2).

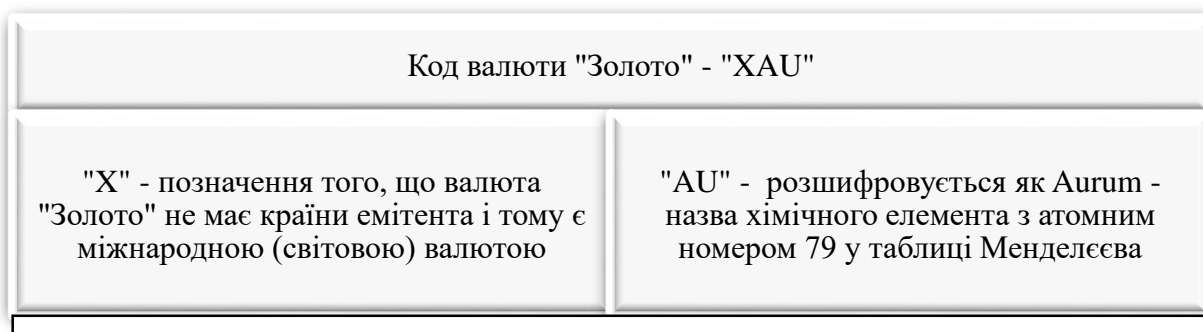

Рис. 2 Золото у міжнародній міжбанківській системі SWIFT

Золото – захисний актив, який традиційно зростає у ціні в період кризи.

Найбільші запаси благородного металу мають США та Німеччина (табл. 1).

Таблиця 1

Золоті резерви держав в 2021 році, тон

Держава	тон	частка у загальному обсязі національних резервів (%)
США	8133,5	78,7
Німеччина	3359,1	75,5
Франція	2436,4	65,6
Росія	2295,4	22,4
Китай	1948,3	3,4
Україна	26,4	5,4

Валютні резерви Китаю, найбільші у світі та в 2021 році склали - \$ 3,250 трлн, але частка золота складає лише 3,4%.

Китай сьогодні є одним із найактивніших споживачів золота у світі, швидко поповнює свої золотовалютні резерви. Активно купує золото Народний банк Китаю для інтернаціоналізації національної валюти та зниження впливу американського долара та за останні 5 років золотовалютні резерви збільшилися вдвічі.

Китай запусив процес дедоларизацію (відмова від використання долара США). Країни азіатського регіону поступово відмовляються у торгівлі від американської валюти на користь національних валют.

В 2016 році юань був доданий Міжнародним валютним фондом у кошик спеціальних прав запозичення, куди входять лише долар США, євро, японська єна та фунт стерлінгів [1].

Асоціацією країн Південно-Східної Азії розроблено план, який ґрунтується на діяльності Китаю, який досяг неймовірних успіхів у відмові від долара. Уряди цих країн укладають двосторонні угоди лише у національних валютах. Угоди про перехід на такі операції у транскордонній торгівлі вже підписали Японія та Індонезія, а також Таїланд, Малайзія, Індонезія та Філіппіни.

Китай розраховує перетворити юань на одну з найпопулярніших одиниць розрахунку і зробити його резервною світовою валютою та реальною альтернативою долару [2].

Завдяки імплементації нових стандартів банківського регулювання («Базель III») золото найближчим часом стане банківським активом першого рівня і повинен похитнути гегемонію долара.

Китай взяв старт по «Базелю III». Китайські банки, маючи в своєму розпорядженні золото, зможуть без особливих зусиль вписатися в нові стандарти. Це різко підвищить їхню привабливість і конкурентоспроможність на тлі банків зони «золотого мільярда». Очевидно, що зміцнення за допомогою золота та «Базель III» конкурентних позицій банківського сектору Китаю неминуче сприятиме підвищенню престижу юаня, поступовому його перетворенню на міжнародну валюту.

Кількість філій найбільшого в Китаю Торгово-Промислового банку (державний китайський банк) становить 16232 підрозділи, у той час як кількість підрозділів найбільшого іноземного банку HSBC, становить трохи більше 100. Сьогодні на частку іноземних банків припадає менше ніж 2% всіх активів банківської системи Китаю.

Висновки. Весь світ, включаючи Китай, тихо переходить на золото, як один із найнадійніших фінансових активів у світовому масштабі. Золото перестає бути еквівалентом світових грошей: воно стає світовими грошима. Рішення, прийняте на Ямайській конференції, що виключає золото із засобів міжнародних розрахунків, застаріло. Положення «Базель III» – це кінець епохи торгівлі деривативами (паперовим золотом) та повернення золотого стандарту. Золото вже розглядається як політично нейтральний актив.

На відміну від долара, золото нікому не належить (не має країни емітента), його не можна «надрукувати» в потрібній кількості або «намайнінгувати».

Золотий запас китайського народного банку (КНБ) є:

- основною умовою суверенітету,
- диверсифікацією накопичень,
- гарантуванням залучення зовнішніх запозичень,
- підвищенням ступеня фінансової незалежності,
- основою забезпечення сталого розвитку економіки,
- засобом захисту від інфляційних процесів.

Список використаних джерел

1. Сяо Янь Цзы (Xiao Yan Zi), Т.И. Ашмарина. Цифровые технологии в АПК Китая. *Физика и современные технологии в АПК: Материалы XI Международной молодежной конференции молодых ученых*. Орёл: ООО Полиграфическая фирма «Картуш», 2020, с. 355-360.

2. Ци Юн Лю (Qi Yun Liu). Цифровая экономика Китая и проблемы бухгалтерского учета. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф., присвяченої 100-річчю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, 23 квітня 2020 р.) / за ред. Плаксієнка В.Я., Пилипенко К.А. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2020. С. 467-470.

УДК 338.23.

Цзян Чао (Jiang Chao), Сяо Яници (Xiao Yangizi) – професори,
інститут сільського та лісового господарства
Хулунбуїрського університету
(м. Хайлар, АРВМ, КНР)

ПЕРСПЕКТИВИ НОВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ КИТАЮ

***Анотація.** У статті проаналізовано особливості розвитку відновлюваної енергії в Китаю. Комплексний підхід та стимулювання науково-технічних розробок та їх впровадження, зробили Китай одним із світових лідерів відновлювальної енергетики. Розглянуто перспективи подальшого розвитку альтернативної енергетики.*

***Ключові слова:** відновлювальні джерела, енергетика, Китай.*

Один із головних глобальних трендів сучасності - відмова від традиційних джерел енергії: вугілля, нафти, природного газу. Згідно з прогнозних даних міжнародно консалтингової компанії McKinsey, у 2050 році 75% світової енергії будуть забезпечуватись екологічно чистими матеріалами. Країни по всьому світу активно переходять на відновлювану енергію (сонце, вітер, водень, тощо). В 2009 році було засноване Міжнародне агентство з відновлюваних джерел енергії, метою якого є надання підтримки при використанні поновлюваних джерел енергії. Агентством було розроблено «Дорожню карту» задля подвоєння частки альтернативних джерел енергії у світовому споживанні на період 2010–2030 р.р. Згідно звіту Міжнародного агентства з відновлюваних джерел енергії (IRENA), в 2020 році рекордний обсяг потужностей відновлюваної енергетики було збудовано минулого року, цьому сприяли інвестиції Китаю та США. Загальний обсяг генеруючих потужностей на відновлюваних джерелах енергії (ВДЕ) у світі на кінець 2020 року склав 2799 ГВт. На гідроенергетику припало 43% потужностей ВДЕ, ще по 26% припало на вітрову та сонячну енергетику.

Китайська Народна Республіка (КНР) у 2005 році прийняла закон «Про відновлювальну енергію в КНР». В умовах глобальної трансформації світової енергетики Китай розробив нову комплексну енергетичну стратегію в напрямках:

- відновлювані джерела енергії,
- екологічний транспорт,
- енергоефективні будівлі,
- стійке споживання води.

Виконання даної програми держава наглядно продемонструвала при відкритті зимової Олімпіади – 2022 (м. Пекін).

Всі олімпійські об'єкти, вперше в історії, на 100% забезпечувались із відновлюваних джерел енергії. Також вперше в історії Олімпіад, лід на заливався спеціальним холодоагентом, завдяки якому значно знизилась емісія діоксиду вуглецю.

Для перевезення спортсменів та гостей Олімпіади використовували 600 автобусів, які працювали на водневих паливних елементах.

Об'єкти спортивної інфраструктури обладнані приладами мінімального енергоспоживання, завдяки впровадженню інтелектуальних модулів та оптимізації систем опалення і вентиляції.

117

Згідно планових показників КНР, загальна встановлена потужність китайської електроенергетики досягне до кінця 2022 року близько 2,6 ТВт:

- вугільні теплоелектростанції (ТЕС) - 1,14 ТВт,
- гідроелектростанції 410 ГВт,
- вітрові електростанції 380 ГВт,
- сонячні електростанції 400 ГВт,
- атомні електростанції 55,57 ГВт,
- ТЕС на біомасі 45 ГВт.

Сонячна та вітрова енергетика є найбільш швидко зростаючими секторами електроенергетики КНР з великим відривом від інших секторів відновлюваних джерел енергії (рис. 1).

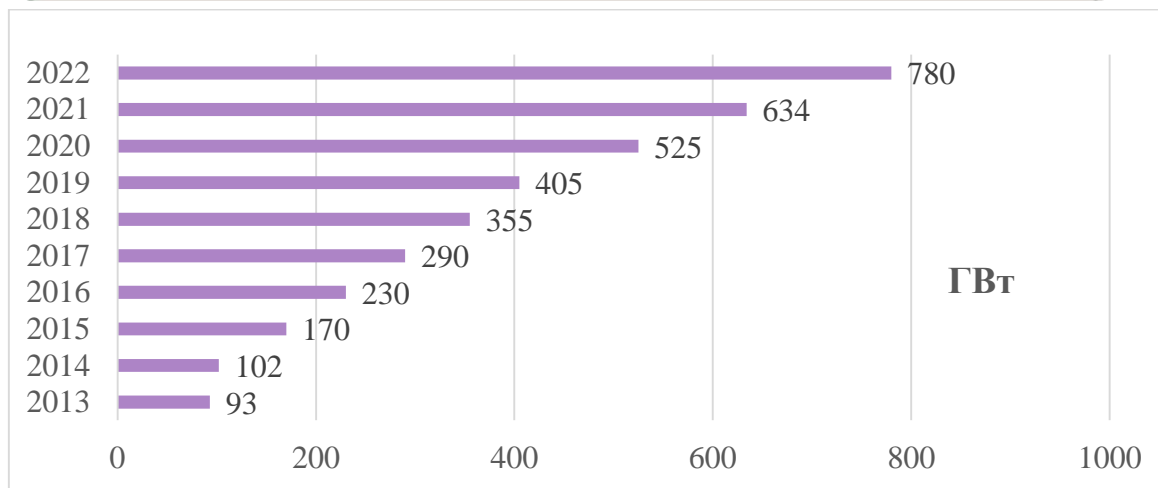

Рис. 1 - Динаміка зростання сонячної та вітрової енергетики в КНР

Китай сьогодні має найпотужніші сонячні електростанції у світі, які загалом продукують 400 ГВт. Сонячні ферми будують з патріотичним наповненням, як представлено на рис. 2.

Сонячна електростанція (провінція Шаньсі)

Дві панди складають 100-мегаватну сонячну ферму, яка займає площу 248 акрів. Складені з тисяч сонячних панелей.

Гігантська споруда за мірками Китаю, є відносно невеликою.

Рис. 2 Сонячні ферми з малюнками

Також Китай являється найбільшим виробником сонячних панелей. За даними міжнародної енергетичної агенції (ІЕА), понад 60% усіх фотопанелей виготовляється в КНР. Влада має чіткий економічний інтерес в даній сфері. Так, китайський виробник сонячних модулів «Jinko Solar» оголосив про новий світовий рекорд ефективності сонячних елементів TOPCon n-типу - 25,7%.

В 2021 році Китай увів в експлуатацію найбільшу морську вітрову електростанцію «Цидун» у провінції Цзянсу. Потужність станції – 802 МВт, вона складається з трьох парків, що займають загальну площу 114,5 кв. км, і налічують 134 вітрові турбіни різних моделей.

Виробництво енергії із біомаси в короткостроковій перспективі буде скорочуватись, оскільки його потенціал обмежують об'єктивні та суб'єктивні причини:

- загроза продовольчої безпеки (стихійні лиха, пандемія тощо),
- зростання енергетичних витрат (ціни на паливо, мінеральні добрива),
- дефіцит сільськогосподарських земель та їх деградація,
- в ЄС діють правила, що забороняють використовувати понад 7% продовольчих культур, як сировину для біопалива.

В 2021 році Китай запусив установку для перетворення CO₂ у біопаливо з октановим числом 90, що відповідає китайському національному стандарту VI. Розроблений метод має комерційні перспективи, так як, для підтримки роботи установки потрібно незначна кількість енергії.

США поки що залишається ключовим хабом по створенню інновацій в зеленій енергетиці, але Китай став впевненим лідером у їхньому прикладному використанні та має:

- найпотужнішу у світі ГЕС – «Три ущелини»;
- домінування в глобальних ланцюжках постачань обладнання зеленої енергетики: сонячних панелей (70% від світового обсягу виробляється в Китаї), вітряних турбін (40%), акумуляторів (77%);
- вищу генерацію сонячної енергії - в три рази, а вітрової – у два рази;
- монополію на випуск сировини для створення інструментарію зеленої енергетики (51% планетарного виробництва літію, 60% - полікремнію, 62% - кобальту, 70% - рідкоземельних металів;

- передові позиції у створенні електрокарів (у 2020 році Китай продав 1.4 млн електромобілів проти 0.3 млн американських).

Висновки. Китай одноголосно визнається світовим лідером з інвестицій у екологічно чисті технології в енергетиці. Країна досить багато інвестує, як у будівництво станцій на відновлюваних джерелах енергії, так і у виробництво екологічно чистих енергетичних технологій - батареї та електротранспорт. Але в енергетичній матриці Китаю, як і раніше, домінує викопне паливо, особливо вугілля. КНР ставить амбітні плани на практичне втілення наукових винаходів, які закликані змінити спосіб отримання енергії:

- відбір енергії з поля обертання Землі («багатство з нічого» від Нікола Тесла);

- генератор нескінченної енергії, що змінює простір та час (патент інженера Сальваторе Сезар Пайс);

- холодний ядерний синтез (в 2020 р. ЄС запустив проєкт під назвою «CleanNME» (чиста водень-металева енергія);

- проєкт «Т4» компактного термоядерного реактора компанії «Локхід Мартін» (запатентованого у 2013 р.).

В даний час в Китаю будується промисловий реактор термоядерного синтезу (China Fusion Engineering Testing Reactor, CFETR), який поступатиметься за потужністю міжнародній версії промислового реактора DEMO, проте за термінами може бути побудований набагато раніше. Термоядерна енергія стане потужним геополітичним інструментом, який дозволить Китаю зайняти більш міцні позиції при переформатуванні енергетичного ландшафту.

Список використаних джерел:

1. Вороновский И.Б., Цзян Чао. Энергетическая оценка агроэкосистемы / *Физика и современные технологии в АПК: Материалы XI Международной*

молодежной конференции молодых ученых, студентов и школьников. Орёл: ООО Полиграфическая фирма «Картуш», 2020. С. 345-349.

2. Сяо Янь Цзы, Цзянчао, Ха Си Би Ли Ге Возможности развития инициативы «Один пояс, один путь» после пандемии. *Образование и право*. 2020. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-razvitiya-initsiativy-odin-royas-odin-put-posle-pandemii>

СЕКЦІЯ 3
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА
КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

УДК 657.3

Юлія Аушкіна, здобувач вищої освіти ВСО Бакалавр
Спеціальності 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник: **Пилипенко Катерина, д.е.н., професор**,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

***Анотація** :* облік витрати діяльності будь якого підприємства, його ведення та організація впливають на визначення бази оподаткування та порядку формування прибутку. Витрати фермерських господарств при спрощеній системі обліку відрізняються від загальноприйнятих, тому тема цікава та актуальна.

Ключові слова: облік витрат, фермерські господарства, положення (стандарту) бухгалтерського обліку.

Господарська діяльність суб'єкта підприємництва аграрної сфери нерозривно пов'язана з понесенням витрат. Адже, витрати - це процес перетворення засобів, предметів праці та самої праці в нову продукцію. Вони займають вагомому частку доходу (виручки) від реалізації продукції, робіт та послуг фермерського господарства. Оскільки, метою діяльності фермера, як і будь-якого іншого суб'єкта підприємництва, є отримання прибутку, то облік витрат діяльності повинен бути організований таким чином, щоб забезпечити своєчасне документування, повне і достовірне відображення витрат в обліку та звітності, контроль за раціональним використанням активів господарства, а також повинен сприяти проведенню аналізу фактично понесених витрат з метою виявлення шляхів їх скорочення [1].

Питання обліку діяльності фермерських господарств розглядаються в працях М.Я. Дем'яненка, П.Т. Саблука, О.Д. Радченко, Л.І. Лавриненко, В.М. Жука, В.Г. Лінника, Л.К. Сука, О.С. Кривоконя К.А. Пилипенко та інших фахівців.

Однією з форм ведення сільськогосподарської діяльності є фермерське господарство (надалі – ФГ), в Україні станом на кінець 2021 року налічується

майже 48 тис. ФГ, що являє собою виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку і реалізацію з метою отримання прибутку. Як відомо, будь-яка діяльність з метою отримання прибутку вимагає належної організації та державної реєстрації підприємства [4].

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію (в загальному обсязі не менше 75 % від загального об'єму), займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих для ведення фермерського господарства [2, 4].

Особливостями обліку у фермерському господарстві є:

По-перше, як правило, бухгалтерський облік у фермерському господарстві веде його голова (власник) або один із членів господарства, але зазначені особи не досить добре розуміються на обліку.

По-друге, фермерському господарству властиве здійснення окремих специфічних господарських операцій, які на інших підприємствах проводяться не часто.

По-третє, фермерське господарство займається сільськогосподарською діяльністю. Отже, при веденні бухгалтерського обліку господарство повинно враховувати всю облікову сільськогосподарську специфіку.

Основними обліковими документами, що накопичують інформацію про витрати та доходи фермерського господарства за простою формою є Книга обліку доходів та витрат, а за спрощеною - Журнал реєстрації господарських операцій і Відомість обліку витрат.

За простою формою витрати накопичуються в правій частині Книги обліку доходів та витрат за елементами (матеріальні, амортизація, податки та обов'язкові збори і платежі, інші та надзвичайні витрати), а доходи – в лівій. Фінансовий результат визначають як різницю загальної суми доходів графі 10 Книги обліку доходів та витрат і уточненої суми витрат (графа 24).

За спрощеною формою до складу витрат у Відомості обліку витрат включають матеріальні витрати, розрахунки за виплатами найманим працівникам та відрахування на соціальні заходи, амортизацію, вартість робіт, послуг та інші витрати пов'язані з процесом виробництва і управління господарством. Слід зауважити, що вартість придбаних чи виготовлених засобів в момент надходження (оприбуткування) є витратами виробництва та автоматично включається до складу виробничих витрат.

Згідно з п. 5 ст. 8 Закону № 996-XIV підприємство самостійно визначає облікову політику підприємства; обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації з додержанням єдиних засад, установлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних.

Отже, фермерське господарство - підприємницька діяльність громадян, які мають бажання виробляти сільськогосподарську продукцію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність або користування.

125

Фермерські господарства зобов'язані вести бухгалтерський облік власної діяльності та самостійно вирішувати, яку форму обліку брати.

Пропонуємо з метою удосконалення обліку витрат операції, що пов'язані з нарахуванням та сплатою податків, зборів та обов'язкових платежів відображати протягом звітного періоду, суму залишків запасів включати до складу витрат діяльності протягом звітного періоду.

Список використаної літератури:

1. Кривоконь О.С. Організація обліку та контролю діяльності фермерських господарств [Монографія] / Кривоконь О.С. - Вінниця: ПП. Балюк, 2008.-183с.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 року № 973-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.283.2>

3. Особливості та порядок створення фермерського господарства URL:
[https://dyadkovychi.org.ua/news/2021-06/osoblivosti-ta-poryadok-stvorennya-fermerskogo-gospodarstva#:~:text=Фермерське%20господарство%20 \(далі%20-%20ФГ\),особам%2С%20яким%20виповнилося%2018%20років.](https://dyadkovychi.org.ua/news/2021-06/osoblivosti-ta-poryadok-stvorennya-fermerskogo-gospodarstva#:~:text=Фермерське%20господарство%20(далі%20-%20ФГ),особам%2С%20яким%20виповнилося%2018%20років.)
4. Пилипенко К.А., Ліпський Р. В. Облік у фермерських господарствах : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2021. 368 с.

УДК 336.22:657

Є.С. Галун, здобувач
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
спеціальність Облік і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

О.В. Назаренко, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ, ТОВАРІВ, РОБІТ ТА ПОСЛУГ СУЧАСНОГО СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

***Анотація:** досліджено та визначено важливі елементи оподаткування доходів від здійснення діяльності сучасного суб'єкта господарювання.*

***Ключові слова:** податки, дохід, реалізація продукції, податок на прибуток, суб'єкт господарювання, оподаткування, акцизний податок, податок на додану вартість.*

Податки виступають головним джерелом наповнення державного бюджету та вагомим важелем у регулюванні соціально-економічних процесів. У податковій системі весь час відбуваються зміни, що призводять її до розвитку. Саме тому, тема оподаткування доходів отриманих від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг є безумовно актуальною.

Вченими-економістами, що досліджували доходи господарюючих суб'єктів зокрема є: Бутинець Ф.Ф, Сльозко Т.М., Рябенко Г.М., Ткаченко Н.М., Савицька В.Г., Корінько М.Д. та інші.

Вагомим місцем перетину інтересів держави та окремо взятого підприємства виступають елементи податкової системи: перелік, розмір ставок, термін сплати податків тощо [2].

Суб'єкти господарювання зобов'язані сплачувати до бюджету загальнодержавні (податок на прибуток підприємств, ПДФО, ПДВ, акцизний податок, рентна плата, мито, екологічний податок, збір за використання транспортних засобів) та місцеві податки і збори.

Податки - це загальнообов'язкові платежі, що стягуються державою з доходів або майна юридичних або фізичних осіб. [4] Система оподаткування - це всі податки, збори, інші обов'язкові платежі, що сплачуються до бюджету.

Так як доходи від операційної діяльності це виручка за виключенням ПДВ, акцизного податку, певних знижок, то розглянемо сплату податку на додану вартість. Він виступає як непрямий податок, тобто включається у ціну товару та сплачується платником, що його купляє. Облік і перерахування до бюджету проводить сам продавець, або уповноважена особа.

Платниками виступають:

- 1) будь-яка особа, що вже, або планує здійснювати господарську діяльність і зареєстрована як платник податку;
- 2) будь-яка особа, яка зареєстрована або тільки підлягає реєстрації як платник податку;
- 3) абияка особа, що здійснює ввезення товарів на митну територію України, в обсягах, які підлягають оподаткуванню;
- 4) особа, що веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без утворення юридичної особи. [3].

Ставки визначені у розмірі 20%, 7%, 0% та 14%. 20% оподатковуються операції із постачання товарів і послуг, місце яких знаходиться на митній території України та ввезення товарів на митну територію. 7% - лікарські засоби, що дозволені для використання в Україні та застосування у межах клінічних випробувань. 0% - постачання товарів для заправлення або забезпечення морських суден, наземного військового транспорту; вивіз товарів за межі митної території у митному режимі; постачання наступних послуг: міжнародні перевезення пасажирів та багажу різними видами транспорту, послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, який був попередньо ввезений на митну територію України. 14% встановлюється для окремих видів сільськогосподарської діяльності. Звітним періодом є календарний місяць. Не оподатковуються страхові послуги, заробітні плати, дивіденди, товари, що були

ввезені на митну територію країни, сумарна митна вартість яких не перевищує 150 євро для одного одержувача.

Податкова декларація подається впродовж 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного періоду, а суму податкового зобов'язання необхідно сплатити протягом 10 календарних днів.

Акцизний податок - непрямий податок на споживання окремих видів товарів, що визначені як підакцизні. Об'єктом оподаткування є операції із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів. Базою при застосуванні адвалорної ставки виступає вартість реалізованих підакцизних товарів, при використанні специфічних ставок - величина товарів, визначена у відповідних одиницях виміру. Якщо податок обчислюється із використанням адвалорних та специфічних ставок одночасно, то базою оподаткування виступає все вище описане. Платник - суб'єкт господарювання, що здійснює реалізацію відповідних товарів. Ставки поділяються на адвалорні (встановлюються у відсотках до вартості товару), специфічні (встановлюються у грошовому виразі до одиниці товару, виражену у фізичних одиницях), адвалорні та специфічні разом (встановлюються одночасно за ставками у відсотках до вартості товару і у твердих сумах з одиниці реалізованої продукції. Застосовують до тютюнових виробів, тютюну та його промислових замінників) [1].

Реєстрація, як платника податку, відбувається на підставі відомості щодо видачі даному суб'єкту господарювання певної ліцензії. Цей документ відповідний орган видає у п'ятиденний термін.

Якщо дохід від операційної діяльності зменшити на витрати, які були понесені для отримання даного доходу, то ми отримаємо прибуток, який буде оподатковуватися податком на прибуток. Він відноситься до прямих податків та виступає одним із значних для наповнення бюджету. Платниками виступають як резиденти, так і нерезиденти. До складу резидентів відносять суб'єктів господарювання, бюджетні та інші підприємства, що здійснюють свою діяльність з метою отримання прибутку, як у державі, так і за її межами.

Нерезиденти - фізичні або юридичні особи у будь-якій організаційно-правовій формі, що отримують доходи, джерелом походження яких є Україна. Не виступають платниками неприбуткові виробничі установи. Їх дохід використовують для фінансування видатків на утримання такої установи, здійснення завдань та функцій, що передбачені певними установчими документами.

Об'єктом оподаткування є прибуток, отриманий від господарської діяльності. В Україні ставка встановлена на рівні 18% та має найменше значення серед інших країн Європейського Союзу. Звітним періодом може бути календарний квартал, півроку, три квартали та рік. Податкова декларація формується з наростаючим підсумком. Платник самостійно обчислює за відповідною ставкою від бази оподаткування та сплачує зазначену суму продовж 10 календарних днів, що наступають за останнім днем граничного строку, передбаченого ПКУ для подання податкової декларації.

Річний звітний період встановлюється для:

1) новостворених підприємств, що сплачують податок на підставі річної податкової декларації за період діяльності у звітному періоді;

2) суб'єктів господарювання, що виробляють сільськогосподарську продукцію;

3) платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності за попередній річний звітний період не перевищує 20 мільйонів гривень. За ухилення від сплати податків законодавчо передбачена відповідальність. [5]

Якщо особа ставиться на облік, як платник податку, у відповідному контролюючому органі протягом податкового періоду, то початком першого звітного періоду є день початку обліку, а кінцем - останній календарний день такого податкового періоду. Якщо підприємство ліквідується, то останнім податковим періодом є період, в якому відбулось припинення діяльності.

Побудова якісної системи оподаткування доходів від реалізації продукції, робіт, послуг господарюючих суб'єктів є важливою темою, так як займає

провідне місце при формуванні державного бюджету, вирізняється безперечною актуальністю та потребує наукових досліджень у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Єфименко Т.І. Податкова система України. Тренінг-курс: навчальний посібник Київ. 2012. 656 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=451&num=8. (дата звернення 08.04.2022).

2. Назаренко О.В. Сучасний стан та перспективи вдосконалення фіскальної компоненти землекористування аграрних підприємств. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування : [колективна монографія] / Загальна редакція В.Я. Плаксієнка. Полтава.: Видавництво: ПП «Астроя» 2018. С. 286-297.

3. Податковий кодекс України. Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України № 1605-IX від 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10832>. (дата звернення 12.04.2022).

4. Словник основних термінів. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/korisni-posilannya/slovník>. (дата звернення 12.04.2022).

5. «Ухилення від сплати податків, зборів». Стаття 212 Кримінального кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/para1447#n1447>. (дата звернення 13.04.2022).

УДК 657

Л. Гнатишин, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний університет природокористування
(м. Львів, Україна)

НАУКОВІ ОСНОВИ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ОБЛІКОВІ ПРІОРИТЕТИ

Анотація: Сьогодні існують дві основні проблеми у сфері управління витратами та фінансовими показниками діяльності сільськогосподарського підприємств. По-перше, зростає потреба у перебудові вітчизняних теорій та адаптації накопиченого досвіду для вирішення нових проблем, з якими стикається управління бізнесом у ринкових умовах. Другий – коригування існуючої практики управлінського обліку сільськогосподарських підприємств шляхом створення нових, нетрадиційних систем отримання інформації про витрати, застосування нових методів калькулювання собівартості, розрахунку фінансових результатів, аналізу, контролю та аналізу методів прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, витрати, управлінський облік, звітність, рослинництво.

132

Управлінський облік є необхідним інструментом діяльності сільськогосподарських підприємств, здатним підвищити якість та ефективність прийняття управлінських рішень, максимізувати очікувані результати, ефективно контролювати ризики господарської діяльності. Для визначення позиції управлінського обліку в інформаційній системі сільськогосподарських підприємств необхідно підкреслити, що більшість керівників вважає, що він є підсистемою бухгалтерського обліку і обмежується фінансовою сферою. Це створило уявлення про існування загального методу внутрішнього обліку, схожого на правила бухгалтерського обліку. Ми вважаємо, що управлінський облік – це метод організації корпоративних інформаційних систем, орієнтований на користувачів, а не будь-який загальний метод. Система управлінського обліку не повинна стикатися з бухгалтерським обліком і не повинна оперувати фінансовими показниками.

Сьогодні управлінський облік у більшості сільськогосподарських

підприємств не запроваджений або розвинений дуже слабо. Це можна пояснити відсутністю методичних рекомендацій щодо організації управлінського обліку в окремих підрозділах аграрного сектору та тривалого періоду його становлення і розвитку у вітчизняній практиці. Водночас сучасні вітчизняні аграрні підприємства працюють в умовах конкуренції та виживання. Тому існує нагальна потреба у створенні ефективної системи управлінського обліку. Сьогодні основним інформаційним забезпеченням управління суб'єктами агробізнесу є фінансова звітність сільськогосподарських підприємств, яка містить дуже обмежену інформацію про витрати та результати діяльності підприємств. Отже, звітність щодо управлінського обліку на рівні вищестоячого органу управління обмежується подачею підприємством інформації у вигляді статистичної звітності 50-с.г.

Звісно, говорити про відкритість даних управлінського обліку недоречно, адже це справа самого підприємства. Але слід підкреслити, що деякі сільськогосподарські підприємства не ведуть управлінський облік через відсутність основних методичних вказівок. Вважаємо, що на рівні відомчого керівництва в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України вкрай необхідно сформулювати та впровадити відомчі методи, стандарти, інструкції з організації управлінського обліку, процедури визначення собівартості та калькуляції сільськогосподарської продукції. Необхідно вдосконалювати бухгалтерський облік, щоб адаптувати його до відомчих особливостей, які висуває аграрна сфера.

Відповідальність за вирішення цих проблем покладається на керівництво підприємства, яке має бути зацікавлене у створенні досконалої системи управлінського обліку та активно вирішувати пов'язані з цим організаційні, методологічні та технічні проблеми. Проблему управлінського обліку необхідно вирішувати шляхом формулювання глобальної стратегії відновлення його засад на всіх інституційних рівнях: державному, галузевому, а потім і на корпоративному рівні. Відтак впровадження управлінського обліку на аграрних підприємствах можливе шляхом розробки інституційних засад його організації

найперше на державному рівні через розробку і зміни чинного законодавства. Особливо вдосконалення стосуються належної регламентації і надання цьому виду обліку статусу обов'язкового.

Запропоновані інституційні засади ґрунтуються на єдиному тлумаченні поняття управлінського обліку сільськогосподарської діяльності як сукупності збирання, узагальнення та опрацювання інформації щодо витрат, доходів та результатів біологічного перетворення, а також створення і оцінки біологічних активів. Слід виробити єдині підходи щодо систематизації інформації, яка орієнтована на інформаційне забезпечення та оптимізацію процесу прийняття управлінських рішень. Досягнення усіх цих пунктів дозволить конкретизувати функції управлінського обліку та завдання щодо управління витратами і результатами діяльності суб'єктів агробізнесу.

Через актуалізацію питань впровадження міжнародної стандартизації у вітчизняну облікову практику, на порядок денний винесли проблему ефективної організації управлінського обліку. Визначальним чинником у цьому контексті слід вважати запровадженням справедливої вартості у фінансовому обліку. Оцінка виробленої сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю розширює питання організації та методології встановлення статей витрат та калькулювання собівартості аграрної продукції. Означені процедури тепер цілковито перейшли в площину власне управлінського обліку.

Із прийняттям ПСБО 30 «Біологічні активи» був суттєво змінений перелік об'єктів фінансового обліку [4]. Паралельно це зумовило необхідність уточнення цілей організації управлінського обліку в сільськогосподарському підприємстві. Вважаємо, що у рослинництві, зокрема в овочівництві, доцільно виділити такі об'єкти обліку:

- витрати, пов'язані з біологічними перетвореннями біологічних активів, які властиві галузі овочівництва, або рослинництва загалом;
- доходи, отримані в процесі вирощування та реалізації продукції овочівництва та рослинництва загалом;
- фінансові результати від: первісного визнання аграрної продукції та

додаткових біологічних активів рослинництва; реалізації аграрної продукції та біологічних активів овочівництва; зміни справедливої вартості біологічних активів на дату балансу.

Нагромадження інформації та встановлення раціональних інформаційних потоків в овочівництві та загалом рослинництві слід формувати, дотримуючись конкретних принципів: першості інформаційних потреб, враховуючи управлінські напрями в овочівництві; способів ефективного використання інформації; відображення неупереджених процесів в овочівництві; контроль за раціональним використанням природних, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів; поєднання потоків інформації із різноманітних інформаційних джерел (бухгалтерської, статистичної, управлінської, податкової звітності), а також планових і стратегічних показників; оперативності інформації, дистанційної її передачі, особливо первинних даних. Облікову інформацію аграрного підприємства опрацьовують у структурних підрозділах облікового апарату за оперативно-виробничим принципом [3].

Виділимо позитивні та негативні моменти інформаційного забезпечення управлінського обліку в сільськогосподарському підприємстві. Серед позитивних факторів – показники оперативного обліку є інформаційним масивом оперативного аналізу, який готує інформацію про операційну і виробничу діяльність для цілей оперативного управління. Недоліки – облікова оперативна інформація формується у розрізі виробничих процесів чи окремих сільськогосподарських культур у рослинництві, що суттєво додає роботи обліковому персоналу. Слід згадати, що бухгалтери та обліковці зазвичай не використовують нормативні витрати впродовж технологічного процесу в овочівництві, не визначають відхилень фактичних витрат від нормативних значень. Тому, для здійснення контролю за формуванням витрат виробництва згідно з технологією в овочівництві, слід налагодити механізм формування дієвої облікової оперативної управлінської інформації [2].

Отже, ключовими компонентами методології управлінського обліку в овочівництві, на нашу думку, повинні бути методи калькулювання витрат під час

перебігу біологічних перетворень в овочівництві, процедури ціноутворення на продукцію овочівництва, прийоми складання і подачі внутрішньої управлінської звітності щодо виробництва продукції овочівництва та система планування (бюджетування), аналізу й контролю в овочівництві. Присутність такого методологічного інструменту управлінського обліку в овочівництві передбачає необхідність його виокремлення у загальній системі бухгалтерського обліку сільськогосподарського підприємства та дозволяє виявити пріоритетні напрями його оптимізації.

Впровадження усіх методологічних підходів можливе через удосконалення методології інформаційного забезпечення цього процесу як щодо зовнішніх, так і щодовнутрішніх користувачів звітної інформації. Запропоноване теоретико-методологічне обґрунтування специфіки організації управлінського обліку в овочівництві дозволяє визначати ключові вектори його подальшого вдосконалення та ефективного впровадження у практику сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

136

1. Методичні рекомендації з планування, обліку, калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, наказ Мінагрополітики України від 18.02.2001 року № 132. *Все про бухгалтерський облік*. 2003. № 69.
2. Стендер С. В. Особливості удосконалення управлінського обліку в галузі рослинництва. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*. 2011. Вип. 19. С. 310-314.
3. Стоян В.І. Методологічні аспекти обліку витрат виробництва. *Фінанси України*. 2012. №10. 218 с.
4. Шемчук Р. С., Пащенко Л. А. Теоретичні основи організації управлінського обліку в рослинництві. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2015. Вип. 162. С. 301-305.

УДК

Довгаль А. В., здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
Спеціальності 071 Облік та оподаткування,
Науковий керівник – **Пилипенко К.А.**, д.е.н., професор кафедри
бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Анотація: У даній статті розглянуто суть та значення внутрішньогосподарського контролю за розрахункам з найманими працівниками, його мета, етапи та їх послідовність, запропоновано шляхи покращення контролю.

Ключові слова: заробітна плата, контроль, внутрішній контроль, оплата праці, перевірка.

В наш час законодавство стосовно проведення обліку та контролю щодо розрахунків з заробітної плати періодично підлягає змінам та доповненням. У зв'язку з цим, виникає потреба в постійному спостереженні та контролі за цим процесом. Контроль являє собою одну з основних функцій в управлінні підприємством. Основною ціллю контролю є попередження можливих помилок, зловживань, порушень та їх запобігання.

Враховуючи те, що саме оплата праці є одним із найголовніших шляхів взаємодії роботодавця та найманого працівника, цей сектор в роботі підприємства потребує досконалого, наскільки це можливо, внутрішньогосподарського контролю. Даний вид контролю має забезпечити перевірки за дотримання чинного законодавства України, стосовно оплати праці, правильність та достовірність розрахунків та відображення операцій в процесі бухгалтерського обліку, а також перевірка за повнотою відображення даних у бухгалтерській звітності.

Згідно з Законом України «Про оплату праці», заробітна плата – це сума винагороди, що, зазвичай, обчислюється в грошах, яку роботодавець виплачує працівнику на підставі трудового договору за виконану ним роботу [2].

Об'єктом внутрішнього контролю обліку заробітної плати є: трудові ресурси, системи та форми оплати праці, дотримання чинного трудового законодавства, стан трудової дисципліни, первинні документи, що стосуються обліку заробітної плати та, безпосередньо, сам бухгалтерський облік розрахунків з оплати праці.

Заробітна плата є вагомим важелем впливу на роботу найманих працівників, і тому вона вважається мотиваційним чинником для покращення їх роботи. В свою чергу, покращення роботи працівників призведе до збільшення економічних вигод підприємства та його прибутку, що є головною метою діяльності.

Перед початком проведення перевірки виплат працівникам, необхідно переконатись у наступному:

1. які системи та форми оплати праці використовуються в організації;
2. чи є на підприємстві колективний договір;
3. середня та зареєстрована кількість працівників;
4. наявність працівників, які мають інвалідність, що визначена чинним законодавством;
5. організація обліку розрахунків стосовно оплати праці із найманими працівниками;
6. чи присутні комп'ютерне та програмне забезпечення для цього напряму роботи;
7. чи дотримуються кадрової дисципліни у компанії.

Внутрішньогосподарський контроль розрахунків за заробітною платою становить таку послідовність та напрями (рис.1) [1, с. 231].

Багато недоліків контролю за розрахунками з заробітної плати пов'язані з неефективною роботою працівників бухгалтерії. Тому, можна здійснити запровадження окремої посади для здійснення даного виду контролю або розширити обов'язки менеджерів чи іншого управлінського персоналу для виконання наступних завдань:

Рис. 1. Послідовність та напрями ВГК розрахунків з оплати праці

1. контроль за використанням робочого часу, що збільшить продуктивність праці;
2. перевірка своєчасності та правильності визначення суми нарахованої заробітної плати, нарахувань та утримань;

3. контроль за здійсненням всіх розрахунків, пов'язаних із заробітною платою та інших виплат працівникам;

4. контроль за використанням коштів, призначених для оплати праці працівників та фонду оплати праці;

5. перевірка правильності визначення сум за святкові дні, понаднормові, роботу у нічний час тощо;

6. контроль правильності, своєчасності та повноти операцій, що виконуються бухгалтерією компанії.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що організація контролю за виплатою заробітної плати – це процес, що вимагає багато часу та уваги, оскільки витрати на оплату праці становлять значну частину в сукупності загальних витрат підприємства.

Внутрішньогосподарський контроль виплати заробітної плати захищає від зловживань та помилок у компанії, забезпечує повне та раціональне використання фонду заробітної плати, а також відповідність організації та умов праці вимогам законодавства.

Список використаних джерел:

1. Єфіменко Т.І. Внутрішньогосподарський контроль: Навчальний посібник. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 313 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2468/1/%D0%91%D0%94%D0%94%D0%94.pdf> (дата звернення: 11.04.2022).

2. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>(дата звернення: 11.04.2022).

3. Коцупатрий, М. М.; Пилипенко, К. А.; Кучеренко, М. А. Організаційні та методичні засади здійснення й удосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків за нетоварними операціями. URL: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/handle/8989898989/5419>

УДК 657.9

М.С. Дзюбич, здобувач вищої освіти
кафедри управління фінансами,
облікової аналітики та моніторингу бізнесу,
Т.В. Акімова, к.е.н., доцент, доцент
кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу
Український державний університет науки і технологій
(м. Дніпро, Україна)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КРЕДИТОРАМИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

***Анотація:** досліджено особливості обліку розрахунків з кредиторами у національній та міжнародній практиці, зокрема, за НП(С)БО та МСБО; розглянуті деякі поняття та класифікація зобов'язань за розрахунками з кредиторами, особливості використання рахунків бухгалтерського обліку.*

***Ключові слова:** зобов'язання, розрахунки з кредиторами, національні стандарти, міжнародні стандарти, визначення, класифікація, облік.*

В Україні бухгалтерський (фінансовий) облік зобов'язань, у тому числі заборгованості за розрахунками з кредиторами, регламентується затвердженим П(С)БО 11 «Зобов'язання» [1]. При цьому окремого міжнародного стандарту бухгалтерського обліку або фінансової звітності, який регулював би облік кредиторської заборгованості відсутній. В міжнародній практиці цей об'єкт розглядається у декількох стандартах: у МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності» [2] та МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [3].

У національній та міжнародній обліковій практиці зобов'язання класифікуються в залежності від терміну їх погашення на поточні (current liabilities) і довгострокові (непоточні) (non-current liabilities) [1, 2]. Така класифікація допомагає інвесторам та іншим зацікавленим особам оцінити відносну ризикованість зобов'язань підприємства. Згідно з МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [3], всі зобов'язання залежно від їхньої сутності й концепції зобов'язальної події мають класифікуватися на: юридичне зобов'язання (legal obligation); конструктивне зобов'язання (constructive obligation); забезпечення (provision); непередбачені

зобов'язання (contingent liability).

Юридичне зобов'язання – це зобов'язання, яке виникло внаслідок контракту (угоди), законодавства чи іншої дії закону [3].

Конструктивне зобов'язання – це зобов'язання, яке є наслідком певних дій підприємства, коли:

а) підприємство довело іншій стороні, що воно бере на себе певні зобов'язання згідно з установленим минулою практикою порядком, опублікованою політикою чи достатньо конкретно сучасною заявою;

б) і як наслідок, підприємство створило в іншій стороні обґрунтоване очікування, щодо виконання ним цих зобов'язань [3].

Непередбачене зобов'язання – це:

а) можливе зобов'язання, яке виникло внаслідок минулих подій та існування якого підтвердиться тільки тоді, якщо відбудеться або не відбудеться одна чи декілька невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю;

б) теперішнє зобов'язання, яке виникло внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки: немає впевненості, що для погашення зобов'язання буде необхідним вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди, або суму такого зобов'язання не можна достатньо достовірно оцінити [3].

У той час, як забезпечення – це зобов'язання з невизначеним строком або сумою [3].

Відмінність між забезпеченням та непередбаченим зобов'язанням, згідно з цим стандартом [3], полягає в тому, що забезпечення визнається як зобов'язання, а непередбачене зобов'язання не визнається як зобов'язання.

Згідно з МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності» [2], зобов'язання визнається як поточне, коли очікується, що воно буде погашене у звичайному ході операційного циклу підприємства або має бути погашене протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. Усі інші зобов'язання слід класифікувати як непоточні (довгострокові) зобов'язання.

Зауважимо, що трактування поточних зобов'язань, що наведене в МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності», аналогічне визначенню поточних зобов'язань американськими та українськими стандартами [2].

МСБО (IAS) 1 вказує, що поточні зобов'язання можна визначити як такі, що будуть погашені або поточними активами, або через створення інших поточних зобов'язань. Поточні зобов'язання підприємства можуть бути наслідком як операційної, так і фінансової діяльності [2].

Виділення різних видів поточних зобов'язань у звітах про фінансовий стан підприємств у різних країнах дещо різниться. Так, наприклад, у США поточні зобов'язання поділяються на наступні види [4]: рахунки до оплати (accounts payable); торгові векселі до оплати (trade notes payable); короткострокові векселі до оплати (short-term notes payable); короткострокові кредити банків (short-term loans); комерційні папери (commercial paper); нараховані зобов'язання (accrued liabilities); зобов'язання за отриманими авансами (liabilities from advance collections); частина довгострокової заборгованості, що підлягає погашенню у поточному році (current portion of long-term debt) [4].

143

В Україні, відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» [1], поточні зобов'язання поділяються на наступні: короткострокові кредити банків; поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; короткострокові векселі видані; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; поточна заборгованість за розрахунками з одержаних авансів; поточна заборгованість за розрахунками з оплати праці; поточна заборгованість за розрахунками зі страхування; поточна заборгованість за розрахунками з бюджетом; поточна заборгованість із внутрішніх розрахунків; інші поточні зобов'язання.

Для обліку заборгованості перед постачальниками за отримані, але не оплачені матеріальні запаси та послуги в міжнародній практиці використовується балансовий пасивний рахунок «Рахунки до оплати». При виникненні заборгованості перед постачальниками цей рахунок кореспондує, як правило, з матеріальними рахунками, а при погашенні — з рахунком «Грошові

кошти». Якщо у процесі придбання матеріальних запасів мають місце випадки їх повернення постачальнику або надання постачальниками комерційних знижок, то в обліку використовується рахунок «Повернення запасів і знижки». Він є регулюючим, контрактивним рахунком до рахунків «Запаси» (при безперервній системі обліку запасів) або «Витрати на придбання запасів» (при періодичній системі обліку запасів) [4].

Можна відзначити особливості обліку купівельних знижок у різних країнах. Так у США умову для отримання знижок вказують безпосередньо в рахунку постачальника, облік купівельної знижки ведеться на окремому рахунку «Купівельна знижка», який є контрактивним рахунком до рахунку «Витрати на закупівлю».

Дещо інша методика відображення в обліку знижок, одержаних покупцем від постачальників, у західноєвропейських країнах [4]. Там окремо виділяються різні види знижок: комерційні знижки; знижки з договірної ціни за певну невідповідність товарів (продукції) установленим параметрам якості (дефекти); знижки, що надаються клієнту з урахуванням розміру конкретної покупки; знижки, що надаються клієнту за сукупністю торгових операцій (обсягом покупки) за звітний період (знижки з обороту); розрахункові знижки.

Особливості відображення в обліку покупця торговельних операцій у західноєвропейських країнах такі: на рахунку «Витрати на закупівлю» відображають суму покупки за вирахуванням комерційних знижок. Розрахункові знижки відображають у покупця як фінансові доходи (одержані розрахункові знижки). Проте, коли знижки надані пізніше, після того як закупівлю запасів було відображено, для обліку комерційних знижок використовується регулюючий контрактивний рахунок «Комерційні знижки одержані» [4].

На суму повернених постачальникам матеріальних запасів або отриманих від постачальника комерційних знижок в обліку складається кореспонденція рахунків: дебет рахунка «Рахунки до сплати» кредит рахунка «Повернення запасів та знижки».

До поточних зобов'язань відносяться також короткострокові векселі, за допомогою яких можуть здійснюватися розрахунки з постачальниками, банками, іншими кредиторами [4]. Облік розрахунків з кредиторами із застосуванням вексельного обігу у міжнародній практиці ведеться на балансовому пасивному рахунку «Векселі до оплати».

При застосуванні векселів в розрахунках з банками за банківські кредити можуть використовуватися два види векселя, в залежності від способу сплати відсотків: відсотковий і безвідсотковий.

Як в українській, так і в міжнародній практиці нараховані витрати, або нараховані зобов'язання, відображаються в обліку згідно з принципом нарахування. Це витрати звітного періоду, які ще не сплачені і не відображені в обліку. Такі відсоткові витрати відображають в кінці звітного періоду коригуючими записами. Якщо не зробити такі бухгалтерські записи, то в Звіті про прибутки та збитки буде занижена фактична сума витрат періоду, що вплине на реальність суми прибутку. Сума кредиторської заборгованості, що буде наведена в Балансі, також не буде достовірною. Тому в кінці звітного періоду нараховуються поточні зобов'язання, що припадають на поточний звітний період і визнаються по них фінансові витрати [4].

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» URL: <http://zakon2.rada.gov.-ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення 12.04.2022)
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 1 «Подання фінансової звітності» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення 12.04.2022).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (дата звернення 12.04.2022).
4. Лучко М.Р. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами / М.Р. Лучко, І.Д. Бенько. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2016. 360 с.

УДК: 657

О.О. Довжик, к.е.н, доцент
кафедри обліку і оподаткування
В.П. Подгорський, ЗВО СВО Магістрант
кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТУ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД) ПІДПРИЄМСТВА ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ

***Анотація.** У науковому дослідженні розглядається сучасна практика складання та подання Звіту про фінансові результати підприємства в умовах транспарентності згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності та Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку.*

***Ключові слова:** звіт про фінансові результати, міжнародні стандарти фінансової звітності, положення (стандарт) бухгалтерського обліку, фінансові результати, звіт про сукупний дохід.*

У нинішніх реаліях фінансовий та майновий стан багатьох підприємств значно погіршився, знизилися основні економічні показники: прибутковість, платоспроможність та ліквідність. Одним із засобів підвищення ефективності господарської діяльності господарюючого суб'єкта є отримання вірогідної інформації про його витрати та доходи для прийняття управлінських рішень. Основним засобом такої інформації є фінансова звітність, а саме Звіт про сукупний дохід. Все більше українських бізнес-суб'єктів стикаються з необхідністю подання фінансових результатів своєї діяльності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Досліджувана тема є актуальною і відомий науковець О.М. Брадул у своїх наукових роботах досліджував перешкоди теоретичного обґрунтування фінансової звітності [1, с. 260 – 263].

МСФЗ – це набір документів, що регулюють правила складання фінансової звітності, необхідні зовнішнім користувачам для прийняття економічних рішень щодо компанії.

Наразі питання переходу українських компаній на МСФЗ стало надзвичайно актуальним, адже є необхідною процедурою для виходу на міжнародні ринки, що дає змогу знайти потенційних інвесторів закордоном.

Запровадження МСФЗ дає змогу удосконалити внутрішні системи управління підприємствами шляхом використання єдиного методу бухгалтерського обліку для управління господарською діяльністю та підвищити конкурентоспроможність господарюючого суб'єкта шляхом надання вірогідної та прозорої інформації зацікавленим користувачам.

Звіт про фінансові результати є невід'ємною частиною фінансового звіту та є основним джерелом інформації про результати господарської та фінансової діяльності компанії за звітний період. Ця форма звітності може оцінити успіх бізнесу, а також визначає джерела фінансування.

Хоча МСФЗ є основою для розробки національних положень бухгалтерського обліку, наразі існують відмінності між НП(С)БО та МСФЗ.

МСФЗ розроблено з урахуванням потреб транснаціональних компаній. Ці стандарти поширюються на підприємства та фінансові установи в різних країнах, які мають різний рівень економічного розвитку та власні національні традиції. Неможливість співставлення даних звітності та недостатня прозорість звітності унеможливають визначення справжнього фінансового стану ділових партнерів у різних країнах, що призводить до збитків.

Передумовою запровадження МСФЗ в Україні стало прийняття «Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів» [4]. Така реалізація пов'язана з тим, що українські стандарти не повністю відповідають потребам сучасних користувачів фінансової звітності – інвесторів, акціонерів, фінансових установ. Фінансова звітність за МСФЗ відповідає інтересам ринкової економіки та задовольняє потреби користувачів. Тому, в умовах транспарентності, МСФЗ є об'єктивною реальністю, єдиним у світі методом обліку та мають важливе практичне значення для складання фінансової звітності.

Згідно з вимогами чинного законодавства України Звіт про фінансові результати має стандартизовану форму, тоді як практика бухгалтерського обліку за кордоном показує, що у більшості країн стандартизованої форми Звіту про прибутки та збитки відсутня.

На рис. 1 було проведено порівняльний аналіз форми та змісту Звіту про фінансові результати відповідно до МСФЗ та НП(С)БО.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Ознаки	МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів»
Визначається порядок оцінки, визнання, відображення в Звіті доходів, витрат, розподілу витрат за періодами. Встановлено форму та порядок заповнення статей Звіту	Визнання статей та їх відображення у Звіті	Порядок визнання доходів і витрат не передбачено, заборонено згортати статті доходів та витрат. Визначено, що Звіт про прибутки та збитки має містити певні рядки. Чіткі вказівки щодо заповнення Звіту відсутні
Розділ I містить інформацію про втрати за видами діяльності (наприклад, витрати на збут, адміністративні витрати). У Розділі II «Елементи операційних витрат» відображаються витрати за елементами	Відображення витрат	Передбачено два варіанти представлення витрат у Звіті (за елементами / за видами діяльності), а також подання аналізу витрат. Вимагається надання пояснення щодо невідповідності суми витрат за елементами та суми витрат за видами діяльності
Передбачено розділ III Звіту «Розрахунок показників прибутковості акцій», порядок розрахунку показників чистого прибутку на одну просту акцію визначається відповідно до П(С)БО 24 Прибуток на акцію»	Розрахунок показників прибутковості акцій	Визначено, що підприємство має розкривати або у Звіті про прибутки та збитки, або у Примітках до фінансової звітності суму дивідендів на акцію, оголошену за період, який охоплює фінансова звітність

Рис. 1. Порівняльний аналіз щодо форми та змісту Звіту про фінансові результати відповідно до МСФЗ та НП(С)БО

Джерело: побудовано авторами [2,3]

МСФЗ 8 «Чистий прибуток або збиток за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці» дає визначення прибутку чи збитку за період. Метою вище зазначеного стандарту є класифікація, розкриття та облік визначених статей у Звіті про прибутки та збитки, щоб усі підприємства подавали звітність на послідовній основі. Це полегшує порівняльність попередньої фінансової звітності

компанії, а також дає змогу порівняти з фінансовою звітністю інших господарюючих суб'єктів.

Що стосується вітчизняного бухгалтерського обліку, то Національне положення з бухгалтерського обліку не містить підстав для регулювання процедур обліку прибутків (збитків).

До того ж, подання фінансової звітності за МСБО 1 «Подання фінансових звітів» вимагає розкриття у звіті про прибутки та збитки або в примітках до фінансової звітності суми дивідендів на акцію, оголошених або запропонованих протягом періоду, охопленого фінансовою звітністю.

Вище зазначене не є обов'язковим у українській звітності, але має відображати інформацію, яка коригує прибуток враховуючі особливості облікової політики бізнес-суб'єкта, і надавати цю інформацію та виправлення у вигляді довідки до фінансової звітності щодо змін облікової політики, зміни облікових оцінок.

Варто зазначити, що фінансові результати є одним із найважливіших показників, які узагальнюють усі результати господарської діяльності та характеризують ефективність діяльності суб'єкта.

Фінансові показники безпосередньо відображають усі сторони діяльності підприємства: рівень використання виробничих матеріалів, трудових, матеріально-фінансових ресурсів, особливості використання технології та організації виробництва, вартість реалізованої продукції та її якість; кількість реалізованої продукції; величину цін; державну підтримку у розвитку певної галузі.

Майже неможливо переоцінити значення Звіту про фінансові результати та процедури розкриття фінансової інформації про доходи та витрати суб'єкта, які дають змогу прогнозувати показники фінансово-господарської діяльності. Особливе значення мають механізми розкриття інформації про доходи, витрати та фінансові результати з метою обґрунтування об'єктивних та раціональних

управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію майбутніх фінансових результатів.

Крім того, основним напрямком використання інформації фінансового звіту є прогнозування та аналіз прибутковості, господарської діяльності, структури доходів і витрат за видами діяльності.

Таким чином, звітність відповідно до принципів МСФЗ забезпечує повноту та вірогідність інформації про діяльність бізнесу, що дозволяє її оцінювати та аналізувати з точки зору інвесторів та кредиторів. Тому застосування МСФЗ українськими компаніями значно сприятиме отриманню лідируючих позицій нашої країни на міжнародному ринку капіталу.

Список використаних джерел

1. Брадул О.М. Звіт про фінансові результати: значення та місце в системі фінансової звітності суб'єктів господарювання. Вісник КТУ. 2011. №28. С. 260 - 263.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: <https://cutt.ly/3FBFaB2> (дата звернення 11.04.2022 р.).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів від 07.02.2013 № 73. URL: <https://cutt.ly/RRp3hGE> (дата звернення 11.04.2022 р.).

4. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: Постанова КМУ від 28 жовтня 1998 р. № 1706 URL: <https://cutt.ly/8FBDOLt> (дата звернення 11.04.2022 р.).

УДК 657

М. Єрмолаєва, к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ОБЛІК ВИТРАТ В ГРОМАДСЬКОМУ ХАРЧУВАННІ: ЯКИЙ МЕТОД ОБРАТИ

***Анотація:** Розглянуто методи обліку витрат на виготовлення готових страв та напоїв у закладах громадського харчування, висвітлені основні облікові прийоми відображення витрат, їх переваги та недоліки.*

***Ключові слова:** громадське харчування, витрати виробництва, облік.*

Громадське харчування є складовою роздрібною торгівлі. Заклади громадського харчування здійснюють реалізацію виготовлених страв, кондитерських виробів та напоїв в роздріб через мережу закладів харчування або реалізують свою продукцію через роздрібну мережу. Крім того заклади громадського харчування здійснюють роздрібний продаж покупних товарів.

На відміну від роздрібною торгівлі, яка здійснює продаж товарів без зміни їх форми та якісних характеристик, заклади громадського харчування здійснюють переробку сировини та покупних товарів і реалізують їх у вигляді готових страв. Тобто на відміну від роздрібною торгівлі у громадському харчуванні відбуваються виробничі процеси виготовлення страв та напоїв. При цьому є необхідність визначення облікових підходів до відображенні процесів виробництва в системі бухгалтерського обліку.

Методичні підходи до відображення в обліку витрат на виготовлення страв в громадському харчуванні регламентуються Методичними рекомендаціями щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованими з міжнародними стандартами № 157 від 17.06.2003 р. Облік витрат на виготовлення готових страв ведеться у закладах громадського харчування на рахунку 23 «Виробництво». По дебету рахунку відображають вартість сировини,

використаної на виготовлення страв та напоїв, по кредиту відбувається списання виробничої собівартості реалізованих страв.

Слід зауважити, що в даному випадку на рахунку 23 «Виробництво» відображають лише вартість сировини і покупних товарів, використаних в процесі виготовлення страв, а решту витрат, а саме: заробітну плату кухарів, суми ЄСВ, амортизацію обладнання кухні, вартість спецодягу та інших МШП та інші витрати відносять до витрат на збут і відображають по дебету рахунку 93 «Витрати на збут» і в кінці звітнього періоду відносять на рахунок формування фінансових результатів. Такий метод обліку витрат називають виробничим.

При цьому оприбуткування придбаної сировини відображається бухгалтерським записом по дебету рахунку 23 «Виробництво» з кредиту рахунків 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» або 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Нарахування торгової націнки відображають записом по дебету рахунку 23 «Виробництво» з кредиту рахунку 285 «Торгова націнка». При наявності значних запасів сировини їх можуть оприбутковувати в комору. При цьому придбана сировина обліковується або на субрахунку 201 «Сировина і матеріали», або на субрахунку 281 «Товари на складі».

В цьому випадку торгова націнка нараховується в момент оприбуткування сировини записом по дебету субрахунків 201 або 281 з кредиту субрахунку 285 і на кухню сировина надходить вже за ціною реалізації.

Слід звернути увагу на те, що залежно від технології виробництва готових страв, наприклад при виготовленні кондитерських виробів або напівфабрикатів, в закладі громадського харчування облік витрат на виробництво страв може вестися так, як це ведеться у промислових підприємствах В цьому випадку на рахунку 23 «Виробництво» відносять не тільки вартість сировини, а й решту витрат, безпосередньо пов'язаних з виробництвом [1]. В даному випадку в наказ про облікову політику підприємства слід внести пункт про особливості обліку виробничих витрат.

Вважаємо, що виробничий метод обліку витрат в громадському харчуванні найбільш відповідає вимогам Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку і наявності процесу виробництва на підприємстві. Його доцільно застосовувати в тих закладах громадського харчування, які мають самостійні цехи або підрозділи по виготовленню готової продукції.

Крім виробничого методу обліку витрат в громадському харчуванні може вестись за торговельним методом. При цьому оприбуткування сировини або товарів відображається на субрахунку 281 чи 282 з одночасним нарахуванням торгової націнки. Вартість сировини і покупних товарів, використаних для виготовлення страв відображають на субрахунку 282 на окремому аналітичному рахунку. Як і при виробничому методі в собівартість виготовлених страв включається лише вартість сировини. Решта витрат відносять до витрат на збут [2].

Такий метод обліку витрат на нашу думку доцільно застосовувати в тих закладах громадського харчування, які здійснюють реалізацію в роздріб напоїв та покупних товарів з мінімальною їх обробкою або реалізують невелику номенклатуру страв.

Діючи заклади громадського харчування самостійно обирають метод облікового відображення витрат на виготовлення страв залежно від обсягів діяльності і кількості виготовлених страв і відповідним пунктом вносять обраний метод в Наказ про облікову політику. На нашу думку більш об'єктивним є виробничий метод, який відповідає вимогам НП(С)БО 16 «Витрати» та НП(С)БО 9 «Запаси», оскільки це дасть можливість застосувати єдиний підхід до обліку витрат виробництва [3, с. 60]. Але в кожному конкретному випадку рішення – за підприємством.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами : затв. Наказом

М-ва економіки України від 17 червня 2003 р. № 157. Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0157569-03#Text> (Дата звернення 3.04.2022)

2. Щодо класифікації громадського харчування та методів калькулювання собівартості : Лист М-ва економіки України від 5 листопада 2004 р. № 54-51/741. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v54-5569-04#Text> (Дата звернення 3.04.2022)

3. Єрмолаєва М. В., Кузьменко Н. І. Виробничі витрати аграрних підприємств: відображення у бухгалтерській звітності. *Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку*: Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Херсон, 27 квітня 2021 р.). Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2021. С. 58-61.
URL:

<http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10835/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202021%20%D0%A5%D0%94%D0%90%D0%95%D0%A3%20%281%29.pdf> (Дата звернення 3.04.2022)

УДК 657.372.2: 657.412.2

В.Д. Зелікман, к.т.н., доцент,
професор кафедри управління фінансами,
облікової аналітики та моніторингу бізнесу

О.В. Снегур, магістрант
Навчально-науковий інститут
«Інститут промислових та бізнес технологій»
Українського державного університету науки і технологій
(м. Дніпро, Україна)

ВИЗНАЧЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ВАРТОСТІ КОНВЕРТОВАНИХ ОБЛІГАЦІЙ

***Анотація:** на основі аналізу особливостей оцінки в бухгалтерському обліку облігацій, що можуть бути конвертовані, запропонована аналітична відомість для розрахунку їх справедливої вартості.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, конвертовані облігації, облікова оцінка, справедлива вартість, аналітична відомість.*

Стабілізація та розвиток економіки передбачає як першочерговий захід ефективне функціонування фінансової системи, одним з важливих аспектів якої є формування кредитних відносин. Це забезпечує переміщення капіталу від інвесторів до виробництва та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. При цьому нестабільність економічної ситуації, з одного боку, та, з іншого боку, певна криза довіри до контрагентів щодо виконання ними своїх кредитних зобов'язань призводять до поширення використання різних видів цінних паперів.

Особливо цікавим уявляється використання конвертованих облігацій, здійснення операцій з якими передбачає певні переваги і над банківським кредитуванням, і над випуском інших цінних паперів як для емітентів, так і для інвесторів, оскільки облігації даного виду:

- одночасно поєднують властивості облігацій і простих акцій;
- передбачають відносно невисокі фінансові зобов'язання за відсотками порівняно зі ставками відсотків на кредити банку;
- забезпечують можливість збільшення капіталу внаслідок обміну облігацій

на акції з більшою курсовою різницею;

– вважаються менш ризиковим фінансовим інструментом для інвесторів порівняно з акціями та кредитом, існує гарантія повернення вкладених коштів і отримання фіксованого доходу;

– не спричиняють втрати контролю над підприємством.

Переваги операцій з конвертованими облігаціями сприяють їхньому поширенню у сфері господарювання. У цілому, суттєвого впливу на формування ринку конвертованих облігацій, як і інших цінних паперів, надають загальна кон'юнктура на фондовому ринку, політика відсоткової ставки, відповідні положення законодавства та зростання дефіциту поточних оборотів платіжного балансу та бюджетного дефіциту. Слід зазначити, що в Україні ринок конвертованих облігацій ще не достатньо розвинений, що зумовлює необхідність розробки обґрунтованих підходів до відображення операцій з конвертованими облігаціями в бухгалтерському обліку. На сьогодні фактично поза увагою фахівців залишаються, зокрема питання, пов'язані з відображенням визнання та оцінки конвертованих облігацій.

На сьогодні підприємства, організації та установи при здійсненні бухгалтерського обліку цінних паперів повинні застосовувати такі міжнародні стандарти як МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [1], МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [2], МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [3], МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [4].

Відображення в бухгалтерському обліку конвертованих облігацій має здійснюватися відповідно до специфіки їх вартісної оцінки, що підлягає урахуванню при розробці облікової політики як підприємства-емітента, так і кредитора (або інвестора в разі конвертації боргових цінних паперів – облігацій у майнові цінні папери – акції). Це, у першу чергу, стосується питань обліку операцій з облігаціями, що має за мету обліково-аналітичне забезпечення ефективного управління позиковим капіталом для підприємства-емітента.

Оцінка конвертованих облігацій передбачає визначення усіх можливих

видів вартості конвертованої облігації, до яких належать її номінальна вартість, вартість конвертації, інвестиційна вартість та ринкова вартість. Проте облікову оцінку конвертованих облігацій доцільно здійснювати за їх справедливою вартістю, оскільки відповідно до п. 29 НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» оцінка фінансових інструментів передбачає визначення їхньої справедливої вартості, а також її порівняння з ринковою ціною з метою визначення, які інструменти на ринку недооцінені, а які переоцінені [5].

Таким чином, однією з проблем, яка постає при веденні обліку облігацій, що можуть бути конвертовані, є визначення їх справедливої вартості для подальшого застосування цієї оцінки в усіх облікових операціях. З урахуванням принципу обачності справедлива вартість облігації, що може бути конвертована, має бути визначена як менша з чотирьох величин:

а) вартість неконвертованої облігації:

1) історична собівартість даної облігації, тобто сума, витрачена свого часу на її придбання;

2) поточна ринкова вартість облігації до конвертації;

б) сукупна вартість акцій, у які може бути конвертована дана облігація:

1) сукупна номінальна вартість акцій, у які може бути конвертована дана облігація;

2) сукупна поточна ринкова вартість акцій, у які може бути конвертована дана облігація;

Оскільки акції будуть отримані в результаті конвертації, а не купівлі, метод історичної собівартості, використання якого передбачається при оцінці цінних паперів (для зіставлення історичної собівартості акцій з їх поточною ринковою вартістю та вибору меншої з цих двох величин) у даному випадку не може бути застосований. Для відсоткової (купонної) облігації поточна ринкова вартість облігації до конвертації дорівнюватиме вартості цієї облігації, розрахованій за методом сучасної вартості, тобто шляхом знаходження суми дисконтованих майбутніх грошових потоків, очікуваних завдяки утриманню даної облігації

(сучасної вартості відповідного ануїтету). Для безвідсоткової (безкупонної) облігації поточна ринкова вартість може бути розрахована шляхом дисконтування вартості її погашення з урахуванням періоду часу, який залишається до терміну погашення даної облігації.

Для полегшення розрахунків справедливої вартості облігацій, що можуть бути конвертовані, та систематизації усієї необхідної для цих розрахунків інформації, уявляється доцільним запровадити в обліку додатковий аналітичний документ – «Відомість розрахунку справедливої вартості облігацій, що можуть бути конвертовані». Запропонована форма цієї відомості передбачає формування таблиці, кожен рядок якої міститиме по стовбцях наступну інформацію за кожною облігацією, що може бути конвертована: номер облігації, термін придбання (отримання), вартість придбання, термін погашення, вартість погашення (номінальна), очікувані відсоткові платежі, дисконтована сума платежів, кількість акцій, які можуть бути отримані при конвертації, номінальна вартість акції, поточна ринкова вартість акції, вартість облігації при конвертації, встановлена справедлива вартість облігації.

Відомість розрахунку справедливої вартості облігацій, що можуть бути конвертовані, має заповнюватись на певну дату, рекомендована періодичність її складання – один раз на місяць, станом на 1 число. Слід зазначити, що внесення інформації щодо дисконтованої суми платежів вимагає проведення додаткових попередніх розрахунків із визначення дисконтованих сум кожного з очікуваних майбутніх платежів, включаючи власне вартість погашення облігації. Ці розрахунки базуються на встановленій у компанії ставці дисконтування та визначених на її основі коефіцієнтів дисконтування для кожного окремого платежу з урахуванням терміну його надходження. Здійснення розрахунків можливе з використанням спеціалізованих комп'ютерних програм або за допомогою таблиць Microsoft Excel.

Запровадження запропонованої відомості має забезпечити більш коректне визначення справедливої вартості облігацій, що можуть бути конвертовані, а,

отже, підвищити рівень достовірності та надійності обліку таких облігацій.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання» (Редакція від 01.01.2012 р.) / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text (Дата звернення 11.04.2022 р.).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39) «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (Редакція від 17.10.2013 р.) / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#Text (Дата звернення 11.04.2022 р.).

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 (МСФЗ 7) «Фінансові інструменти: розкриття інформації» (Редакція від 01.01.2012 р.) / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007#Text (Дата звернення 11.04.2022 р.).

4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9) «Фінансові інструменти» (Редакція від 01.01.2012 р.) / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text (Дата звернення 11.04.2022 р.).

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559 із змінами (Редакція від 03.11.2020 р.) / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (Дата звернення 11.04.2022 р.).

УДК 657

В. Кривцун, магістрант
кафедри управління фінансами,
облікової аналітики та моніторингу бізнесу

Ю. Распопова, к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління фінансами,
облікової аналітики та моніторингу бізнесу
Український державний університет науки і технологій
(м. Дніпро, Україна)

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ КОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація: запропонований методичний підхід до обліку основних засобів в умовах комерційного підприємства, що реалізується шляхом виконання послідовних етапів, які деталізуються за певними кроками.

Ключові слова: методичний підхід, облік, основні засоби, амортизація.

Від правильного та раціонального обліку основних засобів залежить процес їх відтворення, оновлення та забезпеченості підприємства конкурентоспроможними сучасними засобами праці. Ефективність обліку досягається своєчасністю отримання достовірної та повної облікової інформації. У зв'язку з цим зростає значущість обліку основних засобів як найважливішої функції управління підприємством.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначаються НП(С)БО 7 «Основні засоби» [1]. Але відповідний документ містить загальні та варіативні рекомендації з формування обліку основних засобів не враховуючи особливості господарської діяльності конкретного підприємства. Це обумовлює необхідність визначення методичного підходу до обліку основних засобів в умовах конкретного підприємства.

Відповідний методичний підхід, визначений відповідно до умов господарювання комерційного підприємства, наведений на рисунку.

Етап 1. Формування облікової політики щодо обліку основних засобів
Крок 1.1. Визначення облікової одиниці бухгалтерського обліку основних засобів
Крок 1.2. Встановлення груп (класифікація) основних засобів для організації обліку, нарахування амортизації та їх переоцінки
Крок 1.3. Визначення методів нарахування амортизації основних засобів
Крок 1.4. Встановлення елементів організації обліку основних засобів (принципи обліку, процедури обліку, форми обліку, технології обробки інформації)
Етап 2. Прийняття до обліку основних засобів
Крок 2.1. Визнання та класифікація основних засобів
Крок 2.2. Визначення строку експлуатації основних засобів
Крок 2.3. Визначення джерела придбання основних засобів
Крок 2.4. Формування первісної вартості
Етап 3. Формування документів для ведення обліку основних засобів
Крок 3.1. Визначення первинних документів та облікових регістрів щодо надходження основних засобів
Крок 3.2. Визначення первинних документів та облікових регістрів щодо внутрішнього переміщення основних засобів
Крок 3.3. Визначення первинних документів та облікових регістрів щодо вибуття основних засобів
Етап 4. Вибір методу нарахування амортизації основних засобів
Крок 4.1. Розрахунок за різними методами нарахування амортизації основних засобів
Крок 4.2. Аналіз розрахунків та визначення методу нарахування амортизації основних засобів
Етап 5. Зняття з обліку основних засобів
Крок 5.1. Визначення причини вибуття основних засобів
Крок 5.2. Визначення результату (прибуток/збиток) від вибуття основних засобів
Етап 6. Удосконалення ведення обліку основних засобів

Як видно з рисунку, методичний підхід до обліку основних засобів реалізується шляхом виконання послідовних етапів, які деталізуються за певними кроками.

Отже, на першому етапі запропонованого методичного підходу на підприємстві здійснюється формування облікової політики щодо обліку основних засобів. Зокрема, згідно з вимогами [1] визначаються облікові одиниці бухгалтерського обліку основних засобів, визначаються економічно однорідні групи за класифікаційними ознаками, умови проведення переоцінки. На кроці 1.3 визначаються з умовами застосування методів нарахування амортизації основних засобів. Метод нарахування амортизації основних засобів необхідно визначати для кожного об'єкта окремо. Це пов'язано з тим, що величина амортизаційних відрахувань залежить від багатьох факторів. Основними з них є: тривалість періоду експлуатації, вид об'єкту основних засобів та сфера їх застосування в діяльності підприємства. На кроці 1.4 встановлюються елементи організації обліку основних засобів (принципи обліку, процедури обліку, форми обліку, технології обробки інформації). Відповідно до п. 5 [2] підприємству надана можливість самостійно обирати форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації.

На другому етапі здійснюється прийняття до обліку основних засобів. По перше здійснюється визнання та класифікація основних засобів. В обліку об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання і його вартість може бути достовірно визначена [1]. Одиницею обліку вважається об'єкт основних засобів. Класифікацію основних засобів (поділ на економічно-однорідні групи) здійснюється відповідно до положень [1]. На кроці 2.2 визначається строк експлуатації основних засобів, що оформлюється відповідним розпорядчим актом Під строком корисного використання (експлуатації) основних засобів розуміється очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх

використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг). Визначення джерел придбання та формування первісної вартості здійснюються на кроках 2.3 - 2.4.

На третьому етапі необхідно сформулювати документи для ведення обліку основних засобів в умовах комерційного підприємства. При реалізації на практиці цього етапу спочатку визначаються документи та їх реквізити, що містять інформацію з обліку надходження основних засобів (крок 3.1), потім – про облік внутрішнього переміщення основних засобів (крок 3.2) та про облік вибуття основних засобів (крок 3.3).

На четвертому етапі здійснюється обґрунтування вибору методу нарахування амортизації основних засобів в умовах комерційного підприємства. Слід зазначити, що амортизації основних засобів обирається підприємством самостійно виходячи з умов отримання майбутніх економічних вигод відповідно до вимог [1]. На кроці 4.1 здійснюється розрахунок суми амортизації основних засобів за різними методами її нарахування. На кроці 4.2 здійснюється аналіз результатів розрахунків, що виконуються за методиками різних методів нарахування амортизації та обирається оптимальний варіант. При обґрунтуванні доцільності вибору того чи іншого методу нарахування амортизації слід керуватись таким: якщо значення ліквідаційної вартості рівне нулю, то неможливе використання методу зменшення залишкової вартості; якщо повний або залишковий термін корисного використання активу становить два роки, то неможливе використання методу прискореного зменшення залишкової вартості; якщо неможливо встановити обсяги виробництва, то неможливе використання виробничого методу або суми одиниць продукції. Після ухвалення рішення стосовно переліку можливих методів нарахування амортизації вартості об'єкта основних засобів необхідно визначити суми амортизаційних відрахувань по кожному з можливих методів для кожного періоду терміну служби об'єкта основних засобів. При цьому доцільно визначати і порівнювати річні суми,

оскільки, як доведено раніше, майже всі методи передбачають розрахунок річної амортизації.

Далі на підставі отриманих даних можливо розрахувати накопичені суми амортизаційних відрахувань різними методами для кожного періоду терміну служби об'єкта основних засобів, що здійснюється шляхом підсумовування амортизаційних нарахувань попередніх років. Обирається той метод, який найкращім чином відповідає встановленим вартісним критеріям.

На п'ятому етапі здійснюються заходи зі зняття з обліку основних засобів. На кроці 5.1 визначається причина вибуття основних засобів: передача як внесок до статутного фонду іншого підприємства; безоплатна передача іншим контрагентам; реалізація; передача в оренду; ліквідація в зв'язку з повним фізичним чи моральним зносом або внаслідок нестачі. На кроці 5.2 визначається фінансовий результат від вибуття основних засобів шляхом вирахування з отриманого доходу їхньої залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів.

164

На шостому етапі методичного підходу до обліку основних засобів на підприємстві розробляються та впроваджуються заходи з удосконалення їх обліку.

Таким чином, запропонований методичний підхід до обліку основних засобів дозволить послідовно та раціонально реалізовувати їх облік в умовах комерційного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 зі змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 14.04.2022).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16 черв. 1999 № 996 – XIV ВР зі змін. / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 14.04.2022).

УДК 657

Т. Маренич, д.е.н., професор
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
(м. Харків, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

***Анотація:** У статті узагальнено причини навмисної фальсифікації фінансової звітності підприємств. Обґрунтовано, що певні можливості для викривлення даних фінансової звітності створює впровадження в облікову практику вимог міжнародної стандартизації. Водночас одним зі шляхів складання викривлених фінансових звітів зазначено неналежне формування та реалізація відповідної облікової політики підприємства. Розглянуто сутність поняття достовірності фінансової звітності в нормативних документах. Зроблено висновок, що фінансова звітність визнається достовірною в тому випадку, якщо при її складанні підприємство виконало всі вимоги, які встановлені діючим законодавством у сфері бізнесу та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, а також розробленою обліковою політикою щодо тих питань, які не висвітлені в нормативних актах.*

***Ключові слова:** облік, фінансова звітність, достовірність, фальсифікація фінансової звітності.*

165

Головне завдання вітчизняної системи бухгалтерського обліку, як зазначено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», полягає у складанні якісної та достовірної фінансової звітності, яка б задовольняла інформаційні запити різнопланових користувачів [1]. Неправдива інформація про фінансовий стан та результати діяльності господарюючого суб'єкта створює оманливе враження про підприємство у користувачів фінансової звітності та унеможлиблює прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Оскільки фінансові звіти виступають для фінансового аналізу суттєвим джерелом інформації, то спотворені дані також впливають на цінність прогнозів відносно майбутніх доходів, витрат підприємства та виплат дивідендів.

Практика показує, що викривлення фінансової звітності завдає значних збитків внутрішнім і зовнішнім користувачам, які на її основі ухвалюють управлінські рішення. Розуміння сутності різних способів викривлень сприяє підвищенню якості аналітичних процедур їх виявлення. Зібрану інформацію під

час аналізу треба перевіряти за формою і змістом, хоча здебільшого перевірка зводиться до оцінювання повноти інформації, правильності арифметичних дій або числових даних, порівнянності показників, тобто до перевірки інформації за формою. Методику перевірки узагальненої інформації за змістом розроблено ще недостатньо.

На думку експертів навмисне викривлення (фальсифікація) фінансової звітності може бути зумовлене різними причинами. Серед них: прагнення знизити податковий тягар; виставити результати діяльності компанії у вигіднішому світлі; прагнення залучити інвесторів; конфлікт інтересів між власниками компанії та її менеджерами; прагнення відповідати критеріям регулюючих або контролюючих органів; демонстрація фінансової стабільності; з метою створення «запасу ефективності» у період зміни керівництва, щоб нове керівництво завдяки створеним економічно необґрунтованим резервам у наступних звітних періодах могло демонструвати завищені фінансові результати діяльності; отримання додаткових матеріальних благ; необхідність дотримання боргових ковенантів [3].

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною (правдивою), якщо вона не містить помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності [2]. Більш детально поняття достовірності фінансової звітності представлено в Концептуальній основі фінансової звітності. Вихідним положенням до розгляду її сутності є мета фінансової звітності загального призначення – надати фінансову інформацію про суб'єкт господарювання, що звітує, яка є корисною для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому суб'єктові господарювання. Згідно з Концептуальною основою фінансової звітності для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною та правдиво подавати те, що вона призначена подавати. Доречність та правдиве подання є основоположними якісними характеристиками фінансової інформації.

Крім того, щоби бути корисною, фінансова інформація повинна не лише подавати відповідні явища, – вона повинна також правдиво подавати явища, які вона призначена подавати. Щоби бути досконало правдивим поданням, опис повинен відповідати трьом характеристикам. Він має бути повним, нейтральним та вільним від помилок. Звичайно, досконалість рідко коли є досяжною (якщо взагалі досяжна). Завдання суб'єкта господарювання полягає у тому, щоб максимізувати ці якості, наскільки це можливо.

Згідно з МСБО 1 «Подання фінансової звітності» фінансова звітність має достовірно подавати фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання. Достовірне подання вимагає правдивого подання впливу операцій, інших подій та умов відповідно до визначень та критеріїв визнання для активів, зобов'язань, доходу та витрат, наведених у Концептуальній основі. Передбачається, що в результаті застосування МСФЗ з розкриттям додаткової інформації (за потреби) буде досягнуто достовірне подання у фінансовій звітності.

Виходячи з вище викладеного, фінансова звітність визнається достовірною в тому випадку, якщо при її складанні підприємство виконало всі вимоги, які встановлені діючим законодавством у сфері бізнесу, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку щодо визнання, оцінки, відображення об'єктів обліку на рахунках бухгалтерського обліку та в статтях фінансової звітності, а також розробленою обліковою політикою щодо тих питань, які не висвітлені в нормативних актах. При цьому фінансова звітність повинна містити інформацію про реальний фінансовий стан підприємства і результати його діяльності за звітний період. Тому бухгалтери при складанні звітності мають чітко дотримуватися вимог, які пред'являються до організації та ведення бухгалтерського обліку та підприємницької діяльності.

Шахрайство під час фінансового звітування або незаконного привласнення активів передбачають мотив або тиск щодо вчинення шахрайства, усвідомлену можливість його скоєння та певне логічне виправдання такої дії [5]. Це

підтверджується даними PwC, згідно з якими факторами скоєння працівником шахрайських дій є: можливість шахрайських дій внаслідок слабких механізмів контролю в організації (70% відповідей); стимул/ або тиск всередині організації до вчинення шахрайства (20%); внутрішнє виправдання таких дій працівником організації (10%) [4].

Проте постійна зміна законодавства у сфері підприємництва та оподаткування, зростаюча складність підприємницьких процесів, невизначеність умов ведення бізнесу, вимоги до суб'єктів господарювання щодо дотримання принципів соціальної та екологічної відповідальності складають додаткові обставини, які сприяють здійсненню фальсифікації фінансової звітності. Причинами спотворення показників фінансової звітності можуть бути: низький рівень кваліфікації бухгалтерів, їхня недобросовісність під час виконання облікових процедур; відсутність фінансового досвіду у фахівців вищої ланки; нерозуміння наслідків фальсифікації показників звітних форм керівництвом (власниками) підприємства; неналежне ведення первинного обліку, як первісної стадії облікового процесу, що в підсумку призводить до фальсифікації показників звітності; недосконалість чи наявність альтернативних положень чинного законодавства та ін. Певні можливості для викривлення фінансової звітності, на нашу думку, створює впровадження в облікову практику вимог міжнародної стандартизації, зокрема справедливої вартості, принципу бухгалтерського обліку і фінансової звітності «превалювання сутності над формою», трактування поняття контролю (може вплинути на визначення параметру консолідації) тощо, що вимагає застосування професійного судження, а отже суб'єктивної думки бухгалтера, яка може не збігатися з позицією стейкхолдерів. Водночас одним зі шляхів складання викривлених фінансових звітів є неналежне формування та реалізація відповідної облікової політики підприємства. У нормативних документах вимоги до облікової політики суб'єктів господарювання наведено в загальному вигляді, внаслідок чого підприємства в наказах про облікову політику не розкривають в повному обсязі

методи та способи регулювання бухгалтерського обліку, які впливають на фінансовий результат підприємства. У такому випадку зовнішні користувачі не отримують правдивої інформації, не можуть порівняти результати діяльності підприємств, які реалізують різну облікову політику, і відповідно, отримують спотворене уявлення про фінансовий стан, кредитоспроможність чи інвестиційну привабливість підприємства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. станом на 01.07.2021 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 12.04.2021).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. станом на 23.07.2019 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 12.04.2021).

3. Причини фальсифікації фінансової звітності: що важливо знати аудиторам. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-povyny/2060-prychyny-falsyfikatsii-finansovoi-zvitnosti-shcho-vazhlyvo-znaty-audytoram> (дата звернення: 12.04.2021).

4. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. Виведення шахрайства з тіні. PwC. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-gecs-2018-ukr.pdf> (дата звернення: 12.04.2021).

5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 років. Частина I. Міжнародна федерація бухгалтерів, 2018. С. 182-229. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_укр.pdf (дата звернення: 12.04.2021).

УДК 657

О. Нужна, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет
(м. Луцьк, Україна)

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО, ЛІСОВОГО ТА РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

***Анотація:** проведено аналіз рентабельності активів і визначено вплив факторів (рентабельність власного капіталу, коефіцієнт автономії) на рентабельність активів за двофакторною моделлю для підприємств сільського, лісового та рибного господарства України за 2014-2020 роки.*

***Ключові слова:** активи, власний капітал, коефіцієнт автономії, рентабельність активів, чистий прибуток.*

Показники рентабельності дають можливість оцінити ефективність використання ресурсів суб'єкта господарювання і порівняти таким чином результативність його діяльності з попередніми періодами та результативністю діяльності інших суб'єктів господарювання на ринку.

Одним з важливих показників рентабельності є рентабельність активів або майна, яка показує суму чистого прибутку, який припадає на одиницю вартості активів (майна) суб'єкта господарювання [2; 4].

Проведемо аналіз зазначеного показника для підприємств сільського, лісового та рибного господарства України за даними Державної служби статистики України за 2014-2020 роки (табл. 1).

Таким чином, рентабельність активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України протягом періоду дослідження не має стійкої динаміки і коливається від 0,056 у 2017 році до 0,191 у 2015 році).

За значенням показника у 2020 році робимо висновок, що на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства України кожна інвестована в активи гривня приносить 7,6 коп. чистого прибутку. Порівняно з попереднім 2019 роком рентабельність активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України зменшилась на 0,017, тобто у 2020 році на 1 гривню майна

на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства України стало припадати на 1,7 коп. менше прибутку, ніж у 2019 році.

Таблиця 1

Аналіз рентабельності активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України за 2014-2020 роки

Рік	Баланс	Баланс (середньорічне значення)	Чистий прибуток	Рентабельність активів
2013	313096763,9	-	14984442,7	-
2014	390606956,4	351851860,2	21481346,8	0,061
2015	685844895,8	538225926,1	102849068,0	0,191
2016	1537319088,8	1111581992,3	90613153,7	0,082
2017	911614091,5	1224466590,2	68858525,0	0,056
2018	983593602,4	947603847,0	71002592,3	0,075
2019	1030366699,9	1006980151,2	93255372,7	0,093
2020	1130304880,4	1080335790,2	81618534,5	0,076

Джерело: розрахунки автора за даними [1; 3].

Розглянемо двофакторну модель рентабельності активів, згідно якої рентабельність активів дорівнює добутку рентабельності власного капіталу та коефіцієнта автономії (незалежності).

171

Розрахунок впливу факторів на рентабельність активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України подано у таблиці 2.

Як показують дані таблиці 2, перший фактор (рентабельність власного капіталу) мав позитивний вплив і забезпечив збільшення рентабельності активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України у 2015 і 2019 роках відповідно на 0,152 і 0,015 порівняно з попередніми періодами. Причиною цього є перевищення темпів зростання чистого прибутку порівняно з темпами зростання власного капіталу на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства України у цих періодах.

І навпаки, у 2016-2018 і 2020 роках чистий прибуток збільшувався меншими темпами порівняно з власним капіталом, тому вплив першого фактора (рентабельність власного капіталу) був негативним і спричинив зменшення рентабельності активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України порівняно з попередніми періодами.

Факторний аналіз рентабельності активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України за 2014-2020 роки

Рік	Перший фактор	Другий фактор	Рентабельність активів (Ra)	Вплив факторів на рентабельність активів		
	Рентабельність власного капіталу (Rвк)	Коефіцієнт автономії (Kавт)		перший фактор (Rвк)	другий фактор (Kавт)	сумарний вплив факторів
2014	0,134	0,456	0,061	-	-	-
2015	0,468	0,408	0,191	0,152	-0,022	0,130
2016	0,281	0,290	0,082	-0,076	-0,033	-0,109
2017	0,171	0,329	0,056	-0,032	0,006	-0,026
2018	0,154	0,485	0,075	-0,005	0,024	0,019
2019	0,185	0,499	0,093	0,015	0,003	0,018
2020	0,144	0,525	0,076	-0,021	0,004	-0,017

Джерело: розрахунки автора за даними [1; 3].

Другий фактор (коефіцієнт автономії) спричинив зменшення рентабельності активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України у 2015-2016 роках відповідно на 0,022 і 0,033 порівняно з попередніми періодами. Причиною цього є менші темпи зростання власного капіталу порівняно з темпами збільшення валюти балансу у 2015-2016 роках.

І навпаки, у 2017-2020 роках другий фактор (коефіцієнт автономії) мав позитивний вплив і викликав збільшення рентабельності активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України, що пояснюється перевищенням темпів зростання власного капіталу над темпами зростання валюти балансу.

Таким чином, нами встановлено, що підприємства сільського, лісового та рибного господарства України протягом 2014-2020 років мають чистий прибуток і, відповідно, позитивні показники рентабельності активів.

Досліджено в динаміці показники рентабельності активів і визначено, що найбільшого значення протягом періоду дослідження цей показник набуває у 2015 році, коли кожна гривня, інвестована в активи підприємств сільського, лісового та рибного господарства України принесла 19,1 коп. чистого прибутку.

Найменше значення рентабельності активів спостерігається у 2015 році, коли на кожну гривню вартості майна на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства України припадало 5,6 коп. чистого прибутку.

Розглянуто двофакторну модель рентабельності активів і визначено вплив факторів (рентабельність власного капіталу і коефіцієнт автономії) на рентабельність активів підприємств сільського, лісового та рибного господарства України протягом 2014-2020 років.

Список використаних джерел:

1. Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2013-2020). Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.04.2022).
2. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. Ч1. 434 с.
3. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2020). Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.04.2022).
4. Школьник І.О., Боярко І.М., Дейнека О.В. та ін. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2016. 368 с.

УДК 657.41

Катерина Пилипенко, д.е.н., професор, професор
кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Роман Ліпський, к.е.н., доцент, доцент
кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Дмитро Пужайло, здобувач вищої освіти, СВО Бакалавр
Спеціальності 071 Облік і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для України сільське господарство – одна з основних галузей матеріального виробництва, яке відіграє важливу роль у суспільстві. Нині Україна, як і раніше, є аграрною державою. Має у розпорядженні 43,37 млн. га орних земель (2,31 % світових площ орних земель) і посідає 6 у світі, забезпечуючи третину світових запасів чорнозему [7].

На сьогоднішній день, кожне підприємство веде бухгалтерський облік, котрий за собою містить безліч господарських операцій, їхнє документальне відображення, відображення результату даних операцій в фінансових результатах і т.п.

Управління фермерськими господарствами як бізнесом націлене на управління виробництвом, торгівлі та капіталу з акцентом на рівень рентабельності, прибутковості. Проведені дослідження показали, що фермерське господарство перші п'ять років може працювати і не отримувати прибутку, саме це спричиняє необхідність державної підтримки малого бізнесу в аграрній сфері [3].

Для того, щоб вести спостереження за перебігом господарських операцій, їхнього правильного оформлення та правильного використання фінансових ресурсів підприємства існує внутрішньо-господарський контроль.

Внутрішньо-господарський контроль являє собою вид економічного контролю, котрий забезпечує перевірку і спостереження за тим, щоб всі активи

підприємства використовувались відповідно до їх призначення, виробництво мало найменш можливі витрати та щоб не з'являлися непередбачувані витрати у вигляді крадіжки та інших можливих ситуацій [1].

Метою даного виду контролю є забезпечення користувачів інформацією про рух активів підприємства [2].

Внутрішній контроль та його організація на підприємстві залежить від правової форми підприємства, видів і обсягів діяльності, організаційної структури, наявності та достатніх фінансових ресурсів, доцільності охоплення контролем різних аспектів діяльності і головне, відношення керівництва підприємства до контролю як такого [6].

Сьогодні, внутрішньо-господарський контроль неможливий без виконання всіх своїх чотирьох функцій, завдяки яким можна попередити користувачів про певні події, запобігти їм та зберегти або збільшити фінансові ресурси підприємства [4].

Серед функцій внутрішньо-господарського контролю слід виділити:

- профілактична (попереджувальна), котра представляє собою допомогу користувачам інформації запобігти можливим подіям, які можуть нашкодити діяльності підприємства;

- культурно-виховна, яка забезпечує відповідальність та почуття обов'язку серед працівників підприємства;

- інформаційна, що забезпечує користувачів повною достовірною інформацією про перебіг подій, пов'язаних з активами підприємства;

- мобілізуюча, котра передбачає використання досвіду інших підприємств в власній діяльності та набуття власного щодо внутрішньо-господарського контролю [5].

При дотриманні всіх функцій можна акцентувати увагу та розрахувати ефективність проведення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві і зрозуміти його роль та доцільність.

Отже, ми бачимо, що для прийняття рішень в менеджменті необхідно чітко розуміти, хто буде проводити ці стадії контролю на підприємстві, і чи достатньо у членів створеної комісії для внутрішньогосподарського контролю знань та компетентностей [6].

Загалом, можна зробити висновок, що внутрішньо-господарський контроль грає дуже значну роль в діяльності підприємства. За допомогою даного виду контролю керівники, власники та акціонери підприємства мають змогу відстежувати перебіг діяльності підприємства, запобігати можливим негативним наслідкам.

Список використаних джерел:

1. Дікань Л.В., Шульга Н.М. Внутрішньогосподарський контроль: конспект лекцій. Х.: Вид. ХНЕУ, 2005. 76 с.
2. Ковінько М.Д. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства: Фастів: Поліфаст, 2006. 440 с.
3. Методичні рекомендації з проведення внутрішнього аудиту та контролю фінансово-господарської діяльності підприємств залізничного транспорту, офіц. текст станом на 22.03.08 р.
4. Мушинський В.В. Внутрішньогосподарський контроль забезпечення виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни: методичний підхід [Електронний ресурс]. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. С. 263-279.
5. Петренко, С.М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем [Текст]: монографія. Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. 290 с.
6. Пилипенко К.А. Ефективність та доцільність для цілей управління внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. *Обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами підприємства: збірник тез. Всеукраїнська науково-практична інтернетконференція. 24-25 листопада 2021 р.* – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 294-295.

ISBN 978-617-7941-63-6 (електронне видання)

<http://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2021/24.pdf>

7. Пилипенко Е. А. Институциональные аспекты организации системы учета и контроля фермерских хозяйств. *Сельское хозяйство - проблемы и перспективы*. Сборник научных трудов. Том 54. / Под редакцией члена-корреспондента НАН Республики Беларусь В. К. Пестиса. Гродно. ГГАУ, 2021. С. 185-194.

8. L. Antoshkina, M. Ihnatenko, A. Postol, Y. Hurbyk and K. Pylypenko, Improving the System Management of Farms and Agricultural Enterprises on the Basis of Controlling, Accounting and Information Frameworks, *International Journal of Management*, 11(7), 2020, pp. 556-565.
<http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=7>
International Journal of Management, 11(7), 2020, pp. 556 – 565

УДК 657.4

О. Пономаренко, к.е.н., доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

КАПІТАЛ: ПОЗИЦІОНУВАННЯ У СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ

***Анотація.** У даній публікації аргументується віднесення капіталу до кола повноцінних об'єктів податкового обліку. Встановлено зв'язок окремих операцій з капіталом з певними видами податків. Визначено податкові наслідки облікового відображення зміни сум та структури власного капіталу. Розглянуто особливості змін податкового обліку капіталу через запровадження податку на виведений капітал.*

***Ключові слова:** капітал, податковий облік, податковий кодекс, податкове зобов'язання, об'єкт податкового обліку.*

Більшість практиків-обліковців та фахівців у галузі контролю-початківців не приділяють належної уваги капіталу у складі об'єктів податкового обліку. Це пояснюється віддаленістю його сутності від доходів, витрат, доданої вартості, що утруднює ідентифікацію бази оподаткування і визначення кола «причетних» податків.

Однак, при детальному розгляді, капітал надійно позиціонується серед об'єктів податкового обліку. Перш за все, у частині податку за додану вартість.

Згідно із частиною 1 статті 87 Господарського кодексу України під статутним капіталом розуміється зафіксована в установчих документах (статуті) сума вкладів засновників та учасників господарського товариства для забезпечення діяльності [12].

Порядок оцінки вкладів визначається в установчих документах господарського товариства, статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю підлягає сплаті учасниками товариства до закінчення першого року з дня державної реєстрації товариства (частина 3 статті 144 Цивільного кодексу України, далі – Цивільний кодекс).

Забороняється нормативно використовувати для формування статутного (складеного) капіталу кожного конкретного товариства бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу, векселі, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом (частина 3 статті 86 Господарського кодексу).

Відповідно до частини 2 статті 87 Господарського кодексу товариство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного капіталу [12].

У практиці виникає багато питань стосовно податкових наслідків формування або збільшення статутного капіталу ТОВ, якщо у статусі майбутнього засновника є юридична особа. При розгляді оподаткування операцій з первинного формування чи збільшення статутного фонду, податком на додану вартість важливим є форма внеску: грошові кошти чи рухоме (нерухоме) майно.

Згідно з пп. «а» п. 185.1 ст. 185 Податкового Кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI зі змінами і доповненнями об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПКУ [44].

Згідно із пп. 14.1.191 п. 14.1 ст. 14 ПКУ постачанням товарів вважається будь-яка передача права на розпорядження товарами як власник, у тому числі продаж, обмін чи дарування такого товару, а також постачання товарів за рішенням суду.

При передачі майна товариством у статутний фонд іншого товариства відбувається обмін майна на корпоративні права. Отже, цей внесок у платника ПДВ буде оподатковуватися через трактування поняття «постачання товарів».

Таким чином, якщо учасник товариства, за рахунок майна якого здійснюється внесок до статутного фонду, є платником ПДВ, то така операція є об'єктом оподаткування ПДВ.

Причому за п.188.1 ст. 188 ПКУ база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг визначається виходячи з їх договірної вартості, з урахуванням загальнодержавних податків та зборів. А база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг не може бути нижче ціни придбання таких товарів/послуг.

Отже, вартість майна, що передається у статутний капітал іншого підприємства є договірною, проте вона не може бути нижче його балансової (залишкової) вартості згідно облікових даних засновника й звичайних цін.

Отже, у передавача майна у внесок виникатиме податкове зобов'язання з ПДВ, а у одержувача цього внеску – податковий кредит.

Найбільш ефективним у економічній літературі є формування статутного фонду за рахунок саме грошових коштів.

Оскільки, при здійсненні внеску до статутного капіталу ТОВ грошових коштів відбувається обмін грошових коштів на корпоративні права, то згідно з пп. 196. 1.1. п. 196.1 ст. 196 ПКУ такі операції – не є об'єктом оподаткування ПДВ.

180

Особливу увагу приділяють формуванню підтверджуючих документів за наслідками здійснення цих операцій.

Згідно з пп. 134.1.1. п. 134.1 ст. 134 ПКУ об'єктом оподаткування податком на прибуток є прибуток із джерелом походження, з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства [44].

За вимогами ПСБО 15 «Дохід» отримання товариством коштів – внеску до статутного капіталу не вважається доходом. Без наявності у товариства з цього приводу витрат не виникає і підстав для визнання податкових наслідків.

При фіксації фактів господарського життя зі збільшення статутного капіталу шляхом додаткових внесків коштами, запасами, необоротними

активами, проводки аналогічні формуванню статутного капіталу, а тому об'єкту для оподаткування податком на прибуток тут не буде.

Щодо коригувань на постійні чи тимчасові податкові різниці, то Розділом III «Податок на прибуток підприємств» ПКУ не передбачено коригування фінансового результату до оподаткування на різниці при формуванні чи збільшенні статутного фонду за рахунок внесків учасників, тому база оподаткування - фінансовий результат операції з передачі майна без будь-яких коригувань.

Щодо новацій податкового обліку слід розглянути проект запровадження податку на виведений капітал.

16 червня 2020 року у Верховній Раді було зареєстровано проект нормативного документу про впровадження податку на виведений капітал.

Податок на виведений капітал є правонаступником податку на прибуток у майбутній перспективі. Об'єктом оподаткування таким новим податком на виведений капітал будуть операції з виведення капіталу та операції, які за економіко-податковими рисами будуть прирівняні до операцій з виведення капіталу.

До операцій з виведення капіталу згідно оновленої нормативної бази будуть включені: факти виплата дивідендів, які перераховуються неплатнику податку, виплата частини прибутку державними або комунальними підприємствами, повернення внесків неплатнику податку у одночасно власнику корпоративних прав – неплатнику податку (якщо сума більше вартості внеску) тощо.

До інших операцій, які за наслідками будуть ототожнені до виведення капіталу належать: сплата відсотків нерезидентам, у тому числі з кола пов'язаних осіб у держави з «низькоподатковими» юрисдикціями; платежі за договорами страхування чи перестрахування на користь нерезидентів; фінансова допомога неплатнику податку, пов'язаній особі або неповернута протягом 12 місяців; виплата (переказ) на рахунки платника податку за кордоном; погашення зобов'язань за договорами, виконання яких не призводить до зарахування коштів

на рахунки платників податку в українських банках чи отримання майна, робіт, послуг; контрольовані операції за правилами трансфертного ціноутворення; операції з безоплатного надання майна неплатнику податку; операції з інвестування нерезиденту (якщо розрахунки чи постачання майна, робіт, послуг за відповідними операціями не здійснено за 360 днів); внески до статутного капіталу неплатників податку; кошти та/або вартість майна, виплачені у зв'язку із придбанням товарів, робіт та послуг у пов'язаних осіб на спрощеній системі оподаткування; виплата роялті в понадлімітних сумах.

Операції, які часто практикуються для розмивання податкової бази в Україні (виплата процентів за кредитами компаніям в «низькоподаткових» юрисдикціях, виплата дивідендів нерезидентам, інвестиції закордон) в умові функціонування податку на виведених капітал зможуть принести додаткові надходження до державного бюджету України.

Список використаних джерел:

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.

2. Любар О. О. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_4_75.

3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 груд. 2010 р. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 01.11.2020).

УДК 657

О. Пристемський, д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

***Анотація:** розглянуто організаційно-правові засади бухгалтерського обліку на підприємствах торгівлі як системи та процесу, що функціонує всередині системи управління і має задовольнити потреби цієї системи. Визначений процес прийнята та оформлення підприємством облікової.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, підприємство, торгівля, фінансова звітність, облікова політика.*

Сучасні умови господарювання підприємств в Україні зумовлюють необхідність підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації бухгалтерів, які зможуть ефективно працювати та забезпечувати правильність ведення обліку на підприємстві, займатися підготовкою необхідної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень на основі глибоких знань з теорії та практики ведення бухгалтерського обліку і розуміння основних економічних понять.

Правові умови здійснення підприємницької діяльності, встановлені державою, вимагають державної реєстрації суб'єкта господарювання, підтверджуючої визнання державою законності входження суб'єкта в сферу підприємництва. Вибір організаційно-правової форми підприємництва здійснюється самостійно. При цьому слід врахувати зміст і основні напрямки діяльності, ресурси, які можуть використовуватися, вид власності, кількість і склад осіб, які об'єднуються для ведення підприємницької діяльності [1].

Однією з обов'язкових умов діяльності підприємств торгівлі та ресторанного господарства є ведення бухгалтерського обліку. Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності наведено в Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [2].

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до

компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Ведення обліку базується на основних принципах бухгалтерського обліку. Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" підприємству надана можливість самостійно вибирати одну з чотирьох форм організації бухгалтерського обліку. Обґрунтований вибір однієї з чотирьох організаційних форм ведення бухгалтерського обліку має для підприємства важливе значення [2].

Також підприємство самостійно обирає з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних форму бухгалтерського обліку; визначає облікову політику підприємства; розробляє систему та форми управлінського обліку; затверджує правила документообігу. Прийнята підприємством облікова політика підлягає оформленню відповідним розпорядчим документом підприємства, який є документом внутрішнього користування. Міністерство фінансів України наводить перелік основних елементів обліку, що обов'язково повинні розкриватися у наказі про облікову політику [3].

Облікова політика підприємства та її зміни розкриваються у примітках до річної фінансової звітності в описовій формі або прикладанням копії розпорядчого документу про встановлення і змінення облікової політики. Деталізація елементів облікової політики в наказі про облікову політику полегшує роботу облікового персоналу, оскільки слугує детальною інструкцією щодо організації та ведення обліку [4].

Розгляд організаційно-правових засад бухгалтерського обліку на підприємствах торгівлі як окремого бізнес-процесу, результатом якого є певний інформаційний товар-бухгалтерська звітність, може бути одним із можливих підходів до розвитку бухгалтерської науки в сучасних умовах. Найважливішою властивістю фінансової звітності як інформаційного продукту є її якість, аналіз якої дозволяє сформулювати набір критеріїв, згідно з якими повинна трансформуватися поточна система бухгалтерського обліку, що забезпечить її адекватність зростаючим вимогам користувачів.

Список використаних джерел:

1. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV/ Верховна рада України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T030755?ed=2016_01_01 (дата звернення 19.03.2022).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV/ Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/ed20180701#Text> (дата звернення 19.03.2022).

3. Сагун А. Ж., Пристемський О. С. Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні бізнес-процесів підприємств. Вісник Одеського національного університету. Економіка. Одеса, 2020. Т. 25, В.1 (80). С. 219-223.

4. Пристемський О. С., Пашинний А. В. Облікова політика підприємства: сутність, проблематика та перспективи розвитку. Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 18 лют. 2021 р. Луцьк, 2021. С. 357–358.

УДК 338.512:633.584.3

О. Прокопишин, к. е. н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування
(м. Львів, Україна)

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ВИРОЩУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ВЕРБИ

Анотація: Розглянуто методичні підходи та практичні рекомендації щодо покращання формування ефективних положень облікової політики процесу вирощування біоенергетичних культур. Запропоновано порядок визначення елементів облікової політики в частині витрат виробництва на вирощування біоенергетичних культур.

Ключові слова: витрати, облік, амортизація, собівартість продукції, ефективність вирощування, енергетична верба, номенклатура статей калькулювання.

Для організації й ведення бухгалтерського обліку в Україні сьогодні можливо використовувати декілька підходів. З одного боку, це дає підприємствам певну свободу, а з іншого – вони змушені розробляти свою власну облікову політику, під час формування якої ступінь свободи підприємства полягає в можливості вибрати конкретні способи оцінки, калькулювання, порядку й складу ведення рахунків та форми бухгалтерського обліку.

Обов'язковою умовою розвитку біоенергетики в Україні є державна підтримка наукового забезпечення та інноваційної діяльності у сфері вдосконалення нових технологій вирощування, переробляння біосировини та розробка науково обґрунтованої стратегії розвитку сектору біоенергетики, яка б враховувала всі чинники енергетичної безпеки [1].

З метою ефективного управління розвитком біоенергетики та забезпечення високої ефективності вирощування в аграрних підприємствах біоенергетичних культур необхідно забезпечити високу якість обліково-аналітичної інформації. До останньої ставляться нові вимоги у зв'язку з ринковими перетвореннями в Україні та процесами євроінтеграції. Для інвестицій у плантації біоенергетичних культур, а також у техніко-технологічне забезпечення підприємствам

здебільшого доводиться залучати зовнішній капітал, тому їм необхідно мати повну й достовірну аналітичну інформацію про виробничу й фінансову діяльність у цьому напрямі.

За останні роки в Україні відбулися позитивні зміни в енергетичній політиці, спрямованій на популяризацію біомаси як палива, формується внутрішній ринок твердого біопалива, що створює попит на високоякісну сировину. Енергетичні культури, які вирощують сільськогосподарські товаровиробники з метою використання як палива або наступної переробки на біопаливо, відносять до біологічних активів підприємства. Розглянемо біомасу енергетичної верби в якості сільськогосподарського біологічного активу, тобто об'єкта бухгалтерського обліку й контролю.

Згідно з П(С)БО 30, біологічний актив — це тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію і/або додаткові біологічні активи та приносити в інший спосіб економічні вигоди. Облік і звітність таких підприємств повинні відповідати вимогам П(С)БО 30 «Біологічні активи» [2], який за змістом відповідає МСБО 41 «Сільське господарство» [3].

Інформація щодо стану біологічних активів, умов їх формування, трансформації та особливостей використання, оцінки тощо необхідна для управління ефективністю вирощування біоенергетичних культур. Біологічна різноманітність останніх вимагає певної класифікації біологічних активів. Економічний чинник класифікації — різнотривала участь біологічних активів в господарському обороті.

Біологічні активи поділяються на довгострокові (їх відображають в необоротних активах) і поточні (відображають в оборотних активах).

Згідно з П(С)БО 30, продуктивні багаторічні насадження виділяють як окремий об'єкт обліку — довгострокові біологічні активи.

Як відомо, вирощувати багаторічні енергетичні культури — високо-капіталомісткий процес, тому для власних інвестицій у створення та відтворення

плантацій і оновлення технічної бази потрібне надійне джерело. Ним повинен бути амортизаційний фонд. Однак згідно з П(С)БО 30 амортизацію нараховують тільки на зрілі довгострокові біологічні активи, для яких справедливу вартість неможливо визначити, тобто на довгострокові біологічні активи, що оцінені за первісною вартістю. Якщо ж вони оцінені за справедливою вартістю, то у виробничих витратах за насадженнями енергетичних культур не буде сум амортизаційних відрахувань. Адже в процесі старіння довгострокового біологічного активу його ринкова вартість зменшується, а за чинним порядком утворена різниця має бути списана на витрати від зміни вартості відповідних активів, що належать до групи інших витрат операційної діяльності аграрного підприємства. У такому разі відбувається заниження фактичних виробничих витрат та собівартості продукції енергетичних культур і, навпаки, завищення невиробничих витрат. До того ж в кінці періоду промислового використання насаджень енергетичних культур зі зменшенням їхньої віддачі, а отже, й зменшенням економічної ефективності, доведеться списувати суттєво більші суми витрат з переоцінки. Це спотворюватиме реальний економічний результат.

Питання обліку витрат з ліквідації енергоплантацій після завершення терміну їх промислового використання залишається невирішеним. Водночас витрати на викорчовування дерев та наступний обробіток ґрунту є значними – у практиці садівництва вони становлять третину вартості закладання саду на такій самій площі [4]. У плані рахунків в складі інших витрат використовується спеціальний субрахунок «Списання необоротних активів». Згідно з Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань підприємств і організацій України, ці витрати належать до витрат періоду і мають бути списані на фінансові результати.

Позаяк усе це автоматично означає зменшення чистого прибутку або й збитковість, то застарілі насадження можуть взагалі залишитися неліквідованими. Щоб уникнути такого розвитку подій, було б доцільним, беручи на баланс нові насадження енергетичних культур, одночасно їхню первісну вартість

збільшувати на суму планової вартості робіт щодо ліквідації багаторічних насаджень. Таким чином, під час використання довгострокових біологічних активів, а отже, їх зносу амортизаційні відрахування будуть нараховуватися в сумі, яка забезпечить повне їх відтворення.

Амортизація нараховується протягом терміну корисного використання довгострокового біологічного активу, що його підприємство встановлює самостійно в разі визнання його активом (зарахування на баланс), при цьому треба зважати на те, що енергоплантації можуть давати приріст біомаси стабільно протягом 15–25 років.

За активною частиною основних фондів найдоцільнішими є регресивний спосіб нарахування амортизації зменшуваного залишку і кумулятивний – за терміном корисного використання, які зберігають амортизаційні відрахування від інфляційного знецінення, позаяк дають змогу накопичити їх у коротші терміни. Для швидшого списання основних засобів рекомендовано використовувати метод пришвидшеного зменшення залишкової вартості [5].

Під час застосування методу пришвидшеної амортизації не враховується ліквідаційна вартість об'єкта. Річну суму амортизації визначають множенням залишкової вартості об'єкта на початок звітного року чи первісної вартості на день початку нарахування амортизації на річну норму амортизації, яку обчислюють на підставі терміну корисного використання об'єкта і подвоюють. Застосувавши цей метод, можливо протягом першої половини корисного терміну використання основних засобів відшкодувати близько 60–70 % їхньої вартості.

Щоб оптимізувати поставлене завдання, доцільно експлуатаційні витрати на механізацію виробництва енергетичних культур розподілити на постійні та змінні. На формування витраті доходів, що їх можна обліковувати протягом звітних періодів (фінансових років), впливає сезонність виробництва біоенергетичної сировини. Тому підвищити ефективність управління підприємствами їх керівники можуть, лише володіючи об'єктивною інформацією,

яку отримують завдяки плануванню діяльності, оперативному визначенню витрат, розробці технологічних карт вирощування культур тощо.

Отже, оскільки з метою визначення результатів діяльності підприємства, виконання завдань структурних підрозділів, ухвалення управлінських рішень, визначення ефективності заходів із розвитку та вдосконалення виробництва необхідна деталізація, доцільність, обґрунтованість процесу обліку витрат виробництва, то облікова політика в частині виробничих витрат на вирощування енергетичної верби має велике значення для ефективної організації бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Прокопишин О. С., Шлапак Н. П. Соціально-економічні аспекти розвитку ринку біоенергетики в Україні. *Тенденції розвитку відновлюваної енергетики в умовах глобалізації*: Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Кам'янець-Подільський, 2 груд. 2021 р.). Кам'янець-Подільський, 2021. С. 64.

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, IASB; Список, Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2022).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 18 лип. 2005 р. № 790 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2022).

4. Енергетична верба: технологія вирощування та використання / за заг. ред. В. М. Сінченка. Вінниця: ТОВ «Ніланд-ЛТД», 2015. 340 с.

5. Перепелиця Н. М. Обліково-аналітичне забезпечення вирощування біоенергетичних культур. *Вісник аграрної науки*. 2018. № 1. С. 59–64.

УДК 657

Сакун А. Ж., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Келлер Ю. А.,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон, Україна)

ПРОЦЕДУРИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація:** розглянуто сутність внутрішнього контролю доходів; визначено основні його завдання, види процедур та їх послідовність у процесі внутрішнього контролю доходів, а також зазначено типові помилки з обліку доходів за допомогою розглянутих процедур.*

***Ключові слова:** доходи; внутрішній контроль; програма (план) внутрішнього контролю; інформаційно-аналітична база внутрішнього контролю доходів; завдання внутрішнього контролю доходів; процедури внутрішнього контролю доходів.*

В умовах швидких економічних змін, викликаних такими внутрішніми та зовнішніми факторами, як введення на території України воєнного стану, поширення пандемії, а також політичні загострення у світі, система управління кожного підприємства, зокрема її інформаційно-аналітичне забезпечення, потребує підвищення якості та чіткості дотримання всіх важливих для її ефективного існування процедур. Саме тому парламентом та урядом було запроваджено ряд ініціатив, спрямованих на підтримку підприємництва під час війни. Нові правила передбачають послаблення вимог щодо ведення бізнесу, доступне кредитування, можливості релокації з територій, де ведуться активні бойові дії, та інші поліпшення, які дозволять бізнесу продовжувати функціонувати й наближати нашу перемогу[1].

Дохід є одним з найважливіших економічних елементів, за допомогою якого можна не тільки визначити прибуток підприємства, але й оцінити ефективність всієї його діяльності. Саме внутрішній контроль виступає однією з найвагоміших підсистем управління діяльністю підприємства, яка являє собою певну систему процедур, від якості організації та виконання яких залежить доцільність ведення

обліку та провадження діяльності [2].

Внутрішній контроль доходів відбувається за певною заздалегідь спланованою програмою внутрішнього контролю, яка включає в себе завдання, послідовність та сукупність його процедур. Слід зазначити, що об'єктами контролю доходів є безпосередньо доходи суб'єкта господарювання в розрізі їх видів, а також пов'язані з ними господарські операції. При цьому інформаційно-аналітичною базою для внутрішнього контролю складають наступні джерела (рис. 1).

Рис. 1. Інформаційні джерела внутрішнього контролю доходів

Джерело: сформовано автором за даними [3,6].

Зрозумівши мету здійснення внутрішнього контролю доходів, визначити які процедури доцільно використовувати та вказувати у плані внутрішнього контролю буде простіше та ефективніше. Отже, завданнями внутрішнього контролю доходів є [3]:

- 1) дотримання законності та відповідності відображення у бухгалтерському обліку доходів підприємства;
- 2) забезпечення правильності та достовірності відображення показників доходів у фінансовій звітності підприємства;

3) виявлення факторів, які мають вплив на формування доходів конкретного підприємства, за допомогою аналізу попередніх перевірок;

4) своєчасне виявлення відхилень в обліковій підсистемі управління доходами підприємства.

Процедури, які забезпечують контроль за доходами підприємства під час провадження діяльності, можна поділити на певні види. Розглянемо їх детальніше (рис. 2).

Рис. 2. Процедури внутрішнього контролю доходів

Джерело: сформовано автором за даними [3,6].

План проведення внутрішнього контролю доходів складається з трьох етапів: підготовчий, основний, заключний [5]. Застосування вищенаведених процедур дозволить виявити наступні види порушень при веденні обліку доходів: недоцільна класифікація доходів; неправильно обчислені суми доходів; невірна кореспонденція рахунків при відображенні операцій з доходами (зокрема, списання на фінансові результати); відсутність певних документів з

обліку доходів; помилкове визнання певних надходжень доходами; відсутність відповідності даних синтетичного та аналітичного обліку доходів; неправильне відображення доходів у фінансовій звітності; тощо.

Таким чином, внутрішній контроль доходів є ефективним, коли керівництво підприємства чітко розуміє мету та поставлені завдання, що дозволяє обрати ті контрольні процедури в процесі діяльності, які будуть найдоцільнішими для конкретно окремого етапу здійснення контролю. Отже, основними процедурами внутрішнього контролю доходів є документальні та арифметичні, оскільки за їх допомогою можна виконувати щоденні перевірки, що є важливим в контексті оперативної системи управління доходами.

Список використаних джерел:

1. Тил працює-Україна воює: підтримка бізнесу в умовах воєнного стану / Верховна рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html> (дата звернення 15.04.2022)

2. Alina Zh. Sakun, Iryna V. Perevozova, Olha H. Kartashova, Oleksandr S. Prystemskyi, Andrii S. Mokhnenko. "Innovative Paradigm of Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship," *Universal Journal of Accounting and Finance*, Vol. 9, No. 4, pp. 548 - 564, 2021. DOI: 10.13189/ujaf.2021.090403.

https://www.hrpub.org/journals/jour_archive.php?id=22&iid=1908

3. Замула І. В., Танасієва М. М. Внутрішній контроль : навчальний посібник. Чернівці : Технодрук, 2021. 336 с.

4. Sakun A. Zh., Keller Y. A. Control as the most important function in management system of operating expense. Current problems and trends in the development of accounting and audit: materials of X International scientific-practical online conference, Kyiv, April 15, 2021 / National Aviation University. Kyiv, 2021. pp. 19–21.

5. Макаренко А. П., Кутова М. В. Аудит доходів від реалізації продукції як дієвий засіб підвищення ефективності діяльності підприємства. Інвестиції:

практика та досвід. 2018. № 2. С. 18–23.

6. Сакун А.Ж. Обліково-контрольний процес формування фінансових результатів: *Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки*: моногр. / Л.О. Мармуль. Херсон: Айлант, 2018. С. 28-37

УДК 657.633.4

Наталія Танклевська, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та фінансів Херсонський ДАЕУ
(м. Херсон, Україна)

Катерина Пилипенко, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ

Анотація. Фінансова безпека держави та шляхи її вирішення розглядаються через призму проведення та здійснення державного фінансового аудиту. Державний фінансовий аудит має особливе значення в державному секторі, оскільки контроль за дотриманням чітких стандартів сприяє досягненню стабільності, фінансової безпеки держави та високого рівня добробуту населення.

Ключові слова: державний фінансовий аудит, державний аудит, ефективність фінансового контролю, фінансовий аудит, фінансова безпека.

196

Економічна безпека – це елемент цілісної системи нації і держави, яку характеризує стан економічної системи, якому притаманна стійкість до дії екзогенних й ендогенних викликів і загроз та при якому забезпечується захист національно-державних інтересів у сфері економіки. Основним завданням державної політики, спрямованої на забезпечення економічної безпеки держави, є впровадження системи заходів, спрямованих на забезпечення соціально-економічних інтересів суспільства та досягнення стабільності національної економіки, і особливо стійкості її фінансової складової, що зумовлено насамперед посиленням у ХХІ столітті інтеграції та консолідації фінансових ринків і формуванням глобальної фінансової системи. Тому базовою складовою в ієрархії економічної безпеки держави є, без сумніву, фінансова безпека.

Контроль є найважливішою функцією управління та виступає засобом зворотного зв'язку між об'єктом управління і системою управління та інформує

останню про дійсний стан керованого об'єкта – як зазначає Л. В. Дікань [2, с. 15].

Тому ми можемо аргументовано зазначити, що фінансова безпека держави може розглядатись через функції державного контролю зі сторони уряду.

Фінансові кризи та явища (такі як форс-мажорні обставини – як війна), ускладнюють виробничі процеси або взагалі їх унеможлиблюють, спричиняють погіршення або «руйнування» життєвого рівня населення та зростання соціальної нестабільності (голоду, розрухи чи смерті) у суспільстві.

Перед державою стоїть та буде стояти питання відбудови та відновлення економічного сектору держави. Це буде можливе за умов повної інформації про стан знищення та руйнування держави, який можливо буде оцінити при проведенні повної інвентаризації майнового стану, при широкому застосуванні державного фінансового аудиту, а для фізичних осіб це стало можливим через ддатов «ДІЯ» [7] (надалі ДФА).

ДФА полягає у перевірці фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Розвиток ДФА в Україні є актуальним, оскільки ефективне та цільове використання фінансових ресурсів країни є запорукою виконання всіх покладених на неї функцій та забезпечення необхідних темпів економічного росту [7].

Справедливим є твердження, що рівень ефективності діяльності суб'єктів наряду залежить від рівня забезпеченості фінансової безпеки. Основними показниками забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, а отже – збалансованості фінансових ресурсів та стійкого їх фінансового стану є: достатність фінансових ресурсів для збалансованого розвитку виробництва; своєчасне і повне виконання зобов'язань перед власниками (акціонерами), персоналом, бюджетом, партнерами і кредиторами; забезпечення фінансових можливостей майбутньої діяльності СГ [7].

Вищим органом контролю державних фінансів в Україні є Рахункова палата

України. Та відповідно до останньої редакції статті 98 Конституції України повноваження Рахункової палати України поширюються лише на контроль за використанням коштів Державного бюджету України [3]. Але це суперечить принципам незалежності та об'єктивності контролю державних фінансів, що закладені в базових документах INTOSAI – міжнародної професійної організації, що об'єднує вищі органи контролю державних фінансів 189 країн світу. Необхідно зазначити, що Рахункова палата України є повноправним членом INTOSAI з 1998 року, а у статті 18 Лімської декларації (Декларація керівних принципів контролю) зазначено, що всі операції, пов'язані з державними фінансами, незалежно від того, чи відображені вони у Державному бюджеті, повинні бути об'єктом контролю вищого органу контролю державних фінансів [1].

На сьогодні в Україні розрізняють такі підвиди ДФА : аудит ефективності виконання бюджетної програми; аудит діяльності бюджетних установ; аудит діяльності державних підприємств; аудит системи внутрішнього контролю; аудит ефективності використання державних коштів; державний внутрішній фінансовий аудит.

Під час проведення державного аудиту вивчаються первинні та зведені документи щодо операцій з коштами та майном, іншими активами і пасивами, ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності, а також організації внутрішнього фінансового контролю [4].

На відміну від державного фінансового контролю, державний фінансовий аудит не лише фіксує проблеми, його мета досліджувати сутність і причини виявлених відхилень, надавати рекомендації щодо їх усунення. Такий аудит повинен забезпечувати об'єктивну, незалежну і публічну оцінку результатів соціально-економічного розвитку в державі, чітко визначати цілі подальшого удосконалення управління суспільством.

Основним фінансовим документом держави є бюджет на всіх рівнях, тобто розпис доходів та видатків, затверджений Верховною радою України або рішенням відповідної ради на певний період (залежно від виду бюджетів).

Алгоритм проведення ДФА доцільно проводити у розрізі наступних етапів наведених на рис. 1

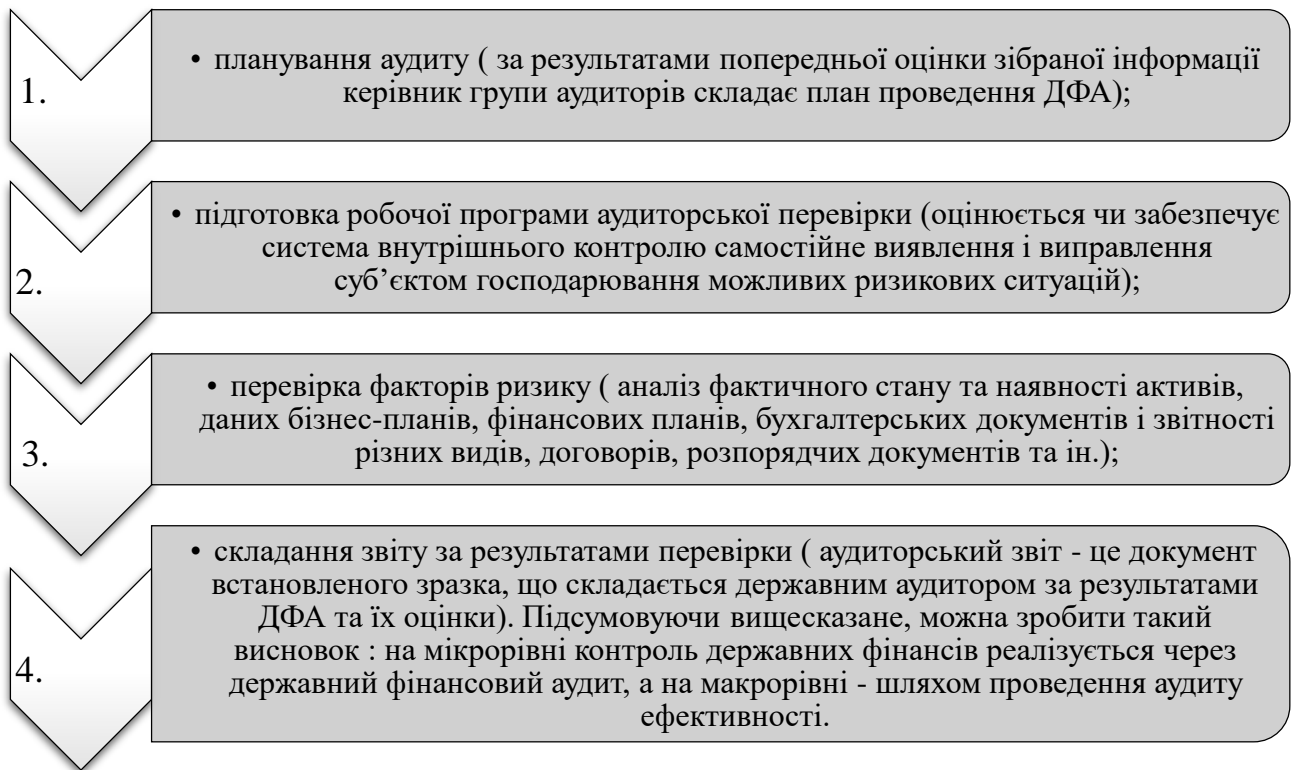

Рис. 1. Алгоритм проведення ДФА [6]

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити такий висновок : на мікрорівні контроль державних фінансів реалізується через державний фінансовий аудит, а на макрорівні - шляхом проведення аудиту ефективності.

На ефективність використання та збереження бюджетних коштів вагомий вплив здійснює своєчасне проведення державного фінансового аудиту, який дає змогу: – оцінити рівень досягнення результативних показників бюджетної програми через співвідношення фактично отриманих та запланованих результативних показників; – здійснити контроль за використанням бюджетних коштів на підприємствах, установах, організаціях; – визначити проблеми, які негативно вплинули на процес виконання запланованих завдань; – зберегти бюджетні ресурси шляхом здійснення коригуючих заходів; – посилити відповідальність керівництва щодо організації контролю на всіх стадіях

бюджетного процесу.

Потребу в державному фінансовому аудиті виконання бюджетів підтверджують непоодинокі факти наявності порушень стосовно законного і ефективного використання бюджетних коштів та невиконання посадовими особами підконтрольних об'єктів пропозицій щодо їх усунення, тому питання ДФА є актуальним для сьогодення.

Для створення надійної платформи для ефективної системи фінансового аудиту необхідно забезпечити ряд ключових компонентів, які також характерні і для забезпечення фінансової безпеки держави:

- чіткі процедури та прозорий розподіл відповідальності та підзвітності;
- оцінка ризику на основі відповідних систем і процедур управління (превентивного, виявлення недоліків, спрямування), таких як державні закупівлі, протидія корупції та шахрайству;
- чіткі та прозорі правила для фінансових звітів для суб'єктів господарювання, звітів про діяльність уряду;
- ефективне функціонування внутрішнього аудиту;
- сильний і стабільний зовнішній контроль та міцні професійні відносини між внутрішнім і зовнішнім аудитом.

Список використаних джерел:

1. Лімська декларація керівних принципів контролю : Декларація IX Лімського (Перу) Конгресу вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI) від 1 жовтня 1977 року URL:<http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/140217>.
2. Дікань Л., Голуб Ю., Синюгіна Н. Державний аудит : навч. посібник. К. : Знання, 2011. 503 с.
3. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. К. : Преса України, 1997. 80 с.
4. Данчевська І.Р. Перспективи розвитку державного фінансового аудиту

виконання мфсцевих бюджетів. *Бізнес та інтелектуальний капітал. Інтелект XXI*. 2017. № 5. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2017/2017_5/20.pdf

5. Пилипенко К.А., Баклицька М.Р. Особливості виконання доходів і видатків державного бюджету через органи державної казначейської служби України. *Modern Economics*: наук. фах. видан. з екон. Наук. 2018. № 9. С. 73 – 78. URL:<https://modecon.mnau.edu.ua/issue/9-2018/pylypenko.pdf>.

6. Пилипенко К.А., Танклевська Н.С. Державний фінансовий аудит: місце і значення. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін : зб. матер. Всеукр.наук.-практ. конф. (з міжнародною участю) (м. Полтава, 22 жовтня 2020р.). / за ред. Пилипенко К.А. Полтава : ПДАА, 2020. С. 502-505

7. Пилипенко К., Батієвська О. Державний фінансовий аудит – роль та значення в системі фінансової безпеки держави. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Полтава, 21 жовтня 2021р.) / за ред. Пилипенко К.А. Полтава : ПДАУ, 2021. С. 312-317. URL:<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/materiuvseukrkonf21102021.pdf>

УДК 657

Тлущкевич Наталія Володимирівна, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет
(м. Луцьк, Україна)

НОРМУВАННЯ ВИТРАТ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***Анотація.** Охарактеризовано значення процесу нормування витрат в управлінському обліку аграрних підприємств. Обґрунтовано, що саме нормативний метод обліку витрат є основними в процесі інформаційного забезпечення прийняття оперативних управлінських рішень. Розглянуто особливості застосування нормативного методу обліку витрат та складання нормативної собівартості. Наголошено на основні причини впровадження нормативного методу обліку витрат в облікову практику аграрних підприємств.*

***Ключові слова:** витрати, метод обліку витрат, нормативна собівартість, нормування витрат, управлінський облік.*

Для належного управління та контролю за виробничими витратами в процесі виробництва сільськогосподарської продукції все більшої необхідності набуває потреба в застосуванні нормування витрат та розрахунку нормативної собівартості. Це в першу чергу пов'язане і з вирощуванням біологічних активів, так як в ході їх росту для отримання сільськогосподарської продукції слід чітко дотримуватися технологічних особливостей по використанню матеріальних ресурсів.

Нормативний метод обліку витрат та калькулювання собівартості може застосовуватися у системі фінансового обліку і є одним із найкращих в системі управлінського обліку. При цьому, в обох видах обліку застосовуються одні і ті ж норми та нормативи витрат, які визначені і на законодавчому рівні, і на мікрорівні – аграрних економічних суб'єктів. Разом з тим, для належного його застосування на практиці необхідна відповідна нормативна і методологічна база по організації бухгалтерського обліку в цілому. Методика розрахунку собівартості сільськогосподарської продукції в цілому визначена П(С)БО 16

«Витрати» [2], П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] та Методичними рекомендаціями № 132 [1].

Нормативний метод обліку витрат передбачає використання норм і нормативів витрат, складання нормативної собівартості, облік фактичних витрат з виділенням відхилень від нормативів, порівняння в кінці звітної періоду нормативної та фактичної собівартості.

Нормативні витрати в сільському господарстві – це витрати за конкретних природно-кліматичних і організаційно-технологічних умов виробництва та нормативної продуктивності землі і тварин, різних видів ресурсів, діючих норм виробітку і витрат праці.

Періодичність складання нормативної собівартості залежить від особливостей виробничого процесу конкретних економічних суб'єктів. В основному нормативна собівартість визначається щороку, щомісяця (кварталу).

При порівнянні нормативної і фактичної собівартості виникають понаднормативні витрати, які в управлінському обліку можуть або включатися до собівартості продукції або списуватися на фінансові результати. Таке рішення залежить від управлінських потреб та професійного судження бухгалтера, основне, щоб для складання фінансової звітності застосовувалися вимоги П(С)БО 16 «Витрати» [2].

Але на практиці, не всі підприємства аграрної галузі України використовують нормативний метод. Як правило, переважно застосовують лише окремі його складові і то не на всі види продукції. Наприклад, в тваринництві нормативи витрат частково використовують при відгодівлі тварин, тоді як в рослинництві лише при посіві і догляду за посівами. Однак, для розрахунку нормативної собівартості необхідно здійснювати нормування не лише матеріальних витрат, а й витрат на оплату праці і витрат на використання сільськогосподарської техніки.

Необхідність застосування нормативного методу обліку витрат саме в системі управлінського обліку пов'язана з:

- 1) калькулюванням собівартості сільськогосподарської продукції – розрахунок нормативної собівартості до початку виробничого процесу, коригування собівартості в процесі виробництва;
- 2) плануванням та контролем виробничих витрат та нормативної і фактичної собівартості продукції;
- 3) своєчасним виявленням факторів, що впливають на розмір витрат та вживанням необхідних заходів для мінімізації їх впливу на величину собівартості;
- 4) прийняттям оперативних управлінських рішень в ході виробничого процесу.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств від 18 травня 2001 р. № 132. Київ: Міністерство аграрної політики України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення 11.04.2022).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999р. № 318. Київ: Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 14.04.2022).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» від 18.11.2005р. № 790. Київ: Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення 10.04.2022).

УДК 658.14

Ю. Тютюнник, к.е.н., доцент,
професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
С. Тютюнник, к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ЗАВДАННЯ, НАПРЯМИ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

***Анотація:** розглянута класифікація підприємницьких структур, наведені мета, завдання, етапи та напрями оцінювання їх фінансового стану, узагальнені інформаційні можливості балансу і звіту про фінансові результати в аналізі фінансового стану малих підприємств і мікропідприємств.*

***Ключові слова:** підприємництво, підприємницькі структури, фінансовий стан, експрес-аналіз, деталізований аналіз, баланс, звіт про фінансові результати.*

Підприємництво (підприємницька діяльність) – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством. У складі суб'єктів підприємницької діяльності під підприємницькими структурами розуміють тільки ті організаційно-господарські одиниці, кінцевою метою діяльності яких є одержання прибутку. Підприємницькі структури класифікуються за такими ознаками [1, с. 29]:

1. За статусом: підприємницька структура, що є юридичною особою; підприємницька структура, що є фізичною особою.

2. За організаційною формою: підприємство (унітарна підприємницька структура; корпоративна підприємницька структура); приватний підприємець, фізична особа (підприємницька структура у формі приватного підприємництва без найму (або з наймом) робочої сили).

У ринковій економіці важливу роль відіграє систематичне оцінювання фінансового стану підприємницьких структур.

Фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає результат взаємодії всіх елементів системи економічних відносин підприємства, визначається сукупністю внутрішніх і зовнішніх факторів та характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів [2, с. 12].

Головна мета аналізу фінансового стану підприємницьких структур – об’єктивне і комплексне його оцінювання, виявлення реальних можливостей підвищення ефективності формування і використання фінансових та інших видів ресурсів. Основні завдання оцінювання фінансового стану:

- характеристика позитивних та негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства;
- оцінювання рівня і динаміки показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства;
- оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи з погляду характеристики його кредитоспроможності;
- оцінювання ділової активності та інвестиційної привабливості підприємства, стану розрахунково-платіжних відносин;
- аналіз динаміки доходів, витрат, фінансових результатів та показників рентабельності, визначення впливу факторів на їх зміну;
- інформаційне забезпечення обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на поліпшення фінансового стану підприємства.

Послідовність оцінювання фінансового стану підприємницьких структур включає такі етапи:

1. Збирання інформації та встановлення її об’єктивності.
 2. Проведення горизонтального і вертикального аналізу показників фінансової звітності.
 3. Розрахунок і групування фінансово-економічних показників за основними напрямками аналізу фінансового стану.
 4. Виявлення тенденцій зміни показників за період дослідження.
-

5. Встановлення взаємозв'язків між факторними і результативними показниками, інтерпретація результатів факторного аналізу.

6. Підготовка висновків щодо характеристики фінансового стану та його динаміки, виявлення «вузьких» місць та розроблення рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

У цілому оцінювання фінансового стану підприємства поділяється на два взаємопов'язані напрями [2, с. 15]:

- експрес-аналіз (попереднє оцінювання) фінансового стану;
- деталізований (поглиблений) аналіз фінансового стану.

Експрес-аналіз – це достатньо просте, швидке та наочне оцінювання фінансового стану підприємства шляхом розрахунку й аналізу динаміки невеликої кількості найбільш важливих показників. Експрес-аналіз передбачає: перевірку показників фінансової звітності за формальними та якісними ознаками; встановлення характеру змін у складі майна та джерел формування капіталу за період дослідження; розрахунок та оцінювання динаміки відносних показників (коефіцієнтів), які характеризують фінансовий стан підприємства. Експрес-аналіз завершується висновком про стійкий, нестійкий (передкризовий) або кризовий фінансовий стан суб'єкта господарювання, а також про доцільність чи необхідність проведення поглибленого аналізу.

Деталізований аналіз – це більш детальна, комплексна характеристика фінансового стану підприємства у звітному періоді та в динаміці за системою різнопланових показників, встановлення факторів, які зумовили такий фінансовий стан, а також прогнозування перспективних його параметрів. Поглиблений аналіз конкретизує та розширює окремі напрями експрес-аналізу.

Щоб підвищити ефективність аналітичних досліджень, необхідно мати відповідний рівень інформаційного забезпечення як динамічної системи інформації та способів її опрацювання.

Відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» для мікропідприємств, малих підприємств, непідприємницьких товариств,

представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та підприємств, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) встановлена скорочена за показниками фінансова звітність [3]:

- для малих підприємств (крім тих, яким відповідно до податкового законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів та витрат) та представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності – Фінансова звітність малого підприємства (форма № 1-м «Баланс» і форма № 2-м «Звіт про фінансові результати»);

- для мікропідприємств, підприємств, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства, та непідприємницьких товариств – Фінансова звітність мікропідприємства (форма № 1-мс «Баланс» і форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати»).

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату. За даними форми № 1-м (1-мс) оцінюється:

- склад і структура активів (необоротних активів, оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості та ін.) і пасивів (власного капіталу, довгострокових та поточних зобов'язань, кредиторської заборгованості та ін.);

- фінансова стійкість підприємства за системою відносних та абсолютних показників;

- стан ліквідності балансу, платоспроможність підприємства за системою відносних показників;

- рівень кредитоспроможності підприємства;

- стан розрахунково-платіжних відносин, оборотність активів і пасивів,

рентабельність капіталу із залученням даних форми № 2-м (2-мс).

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати та фінансові результати. Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки підприємства за звітний період. За даними форми № 2-м (2-мс) визначаються й аналізуються у динаміці:

- склад і структура доходів та витрат підприємства;
- абсолютні показники фінансових результатів від операційної та інших видів діяльності;
- відносні показники ефективності діяльності – показники рентабельності та окупності витрат;
- показники стану розрахунково-платіжних відносин, оборотності активів і пасивів, рентабельності капіталу із залученням даних форми № 1-м (1-мс).

Список використаних джерел:

1. Русин-Гриник Р. Р., Тимняк З. С. Сутність кредитоспроможності підприємницьких структур. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 17. С. 26-31.
2. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. *Фінансовий аналіз: навч. посіб.* Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. № 39 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 28.03.2022).

УДК 657.4

Олеся Чухрай, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр спеціальності 071 Облік та оподаткування
Катерина Пилипенко, д.е.н., професор професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

КОНТРОЛЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИТРАЧАННЯМ КОШТІВ ФОНДІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

***Анотація.** Розглянуто що є контролем, його завдання та цілі відповідно до існуючого законодавства в Україні. Система контролю базується на принципі об'єктивності поданої до перевірки інформації. Державний контроль направлений на забезпечення раціонального використання грошових коштів державного бюджету та зокрема фондів соціального страхування, з метою запобігання порушень та нераціонального використання.*

***Ключові слова:** завдання, функції контролю державний фінансовий контроль*

Контроль є однією із функцій управління господарською діяльністю установи, організації чи підприємства. Одним із його вирішальних завдань є надання інформації про діяльність установи для прийняття ефективних управлінських рішень, що можливе лише за раціональної його організації [1]. Завдання контролю операцій з нарахування та перерахування страхових внесків: - перевірка правильності нарахування та перерахування страхових внесків; - достовірність відображення операцій з нарахування та перерахування страхових внесків в системі бухгалтерського обліку та звітності (фінансовій, статистичній, управлінській); - оформлення первинних документів, облікових регістрів та Головної книги з дотриманням законодавчо встановлених вимог; - відповідність нарахованих і фактично сплачених внесків нормам чинного законодавства та іншим нормативним документам; - додержання термінів сплати внесків, задекларованим в розпорядчих документах підприємства [8].

Контроль є важливою функцією держави. У сфері соціального страхування він забезпечує умови нормального її функціонування. Державний контроль у

сфері соціального страхування за дотриманням законодавства здійснюється на засадах гласності, відкритості та прозорості органами державної влади та органами місцевого самоврядування із залученням громадських організацій і незалежних експертів. Державний контроль у сфері соціального страхування дає змогу слідкувати за законністю використання коштів фондів соціального страхування та розробляти за результатами перевірок заходи щодо покращення надходження, обліку та використання коштів фондів соціального страхування.

Державний контроль є дієвим інструментом перевірки ефективності державного регулювання у сфері соціального страхування. Він дає оцінку діяльності фондам соціального страхування та державним органам влади, які безпосередньо несуть відповідальність за управління та нагляд в цій сфері. Контроль як функція управління перебуває у тісному зв'язку з іншими функціями, забезпечує якість управління і здійснюється відповідно до прийнятих рішень. За допомогою контролю суб'єкт управління отримує інформацію про результати діяльності, а також про ті помилки та зміни ситуації, що можуть призвести до невиконання поставлених завдань чи отримання небажаних результатів. Контроль дає можливість коригувати управлінську діяльність і допомагає передбачити перспективи подальшого розвитку та досягнення конкретного результату.

Фінансовий контроль у сфері соціального страхування – це специфічна діяльність, що реалізується через систему спостереження і перевірки законності та ефективності процесів формування і використання грошових доходів і грошових фондів з метою оцінки обґрунтованості прийнятих управлінських рішень і результатів їх виконання для досягнення ефективного функціонування системи соціального захисту населення.

Виняткову особливість державного фінансового контролю в сфері соціального страхування насамперед визначає необхідність формування та функціонування її як цілісної структурної системи, що посилюється з огляду на євроінтеграційні орієнтири України. Фінансовий контроль є не лише перевіркою

правильності фінансової документації і дотримання законодавства, виявлення порушень фінансової дисципліни суб'єктами соціального страхування. Це діяльність, орієнтована на перевірку законності та ефективності управлінських рішень щодо використання коштів та майна фондів соціального страхування.

Як функція управління фінансами фінансовий контроль – це специфічна діяльність, що реалізується через систему спостереження і перевірки законності і ефективності процесів створення і використання грошових доходів і грошових фондів з метою оцінки обґрунтованості прийняття управлінських рішень. Таке визначення фінансового контролю дозволяє визначити його специфічне місце серед інших видів контролю та безпосередньої мети його здійснення, сприяти успішній реалізації фінансової політики, ефективному використанню фінансових ресурсів в сфері соціального страхування. В Україні термін «контроль» традиційно трактують як інспектування, ревізія, перевірка тощо, тобто лише як виявляючи фіскальні заходи. Внутрішньогосподарський фінансовий контроль в сфері соціального страхування проводиться економічними службами фондів соціального страхування (бухгалтерія, фінансовий відділ, відділ аудиту тощо). Об'єкт контролю – господарська і фінансова діяльність самого фонду та його структурних підрозділів.

В Україні створена комплексна система безперервного спостереження за станом соціального страхування на основі єдиної системи показників і методології їх формування, нових форм і методів дослідження та об'єднання інформаційних потоків різних органів виконавчої влади, галузей і підприємств, що забезпечує ефективне функціонування соціальної сфери.

Список використаних джерел:

1. Біла С. О. Реформування інституту пенсійного забезпечення: досвід країн ЄС. Історія народного господарства та економічної думки України : [Електронний ресурс] зб. наук. праць. Ч. 1. К., 2009.
2. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. [Вид. 4-те, допов. та переробл.]. К. : Атіка, 2006. 400 с.

3. Борецька Н. С. Соціальний захист населення на сучасному етапі : стан і проблеми : моногр. Донецьк : Янтра, 2001. 352 с.
4. Внукова Н. М., Кузьминчук Н. В. Соціальне страхування : навч. посіб. К. : Кондор, 2006. 352 с.
5. Губар О. Є. Організаційні та правові засади соціального страхування в Україні. Формування ринкових відносин в Україні. 2003. № 7-8. С. 155-162.
6. Кір'ян Т. М., Пасічник Ю. В. Державне фінансове забезпечення соціальної сфери : моногр. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2012. 269 с.
7. Клапків М. С. З історії зародження національного страхового ринку. Фінанси України. 1998. №1. С. 81–94.
8. Пилипенко К. А. Контроль розрахункових операцій із соціального страхування та економічна безпека бюджетних установ і підприємств. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування: колективна монографія / за заг. ред. проф. В.Я. Плаксієнка. Полтава : Астроя, 2018. С. 253-266.

УДК 336.2

Катерина Швед, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр спеціальності 071 Облік та оподаткування
Катерина Пилипенко, д.е.н., професор професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Фермерське господарство (ФГ) - це передусім підприємницька діяльність громадян. Полягає вона в тому, що ці самі громадяни виготовляють товарну сільгосппродукцію, здійснюють її переробку і реалізацію з метою отримання прибутку. До того ж ця підприємницька діяльність проводиться на земельних ділянках, наданих громадянам у власність та/або користування (у тому числі в оренду) для ведення фермерського господарства, товарного сільгоспвиробництва або особистого селянського господарства [1, 4].

214

На створення ФГ мають право ті особи які працюють, та ті яким виповнилося 18 років. Кількість людей які мають право створити ФГ не встановлено, але при умові, що вони члени родини.

ФГ існує у двох формах:

- юридичні особи (це ті особи які мають статутний капітал)
- без статусу юридичної особи (вони працюють на основі реєстрації ФОП, він діє на підставі договору про створення ФГ) [3].

Розуміючи основні критерії вибору форм господарювання підприємство обирає форму ведення обліку та у відповідності до неї порядок ведення, складання та подання звітності:

- Фінансова (регламентіється НПСБО 1 або ПСБО 25);
- Податкова звітність (регламентується ПКУ)
- Статистична звітність (накази Мінстатистики).

На вибір форм фінансової звітності ФГ впливають:

- форма ФГ. У цілому ФГ має той же набір звітності, що й суб'єкт господарювання відповідного типу. ФГ-юридичним особа складає таку ж звітність, як і звичайне сільськогосподарське підприємство. ФГ-ФОП – ту ж саму звітність, що й звичайний ФОП;

- система оподаткування. Аналогічно звичайним юридичним особам і фізичним особам вона може бути загальна і спрощена (детальніше про них – нижче).

- статус сімейного. Впливати він почав з 2021 року, коли поєднали податкову звітність та ЄСВ-звітність. Відтак немає колишньої Форми Д5 з ЄСВ, у якій члени ФГ звітували з ЄСВ. Натомість кожному члену ФГ такого типу треба подавати Декларацію про майновий стан і доходи.(2)

Відмінність між формами ФГ існує щодо фінансової звітності:

- 1.ФГ-юрособи фінансову звітність складають;
2. ФГ-ФОП фінансову звітність НЕ складають.

ФГ-юридична особа може перебувати на таких системах оподаткування:

-спрощена, єдиний податок 4 група («сільськогосподарська»). Це поширена група. ФГ може бути і платником, а також неплатником ПДВ. Сума податку фіксована, але це залежить від розміру який встановлять на земельну ділянку та їхню нормативну грошову оцінку землі (НГО).

-загальна, це платник податку на прибуток. Може бути як платником, так і неплатником ПДВ. Ця система може бути вигідною, коли є значні витрати або навіть збитки;

-спрощена, єдиний податок 3 група, ставка податку 3% від доходу та платник ПДВ;

-спрощена, єдиний податок 3 група, ставка податку 5% від доходу та неплатник ПДВ.

ФГ не зважаючи на систему оподаткування звільнені від рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, а також підземну воду. Тому вони не подають декларацію на дану ренту.

Отже, такі податкові декларації (форми звітності) можуть подавати ФГ:

1. Податкова декларація з податку на прибуток підприємства;
2. Податкова декларація з податку на нерухоме майно, відмінне від земної ділянки;
3. Податкова декларація з податку на нерухоме майно, відмінне від земної ділянки;
4. Податкова декларація з плати за землю (земельний податок та/або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності);
5. Податкова декларація з рентної плати (додаток 1, користування надрами);
6. Податкова декларація з рентної плати (додаток 5, спец водокористування);
7. Податкова декларація з податку на додану вартість;
8. Податкова декларація платника єдиного податку третьої групи (юридичні особи);
9. Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи;
«Зарплатна» звітність
10. Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб.

Податкова звітність фермерського господарства-ФОП:

– спрощена, єдиний податок 4 група («сільськогосподарська»). Це один із поширених варіантів. Фіксований податок і залежить від нормативної грошової оцінки землі. ФГ може бути і платником, а також неплатником ПДВ:

– спрощена, єдиний податок 2 група, фіксована ставка – щомісяця 20% мінімальної зарплати на 1 січня (2021 р. – 1200 грн). Платником ПДВ бути не можуть;

– спрощена, єдиний податок 3 група, ставка 3% від доходу та платник ПДВ;

– спрощена, єдиний податок 3 група, ставка 5 % від доходу та неплатник ПДВ. Це одна із найменш вигідний варіант для ФГ;

– загальна, ПДФО 18% та військовий збір 1,5% від чистого доходу (= доходи – витрати). Вони можуть бути як платником, так і неплатником ПДВ. Така система може бути вигідною, якщо є значні витрати або навіть збитки.

Отже, такі податкові звіти можуть подавати ФГ:

- 1.Податкова декларація про майновий стан і доходи рік
- 2.Податкова декларація про майновий стан і доходи з заповненим Додатком ЄСВ 1 – від кожного з членів сімейного ФГ, по яким сплачений ЄСВ
- 3.Податкова декларація з рентної плати (додаток 5, спец водокористування) квартал
- 4.Податкова декларація з ПДВ місяць
- 5.Податкова декларація платника єдиного податку
- 6.Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи «Зарплатна» звітність
- 7.Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб.

217

Усі ФГ, які використовують працю найманих осіб подають:

- щодо сплати ЄСВ з фонду оплати праці – щомісяця Звіт з ЄСВ (форма Д4);
- щодо сплати ПДФО та військового збору з найманих осіб – щокварталу форма 1ДФ. З 2021 року дані звіти будуть об'єднані.

Окрім тих податкових звітів, що наведені зверху усі ФГ можуть бути платниками:

-акцизного податку з пального, якщо реєстрували акцизний склад – щомісяця декларація з акцизного податку;

-платниками екологічного податку, якщо мають джерела забруднення – раз на квартал декларація з екологічного податку.

-платниками транспортного податку, якщо мають у власності автомобілі вартістю понад 375 мінімальних зарплат і віком до 5 років – раз на рік декларація з транспортного податку.

Список використаних джерел:

1. <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/may/issue-38/article-36314.html>
2. <https://www.golovbukh.ua/article/8393-zvtnst-fermerskogo-gospodarstva-2020>
3. Пилипенко К. А., Скрипак М. О. Інституційні основи порядку створення фермерських господарств в Україні. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2021. № 1 (49). С. 73–78. doi : 10.33783/1977-4167-2021-49-1-73-78. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/19_20.pdf
4. Пилипенко К.А., Липський Р.В. Облік у фермерських господарствах: навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2022. 368 с.

УДК 657.375

В.В. Шкроміда, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Н.Я. Шкроміда, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
В.Б. Гошилик, к.ф.н., доцент,
доцент кафедри англійської філології,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Проведено дослідження розвитку інтегрованої звітності компаній та встановлено, що традиційна звітність поступово розширювалася і доповнювалася нефінансовими показниками. Для покращення сприйняття таких звітів були реалізовані міжнародні ініціативи у напрямку їх уніфікації та стандартизації.

Ключові слова: інтегрована звітність, фінансові показники, нефінансові дані, стандартизація, облік.

219

Встановлено, у сучасних економічних умовах традиційна фінансова звітність за своєю формою і змістом перестала відповідати інформаційним запитам користувачів облікової інформації, оскільки містить дані лише про історичні факти фінансового стану підприємства та результатів його діяльності. Окрім запиту на фінансові показники, спостерігається зосередження уваги на нефінансову інформацію. Іншими словами, зацікавлені сторони бізнесу хочуть бути поінформованими про екологічну чутливість, соціальну значимість, майбутні результати, а також ризики і можливості господарюючого суб'єкта на перспективу.

Як показує досвід, ще наприкінці минулого століття з метою задоволення інформаційних потреб ряд суб'єктів господарювання почали розширювати звітність своєї діяльності додатковими показниками, що у підсумку призвело до плутанини та труднощів сприйняття серед користувачів такої інформації. В

умовах перенасичення звітності різними фінансовими і нефінансовими показниками користувачі частіше не знаходили потрібної інформації, що призводило до втрати актуальності зібраних даних та марнотратності проведених облікових робіт. У цьому контексті для вирішення вказаних проблем розпочалися активні дослідження у вказаному напрямку як на теоретичному, так і практичному рівнях.

Основним фокусом означених досліджень стала розробка стандартизованих та уніфікованих підходів до формування звітності господарюючих суб'єктів, яка була б зорієнтована на інформаційні потреби ключових зацікавлених сторін з стандартною структурою та зрозумілим контентом.

Міжнародна компанія Ernst&Young, провівши оцінку корпоративної звітності компаній впродовж останніх десятиріч, відмічає перманентну динаміку змін щодо змістового наповнення і розкриття інформації у звітності [2]. Так, впродовж 1960-70-х роках корпоративні звіти містили лише фінансові звіти. З плином часу таку звітність стали насичувати примітками і коментарями керівництва компанії. На початку 2000-х років у корпоративній звітності почали появлятися окремі звіти, присвячені оприлюдненню зусиль компаній щодо досягнення цілей сталого розвитку. Також міжнародна консалтингова організація засвідчує, що станом на сьогодні більшість компаній переходить на формування і оприлюднення інтегрованої звітності, яка за своїм змістом включає фінансову інформацію, управління та винагороду, коментарі керівництва та інформацію про стійкість.

До історичних етапів становлення інтегрованої звітності варто віднести декілька ключових подій. Так, основоположною подією започаткування і впровадження основ та принципів інтегрованої звітності вважається створення у 1997 році за підтримки програми ООН міжнародної незалежної організації Global Reporting Initiative, метою якої було залучення урядів держав і компаній цілого світу у вирішенні проблем, пов'язаних з зміною клімату, соціальною рівністю та корупцією [3]. Не менш вагомим стартом щодо актуалізації і

розвитку звітності зі сталого розвитку було заснування у 2004 році проекту Принца Уельського «Бухгалтерський облік сталого розвитку» (Prince's Accounting for Sustainability), метою якого є забезпечення чіткості, стислості та порівнюваності звітів про сталий розвиток [5].

Ключовим поштовхом саме у розвиток інтегрованої звітності було створення у 2010 році Комітету з інтегрованої звітності (Integrated Reporting Committee), який згодом було реорганізовано та перейменовано на Міжнародну раду з інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Council) [4]. Метою цієї ради є розвиток і впровадження у практику компаній соціального та екологічного обліку, а також стандартизація корпоративної інтегрованої звітності за структурою і змістом. До складу вказаної міжнародної інституції входять голови Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standards Board), Ради зі стандартів фінансового обліку (Financial Accounting Standards Board), Міжнародної федерації бухгалтерів (International Federation of Accountants), Міжнародної організації комісій з цінних паперів (International Organization of Securities Commissions), генеральних директорів «Великої четвірки» (Ernst&Young, Deloitte, PWC і KPMG), керівники основних британських професійних бухгалтерських організацій та фінансові директори великих міжнародних корпорацій.

Варто відзначити, послужний перелік визначних подій, конференцій та створення організацій, які причетні до впровадження і розвитку інтегрованої звітності, є досить великим. Підтвердженням цього є поява і функціонування на постійній основі ряд урядових і неурядових неприбуткових організацій, які на сьогоднішній день успішно пропагують необхідність участі у досягненні цілей сталого розвитку та звітування своєї діяльності у цьому напрямку. Окрім того, слід виділити широкого впровадження інтегрованої звітності на національному рівні. Для прикладу активну роботу у цьому напрямку здійснюють Нідерланди, країни англосаксонської облікової системи, південної Африки тощо. Україна також долучилася до зазначеного тренду шляхом затвердження Методичних

рекомендацій зі складання звіту про управління, в якому пропонується структура звіту та норми і напрямки розкриття інформації для вітчизняних підприємств.

Підсумовуючи слід відмітити, пропагування і стандартизація інтегрованої звітності різними інституціями дозволила досягнути дві важливі мети. Перша полягає у зростанні уваги представників як великого, так і малого бізнесу до вирішення питань, пов'язаних зі сталим розвитком. Дбаючи про свою репутацію, компанії активно звітуються у досягненні власних результатів соціальної та екологічної діяльності [1]. Цим самим, бізнес стає небайдужим до навколишнього середовища, соціальної справедливості та перспектив майбутніх поколінь. Друга мета, яка поступово досягається – це розширення можливостей для існуючої системи обліку і звітності. Адже такі обставини розширюють межі облікового спостереження, породжують пошуки методів оцінки нових об'єктів, а також сприяють вдосконаленню підходів обліку та відображення їх у звітності.

Список використаних джерел:

1. Shkromyda N., Shkromyda V., Gnatiuk T., Franchuk I., Viter S. Development of social entrepreneurship: accounting, analysis and quality standards. *International Journal for Quality Research*. 2021. Vol. 15, No 4. P. 1287-1300.
2. Офіційний сайт компанії Ernst & Young. URL: https://www.ey.com/uk_ua (дата звернення: 25.01.2022)
3. Офіційний сайт організації Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/> (дата звернення: 26.01.2022)
4. Офіційний сайт організації International Integrated Reporting Council. URL: <https://www.iasplus.com/en-gb/resources/global-organisations/iirc> (дата звернення: 26.01.2022)
5. Офіційний сайт проєкту Prince's Accounting for Sustainability. URL: <https://www.accountingforsustainability.org/en/index.html> (дата звернення: 26.01.2022)

СЕКЦІЯ 4
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ АУДИТУ

УДК 005.915:338:658.15

Бенюх А. А., здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Дранус В.В.**,
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту
Чорноморський національний університет ім. П. Могили

РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних умовах розвитку економіки та нестабільного економічного середовища дуже важливим є уміння ефективно управляти діяльністю підприємства. Для успішного фінансового результату необхідно чітко контролювати всі процеси на виробництві, вміти прогнозувати майбутнє та передбачати можливі зміни, які можуть вплинути на розвиток бізнесу. Проте наразі підприємства все частіше можуть стикатися з проблемою неефективного управління, що призводить до збитків та закриття.

Існують різні шляхи вирішення проблеми ефективного управління підприємством, але одним з пріоритетних є бюджетування, яке дозволить планувати і контролювати фінансові потоки та процес управління діяльності компанії в цілому. Окрім цього, всі процеси на підприємстві потребують певного аналізу, розрахунків та оцінки, аби в майбутньому отримати прибуток. Саме тому система бюджетування є вкрай важливою для забезпечення конкурентоспроможності фірми в галузі.

Дану думку підтримує кагорта вчених: Т. Ю. Цифра, Я. Т. Локтіонова, В. Ю. Онісіфорова, І. В. Осьмірко, О. М. Кальченко, які мають значну кількість напрацювань у розробці теоретичних та практичних засад бюджетування на підприємстві. І при цьому, дана проблема потребує глибшого дослідження, так як практичне застосування даного інструменту управління підприємством має певні труднощі, і потребує врахування багатьох чинників. Окрім цього, кількість оборотних активів, величина капіталу не мають значення, якщо підприємство не може керувати власними грошовими активами, задля здійснення власних фінансових зобов'язань.

Планування є одним з центральних етапів в управлінні підприємством, саме тому бюджетування є надзвичайно ефективним. Основна мета будь-якого підприємства як суб'єкта економічних відносин полягає в підвищенні ефективності господарської діяльності, а також отримання прибутку, а впровадження системи бюджетування дозволяє зробити це швидше та якісніше. Цільова спрямованість бюджетування, його орієнтація на виявлення та мінімізацію ризиків і негативних наслідків дозволяє підвищити керованість бізнес-процесів підприємства та збільшити його вартість [1, ст. 231].

Якщо більш глибоко зазирнути в цю проблему, то для підприємства впровадження та ефективного застосування цього інструменту управління дає можливість створювати прогнози фінансової діяльності; швидко реагувати на зміни навколишнього середовища і впроваджувати зміни у внутрішньому; управляти діяльністю структурних підрозділів, координувати їх дії і спрямовувати на досягнення поставлених цілей фірми; підвищувати якість управління підприємством за допомогою оперативного прийняття рішень; оптимізувати процеси матеріального забезпечення виробництва; забезпечити ритмічність випуску продукції; забезпечити виконання договорів поставок продукції у зазначений строк; спланувати грошові потоки [2, ст. 28; 3, ст. 130].

Проблема ефективного управління підприємством є досить актуальною, адже від цього залежить майбутня діяльність суб'єкта господарювання. Такий інструмент як бюджетування здатний забезпечити успішне функціонування та розвиток підприємства, координацію всіх сторін діяльності, роботу усіх підрозділів на досягнення кінцевого результату і, як наслідок, підвищення ефективності та фінансової стійкості.

Список використаних джерел

1. Кальченко О. М. Бюджетування як інструмент фінансового планування на підприємстві. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. №1 (17). 2019. Ст. 228-234.

2. Цифра Т. Ю, Локтіонова Я. Т. Бюджетування як інструмент планування і управління господарською діяльністю підприємства. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. №40. 2020. Ст. 24-31.

3. Онісіфорова В. Ю, Осьмірко І. В. Бюджетування як ефективний інструмент поточного планування на підприємстві. Ст. 128-136. 2020.

УДК 368:33.012

Гузей О.П., здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Дранус В.В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Чорноморський національний університет ім. П. Могили

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Пандемія COVID-19 спричинила не лише негативні наслідки поширення захворювання та смерті багатьох людей, а й ряд фінансово-економічних проблем. Ринок фінансових послуг зазнав значних змін через дану кризу, а особливо потерпіла його дуже важлива складова – страховий ринок.

Кількість страхових компаній з кожним роком зменшується. Їхня загальна кількість станом на 31.03.2019 становила 265 компаній, а у 2020 році вже 225 компанії станом на цю ж дату [1]. У сучасних умовах існує багато загроз для ефективного функціонування страхових компаній, однак є й нові можливості, які потрібно використовувати.

227

Існують різні шляхи розв'язання цієї проблеми, однак є декілька напрямів, які найбільш ефективні та дієві. З пріоритетних – це застосування досвіду розвинутої організації страхування в цілому, страхових компаній зокрема, та ефективного регулювання страхового ринку. У високорозвинених країнах існує сформована система управління діяльністю страхових компаній, організацій, на чолі якої стоїть держава, саме вона розробляє програми та стратегії розвитку страхування. Ще одним важливим напрямом на даний момент є розвиток медичного страхування.

З'ясовано, що українськими страховими компаніями розробляються нові програми медичного страхування, що передбачають фінансову підтримку в разі захворювання на COVID-19. Держава підтримує такі компанії, організації та зі свого боку надає допомогу фонду соціального страхування [3]. Це все дозволить не лише підвищити ефективність функціонування страхових компаній,

покращити розвиток страхового ринку, а й допоможе реалізувати значні можливості для майбутнього.

Дану думку підтримують багато вчених, зокрема О. А. Боднар [3], Н. Я. Петришин, О. П. Подра [4], О. Л. Руда [2], які мають значну кількість наукових праць пов'язаних з принципами та особливостями функціонування страхового ринку. Але залишилося недопрацьованим добровільне страхування. Для того, щоб страховий ринок гармонійно розвивався потрібно залучати багато клієнтів. Тому важлива проблема відновлення довіри населення до страхування. Адже це одна з важливих форм захисту громадян [2].

Отже, наразі в Україні існує проблема розвитку страхового ринку. Кількість страхових компаній з кожним роком зменшується, щоб запобігти цьому необхідно застосовувати досвід високорозвинених країн, де держава виконує роль розробника програм та стратегій розвитку страхування. Також варто використовувати усі можливості, покращити медичне страхування за допомогою нових програм, відновити довіру людей до страхового ринку.

Список використаних джерел

1. Підсумки діяльності страхових компаній за I квартал 2020 року. URL:<https://www.nfp.gov.ua> С. 1–4. (дата звернення 07.10.2021)
2. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2020 р. №2 С. 1–9. URL <https://www.economy.nayka.com.ua>
3. Боднар О. А. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії Covid-19. *Ефективна економіка*. 2020 р. №10 С. 1–7. URL:<https://www.economy.nayka.com.ua>
4. Подра О. П., Петришин Н. Я. Особливості розвитку вітчизняного страхового ринку та напрямки активізації страхової діяльності в умовах становлення цифрової економіки. *Ефективна економіка* 2020 р. №5 С. 1–9. URL:<https://www.economy.nayka.com.ua>

УДК 336.71

Єфименко К.Р.
здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Дранус В.В.**,
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту
Чорноморський національний університет ім. П. Могили

БАНКІВСЬКЕ СТРАХУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Діяльність будь-якого банку безсумнівно стикається з низкою ризиків, які можуть нанести вагомий удар і навіть призвести до банкрутства. Неозброєним оком видно, що навколо системи банківських розрахунків завжди спостерігався інтерес та метушня з боку представників тіньової економіки. З кожним роком рівень технічного оснащення та обізнаності шахраїв зростає, через що обсяги збитків банків, звісно, також мають тенденцію до зростання. В Україні за останні 5 років кількість банків зменшилась майже на 23% [1]. З цього можна зробити певний висновок, що банківське страхування повинно бути розвиненим у країнах, бо постає способом забезпечення банку надійності функціонування.

229

Сучасний стан розвитку банківського страхування в Україні свідчить про те, що даний напрям тільки починає свій шлях розвитку, тому існує цілий ряд перспектив. Вони проявляються у тому, що, базуючись на закордонних успішних показниках розвитку bancassurance, українські банки, особливо після рушійного впливу карантину, зацікавлені в розробці та впровадженні нових страхових продуктів, спрямованих на захист від фінансових збитків, зумовлених шахрайськими діями. Інтеграція банків і страхових компаній в Україні вже почала свій розвиток, фінансово-промислова холдингова група «ТАС», страхова компанія «Альфа Страхування» і ПАТ «Альфа-банк» - є показником можливої перспективності подальшого розвитку [2, с.135].

Дану думку підтримують багато вчених: Ю.М. Клапків, В.В. Тринчук, О. Б. Садура, О.І. Панченко, О.М. Кальченко, І.С. Каракулова, Ю.М. Томашевський, які мають доволі велику кількість праць, у яких розглянуто сутність та

перспективи розвитку банківського страхування в Україні. Проте швидкість, з якою змінюється ситуація у світі, та в Україні, змушує більш ширше і детальніше розглянути усі можливі аспекти bancassurance, які зможуть вивести нашу країну на новий рівень розвитку і у подальшій перспективі підняти рівень життя населення.

Банківське страхування в Україні з кожним роком набуває все більшого значення, оскільки постає як доцільний засіб забезпечення захисту банківської діяльності. Співпраця страхових компаній з банками – явище доволі поширене за кордоном, проте в Україні не функціонує з достатньою потужністю, тому, що рідко виступає як повноцінний канал для продажу страхової послуги. Останнім часом діяльність банків і страхових компаній набуває не дуже стабільних показників динаміки, що нашоєму на роздуми про ефективність реалізації партнерства, яке б безсумнівно принесло вигоду для обох сторін. Щодо перспектив банківського страхування для населення, то воно має своє відображення у забезпеченні повного набору послуг, при цьому отримати їх можна буде з максимальним комфортом [3, с.16].

Роль розвитку bancassurance в Україні полягає у забезпеченні фундаменту для стабільного зростання, формування прозорого фінансового ринку, де основними пріоритетами стануть захист інтересів громадян та зміцнення довіри до поняття «страхування», бо воно виступить у ролі засобу захисту населення від нових небезпек. Інтеграція банків і страхових компаній буде вигідною для обох учасників так, як буде означати збільшення їх доходів та мінімізацію витрат, у перспективі буде розширюватись сегмент їх роботи та зміцнюватись репутація [4, с.98].

Отже, з вище констатованого можна зробити висновок, що сучасний етап розвитку банківського страхування в Україні супроводжується багатьма нюансами, проте у той самий час існує і ряд перспектив, які можуть стати початком масштабного розвитку. І перш за все, для цього варто звернути увагу

на покращення регулювання законодавством сфери організації банківсько-страхової інтеграції в Україні.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
2. Кальченко О.М. Сучасні тенденції та перспективи розвитку банківсько-страхової інтеграції в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2018. №1. С. 131-139.
3. Агрес О.Г., Томашевський Ю.М. Bancassurance як вигідна модель співпраці банків і страхових компаній. Економічний вісник. 2020. №5. С. 13-21.
4. Садура О.Б., Агрес О.Г. Bancassurance як цінний інструмент розвитку фінансового ринку/ Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2020. – № 1. – С. 93-100.

УДК 631.162

Малецька О.І. к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Мирончук З.П. к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний університет природокористування
(м.Дубляни, Україна)

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТУ В АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ УКРАЇНИ

***Анотація:** досліджено важливість та необхідність інформаційного забезпечення підприємства. Запропоновано напрями подолання трансформації бізнесу та встановлено роль, яку відіграють у цьому цифрові технології та інші засоби діджиталізації.*

***Ключові слова:** діджиталізація, діджиталізація аудиту, аудит, діджиталізація підприємств, оцифрування.*

У сучасній Україні функціонує незалежний аграрний ринок, який, відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», є сукупністю правовідносин, пов'язаних з укладенням і виконанням цивільно-правових договорів щодо сільськогосподарської продукції. Сьогодні кількість агропідприємств в Україні щороку зростає. Поруч з агрохолдингами, які обробляють тисячі гектарів, стрімко збільшується кількість дрібних та середніх аграріїв. Більше того, підприємці, які мають вільний капітал і ніколи не працювали у сфері агро, також почали активно вкладати кошти в агробізнес – придбавати агропідприємства й передавати їх в управління окремим менеджерам або й агрохолдингам, а інколи навіть пробують себе у ролі менеджерів таких підприємств.

Перехід інформаційного поля на цифрові технології називають діджиталізацією і вважається дієвим інструментом для підвищення прибутковості та забезпечення високої конкурентоспроможності підприємства на основі широкомасштабного використання перспективних цифрових технологій і побудови комунікаційних зв'язків. [2]

У зв'язку з діджиталізацією підприємств, виникає потреба в розвитку функцій аудиторів. Обсяг інформації, що зростає, необхідно ефективно використовувати для здійснення аудиту високої якості та давати аудиторам можливість приділяти більше уваги виявленню ризиків та розумінню бізнесу. Великий обсяг і невикористаний потенціал даних, що генеруються новими технологіями, зумовлює необхідність постійної діджиталізації аудиту.k

Застосовуючи зв'язок та розуміння, що покращуються завдяки технологіям,, зацікавлені сторони отримують більшу впевненість у фінансовій звітності компаній, аудит яких вони проводять. Керівництво та фінансисти компанії можуть на власному досвіді побачити більш ефективний аудит, а комітети з аудиту отримують краще розуміння ризиків і нових перспектив.

Окрім того, що перетворення відбуваються у сфері технології, також змінюється те, як аудитори виконують свою роботу. Покращується зв'язок, використовується автоматизація, щоб збільшити час для прийняття рішень, а також вдосконалюється аналіз та розуміння.

Цифровий аудит вже не є прагненням; це реальність. Функції професійного аудитора змінюються у відповідь на цифрову трансформацію компаній. Використання автоматизації для збільшення обсягів даних може допомогти проводити аудити високої якості та дозволяє аудиторам зосередити більшу увагу на виявленні ризиків та розумінні бізнесу. Такий розвиток аудиту призводить до більшого взаємозв'язку та прозорості та, як наслідок, більшої довіри зацікавлених сторін.

Цифрова модернізація аудиторського бізнесу полягає не тільки в можливості адаптувати продукти та сервіси відповідно до потреб окремих клієнтів, а й у створенні стратегії та структури, які б краще відповідали особливостям компанії. Замість того, щоб шукати універсальні рекомендації з планування цифрової трансформації, аудиторські фірми повинні розробити власну дорожню карту діджиталізації. [3]

Кожен член колективу має розуміти зміст новацій і долучитися до цього процесу. До цифрової трансформації може бути залучено багато зовнішніх експертів, але в підсумку відповідальність за її результат несе сама компанія. Успіх ініціативи значною мірою залежить від співпраці всіх організаційних рівнів – від фахівців-початківців до власників бізнесу. На практиці це означає поєднання цифрової грамотності нового покоління співробітників – міленіалів з досвідом і мудрістю керівників вищих рівнів старшого покоління.

Діджиталізація потребує тісної співпраці на всіх рівнях. Щоб трансформація бізнесу принесла бажані результати, потрібна добре налагоджена взаємодія акціонерів, директорів, керівників вищих рівнів, менеджерів і лінійних працівників. Опорою діджиталізації повинна стати корпоративна культура. Вона може втілитися в життя тільки за умови, що її ядром стануть топменеджери й керівники. Крім цього, дедалі важливішим стає як міжфункціональна співпраця всередині компанії, так і з зовнішніми гравцями.

Важливо також активніше взаємодіяти з громадськістю. У минулому на перше місце ставили компанії, а клієнтам була відведена другорядна роль. Однак у цифрову епоху кожен може створити й монетизувати щось корисне і цікаве. Так само легко споживачі можуть зруйнувати бізнес, завдаючи йому ударів у соцмережах, знищуючи репутацію. Це означає, що процес створення цінності спільно зі споживачем стає для компаній дещо простішим, проте надзвичайно важливим. У майбутньому лідерство на ринку здобудуть компанії, які позиціонуватимуть себе як структури, що сприяють реалізації бажань клієнтів.

Підприємствам, які вчасно зрозуміли важливість упровадження інноваційних змін та постійно шукають нові способи взаємодії зі світом і суміжними галузями, гарантовано лідерські позиції на ринку. Сьогодні бути в тренді й відповідати вимогам сучасних користувачів послуг – основна запорука сталого розвитку бізнесу.

Сьогодні відбувається найважливіша трансформація нашого часу – діджиталізація. Покликана спростити наше життя, а ведення бізнесу зробити

більш ефективним. Це дозволяє переводити величезний обсяг інформації в структуровану систему даних і полегшувати роботу всіх підприємств, в тому числі аграрних, які відрізняються своєю галузевою специфікою та вимогами до системи управління. Діджиталізація в агробізнесі докорінно змінює підхід до організації збору, обробки, зберігання та використання інформаційних даних, знижуючи витрати на виробництво і підвищуючи продуктивність роботи, а значить і рентабельність. Можна виділити два основних напрямки в яких рухається діджиталізація:

- підвищення продуктивності;
- створення абсолютно оцифрованих підприємств.

Використання нових технологій в бізнесі - знижує загальні витрати, за допомогою чого збільшується прибуток. Саме завдяки оцифруванню, компанії усвідомлюють, що здатні удосконалюватися в своїй галузі. Таким чим, потрібно менших зусиль, оскільки діджиталізація допомагає перейти на новий рівень управління підприємством. З оцифруванням даних методи ведення бізнесу також зазнають значних змін. На даному етапі підприємств мають можливість вибитися в лідери з мінімальними витратами, всього лише за допомогою діджиталізації виробництва. Другим напрямком діджиталізації є «цифрові підприємства». Вони створюються завдяки хмарним технологіям і існують і існують на основі віддаленої роботи. В економіці стає все важче вижити, якщо компанія не є «цифровим бізнесом». Саме тому все більше і більше підприємств звертаються до хмарних сервісів.

Процес діджиталізації бізнес-процесів передбачає три етапи: визначення стратегії (зокрема, формування в компанії загального цифрового мислення), перебудова (діджиталізація) бізнес-процесів та автоматизація операційних процесів. На першому етапі, відбувається вбудовування цифрових технологій у стратегію розвитку підприємства. Діджиталізація бізнес-процесів передбачає створення системи збору, зберігання і аналізу даних, оптимізацію пошуку інформації з використанням Інтернету, обробку великих масивів даних,

застосування штучного інтелекту, Інтернет речей у виробництві та інші складові. У свою чергу, автоматизація операційних процесів включає автоматизацію документообігу, впровадження ERP-системи, діджиталізацію управління підрозділами підприємства тощо.

Цифровий аудит вже не є стремлінням; це реальність. Використання автоматизації для збільшення обсягів даних може допомогти проводити аудити високої якості та дозволяє аудиторам зосередити більшу увагу на виявленні ризиків та розумінні бізнесу. Такий розвиток аудиту призводить до більшого взаємозв'язку та прозорості та, як наслідок, більшої довіри зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Бурко К.В Діджиталізація облікових процесів в аграрному виробництві. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/25157.pdf>
2. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» та інших законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції. URL: <https://ips.ligazakon.net>
3. Діджиталізація аудиторського бізнесу повинна відбуватися на всіх організаційних рівнях. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiinovyny/1792-didzhytalizatsiia-audytorskoho-biznesu-povynna-vidbuvatysia-na-vsikh-orhanizatsiinykh-rivniakh>

УДК 336.77

Маніяк О.С.
здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник **Дранус В.В.**,
к.е.н, доцент, доцент кафедри
фінансів і кредиту
Чорноморський національний університет ім. П. Могили

КРЕДИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку економіки значно погіршуються умови функціонування підприємств, особливо це стосується малого та середнього бізнесу. Однією з основних перешкод є нестача власних фінансових ресурсів, недостатність фінансового забезпечення для введення економічної діяльності, що призводить до збитків та закриття. Лише у 2020 році порівняно з 2019 роком кількість суб'єктів малого та середнього бізнесу зменшилась майже на 3 % [1].

Існує досить багато шляхів вирішення проблеми фінансового забезпечення підприємств, проте одним із пріоритетних є кредитування, яке дозволить фінансувати витрати суб'єктів господарювання, покрити певні потреби та створить сприятливі умови для подальшого зростання ефективної діяльності. Крім цього, банківське кредитування може певним чином стимулювати інноваційний розвиток підприємств та прискорити відтворювальні процеси в економіці країни.

Дану думку підтримує багато вчених: І. В. Белова, Ю. О. Гаркуша, Н. З. Блащук-Дев'яткіна, Н. П. Погореленко, Л. Б. Рябушка, Т. М. Слесар, які мають досить велику кількість напрацювань у контексті дослідження кредитування у розвитку підприємницької діяльності. Але сучасний стан кредитування малих та середніх вимагає більш широкого вивчення, особливо в умовах пандемії та несприятливої політичної ситуації. Адже практичне використання кредитування як інструменту фінансового забезпечення відбувається під впливом багатьох чинників.

Кредитування вважається одним із найважливіших та найефективніших шляхів залучення коштів до малого та середнього бізнесу. Адже саме це дає можливість українським суб'єктам господарювання бути конкурентоспроможними не тільки на вітчизняному ринку, а й на світовому. Оскільки, більше ніж половина економічно та інноваційно активного населення України сконцентровано саме у даному секторі економіки [2, с.341]. Крім цього, банківський кредит займає важливе місце при формуванні фінансово-інвестиційного механізму розвитку малих та середніх підприємств. Розвиток малого та середнього бізнесу є вагомим чинником економічного зростання будь-якої країни, так як саме цими суб'єктами створюється більша частина ВВП країн із розвинутими ринковими відносинами, а досить великі переваги малого бізнесу говорять про їхній потенціал у забезпеченні можливостей подолання наслідків сучасної фінансово-економічної кризи та забезпечення зайнятості працездатної частини населення [3, с.560].

Якщо глибше розглянути це питання, то банківський кредит відіграє одну з ключових ролей щодо забезпечення ефективного функціонування підприємств. Адже за рахунок такого інструменту фінансового забезпечення вони не тільки покривають поточні витрати, а й мають можливості залучити додаткові кошти для розширення своєї діяльності. Тобто кредит виступає інструментом, за допомогою якого суб'єкти господарювання не виходять з ринку, а навпаки – утримують стійкі позиції на ньому та зберігають можливості для свого розвитку [4, с.885].

Отже, з вище вказаного можна зробити висновок, що проблема нестачі фінансових ресурсів є досить актуальною в сучасних умовах розвитку економіки України. Кредитування як один з інструментів фінансового забезпечення створить умови для успішного та ефективного функціонування підприємств, а також їх подальшого економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Блащук-Дев'яткіна Н.З., Себестянович І.С. Кредитування малого та середнього бізнесу на сучасному етапі розвитку економіки//Молодий вчений. - 2021. - №3(91). – С.341-344.
3. Гаркуша Ю.О., Руснак О.О. Банківський кредит у забезпеченні розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 39. С. 560–564.
4. Смолінська С. Д., Самченкова І. О. Шляхи покращення здійснення кредитних операцій банками у напрямі підвищення ефективності діяльності підприємств. //Молодий вчений. - 2018. - №10(62). – С.885-888.

УДК 657.6:332.855.1:352

О.В. Назаренко, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ КОМПОНЕНТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ПРОЦЕСУ ПЕРЕДАЧІ В ОРЕНДУ КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація: у науковій праці представлено організаційно-методичні компоненти та практичні особливості проведення внутрішнього аудиту передачі в оренду комунального майна органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: активи, внутрішній аудит, комунальне майно, орган місцевого самоврядування, оренда, орендодавець.

В сучасних умовах ведення бізнесу, обмеженості наявних ресурсів у господарюючих суб'єктів, безперечної актуальності набуває якісна організація внутрішнього аудиту бухгалтерського, податкового та організаційного супроводження орендних відносин щодо майна органів місцевого самоврядування та підпорядкованих ним комунальних підприємств.

Дослідженню даних питань присвятили власні наукові праці: П.Й. Атамас, К.В. Безверхий, Р.Т. Джога, Т.Г. Китайчук, С.М. Лайчук, І.Ю. Литвиненко, О.В. Любер, І.М. Назаренко, С.В. Свірко, С.В. Сисюк та інші автори.

Закон України «Про оренду державного та комунального майна» [1] оренду визначає в якості речового права на майно, згідно якого орендодавець передає або зобов'язується передати орендарю майно у користування за плату на визначений строк. При цьому, об'єктами оренди виступають: єдині майнові комплекси підприємств, їхніх відокремлених структурних підрозділів, нерухоме майно (будівлі, споруди, приміщення, їх окремі частини), інше окреме індивідуально ідентифіковане майно.

Надання майна в оренду здійснюється з дотриманням таких принципів: законності, державного регулювання та контролю, відкритості та прозорості, врахування особливостей об'єктів державної та комунальної форм власності,

формування сприятливих умов для залучення інвестицій, забезпечення конкурентних умов, достовірного інформування про об'єкти оренди та інших.

При плануванні проведення контрольних заходів, необхідно акцентувати увагу на діючу систему внутрішнього контролю комерційних господарюючих суб'єктів, органів державної влади та місцевого самоврядування, бюджетних установ, комунальних підприємств.

Для сприяння підвищенню ефективності функціонування структурних підрозділів окремого органу місцевого самоврядування, які відповідають за реалізацію контрольних процедур фінансово-господарської діяльності, необхідно ідентифікувати та детально візуалізувати етапність, змістовне наповнення процесу передачі майна комунальної власності користувачам через механізм оренди.

Надання в оренду майна, що перебуває у комунальній власності, проводиться органами місцевого самоврядування відповідно до вимог чинного законодавства. При здійсненні будь яких обліково-контрольних дій, першочергово необхідно звернути увагу на формування належного нормативно-правового забезпечення: як на рівні держави, так і на рівні безпосереднього органу місцевого самоврядування. Слід перевірити наявність розробленої та затвердженої, в межах досліджуваної органу місцевого самоврядування (бюджетної установи), бази відповідних документів щодо оренди комунального майна. Приблизний перелік даних документів відображено на рис. 1.

Пересвідчившись у наявності належного внутрішнього нормативного регулювання, слід перейти до вивчення підготовчих робіт та організації процесу передачі в оренду комунального майна.

На початковому етапі, доцільним виступає проведення ідентифікації всього наявного досліджуваного сегменту активів органу місцевого самоврядування: ті, що безпосередньо використовуються у власних інтересах, перебувають в оренді, ті, що потенційно можна передати в оренду. При дослідженні, акцент необхідно

зробити на вивчення термінів та істотних умов по діючим договорам; особу балансоутримувача, орган управління, цільове призначення об'єктів.

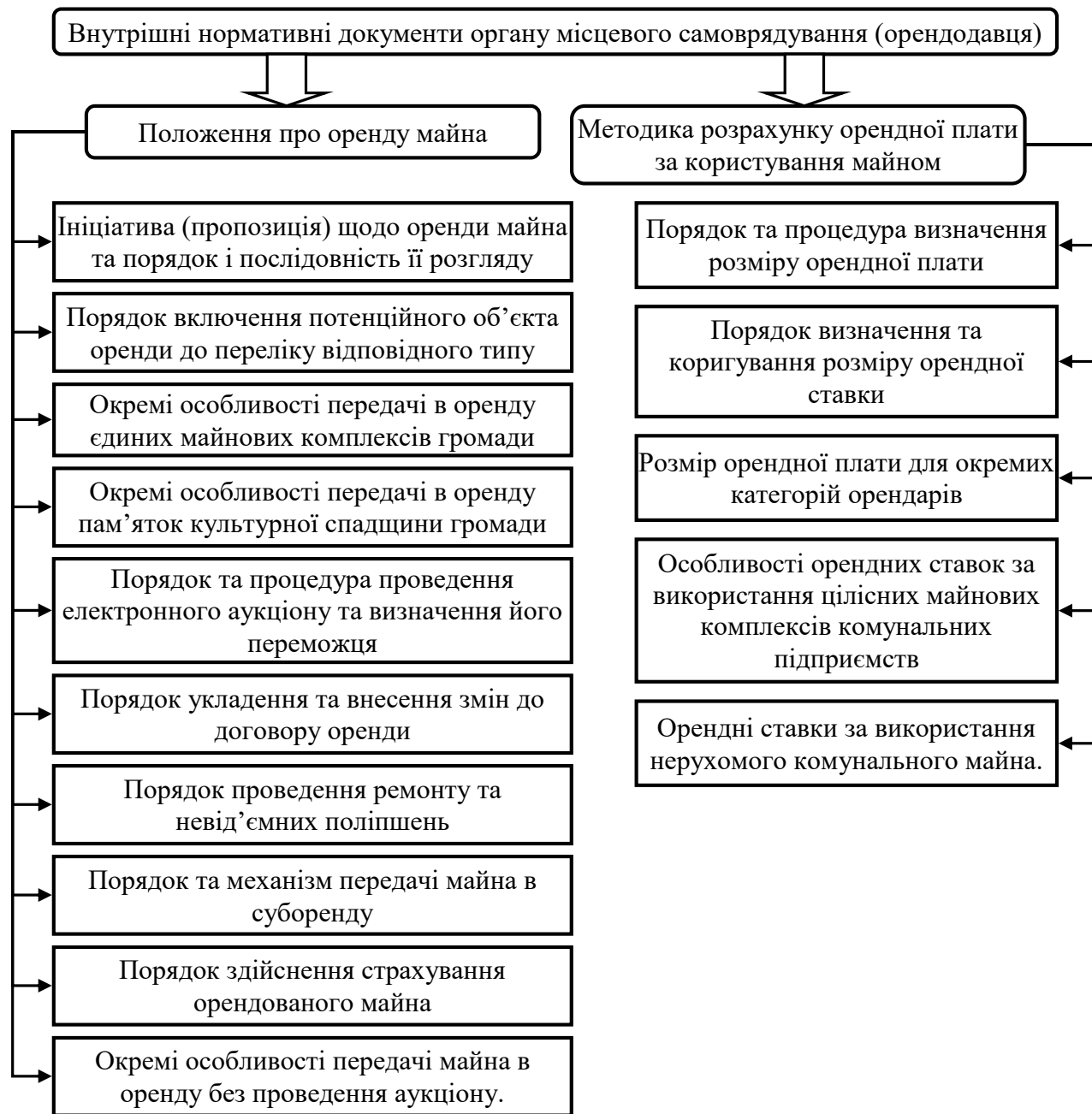

Рис. 1 Внутрішнє документальне супроводження оренди комунального майна органом місцевого самоврядування (орендодавцем)

Джерело: сформовано автором

Далі потрібно дослідити питання щодо розмежування повноважень між виконавчим комітетом, управліннями, відділами, іншими задіяними структурними підрозділами; статuti (положення) підпорядкованих комунальних

закладів чи підприємств. Перевірити достатність належних повноважень органу місцевого самоврядування (комунальних підприємств (закладів)) з питань управління наявним майном, порекомендувати привести в порядок згідно переліку відповідні активи, що підлягають передачі в оренду чи приватизації. У випадку виявлення, в процесі перевірки, відсутності якогось внутрішнього нормативного документа, щодо даного питання, слід сприяти його розробці та затвердженню.

Наступним кроком має виступити перевірка належної реєстрації в електронній торговій системі (всі наявні потенційні балансоутримувачі (орендодавці) мають відтворити дану процедуру). У випадку виникнення певних непорозумінь, необхідно сприяти донесенню та оприлюдненню відповідної інформації в розрізі всіх підконтрольних компонентів.

Подальший акцент внутрішнього аудиту має бути спрямовано безпосередньо на процес функціонування механізму оренди. Дана процедура може містити два варіанти розвитку подій: первинна передача комунального майна в оренду, продовження терміну дії договору щодо оренди комунального майна.

Орендодавець (орган місцевого самоврядування) має забезпечити проведення оцінки об'єкта оренди та відповідного конкурсу щодо права оренди з наступним укладанням договору з представленням у ньому, після узгодження з орендарем, всіх необхідних умов. Зазвичай, конкурс проводиться завжди, навіть при наявності лише однієї заявки на оренду майна.

Для прийняття участі в аукціонах з оренди державного (комунального) майна (передачі наявних об'єктів в оренду) потенційному орендодавцю слід визначитись з будь-яким майданчиком та зареєструвати на ньому власний особистий кабінет в електронній торговій системі. На момент реєстрації майданчики проводять перевірку ідентифікаційної інформації потенційного орендодавця (орендаря) та укладають з ними договір. Орендодавець може в ЕТС: заносити інформацію, публікувати та коригувати її, завантажувати документи,

повідомляти заявників про результати розгляду поданих заяв, розміщувати інформаційні повідомлення про об'єкти оренди тощо.

В ході дослідження, нами ідентифіковано та запропоновано в якості окремих компонент внутрішнього аудиту операцій з передачі орендодавцем: органом місцевого самоврядування, підпорядкованим комунальним підприємством належного їм майна в оренду, які відображено на рис. 2.

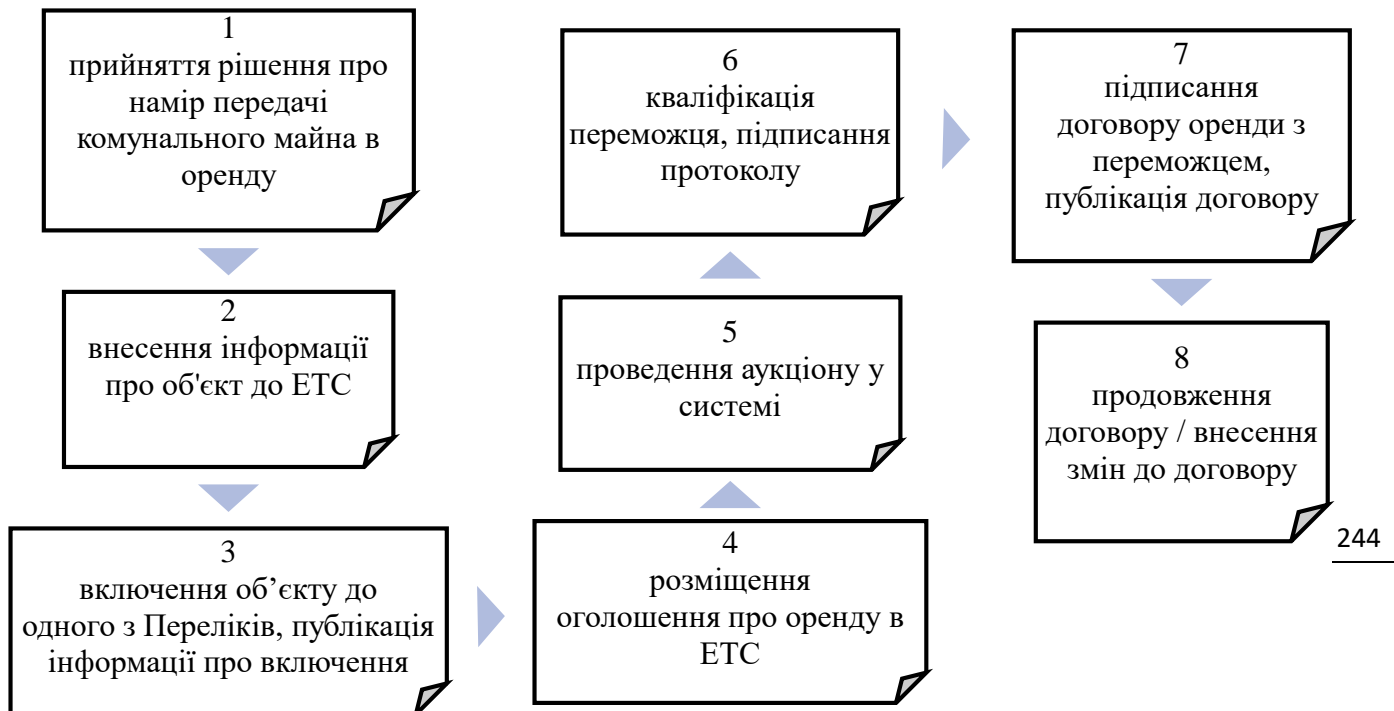

Рис. 2 Окремі компоненти внутрішнього аудиту процесу передачі орендодавцем (органом місцевого самоврядування) комунального майна в оренду

Джерело: сформовано автором

Безпосередні деталі даної процедури можуть дещо різнитись залежно від умов функціонування окремого органу місцевого самоврядування. Відповідно, у нашому дослідженні узагальнено документальне супроводження у орендодавця, окремі компоненти внутрішнього аудиту передачі в оренду комунального майна, що сприятиме збільшенню терміну експлуатації, підвищенню ефективності використання даної складової активів.

Список використаних джерел:

1. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 16.06.2020 р. № 1414-IX. / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text> (дата звернення: 14.04.2022).

УДК 657.6

В. Плаксієнко, д.е.н., професор,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

І. Назаренко, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

DIGITAL-AУДИТ: ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

***Анотація:** У науковій праці розглянуто вплив цифрових трансформацій на аудит. Ідентифіковано переваги digital-аудиту, охарактеризовано digital-інноваційні інструменти. Виокремлено питання, які потребують вирішення, оскільки вони пов'язані з впливом цифровізації на аудиторську діяльність.*

***Ключові слова:** аудиторська діяльність, аудитори, digital-аудит, інструменти аудиту, цифровізація.*

Протягом останніх років цифрова трансформація вплинула на всі сфери бізнесу. Аудиторська діяльність також потрапила під вплив викликів, які пов'язані з діджиталізацією, оскільки індустрія 4.0 запропонувала новий потенціал для модернізації аудиту через цифровізацію та застосування нових цифрових інструментів.

Виклики часу та нові очікування суспільства щодо реалізації аудиторами не тільки традиційної інформаційної та контрольної функцій, а передусім соціальної, викликають необхідність парадигмальних змін в аудиті. Однією з причин даної ситуації є те, що запроваджуються інноваційно-технологічні, «хмарні» сервіси, які значно розширюють можливості, однак вимагають спеціальних принципів і регламентів застосування (упровадження процесів діджиталізації) [2].

Можна виділити такі пріоритетні digital-інноваційні інструменти, які використовуються міжнародними аудиторськими компаніями в умовах цифровізації (таблиця 1).

Характеристика digital-інноваційних інструментів аудиту

Digital-інструмент	Характеристика
Aura	Інструмент доцільно використовувати в процесі планування (моделювання стратегії аудиту) та документування аудиторської перевірки. Функціональні можливості дозволяють отримувати доступ до документів, які розміщені в мережі Internet, а також підтримувати ризик орієнтований підхід до аудиту та забезпечувати послідовне впровадження відповідних аудиторських процедур.
Connect	Інструмент, який забезпечує оперативний, безпечний обмін документами між аудиторською фірмою та замовником в режимі реального часу.
RPA (Robotic Process Automation)	Програмне забезпечення для автоматизованих процесів з використанням програмних роботів. Програма приймає завдання, які раніше виконувалися співробітниками, автоматизує їх та забезпечує одночасний доступ до потрібних систем.
Halo	Інструмент, який забезпечує оперативний та ефективний аналіз великого обсягу інформації, структурування, об'єднання, графічну візуалізацію показників. Унікальною функціональною особливістю даного інструменту є те, що аудитори мають можливість оперативно отримувати реалістичну оцінку бізнес-процесів підприємства. «Halo» поєднує інтелектуальні аналітичні алгоритми з інтерактивним графічним інтерфейсом, визначає рівень та зони ризику, гарантує високий рівень прозорості аудиту.
GL.ai	Інструмент забезпечує оперативний аналіз великих обсягів даних та виявлення ризиків під час аудиту фінансової звітності.

*Джерело: складено авторами за матеріалами [1].

З урахуванням наведеного вище доцільно виділити окремі переваги digital-аудиту, а саме:

- автоматизація аудиторських процедур;
- використання digital-інноваційних інструментів в процесі формування інформаційної бази для проведення аудиту фінансової звітності, відповідно, аудитори акцентують увагу не на зборі даних, а на їх аналізі;
- розширення засобів, інструментів передачі інформації між аудитором та замовником аудиту;
- віддалений процес проведення аудиторської перевірки;
- використання максимальної кількості даних для аудиту, тобто домінування поглибленого аналізу над вибірковим методом аудиторської перевірки;

- підвищення якості аудиторських послуг;
- валідація даних з позиції релевантності в режимі реального часу;
- автоматичний розрахунок оціночних індикаторів та графічна візуалізація їх значень;
- *ефективний, оперативний збір аудиторських доказів;*
- використання технологій інтелектуального аналізу даних в процесі визначення рівня аудиторського ризику;
- можливість акцентування максимальної уваги аудитора на проблемних питаннях;
- налаштування параметрів синхронізації даних, які забезпечують можливість паралельної роботи з різними формами робочої документації та ін.

Активне використання аудиторами digital-інструментів в процесі аудиту надає значні переваги, однак дотримання принципу професійного скептицизму є обов'язковою та важливою умовою. Базис для цього задекларовано в статті 9 Закону України № 2258-VIII з якої слідує, що «аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності при наданні аудиторських послуг зобов'язані дотримуватися принципу професійного скептицизму, що передбачає допущення можливості суттєвого викривлення інформації, яка розкрита у фінансовій звітності, внаслідок виявлених при проведенні аудиту фактів чи поведінки, що вказують на порушення, у тому числі шахрайство або помилку, незважаючи на попередній досвід аудитора та суб'єкта аудиторської діяльності щодо чесності та порядності посадових осіб юридичної особи, фінансова звітність якої перевіряється» [3].

Беззаперечним є факт, що процес цифровізації здійснює домінуючий вплив на діяльність та розвиток аудиту в умовах сьогодення. Це означає, що суб'єкти аудиторської діяльності повинні удосконалювати власні стратегії розвитку з обов'язковим акцентуванням уваги на стратегії цифровізації.

Діджитал-технології значною мірою трансформують професійний ландшафт бухгалтерів та аудиторів, тому є необхідність у зміні підходів до

оцінювання професійних знань, компетенцій та досвіду фахівців. На сьогодні провідні світові аудиторські компанії прагнуть отримати фахівців, які активно розширюють спектр діджитал-компетенцій [4]. Комплексного вирішення також потребують питання, які пов'язані зі зміною філософії бізнесу, оскільки аудиторська діяльність провадиться в новому форматі. У даному контексті важливим моментом є удосконалення системи матеріально-технічної підтримки, розширення інтерфейсів до зовнішніх систем, використання новітніх цифрових можливостей, інвестування коштів аудиторськими фірмами в нові технології.

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що digital-аудит – це реальність, яка впливає на зміну функцій, методів аудиту, відповідно, для того, щоб зайняти лідируючі позиції на ринку аудиторських послуг, аудиторські фірми повинні оперативно упроваджувати інноваційні digital-інструменти.

Список використаних джерел:

1. Digitalisation in finance and accounting and what it means for financial statement audits. URL: <https://cutt.ly/wFDkHOM> (дата звернення: 12.04.2022).
2. Петрик О.А. Формування нової парадигми та концептуальних засад незалежного аудиту в умовах сталого розвитку. *Аудит в умовах сталого розвитку: колективна монографія / за загальною редакцією проф. О.А. Петрик*. К.: КНЕУ, 2021. С. 7 – 29.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII (редакція від 01.08.2021). URL: <https://cutt.ly/IFDGDyx> (дата звернення: 12.04.2022).
4. Матієнко-Зубенко І.І. Вплив діджитал-технологій на формування компетентностей аудиторів та їхній професійний інструментарій. *Аудит в умовах сталого розвитку: колективна монографія / за загальною редакцією проф. О.А. Петрик*. К.: КНЕУ, 2021. С. 170 – 188.

УДК 657.6

Шийка В.І., ЗВО СВО Бакалавр
Спеціальності 071 Облік і оподаткування
Пилипенко К.А., д.е.н., професор, професор кафедри
бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет,
(м. Полтава, Україна)

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ЦІЛІ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Анотація: для ефективної діяльності підприємства керівнику необхідно мати повний контроль над фінансовим станом. Для цього необхідним є залучення фінансового аудиту. Формування незалежної думки про фінансову звітність дає змогу запобігти подальшим помилкам та санкціям щодо підприємства. Незалежний аудит - є рівнем довіри до фінансової звітності.

Ключові слова: незалежний фінансовий аудит, мета аудиту, цілі фінансового аудиту.

Аудит є важливою ланкою цивілізованої діяльності ринкової економіки у всьому світі. В економічній літературі ми знаходимо велику кількість різних думок і визначень щодо його існування.

Загальною метою аудиту є своєчасне виявлення та усунення порушень, які можуть призвести до подальших штрафів та введення санкцій. Також це отримання інформації про стан документообігу, управлінського та податкового обліку, надання рекомендацій щодо їх удосконалення [4].

Проведення аудиту охоплює такі етапи:

1. Клієнт замовляє проведення аудиту організації бухгалтерського обліку, також складає відповідний лист, на підставі якого експерти незалежної аудиторської компанії зможуть ознайомитися з фінансово-господарською діяльністю підприємства, яке підлягає аудиту;

2. Розробляється план робіт та проходить підписання договору;

3. Відбувається безпосередній збір аудиторських доказів, перевіряється система бухгалтерського обліку;

4. Завершальний етап аудиту, який передбачає аналіз зібраних даних та як

підсумок – підтвердження бухгалтерської звітності чи її спростування [5].

Особисто наша думка щодо того, що ж таке фінансовий аудит в першу чергу перевірка яку проводять незалежні аудиторі для аналізу даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності будь-якої фірми для відповідності законів України та вимогам на підприємстві.

Метою такої перевірки є проголошення слухачем відповіді про те, чи збігається фінансова звітність з правилами, що встановлюють порядок та дотримуються вказівок планування та оформлення бухгалтерських звітів, які містять інформацію про фінансове становище. Головне значення належить зовнішньому інспектору, саме він має проводити аудит та об'єктивно оцінювати бухгалтерське діловодство підприємства. Коли проводять перевірку фінансової звітності, аудитор мусить виконати такі задачі, цілями яких і здійснюється аудит:

Виявлення фінансового стану компанії;

Знайти помилки в роботі фінансового та бухгалтерського відділів;

Розгляд ефективності використання ресурсів;

Оптимізація грошової діяльності компанії.

Офіційним регулятором вітчизняного аудиту є Аудиторська палата України, яка створюється і функціонує як незалежний самостійний орган і є юридичною особою, що вирішує важливі питання у сфері методологічного й організаційного управління аудитом в Україні. Повноваження Аудиторської палати України поширюються на такі важливі сфери аудиторської діяльності: – підвищення кваліфікації аудиторів; – сертифікація аудиторів; – стандартизація аудиторської діяльності (застосування стандартів аудиту і кодексу професійної етики); – реєстрація аудиторських фірм та аудиторів – приватних підприємців і ведення реєстру суб'єктів аудиторської діяльності; – контроль якості аудиторських послуг [6].

Хочу доповнити, що під час проведення аудиту фінансової звітності аудитор повинен зробити висновок, в якому вестимуть мову про: співвідношення бухгалтерського обліку та прийнятої на фірмі облікової політики вимогам

нормативних і законодавчих документів, які регламентують порядок його проведення на території України; досконалості повноти та правильності відображення у звітності активів, зобов'язань, власного капіталу та фінансових результатів діяльності підприємства за певний період.

Щоб досягнути головної цілі аудитор має знати:

1. відповідність фінансової звітності в цілому всім вимогам, які висуваються до її формування;
2. існування сенсу для включення у звітність поданих у ній сум;
3. вірна оцінка пасивів та активів;
4. вірність підрахунку окремих звітів;
5. наявність розумного обґрунтування віднесення певної суми до тієї статті, до якої вона включена;
6. відповідність сум окремих операцій даним, наведеним у вихідних документах, регістрах аналітичного та синтетичного обліку, співвідношенням їх підсумків даним, наведеним у Головній книзі та звітності.

Хочу доповнити що, аудит фінансової звітності підприємства є надійним гарантом правдивості підсумків фінансово-господарської діяльності для їх оцінювання за звітний період та опрацьовувати план дій щодо їх подальшого удосконалення, для вдосконалення інформаційних потреб керівників, а також податкових, статистичних та інших органів державного і господарського адміністрування.

Висновком цьому хочу доповнити що, вагомою є не тільки перевірка додержання вимог щодо ведення фінансового обліку, а й аналіз підготовки та надання звіту про роботу так, щоб він включав в себе цілісну, достовірну та об'єктивну суть щодо фінансового стану виробництва та наслідків його праці.

Список використаних джерел

1. Білуха М.Т. Курс аудиту: Підручник. К.: Вища школа. Знання, 1998. С. 509-514.

2. Давидов Г.М. Аудит: Підручник. К.: Знання, 2004. 511 с. (Вища освіта XXI століття). С. 355-372.
3. Редько К.О. Методологічні основи аудиту фінансової звітності господарських товариств. *Статистика України*. 2002. №2. С. 67-68
4. Янок Д. Аудит фінансової звітності у вирішенні проблеми підвищення якості інформації про фінансові результати діяльності підприємства//Банківська справа. 2005. №1. С. 21-29
5. Ставицька В., Пилипенко К. Проведення незалежного аудиту та порядок реалізації його результатів. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матеріали III Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021С. 548-551.
6. Пилипенко К.А., Маначинський Т.О. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. Проблеми обліково – аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матер. IV Всеукр. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 24 жовтня 2019 р.). Полтава: ПДАА, 2019. С. 370 – 372.

СЕКЦІЯ 5
ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА
СПРАВА ТА ПОДАТКОВА
ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

UDC 336.132.1:316

Skhidnytska H.

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
Lviv National Environmental University
(Lviv, Ukraine)

THE NEED FOR FINANCIAL RELATIONS IN THE SYSTEM OF REPRODUCTION OF THE SOCIAL PRODUCT IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Annotation. In agricultural enterprises that provide financial relations, there is a native structure of the relationship, because it is expressed by a set of monetary relations involved in financial processes is a reflection of the credit flow of cash flows in the process of financial resources.

Key words: фінансові відносини, стадії розподілу продукту, суспільне виробництво, суспільний продукт, сільськогосподарське підприємство.

Relationships that arise in the course of an entity's operations may be manifested at different stages of its operation. If the formation of the initial capital of the enterprise occurs before its creation, then in the process of business unit is forced to attract a large amount of financial resources, if in the structure of income, own a small share. The management of such an entity then, feeling the need for funds, attracts them through bank loans or borrowings.

255

We propose to consider in more detail the role of financial relations in the system of reproduction of the social product (Fig. 1).

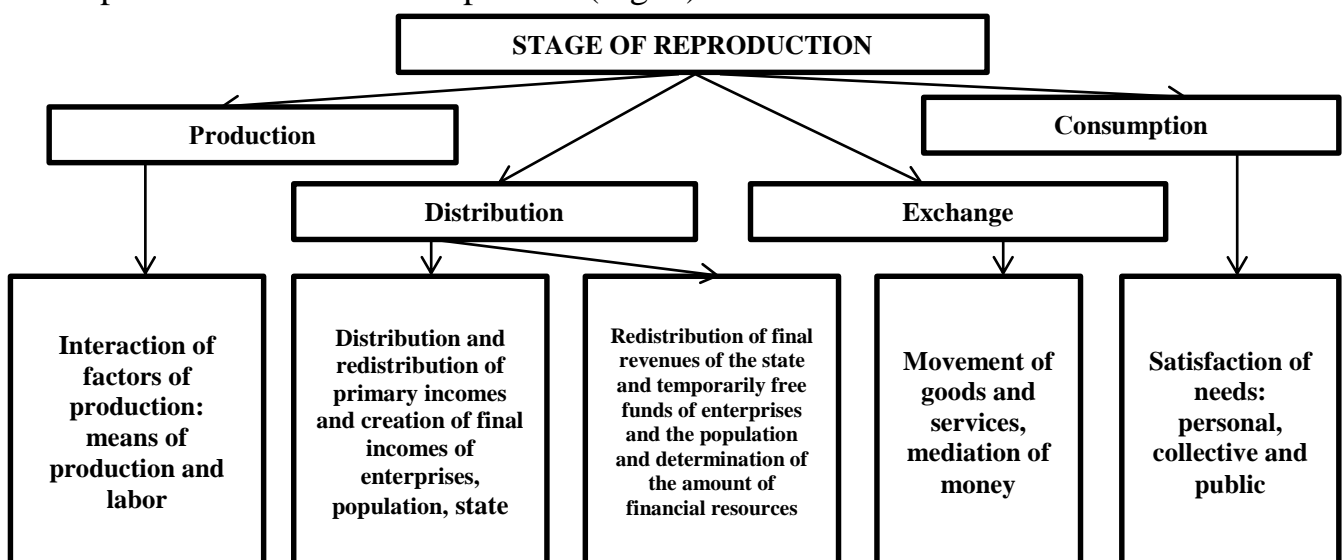

Fig. 1 Financial relations in the reproduction system social product in agricultural enterprises [1]

A little later, namely in the process of distribution, the financial relations that arose at this stage have a material form of expression. Their role is growing at this time, because through the form of manifestation of financial relations is the distribution of income and the formation of the value of social product. Also at this stage, the amount of income that production owners will receive depending on their financial participation during the creation of the business entity is already known. Sometimes the second stage of reproduction is also called "one-way movement of the value of the product". The next stage is characterized as the duration of cash flows, as there are inflows of funds to the account of the business unit. It is also now combining monetary and commodity form of movement of financial resources. There is already a "two-way flow of funds", because the company receives funds and sells finished products; there is no distributive feature of financial resources. At this stage, the practical aspects of the application of financial relations are still manifested, but at the last stage - they do not arise. The fourth stage of financial relations in the system of reproduction of the social product is characterized exclusively by the process of consumption - the satisfaction of personal, collective or social needs from the production and sale of finished products. Summing up, we note that financial relations have a bright form of expression in the second and third stages.

The peculiarity of the process of forming a social product in combination with clearly expressed financial relations is that even before the distribution of the total gross national product, they occupy a prominent place in this process. This is due to the formation of gross income of the entity and in the process of deduction, tax administration or payment of mandatory payments there are such relationships (financial), but other relationships that may occur in the distribution of those incomes - are relationships with clearly expressed redistributive feature.

Thus, one of the ways to improve financial relations in the state with public entities is to form a holistic set of interests of all participants in financial relations. This will help to properly address a number of social issues related to the state's performance of its direct function - ensuring minimum standards for businesses and the public. Here,

first of all, we mean the process of forming budgetary and extrabudgetary funds with special purpose. Proper implementation of socio-economic policy of the state regulates the interaction of financial relations and their impact on the economy as a regulatory tool. Its action is to promote economic growth, optimize the tax burden, budget regulation through equalization methods, ensuring a favorable investment climate and more.

In economic support, their action is implemented by a regulatory function, as it acts as an element of government management. We state that this is the reason why the state and state-owned economic entities can prosper.

Objective bases and parameters of financial payments and allocations are combined with subjective factors of economic policy of the state, modify them, subordinate to the general tasks and the purposes which the state solves in the internal and foreign policy [2].

Analysis of the factors influencing the process of ensuring financial relations between agricultural enterprises and state-owned business units helps to investigate their impact and through optimization and systematization of their structural structure to promote improvement. As you know, the participants in financial relations are both government entities and government agencies.

The subject of their interaction are relations in the field of monetary policy, financial and credit and banking system, fiscal, investment and foreign economic policy, property relations and labor potential. From this point of view, the financial relations of agricultural enterprises cover the key elements of the overall system of their structural structure.

Referenses:

1. Dekhtyar N. Features of the organization of financial relations of production and financial formations. Bulletin of the Academy of Banking. 2011. № 2 (7). Pp. 34-41.
 2. Nahorna D. V., Bohatska N. M. Planning the financial activities of the enterprise: Economic. № 16. 2020. Вилучено з: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.16.06.html> (дата звернення: 11.04.2022 р.)
-

УДК 336.1

Л.В. Барабаш, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва
(м. Умань, Україна)

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

***Анотація.** Податкова політика є одним з найпотужніших елементів податкової системи, що здатен здійснювати вагомий вплив на економічні процеси. Адже, активізуючи окремі елементи податків, здатна як стимулювати розвиток, так і де стимулювати його.*

***Ключові слова:** податки, податкова політика, бюджет, цілі податкової політики, види податкової політики, рівні податкової політики*

У сучасному фінансовому світі податкова політика є одним з найвагоміших важелів розвитку економіки кожної держави. Однак наразі відсутня єдність думок щодо її економічної сутності. Зокрема, науковці західних економічних систем називають її «фіскальною», апелюючи до основного призначення податків – наповнити бюджет, що втілюється за допомогою фіскальної функції податків [1, С. 95].

Офіційна позиція щодо трактування економічної сутності податкової політики розглядає останню як «діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави» [2, 3].

Литвиненко Я. зазначає, що податкова політика – це «...система відносин, що складаються між платником податку і державою, а також стратегія їх дій у різних умовах господарювання та економічних системах» [3, С. 4]. Як «... один із основних напрямків державної економічної політики, що спрямований на забезпечення економічного обґрунтування податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної

діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів» розуміє податкову політику О. Зельдіна [4, С. 103]. Руденко Ю. наголошує на соціальній спрямованості державної податкової політики [5, С. 98].

Відтак податкова політика має задовольнити потреби суспільства у різних сферах життєдіяльності, тобто сприяти зростанню та розвитку економіки, соціальної інфраструктури, екологічної діяльності, подоланню демографічної кризи тощо (рис. 1).

Рис. 1. Рівні функціонування податкової політики

Таким чином можемо стверджувати, що податкова політика є сукупністю засобів впливу у сфері оподаткування, що проявляється на різних рівнях економічної системи та спрямована на досягнення виконання податковими платежами їхнього функціонального призначення з метою виконання завдань і функцій держави.

Водночас слід наголосити, що, залежно від об'єкту оподаткування, виокремлюються наступні види та цілі податкової політики (рис. 2).

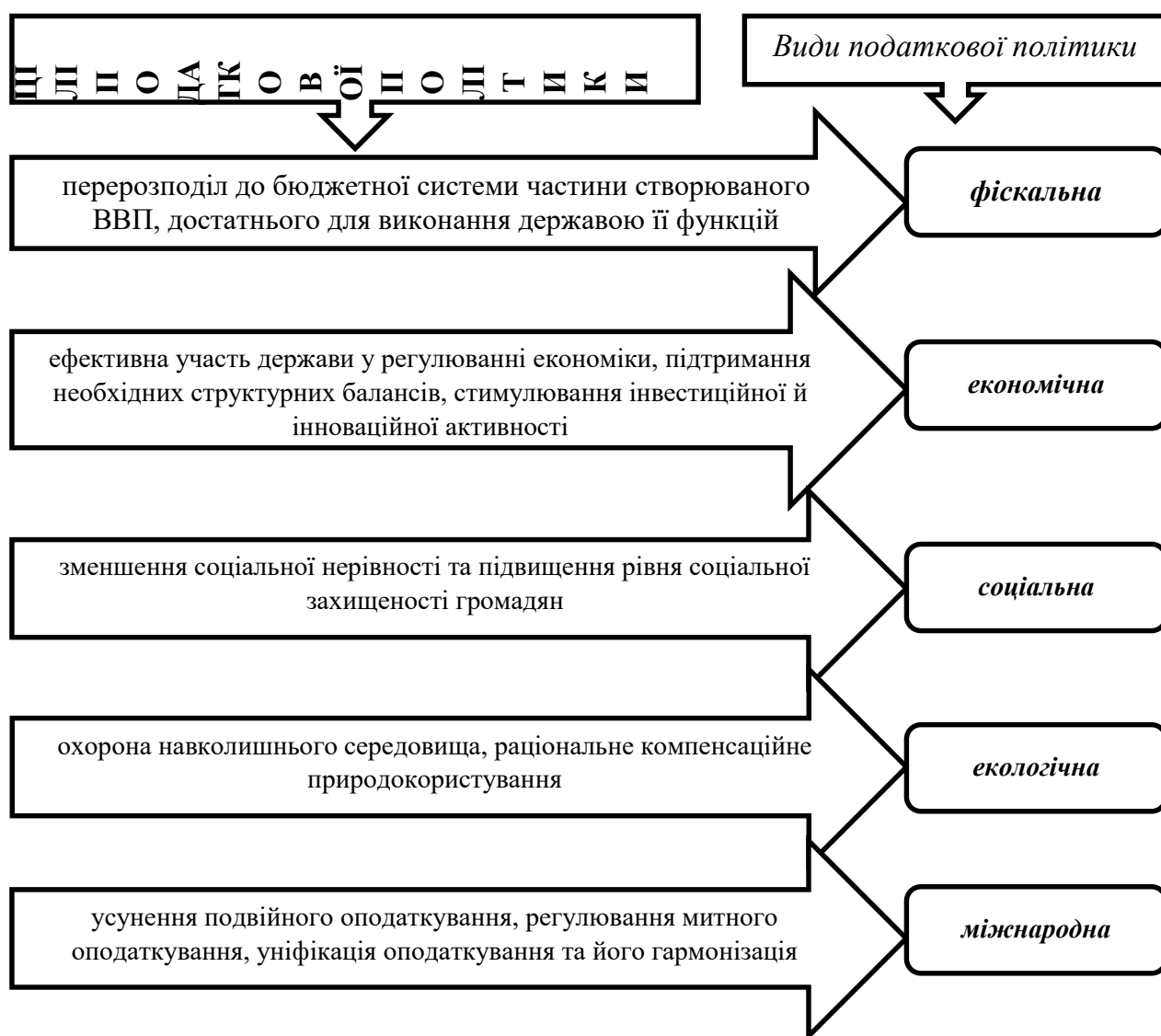

Рис. 2. Види та цілі податкової політики

Загалом податкова політика кожної держави має власні відмінності, що визначаються національними особливостями, географічними й історичними факторами, станом економіки та соціальної сфери, екологічною ситуацією,

роллю на міжнародній арені, участю у міжнародних організаціях і багатьма іншими параметрами.

Спираючись на означене, можемо констатувати, що податкова політика, за своєю економічною сутністю, є сукупністю засобів оподаткування, що реалізують свої властивості на різних рівнях економіки та бюджетної системи держави з метою досягнення визначених цілей в рамках практикованих моделей із застосуванням обраних податкових інструментів. Усі зазначені дії визначають види податкової політики, що реалізовується в державі, з метою досягнення балансування ресурсних і видаткових джерел і досягнення бажаного рівня соціально-економічного розвитку.

Різноплановість і багатогранність податкової політики держави спонукає до врахування особливостей її реалізації в умовах вітчизняної податкової сфери та визначення рівня ефективності провадження. Особливо – в умовах воєнного стану та після завершення воєнних дій.

Список використаних джерел:

261

1. Руденко Ю.М. сутність податкової політики держави на вплив громадянського суспільства на її вироблення та реалізацію. *Держава та регіони*. 2017. № 3 (59). С. 94–99.
2. Податкова політика. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy> (дата звернення 28.03.2020)
3. Литвиненко Я.В. Податкова політика : Навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 224с.
4. Зельдіна О. Напрями модернізації податкової політики України. *Юридична Україна: фінанси, податки, бюджет*. 2017. № 2–34/2017. С. 103–110.
5. Руденко Ю.М. Сутність податкової політики держави та вплив громадянського суспільства на її вироблення та реалізацію. Серія: *Державне управління*. 2017. №3 (59). С. 94–99.

УДК 336

І. Булах, викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист,
Відокремлений структурний підрозділ
Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу УНУС
(м. Умань, Україна)

ФІСКАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

***Анотація** В умовах глобалізації посилюється роль і значення забезпечення національної безпеки, зокрема, фіскальної її складової. Це в свою чергу посилює роль і значення безпекознавства та безпекології, у тому числі економічної безпекології.*

***Ключові слова:** фіскальна безпека, трансфертне ціноутворення, фінансові інтереси, загрози.*

В умовах поглиблення геофінансових викликів посилюється роль і значення подальшого розвитку безпекознавства, як системи знань про безпеку в широкому розумінні. З накопиченням знань безпекознавство, як й кожний науковий напрям перетворюється на науку – безпекологію. Безпекологія, на нашу думку, це наука, яка вивчає закономірності ефективного забезпечення безпеки у соціальних, біологічних, технічних та інших системах, котрі реалізуються за допомогою відповідних відносин у сфері безпеки. Безпекологія як наука, в залежності від сфер безпеки, має теж свої види (різновиди). Мова йде про безпекологію в політичній, військовій, екологічній, інформаційній, економічній та інших сферах.

Економічна безпекологія, на мою думку, це наука, що вивчає закономірності ефективного забезпечення безпеки економічних систем, своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз економічним інтересам відповідних суб'єктів [1,с.21].

Однією з важливих складових економічної безпеки України на сучасному етапі є фінансова безпека держави, зокрема, фіскальна її складова.

На сьогодні не існує чіткого визначення поняття «фіскальна безпека». Так, зокрема, Прокопенко Н. та Тимошенко А. фіскальну безпеку держави визначається як стан захищеності фіскальних інтересів держави, підприємств та громадян, здатність бюджетно-податкової системи своєчасно виконувати функції, адекватно реагувати на виклики, протидіяти ризикам і загрозам зовнішнього та внутрішнього характеру [6, с. 73].

На мою думку, ми можемо визначати фіскальну безпеку держави, у вузькому розумінні слова, як рівень (ступінь) захищеності національних фінансових інтересів у фіскальній сфері від внутрішніх та зовнішніх загроз. У широкому розумінні слова, фіскальна безпека – це достатній рівень захищеності національних фінансових інтересів у бюджетно-податковій та митній сфері від ендогенних та екзогенних загроз з метою ефективних фінансових надходжень до бюджетів держави та зміцнення фінансової стабільності України.

Потреби в безпеці пов'язані з прагненням держави досягти стабільного й безпечного стану та являють собою необхідність захисту від економічних, екологічних, технологічних, соціально-економічних та інших небезпек з боку навколишнього середовища й упевненість у тому, що пріоритетні потреби держави та людини задовольнятимуться.

Досягнення стійкості фіскальної сфери в умовах економічної нестабільності є мірилом та критерієм стану держави, а також рівня життя її населення, а забезпечення фіскальної безпеки держави вважається одним із ключових завдань при реалізації її стратегічних пріоритетів. Фіскальна безпека держави – це здатність суб'єкта (держави, регіону) забезпечити запланований рівень фінансових надходжень до бюджетів держави з метою здійснення необхідних державних витрат і гарантування економічного суверенітету держави, її макроекономічної стабільності та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку.

З точки зору підприємств, фіскальна безпека полягає у стабільному та чіткому прогнозуванні майбутніх податкових зобов'язань що виникнуть у разі

здійснення тієї чи іншої діяльності або конкретної операції. Операції, що здійснені за трансфертними цінами не завжди можуть бути якісно оцінені з точки зору можливих фіскальних наслідків, а отже виникає фіскальний ризик для підприємства.

Держава зі своєї сторони, також несе певний фіскальний ризик, що виникає при застосуванні підприємствами трансфертних цін, адже трансферне ціноутворення в межах однієї транснаціональної компанії сприяє мінімізації податкового навантаження, а існування офшорних фінансових центрів передбачає відмивання грошей та процвітання процесу ухилення від сплати податків [3, с.43].

Відповідно, може здатися, що інтереси підприємств та держави в контексті трансфертного ціноутворення є кардинально протилежними та у будь-якому випадку хтось, тобто підприємство або держава в межах однієї операції, яка була здійснена за трансфертною ціною повинен понести відповідні фіскальні збитки: підприємство у вигляді додатково сплаченого податку на прибуток підприємств або держава – у вигляді недоотриманих податкових надходжень у зв'язку із розмиванням бази оподаткування завдяки трансфертному ціноутворенні. Але дане твердження не є вірним, адже потрібно чітко розрізняти «чесні» трансфертні операції та ті, які були здійснені із метою ухилення від оподаткування. Класифікація таких операцій відбувається шляхом перевірки відповідності їх умов принципу «вितягнутої руки» або ринковим умовам [2, с.26].

Як свідчить практика, принцип «вितягнутої руки» ефективно використовується у більшості випадків. Наприклад, існує багато випадків купівлі та продажу товарів та кредитування коштами, коли можливо з легкістю підібрати звичайну ринкову ціну у порівняній операції, укладеній між порівняними незалежними підприємствами за порівнянних умов. Існує також багато випадків, коли належне порівняння операцій може бути здійснене на рівні фінансових індикаторів, таких як торговельна надбавка на витрати, валова маржа або індикатори чистого прибутку. Однак, незважаючи на це, існує значна кількість

випадків, у яких принцип «витягнутої руки» застосувати складно, як, наприклад, у групах ТНК з інтегрованим виробництвом вузькоспеціалізованих товарів, з унікальними нематеріальними активами та/або у групах ТНК, які надають спеціалізовані послуги[5,с.36].

Як податкова служба, так і платники податків часто мають труднощі щодо одержання адекватної інформації для застосування принципу «витягнутої руки». Оскільки його застосування вимагає від платників податків та податкових органів оцінювання неконтрольованих операцій та комерційної діяльності незалежних підприємств, а також порівняння зібраної інформації з операціями та діяльністю асоційованих підприємств, – це може призводити до збирання і обробки великої кількості даних. Доступна інформація може бути неповною та складною для пояснення. Щодо інших видів інформації можуть виникати складності у її отриманні через географічні особливості (місцезнаходження сторін, які мають її надати). Крім того, одержання такої інформації від незалежних підприємств може ускладнюватися через її конфіденційність. У такій ситуації важливо не відхилятися від мети знайти прийнятне рішення для оцінювання результату за принципом витягнутої руки, яке ґрунтувалося б на достовірній інформації. Корисно пам'ятати, що трансфертне ціноутворення не є точною наукою, але вимагає від податкових органів і платників податків проведення експертних оцінювань [4,с.31].

На даний час, принцип витягнутої руки є загальноприйнятним та таким, що враховує найбільше коло чинників для об'єктивного визначення комерційних та фінансових відносин між асоційованими особами, щодо їх відповідності ринковим та забезпечує справедливу частку податкової бази для кожної податкової юрисдикції, в межах якої функціонує відповідний підрозділ транснаціональної корпорації.

Фіскальна безпека в системі трансфертного ціноутворення може бути представлена як сукупність фіскальної безпеки підприємств та держави стосовно

операцій, що здійснені за трансфертними цінами, яка виступає детермінантом фіскальної політики держави.

Таким чином, фіскальна безпека в контексті трансфертного ціноутворення полягає у визначенні та контролі ризику невідповідності умов операцій, що здійснені за трансфертними цінами принципу «вितягнутої руки». Для держави цей ризик виражений у можливості проведення підприємством неякісного аналізу відповідності даних операцій принципу «вितягнутої руки» з метою уникнення сплати додаткових податкових зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С., Мацур С. М. Коригування параметрів зіставності операцій для цілей трансфертного ціноутворення. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2021. № 1/45. С. 74–91.

2. Лист ДФС України від 23.03.2015 № 9853/7/99-99-22-01-02-17 "Про податковий контроль за трансфертним ціноутворенням"
URL:<http://sfs.gov.ua/diyalnist-/transfertnetsinoutvorenenn/listi-rozyasnennya/63740.html>

3. Мартинюк В. П., Баранецька О.В. Фіскальна безпека держави: концептуальні засади та шляхи забезпечення: монографія. Тернопіль: Крок, 2015. 206 с.

4. Прокопенко Н.С., Тимошенко А.О. Забезпечення фіскальної безпеки держави в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 27. Частина 3. 2017. С. 72–77.

5. Слатвінська М. О. Детінізація фінансово-економічних відносин як основа фіскальної безпеки України. Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: тези доповіді Всеукраїнської наук.-практ. конф. 26 березня 2020 р. Київ. КНУТД. 2020. С. 277–279.

6. Ferguson R.C. Transfer pricing: selecting suitable methods. *Journal of General Management*. 1981. № 55 (2). PP. 53–57.

УДК

Ведмідь М. О., здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – Глущенко Ю. А.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

***Анотація:** досліджено теоретичні основи процесу діджиталізації банківської системи України, визначено основні цифрові форми взаємодії клієнтів з банківськими установами, а також запропоновані шляхи посилення цифрової кібербезпеки банку та популяризації банківських продуктів.*

***Ключові слова:** банки, банківська система, діджиталізація, економіка, інноваційні процеси, інтернет-банкінг, кібербезпека.*

В умовах розвитку технологічного процесу та зростання потреб населення у цифровізованих послугах та продуктах, що відповідають світовим тенденціям, збільшення запитів клієнтів банків, з'являється необхідність поширення інноваційних технологій та поглиблення діджиталізації банківської системи України.

Такі зміни виступають передумовою як для забезпечення комфорту, безпечності й спрощення взаємодії клієнтів з банківськими установами, так і для появи конкурентних переваг певного банку на ринку. Зважаючи на те, що максимізація зручності та мінімізація затраченого часу є головними пріоритетами сьогодення – тематика діджиталізації банківської сфери є надзвичайно актуальною.

Поняття діджиталізації можна трактувати як процес використання, застосування, перенесення і переведення інформації у цифровий формат, тобто оцифрування даних. Іншими словами це система збору, зберігання, аналізу інформації з використанням штучного інтелекту і застосування цифрових технологій, щодо оптимізації, вдосконалення бізнес-процесів, а також якості обслуговування клієнтів в даній сфері.

Діджиталізація банківської сфери та платіжних системах прискорює рух електронної комерції, створюючи таким чином додаткові прибутки для банківських установ, клієнтів, сприяючи пришвидшенню отримання коштів державою через платежі, збори, податки [1, с. 261].

Одну з перших та лідируючих позицій в сфері цифровізації банківських установ в Україні займає АТ КБ «ПриватБанк», тому доречно розглянути етапи діджиталізації на прикладі його діяльності (табл.1).

Таблиця 1

Етапи діджиталізації банківської діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

Дата	Подія
2001 р.	Запуск інтернет-банку «Приват24», який надавав можливість клієнтам керувати своїми рахунками онлайн, в режимі реального часу, виконувати регулярні платежі, переказ коштів тощо.
2003 р.	Оновлення «Приват24» та додавання нових функцій: можливості здійснення Р2Р-переказів на картку будь-якого банку світу й отримання клієнтами можливості створенні інтернет-картки для оплати послуг і товарів в міжнародних інтернет магазинах.
2010 р.	Випуск першої версії мобільного застосунку «Приват24» для завантаження на смартфонах з підтримкою операційних систем iOS та Android.
2015 р.	Початок роботи програми лояльності «Чугайстер» - отримання при покупках безкоштовних ваучерів та знижок на продукцію провідних вітчизняних та світових компаній.
Липень 2018 р.	Оновлення інтерфейсу «Приват24» до NEXТ, що підвищило зручність використання для користувачів.
Травень-жовтень 2018 р.	Запуск платіжних систем Apple Pay та Google Pay для оплати покупок через технологію NFC.
12 вересня 2019 р.	Оновлення додатку «Приват24» для смартфонів до більш зручної та безпечної версії а також анонс FacePay24 — нової технології біометричної оплати по обличчю, спільний проєкт ПриватБанку та Visa.

Складено автором за джерелом [2].

Тож, інноваційні зміни банківської системи мають позитивний вплив у трьох напрямках. По-перше, для клієнтів: вплив полягає у поліпшенні якості й доступності банківських послуг серед користувачів, а також подальше розширення асортименту, враховуючи останні досягнення та інновації.

По-друге, для банків – діджиталізація сприяє зростанню рівня конкурентоспроможності та прибутковості шляхом розширення клієнтської бази, а також максимізації позитивного ефекту роботи у цілому через збільшення

ефективності роботи загалом за рахунок оптимізації організаційних структур і зростання технологічних можливостей [3, с. 13-14].

По-третє, для суспільства у вигляді поліпшення загальної якості життя за рахунок доступності банківських послуг і запровадження новітніх фінансових технологій у широке користування.

Загалом, існує дуже багато шляхів введення інноваційних технологій у банківську систему. Серед основних напрямів українських банківських інновацій за останні роки можна виділити:

- монетизацію даних;
- інтернет-банкінг та мобільний банкінг;
- популяризацію безготівкових та безкарткових розрахунків;
- поширення онлайн операцій та операцій у смартфоні;
- активізація присутності в соціальних мережах, тощо.

На нашу думку, найпопулярнішою інновацією на даний момент є мобільний банкінг. Оскільки банк у телефоні є доступним для всіх власників смартфона, а також досить безпечним, зручним та портативним. Його використовують майже щодня для повсякденних цілей. На сьогодні, кожен 3-й інтернет-користувач віком 16-65 років декларує, що здійснював оплату за товари або послуги через інтернет хоча б один раз на місяць [4].

Також дуже популярними та широко використовуваними зараз є електронні платіжні системи Apple pay та Google pay.

Оскільки до процесу диджиталізації з усіх верств населення простіше за все пристосовується молодь, варто підкреслити, що банкам, які провадять інновації потрібно орієнтуватись саме на нове покоління, його інтереси та потреби.

Наприклад, в останні роки широкої популярності серед молоді набирає розважальний додаток для смартфонів TikTok, який містить у собі короткі відео-ролики. В свою чергу, деякі банки, такі як Monobank та PrivatBank, підхопили даний «тренд» і створили власні сторінки, на яких популяризують свій контент та послуги серед нового покоління у цілях цифрового маркетингу. Як приклад,

сторінка Монобанку має у сумі 2,7 мільйонів вподобань на своїх відео та близько 7 мільйонів переглядів, що наочно демонструє охоплення, а отже даний банк має суттєву підтримку та популярність серед підростаючого покоління.

Цифровим маркетингом можна вважати використання всіх можливих форм цифрових каналів для просування та популяризації банку (в нашому випадку) та його товарів і послуг [5, с. 16].

Актуальною проблемою діджиталізації банківської сфери є безпека даних користувачів цифрових інновацій. Розглядаючи на процес діджиталізації з технічного боку можна помітити, що трапляються випадки, коли банки вводять інновації, не піддаючи їх досить ретельній перевірці та тестуванню. Система інтернет-банку є досить вразливою: в момент входу до особистого кабінету є ризик доступу шахраїв до особистих даних та коштів клієнтів, а отже мають місце випадки зчитування інформації шахраями, що призводить до їх доступу до особистого кабінету клієнта і розпорядження його коштами.

Для ефективного протистояння кіберзлочинності й підвищення рівня захищеності персональних даних варто впроваджувати єдину законодавчу базу зі стандартами безпеки та корпоративної культури у сфері кібербезпеки банку, контролювати стан та сучасність систем кібербезпеки, своєчасно оновлювати їх, використовувати заходи запобігання витоку даних, забезпечувати максимальну конфіденційність користувачів цифрових продуктів, поширювати інструкції безпечного користування інноваціями серед клієнтів, а також провадити технології для ефективного захисту від кібератак.

Отже, діджиталізація у розрізі банківської системи є потужним інструментом, який здатний забезпечити подальший розвиток економіки України, підвищення конкурентоздатності окремих банків та поліпшення загальної якості життя у суспільства – користувачів банків. Важливо слідкувати за світовими тенденціями та розвитком технологій і вчасно впроваджувати технічні новинки та інновації, а також цікавитися питанням кібербезпеки і впроваджувати заходи максимального захисту особистих даних клієнтів. Також, для зміцнення зв'язку

банків зі своїми клієнтами важливо слідкувати за тенденціями і вподобаннями останніх, щоб вчасно підлаштуватися під них та мати можливість таким розширити клієнтську базу.

Список використаних джерел:

1. Дроботя Я. А., Бражник Л.В. Діджиталізація банківської діяльності та платіжних систем. Інфраструктура ринку. 2021. Випуск. 51. С. 261-267. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-42> (дата звернення 23.03.2022).
2. ПриватБанк. Новини та прес-релізи. URL: <https://privatbank.ua/news/archive> (дата звернення 31.03.2022).
3. Дзюблюк О. В. Інноваційні вектори розвитку банківської системи. Світ фінансів. № 3 (60). 2019. С. 8-25. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37101/1/%D0%94%D0%97%D0%AE%D0%91%D0%9B%D0%AE%D0%9A.pdf> (дата звернення 28.03.2022).
4. Використання банківських карток та здійснення онлайн-платежів в Україні. URL: <https://tns-ua.com/news/vikoristannya-bankivskih-kartok-ta-zdiysnennya-onlayn-platezhiv-v-ukrayini> (дата звернення 28.03.2022).
5. Андрушкевич З. М., Нянько В. М., Сітарчук О. В. Діджиталізація – дієвий інструмент комунікативної політики підприємства в період пандемії COVID-19. Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. №5. 2020. С. 15-18. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/VKNU-ES-2020-N-5-286.pdf> (дата звернення 28.03.2022).

УДК 336

М. Ведмідь, В. Голобородько,
здобувачі вищої освіти СВО бакалавр
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування
Науковий керівник: **Я. Дроботя,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри інансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

***Анотація:** проаналізовано динаміку кількості діючих банків в Україні за 2018-2022 рр., окреслено позитивні та негативні сторони функціонування банків з іноземним капіталом у вітчизняній банківській системі.*

***Ключові слова:** банк, банк з іноземним капіталом, банківська система, фінансова система, іноземний капітал, економічна безпека.*

Процес євроінтеграції України дав поштовх для прискорення темпів зростання іноземних інвестицій у вітчизняній банківській системі. Посилення ролі банків з іноземним капіталом пояснюється ще й низьким рівнем довіри населення до українського банківського сектору, що пов'язано з військово-політичними факторами та економічною нестабільністю.

Показники присутності банків з іноземним капіталом в Україні зображені на рис. 1. Наведені дані свідчать, що за досліджуваний період спостерігається тенденція до скорочення загальної кількості діючих банків з 82 у 2018 р. до 71 у 2022 р.. Зокрема, зменшилась й кількість банків з іноземним капіталом: якщо на початок 2018 р. їх налічувалося 38, то на початок 2022 р. – 33 банки. Кількість банківських установ зі 100 % іноземним капіталом з 2019 р. залишається незмінною та становить 23.

Вважаємо, що існування банків з іноземним капіталом у банківській системі України здійснює позитивний вплив на фінансовий розвиток країни і домагає примножити іноземні інвестиції, розширити ресурсну базу соціально-економічного розвитку. Банки з іноземним капіталом мають вагомий вплив на банківську систему України, отже їх присутність на вітчизняному ринку провокує появу позитивних змін в банківській сфері, а саме [1, 2, 4]: 1)

розширення спектру послуг та підвищення якості їх надання; 2) прискорення темпів диджиталізації банківського сектору; 3) посилення конкуренції; 4) підвищення кваліфікації банківських працівників; 5) поява дешевих та більш доступних кредитних ресурсів тощо.

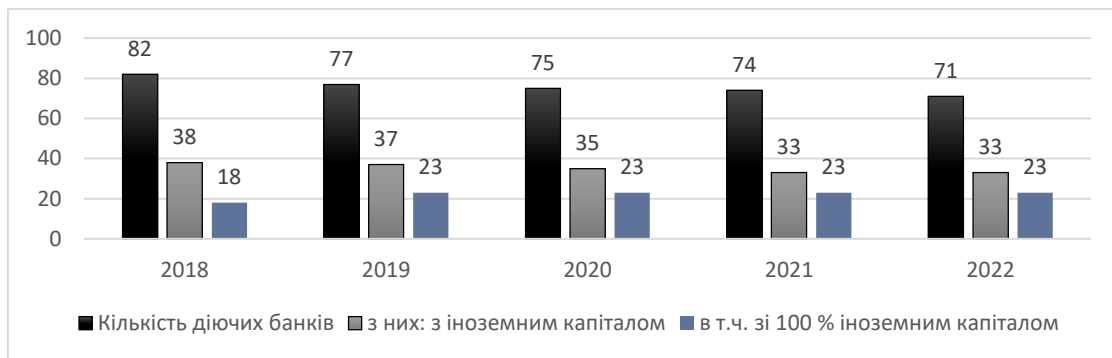

Рис. 1. Показники присутності банків з іноземним капіталом в Україні за 2018-2022 рр. (станом на початок року) [3]

Доповнимо, що діяльність іноземних банків сприяє витісненню з ринку неплатоспроможних банків, що також позитивно впливає на фінансову систему та підвищує рівень довіри громадян до банківського сектору. Також, банки з іноземним капіталом схильні кредитувати більшою мірою юридичних осіб, що є виключною перевагою для останніх. Натомість, це недолік для фізичних осіб: такі банки майже не надають кредитів звичайному населенню.

Крім якісних змін, є недоліки, що пов'язані з виникненням залежності банківської системи України від інших країн через наявність іноземного капіталу. У майбутньому це явище може створити додаткові проблеми чи навіть загрози вітчизняній банківській системі.

Існують досить вагомні фінансові та економічні ризики пов'язані зі швидким зростанням частки іноземного банківського капіталу. Функціонування банків з іноземним капіталом провокує виникнення певних загроз як для банківської, так і для фінансової системи в цілому. До них можна віднести [1, 4, 5]: 1) загроза олігополізації ринку іноземними банками; 2) підвищення валютного ризику; 3)

можливість посилення економічної нестабільності; 4) можливий вплив фінансових ресурсів; 5) коливання ліквідності банків; 6) виникнення суперечностей між інтересами країн. Різні підходи до ведення бізнесу між представниками іноземного капіталу та українськими акціонерами може привести до внутрішньої нестабільності і неможливості реалізації стратегії розвитку.

Крім того, належність до іноземного капіталу провокує залежність таких банків від міжнародної економічної ситуації. Відмітимо, що значна концентрація іноземних банків в певному регіоні може спричинити залежність суб'єктів господарювання даного регіону від іноземного капіталу. В їх числі можуть бути й підприємства стратегічних галузей, що може негативно вплинути на економічну безпеку регіону [5]. Ще однією особливою загрозою є відтік капіталу, так як через банки відбувається рух коштів. Проте, слід зазначити, що банки з іноземним капіталом на сьогодні не відіграють ключової ролі у процесі відтоку коштів з українського ринку.

Резюмуючи вищенаведене, слід сказати про те, що в сучасних реаліях українська банківська система знаходиться під вагомим впливом банків з іноземним капіталом. Функціонування даних банківських установ на вітчизняному ринку супроводжується як позитивними, так і негативними наслідками. Можна помітити, що не зважаючи на загрози та певні недоліки – банки з іноземним капіталом є більш ефективними, в порівнянні з іншими. Однак, масштаби наявності іноземного банківського капіталу у банківській системі України мають строго контролюватись, адже це питання національної конкурентоздатності та її підвищення, економічної безпеки, зміцнення вітчизняної грошово-кредитної системи. На нашу думку, в контексті зменшення та уникнення загроз, виникнення яких провокує діяльність банків з іноземним капіталом, НБУ та інші державні органи у сфері банківського регулювання та нагляду повинні вживати заходів щодо попередження та недопущення монополізації банківського сектору іноземними банками, а також послаблення

залежності вітчизняної економіки від іноземного капіталу. Окрім цього для забезпечення успішного розвитку українського банківського сектору важливо слідкувати за світовими тенденціями, вчасно впроваджувати інноваційні рішення та оновлювати і покращувати вже існуючі інновації.

Список використаних джерел:

1. Дроботя Я. А. Глобалізація та інтеграція: фінансові ризики і переваги від залучення іноземного банківського капіталу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаїв: Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського. 2018. № 22. С. 789-793. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018.pdf>. (дата звернення: 07.04.2022).
2. Дроботя Я. А., Бражник Л.В. Диджиталізація банківської діяльності та платіжних систем. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск. 51. С. 261-267. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-42> (дата звернення 07.04.2022).
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>. (дата звернення: 07.04.2022).
4. Приказюк Н., Сацюк М. Банки з іноземним капіталом в Україні: суперечності та перспективи розвитку. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 1. С. 183-191. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.183> (дата звернення: 11.04.2022).
5. Ставська Ю.В., Малярчук А.Є. Вплив участі іноземного капіталу на фінансову безпеку банку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 4 (21). 2019. С. 528-535. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/21_2019/81.pdf (дата звернення: 07.04.2022).

УДК 336.144.01

Ю. Глушенко к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

***Анотація:** досліджено теоретичні основи програмно-цільового бюджетування, проведено порівняльний аналіз методів бюджетного планування, визначено переваги програмно-цільового методу та з'ясовано його прогалини, а також запропоновано методи оцінки результативності бюджетних програм*

***Ключові слова:** бюджетування, програмно-цільовий метод, бюджетна децентралізація, бюджетна програма, бюджетне програмування*

Важливим аспектом реалізації процесу бюджетної децентралізації в Україні є деволуція повноважень та відповідальності на місцевий локальний рівень з метою повноцінного та якісного отримання споживачами публічних послуг.

Належний рівень економічного розвитку територій не можливий без прийняття ефективних управлінських рішень, проведення ефективної бюджетної політики що базуються на основі комплексної оцінки механізмів бюджетного планування та прогнозування.

Оптимальним методом, що враховує існуючі потреби та фіскальні можливості територій, дає змогу виявити джерела покриття і визначити ефективність цих програм є програмно-цільовий метод (ПЦМ).

Згідно Бюджетного кодексу, програмно-цільовий метод – це: «метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу» [1].

На відміну від традиційного методу він є більш дієвим та сприяє дотриманню принципу субсидіарності – наближення коштів до отримувачів бюджетних послуг (табл.1).

Порівняльна таблиця методів бюджетного планування

Методи	
Постатейний (рік)	Програмно-цільовий (3-5 років)
Обґрунтування видатків	
без оцінки доцільності та якості	на основі визначення мети, економічної ефективності та результативності
Класифікація видатків	
функціональна та економічна	програмна та економічна
Спрямування видатків	
на утримання мережі бюджетних установ	на досягнення ефективності бюджетних коштів
Відповідальність за досягнення результатів бюджетних програм	
лояльна	персональна

Тож ймовірно є визначення, що програмно-цільовий метод – це програмування бюджету, що націлене на результат (рис.1) [1].

Рис. 1. Переваги програмно-цільового методу

Для складання будь-якої бюджетної програми розробляється паспорт, що включає такі параметри як обсяг фінансування, визначену мету, сформовані завдання, перелік визначених відповідальних виконавців, очікувані результати виконання, тощо.

Процес оцінка результативності виконання бюджетної програми визначає наскільки актуальною є дана програма, в якій мірі виконані поставлені мета та завдання, та рівень ефективності отриманих послуг відповідно до витрат [2].

Визначення показників результативності дозволяє враховувати специфічні особливості програм та здійснювати їх деталізацію (рис. 2).

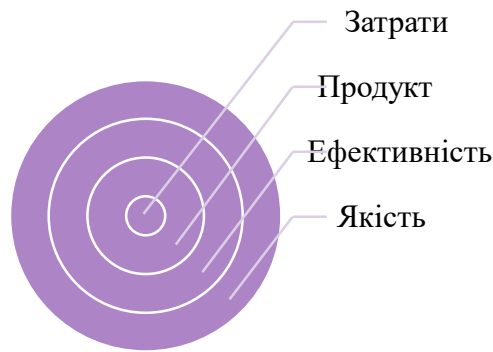

Рис. 2 Результативні показники ПЦМ

Похвально, що в процесі дії програмно-цільового методу використовується модель «Ресурс – Результат», що передбачає залежність наданих розпоряднику коштів на основі отриманого результату (рис.3).

Рис. 3. Модель дії програмно-цільового методу «Ресурс-Результат»

Відповідно до Бюджетного кодексу (ст.20) головним розпорядником (фінорганом) за погодженням з Міністерством фінансів призначається єдиний відповідальний виконавець бюджетної програми, який відповідає за ефективність освоєння бюджетних коштів, а також забезпечує всі бюджетні етапи проходження програм - затверджує паспортів, складання звітів, аналіз та оцінка отриманих результатів. В ролі відповідального виконавця виступає головний та розпорядник нижчого рівня (рис.4).

Фінансування програм забезпечує територіальний орган Державного казначейства на основі поданого місцевим фінорганом розпорядження головним розпорядникам, зокрема відповідальним виконавцям. Останні розподіляють кошти за мережею та надають до тер. держказначейства. Аналогічні процедури відбуваються на інших етапах виконання бюджетних програм.

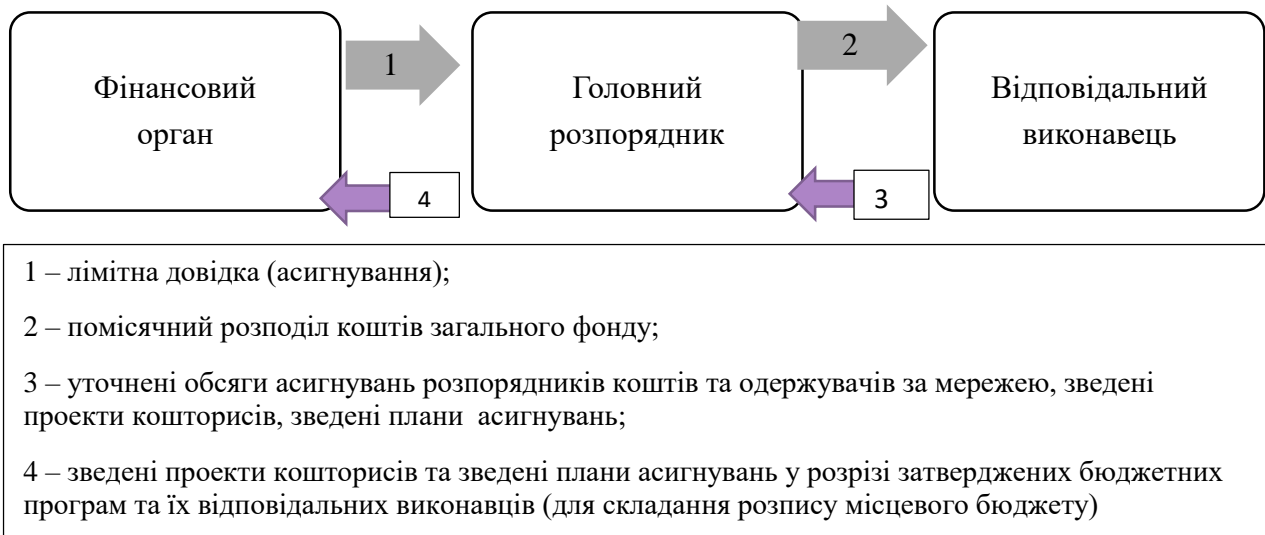

Рис. 4. Процес взаємодії розпорядника та виконавця бюджетної програми

Як свідчить практика у результаті виконання бюджетних програм зустрічаються випадки дублювання програм, низький рівень їх результативності, відсутність єдиних критеріїв оцінки програм, що у свою чергу призводить до розпорощення бюджетних коштів [4].

279

На думку фахівців: «...використання кількох показників результативності однієї групи дає можливість точніше визначити ступінь ефективності використання головним розпорядником бюджетних коштів» [3, с. 12].

Підсумовуючи дослідження варто зазначити, що досягнення економічного ефекту у бюджетуванні в значній мірі полягає у єдності методологічних підходів, економічній ефективності та обґрунтованості бюджетних показників. Важливим інструментом при формуванні ресурсів та фінансуванні витрат бюджету є програмно-цільовий метод. Проте в практиці його застосування мають місце прогалини виконання окремих аспектів бюджетних програм. Вважаємо, що в вітчизняній практиці поряд європейською має існувати тісний зв'язок програмно-цільового бюджетування з середньостроковим плануванням та стратегією соціально-економічного розвитку держави. А уточнення методики критеріїв оцінки бюджетних програм,

сприятиме реальній оцінці найефективніших з них, та, відповідно прийняттю виважених рішень та ефективності використання коштів бюджету.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Кодекс України № 2456-VI від 08 лип. 2010 р. / Верховна Рада України. URL : <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 05.04.22 р.).
2. Про результативні показники бюджетної програми: Наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2010 р. № 1536 / Міністерство фінансів України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-1.0. (дата звернення 06.04.22 р.).
3. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм. *Фінанси України*. 2009. №7. С.20-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2009_7_3.
4. Сукач О. М. Механізм реалізації бюджетних програм місцевого рівня на основі показників ефективності їх виконання. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 2. С. 205-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_2_44.

УДК 336

Я. Дроботя, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
О. Дорошенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ОБЛІКОВА СТАВКА НБУ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

***Анотація.** Досліджено вплив облікової ставки НБУ на монетарну політику держави, проаналізовано динаміку облікової ставки НБУ та динаміку рівня інфляції в Україні.*

***Ключові слова:** Національний банк України, монетарна політика, інструменти монетарної політики, облікова ставка НБУ.*

Облікова ставка характеризує вартість продажу НБУ ресурсів для комерційних банків. Облікова ставка є основним індикатором грошово-кредитної політики держави та орієнтиром ціни на залучення і розміщення банківських ресурсів [1, с.304]. Дану ставку визначає НБУ на базі комплексного аналізу враховуючи макроекономічні, монетарні та фінансові чинники в межах держави. НБУ зазначає, що облікова ставка є основним інструментом монетарної політики [2]. Облікова ставка вважається досить ефективним та дієвим інструментом впливу на рівні держави на обсяги грошової маси та обсяги вільних резервів комерційних банків, інфляцію, що має мультиплікаційний ефект. Тут слід акцентувати, що оскільки даний інструмент піддається мультиплікаційному впливу, то в дійсності досить складно передбачити його кінцевий результат дії. Варто окреслити, що дія даного інструменту не має негайного ефекту, оскільки це трансмісійний інструмент, то він вимагає часу на отримання ефекту. Ефективність даного інструменту буде лише у випадку якщо НБУ діятиме на випередження, аналізуючи макроекономічні прогнози та використовуючи цей інструмент враховуючи їх, бо як зазначає НБУ, для нашої країни часовими лагами для впливу облікової ставки є 9-18 місяців [5]. Вплив облікової ставки НБУ на монетарну політику та діяльність комерційних банків

країни: стимулювання економічної активності в країні; підвищення (зниження) вартості національної валюти; зростання (зменшення) грошової маси в країні; вилучення (за необхідності) надлишку грошей з обігу; зростання (зменшення) обсягів рефінансування банків; здешевлення (здорожчання) кредитних ресурсів; регулювання попиту на позики для суб'єктів; вплив на ліквідність комерційних банків.

Отже, проаналізуємо динаміку облікової ставки НБУ за 2019-2021 рр. (рис. 1).

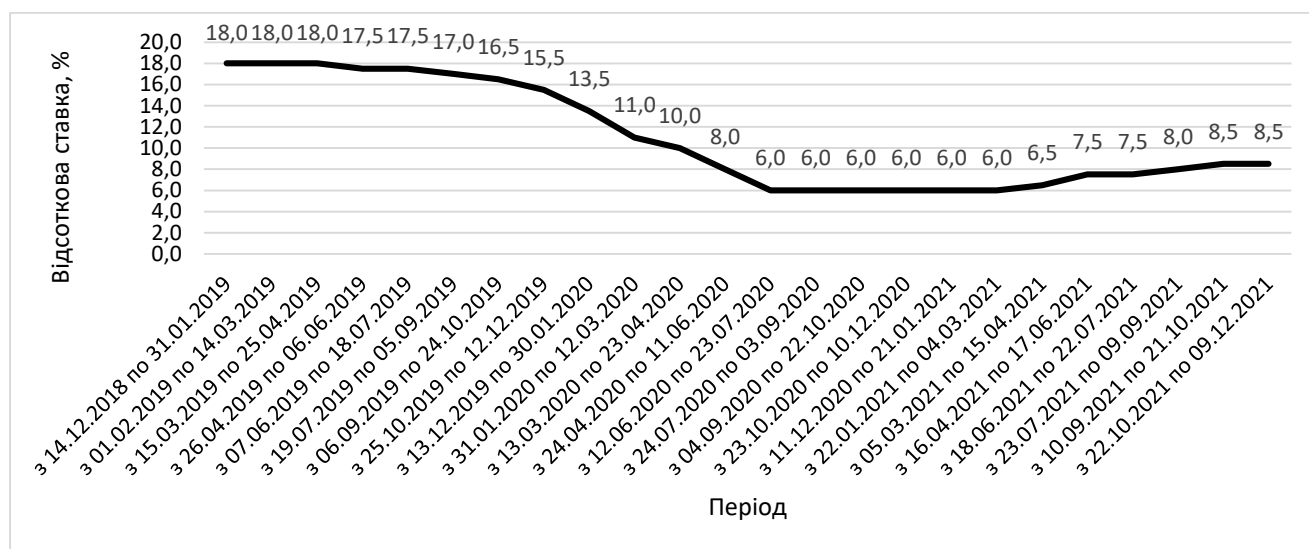

Рис.1. Облікова ставка НБУ за 2019-2021 рр.

Джерело: [3]

Динаміка облікової ставки НБУ за період 2019-2021 рр. вказує на те, що ставка значно знизилась, що характеризує здешевлення кредитів для банківських установ, а отже і для фізичних і юридичних осіб, які є клієнтами банку. Зниження облікової ставки призводить до розширення мультиплікативного збільшення депозитів.

Співставимо дану облікову ставку з динамікою інфляції в Україні за період 2019-2021 рр. (рис. 2).

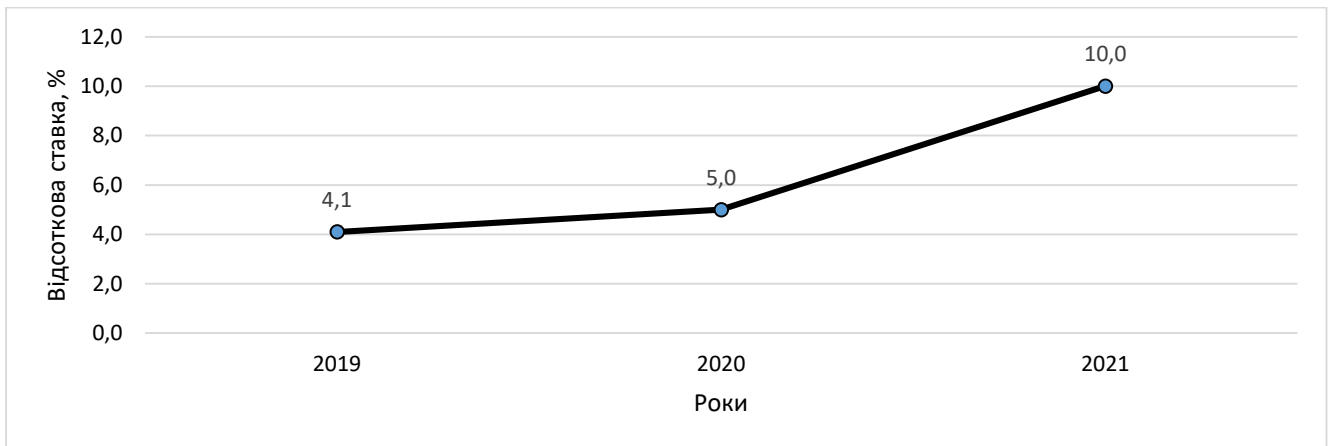

Рис. 2. Динаміка інфляції в Україні за 2019-2021 рр.

Джерело: [4]

Аналіз рис. 2 вказує на зростання інфляції за період дослідження. Вважаємо, що підвищення облікової ставки НБУ з 10.12.2021 до 9,0 %, а з 21.01.2022 до 10,0 % [3] відбулось з ціллю стримування мультиплікаційного розширення депозитів та з метою стримування інфляції.

Список використаних джерел:

283

1. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська енциклопедія. К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.

2. Інструменти монетарної політики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/tools#section-2>.

3. Мінфін. Облікова ставка НБУ. URL: [2022https://index.minfin.com.ua/banks/nbu/refinance/](https://index.minfin.com.ua/banks/nbu/refinance/).

4. Мінфін. Індекс інфляції в Україні 2022. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>.

5. Як Національний банк може впливати на інфляцію, використовуючи облікову ставку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about/keyrate-inflat>.

УДК 336

А. Жадан, здобувач вищої освіти СВО магістр,
ОПП Фінанси банківська справа та страхування
Науковий керівник: **Я. Дроботя**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет,
(м. Полтава, Україна)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ

***Анотація.** Досліджено сутність кредитного портфеля, місце та роль кредитного портфеля в мінімізації кредитного ризику банку.*

***Ключові слова:** кредитний портфель, кредитний ризик, банк, кредитна політика.*

Прибуток є метою діяльності банківської установи, саме тому керівництво банку досить ґрунтовно підходить до шляхів забезпечення прибуткової діяльності, одним із яких є ефективне формування кредитного портфеля банку. Правильна організація банківського кредитування, належне надання достовірної та оперативної бухгалтерської інформації, розробка ефективної та гнучкої системи кредитного менеджменту – запорука фінансової стабільності та ринкової стійкості банків.

Розмір кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх банківських кредитів. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле і складова частина активів банку, що має свій рівень прибутковості та відповідний рівень ризику. Тому ризик і прибутковість є основними параметрами управління кредитним портфелем банку [6]. Управління кредитним портфелем — це досить складний організаційно-економічний процес здійснення діяльності банку стосовно кредитування, спрямований на досягнення високих показників і мінімізацію кредитного ризику. Однак за цих умов кінцевими цілями керівників банку є отримання прибутку від активних операцій, а також підтримання надійної і безпечної діяльності банку [5].

Сучасна кредитна діяльність українських банків має таку головну негативну характеристику, як підвищення ризику, викликане такими факторами:

- неконтрольована інтенсивність капіталізації виробничих відносин, яка спричинила негативні соціально-економічні наслідки;

- недостатня організованість кредитного і фінансового ринків (більша частина кредитних організацій – це структури, які не змогли визначити власну професійну спрямованість);

- загострення кризи платоспроможності в межах господарюючих суб'єктів, що є стратегічними клієнтами і позичальниками банків;

- обмеженість стосовно фінансових та інституціональних умов здійснення іпотечного кредитування фізичних і юридичних осіб, що затримує активність стратегічних та фінансових інвесторів, які не проявляють інтересу до акцій «безземельних» підприємств;

- нестача практичного досвіду та професійної підготовки спеціалістів для роботи в умовах конкуренції на ринку;

- застаріла нормативно-законодавча база, що є необхідною для регулювання кредитної діяльності [2, 3, 4, с. 72].

З метою зниження кредитного ризику банківські установи користуються як внутрішніми методами захисту від кредитного ризику, так і зовнішніми – передаючи ризик страховій компанії. Внутрішні методи зниження ступеня ризику досить різноманітні і реалізуються за допомогою адекватного внутрішнього менеджменту та маркетингових інструментів. Для банківської діяльності важливо не уникати ризику, а передбачити його та зводити до мінімуму, тобто оптимізувати управління [1, с. 38]. Вимірювання, а також мінімізація і власне здійснення контролю рівня кредитного ризику - одне із найскладніших завдань банківського менеджменту в процесі формування кредитного портфеля.

Якість кредитного портфеля суттєво впливає на рівень ризику та надійності банку, тому саме кредитна діяльність підлягає регулюванню з боку наглядових органів.

Алгоритм здійснення розрахунку ефективного кредитного портфеля банку в сучасних умовах: 1) розподіл позик за групами та за ризиком; 2) оцінка якості стосовно кредитного портфеля за допомогою означених банком показників; 3) визначення факторів, котрі позначаються на структурі кредитного портфеля банку; 4) означення розміру резервів під позику та розрахунок їх оптимального обсягу; 5) розробка механізму стосовно управління якістю в межах кредитного портфеля банку.

Вважаємо, що з ціллю покращення управління кредитним портфелем українським банкам необхідно:

1) при кредитуванні застосовувати системний підхід до управління ризиками;

2) при реалізації диверсифікації як одного з основних і універсальних методів управління кредитним ризиком необхідно поєднувати кредитування позичальників різних галузей та здійснювати внутрішньо регіональне розпорощення банківського кредитування;

3) при прийнятті рішення про проблемні кредити необхідно використовувати методи оптимізації кредитного портфеля, які враховують ризик неповернення;

4) банкам в Україні необхідно створити принципово нову міжбанківську інформаційну систему («картки позичальника»), яка містила б усі аспекти інформації про позичальників, які входять до групи кредитного ризику, але бажають отримати кредит [2, 3].

Вважаємо також, що контроль за якістю кредитного портфеля банку пов'язаний із забезпеченням умов та об'єктивних стандартів НБУ, окрім того відповідальність значною мірою покладається і на керівництво комерційного банку. Управління кредитним ризиком має охоплювати всю діяльність

фінансової установи, яка впливає на параметри її ризиків, є безперервним процесом аналізу ситуації та середовища, в якій виникають ризики, та/або рівня вразливості фінансової установи до таких ризиків. Вважаємо, що з ціллю мінімізації кредитних ризиків та покращення якості кредитного портфеля, банківські фахівці повинні постійно контролювати кредитний процес, використовувати алгоритм для розрахунку та формування ефективного кредитного портфеля, дотримуватись рекомендацій стосовно нормативів НБУ, покращувати власне внутрішній процес управління в межах конкретного банку.

Список використаних джерел:

1. Гавчук І., Марич М. Формування кредитного портфеля комерційного банку. URL: <http://intkonf.org/gavchuk-is-marich-mg-formuvannyakreditnogoportfelya-komertsynogo-banku>.

2. Дроботя Я. А. Фінансовий ризик банківської діяльності. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада 2018 р.) Харків: ХНАДУ. С. 208-210. URL:<http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1701/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2030.11.2018.pdf>.

3. Дроботя Я. А., Дорошенко О. О., Яременко А. С. Ризик ліквідності комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.2.81.

4. Жукова Н. К. Сучасний стан та проблеми управління кредитним портфелем комерційних банків. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 2(1). С. 70–72.

5. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 447 с.

6. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля. *Фінансовий простір*. 2019. № 2(18). С. 14–21.

УДК 336

Н. Жидовська, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний університет природокористування
(м. Дубляни, Україна)

ДО ПИТАННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УКРАЇНІ

***Анотація:** Визначено суть кредитної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та умови її забезпечення банками під час воєнного стану, проаналізовано динаміку кредитування аграрного сектору найбільшими державними українськими банками.*

***Ключові слова:** агробізнес, кредитування сільськогосподарських виробників, банківська установа, державна підтримка, гарантії, воєнний стан, програма.*

Важливими завданнями для України сьогодні є державна підтримка аграрного сектору та проведення посівної кампанії. Тому, для малих та середніх аграрних виробників, Кабінет міністрів запровадив додаткову фінансову підтримку (кредитування).

Відповідно до постанови «Про внесення змін до деяких актів Кабінету міністрів України щодо забезпечення кредитної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам», кредитна підтримка виключно малим та середнім аграрним виробникам з оборотом не більше €20 млн в рік, що є еквівалентом підприємства, яке обробляє до 10 тис. га. Зокрема: [3]

- Максимальна сума кредиту, на який поширюється компенсація відсоткової ставки становить 50 млн грн.
- Кредити надаються для здійснення сільськогосподарської діяльності (посівної) на період дії воєнного стану.
- Термін кредиту становить 6 місяців.
- Пропонується компенсація відсоткової ставки за залученими кредитами.
- Максимальний розмір державної гарантії за портфельними кредитами до 80%

Українські банки станом на 13 квітня 2022 року видали кредити 2080 сільськогосподарським товаровиробникам на суму понад 5,43 млрд грн. Станом на сьогодні аграрні кредити можуть видавати 22 банки. Метою держави є наростити кредитування аграрної галузі до 40 млрд грн. [4]

Першими до програми долучилися чотири найбільші державні українські банки: АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК», АТ «УКРЕКСІМБАНК» та АБ «УКРГАЗБАНК», які в березні провели кредитування аграріїв на загальну суму 1 млрд грн. (табл. 1).

Таблиця

**Динаміка кредитування аграрного сектору в період
з 1.01 по 31.03.2022 року [1]**

Назва банку	Січень, млн грн	Лютий, млн грн	Березень, млн грн
АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	205	178	643
АТ «ОЩАДБАНК»	179	273	132
АБ «УКРГАЗБАНК»	708	573	118
АТ «УКРЕКСІМБАНК»	76	56	12
Разом:	1168	1080	905

289

Основна сума була залучена за програмою портфельних гарантій 80% - 4,4 млрд грн. П'ятірка областей-лідерів із залучення кредитів виглядає наступним чином:

- Кіровоградська (1081 млн грн);
- Вінницька (944,2 млн грн);
- Дніпропетровська (738 млн грн);
- Одеська (549,9 млн грн);
- Львівська (348,9 млн грн).

Кредитні програми ПриватБанку, які беруть участь у програмах компенсації: «КУБ» під заставу та «Агросезон». [2] Ощадбанк кредитує клієнтів у всіх областях України, зокрема фінансує аграріїв до 31 травня 2022 року. Ощадбанк планує надати аграріям більше 3 млрд грн кредитів під програму

«Посівна для фронту». Укрексімбанк пропонує агрокредит «Інвестиційний», агрокредит «Сільгосптехніка» та агрокредит «Оборотний».

Зауважимо, що першого аграрія в рамках нової програми держпідтримки, яку запровадив Кабмін у військовий час, профінансував Укргазбанк. Першим позичальником став агровиробник з Рівненщини, який займається вирощуванням зернових та технічних культур на площах понад 3000 га.

Отже, підтримка держави портфельними гарантіями дає можливість банкам надавати в повному обсязі недостатнє для агросектору фінансування на проведення посівної кампанії там, де це можливо, навіть в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел:

1. https://news.dtki.ua/finance/bank-system/75648?utm_source=gravitec&utm_medium=Push&utm_campaign=news_05042022 (дата звернення 8.04.2022)
2. <https://privatbank.ua/business/resheniya-agrobiznesu> (дата звернення 10.04.2022)
3. <https://latifundist.com/novosti/58506-uryad-hoche-pidtrimati-agrariyiv-pid-chas-vijni-za-dopomogoyu-kreditiv>(дата звернення 16.04.2022)
5. <https://agroportal.ua/news/finansy/top-5-regioniv-za-obsyagami-agrarnogo-kredituvannya> (дата звернення 16.04.2022)

УДК 336

В. Зінченко, здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси банківська справа та страхування
Науковий керівник - **Я. Дроботя**, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет,
(м. Полтава, Україна)

БАНКІНГ СУЧАСНОСТІ

Анотація. Досліджено реалії банкінгу сучасності та його поширення в Україні.

Ключові слова: банкінг, банкінг онлайн, диджиталізація, диджиталізація банківської діяльності.

21 століття - ера новітніх технологій, це ера переходу економіки від офлайн режиму до режиму онлайн. З нашого погляду, у найближчі декілька років навіть пластикові картки повністю втратять свою актуальність і зникнуть з фінансового ринку, а всі валютні операції здійснюватимуться через смартфони, більшість банків перейдуть в глобальну мережу – інтернет, тобто будуть функціонувати як банки без реальних офісів. Вже на сьогодні реаліями сучасного банкінгу є: електронні платежі, платіж за допомогою телефона, годинника в один клік, електронні підписи, електронні документи, інформаційні банківські послуги онлайн, банківські послуги при контакті з чат-ботами, цифровий банк. Варто акцентувати, що банкінг сучасності – це диджиталізований банкінг онлайн, яким користуються як юридичні, так і фізичні особи.

Диджиталізація – це процес переведення певного інформаційного поля з аналогового у цифровий формат для більш легкого подальшого використання на сучасних електронних девайсах [1]. Диджиталізація в банківській системі України, та і в Україні загалом, з кожним роком, місяцем та навіть днем набирає все більших обертів. Так, якщо ще шість-сім років тому лише декілька банків могли похизуватися наявністю інтернет-банкінгу та різноманітністю дистанційних, віддалених каналів обслуговування клієнтів, то зараз практично всі банки усвідомлюють важливість цього напрямку і більшість із них активно

модернізують і розвивають інтернет- і мобільні додатки, які дозволяють клієнтам швидко і зручно отримувати банківські послуги.

Банк «ВВА» підрахував, що на сьогодні 95 % відносин з клієнтами банки проводять через цифрові технології на відстані. Згідно дослідження даної банківської установи клієнт (в середньому) для контакту з банком використовує цифрові додатки приблизно 26 разів на місяць, а користується послугами відділення банку (в середньому) 2 рази на рік. Наслідком даного дослідження стало те, що банк значно скоротив кількість відділень, а інвестиції у цифрові технології банку постійно зростають [1].

Причинами активної диджиталізації в банківському секторі є: внутрішньобанківська конкуренція і зовнішня конкуренція з фінтех-компаніями, які розвиваються активніше банків; оптимізація торгових мереж банків та їх витрат; попит клієнтів; пришвидшення надання послуг клієнтам; можливість розширення кола клієнтів, географії реалізації банківського продукту; можливість здійснення банківської діяльності без вихідних та святкових в режимі 24/7/365 [2, 3].

Загалом за 2021 р. у системі BankID НБУ здійснено понад 30 млн успішних електронних ідентифікацій, що в чотири рази більше, ніж у 2020 р. та в 100 разів більше, ніж у 2019 р. [4].

Однак, вважаємо, що на сьогодні залишається багато не вирішених проблем при переході на режим онлайн банкінгу, зокрема, недосконалість законодавства стосовно диджиталізованого банкінгу, значний обсяг паперової роботи та надлишок мережі відділень, а також висока частка операцій з готівкою. Нині відділення українських банків обтяжені операціями з готівкою, а це свідчить про високий відсоток тіньової економіки та замалий рівень розвитку платіжної інфраструктури. В середньому в українських банківських відділеннях касири обробляють у 5–10 разів більше операцій з готівкою, ніж у США та країнах ЄС. Вважаємо, що з ціллю удосконалення процесу переходу на диджиталізований банкінг українським банкам необхідно:

- 1) створити гнучку ІТ-інфраструктуру;
- 2) оновити підходи до проектування і використання сховищ даних, що дозволить зберігати й обробляти за короткий час зростаючі обсяги інформації;
- 3) удосконалити аналітику. Аналіз поведінкових даних клієнтів, поєднаний з даними від великих інтернет-платформ, стане основою для прийняття рішень і розроблення нових продуктів; 4) застосувати платформу штучного інтелекту, що дозволить банку стрімко реагувати на нову інформацію і створювати повний фінансовий профіль клієнтів, враховуючи їх поведінку, кредитну історію і звичку ризикувати при фінансовому плануванні.

Отже, технології постійно удосконалюються і ера диджиталізації безперечно – це вже реалії сучасного банкінгу, надалі він неодмінно ввійде в усі клієнтські сегменти та захопить всі банківські операції.

Список використаних джерел:

1. Діджиталізація банківської системи. URL: <http://www.slideshare.net/tribotinka/ss-63384661> (дата звернення: 21.03.2022).
2. Дроботя Я. А., Бражник Л. В., Дорошенко О. О. Диджиталізовані інновації банківського бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 23. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-15> (дата звернення 21.03.2022).
3. Дроботя Я. А., Бражник Л.В. Диджиталізація банківської діяльності та платіжних систем. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск. 51. С. 261-267. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastructure51-42> (дата звернення 21.03.2022).
4. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-2021-rik-uchetvero-zrosla-kilkist-uspishnih-identifikatsiy-cherez-sistemu-bankid-nbu> (дата звернення: 21.03.2022).

УДК 336.717.3

В.Д. Зелікман, к.т.н., доцент,
професор кафедри управління фінансами,
облікової аналітики та моніторингу бізнесу

К.В. Загній, магістрант
Навчально-науковий інститут
«Інститут промислових та бізнес технологій»
Українського державного університету науки і технологій
(м. Дніпро, Україна)

УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація: розглянуті окремі аспекти здійснення банківських депозитних операцій в сучасних умовах, визначені та охарактеризовані основні етапи процесу удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління депозитними операціями комерційного банку.

Ключові слова: комерційний банк, депозитні операції, інформаційно-аналітичне забезпечення, індикатори.

В теперішніх умовах нестабільної ситуації як на міжнародних, так і на внутрішньому фінансовому ринку вітчизняні банки повинні адаптувати власні процеси відповідно до нових вимог. Однією з найголовніших проблем, що стає на перешкоді нормальному функціонуванню банків в Україні, є проблеми з ліквідністю, на яку суттєвий вплив мають виплати за депозитними операціями. Тому вдосконалення та підвищення ефективності основних ланок системи управління депозитними операціями повинні стати одним з найбільш пріоритетних завдань для керівництва будь-якої банківської установи. При цьому для вирішення зазначеної проблеми суттєвого доопрацювання потребує, зокрема, інформаційно-аналітичне забезпечення управління депозитними операціями.

Правила здійснення депозитних операцій загальнообов'язкові для всіх банків і регулюється положенням «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними та фізичними особами» [1].

З позиції банку управління депозитними операціями відбувається принаймні у двох різних часових інтервалах, які мають бути відокремлені: у

короткостроковому та у довгостроковому періодах. Часовим горизонтом для першого (короткострокового) інтервалу може бути період до 1 місяця, який доцільно, з одного боку, розбивати по днях та, з іншого боку, здійснювати перспективне планування на декілька наступних місяців. Часовий горизонт для другого (довгострокового) інтервалу в сучасних умовах доцільно встановити в межах від 1 місяця до 3 років. Такий розподіл уявляється важливим з точки зору підходу до процесу управління виплатами за депозитами, який для зазначених періодів буде суттєво відрізнятися.

Управління виплатами за короткостроковими депозитами відбувається шляхом щоденного планування вхідних та вихідних грошових потоків. Для здійснення контролю необхідне визначення прогнозного залишку коштів на кінець кожного робочого дня та прогнозування виконання встановлених регулятором та внутрішніх нормативів і лімітів. Крім того, слід забезпечити розміщення та залучення ресурсів з метою виконання зазначених нормативів та лімітів.

Управління виплатами за довгостроковими депозитами відбувається на основі аналізу:

- а) перевірки дотримання встановлених контролюючими органами нормативів та внутрішніх лімітів;
- б) аналізу факторів, що впливають на ліквідність;
- в) проведення стрес- та бек-тестування тощо.

Відповідальність за цю діяльність має бути покладена на підрозділи ризик-менеджменту та ризик-контролінгу.

У загальному вигляді весь процес вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями в комерційному банку можна умовно поділити на декілька етапів:

- 1) аналіз наявного стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями;
 - 2) розробка регламенту впровадження вдосконаленого інформаційно-
-

аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями та оцінка його ефективності;

3) підготовка необхідної документації та безпосередньо впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями;

4) моніторинг впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями.

Аналіз наявного поточного стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями доцільно проводити із використанням як якісних, так і кількісних індикаторів.

До якісних індикаторів оцінки стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями комерційного банку можна віднести:

– наявність різноманітних лімітів для контролю виплат за коротко- та довгостроковими депозитами;

– процедура управління внутрішньоденними виплатами;

– механізм аналізу факторів впливу виплат за депозитними операціями на ліквідність;

– наявність алгоритму проведення стрес-тестування ризику ліквідності у зв'язку із виплатами за депозитними операціями;

– відповідність програмного комплексу задачам щодо максимальної інтеграції співробітників банку у процесі управління депозитними операціями тощо.

З наведеного переліку видно, що до якісних показників наявного стану інформаційно-аналітичного забезпечення переважно відносяться елементи аналітичної складової системи управління депозитними операціями. В той же час не менш важливу роль в даному аспекті відіграє налагодженість інформаційних потоків, рівень якої доцільно оцінювати за допомогою кількісних індикаторів.

На зазначені індикатори впливають, з одного боку, обізнаність казначейства

та, з іншого боку, якість прогнозу.

Під обізнаністю казначейства розуміється рівень інформованості співробітників казначейства банку щодо руху коштів великих клієнтів протягом операційного дня, тобто рівень щоденної активності представників фронт-офісу у процесі управління виплатами за депозитними операціями. Фактично обізнаність казначейства є своєрідним виміром стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління внутрішньоденною ліквідністю банку.

Якість прогнозу оцінюється за рівнем точності прогнозування співробітниками фронт-офісу потенційних вимог великих клієнтів та надходжень коштів на їх рахунки протягом трьох місяців. Якість прогнозу відображає результати роботи менеджерів зі своїми клієнтами, з одного боку, та, з іншого боку, участі фронт-офісу у процесі управління ліквідністю. Отже, якість прогнозу є своєрідним виміром стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління короткостроковою ліквідністю.

Таким чином, в якості індикаторів стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління депозитними операціями можуть бути використані:

- а) індекс обізнаності казначейства;
- б) індекс якості прогнозу.

У комерційному банку моніторинг інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління виплатами за короткостроковими депозитами має відбуватись на постійній основі та реалізовуватись підрозділами фінансового обліку, внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, а також безпосередніми учасниками процесу управління депозитними операціями. Менеджери підрозділу внутрішнього контролю повинні здійснювати розрахунок кількісних індикаторів стану інформаційно-аналітичного забезпечення, оцінювати його ефективність, якість використання інтерактивних таблиць та звітно-аналітичних форм, звітуючи перед правлінням банку. Функція

внутрішнього аудиту у відповідному процесі полягає у оцінці ефективності системи внутрішнього контролю та своєчасному звітуванні спостережній раді.

Під час побудови інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління виплатами за короткостроковими депозитами ключовим аспектом повинно бути дотримання принципу максимального залучення співробітників до відповідного процесу. Зокрема, повинен бути забезпечений тісний зв'язок між усіма бізнес-підрозділами шляхом побудови якісно нового інформаційно-аналітичного середовища, що дозволить представникам фронт-офісу брати активну участь в управлінні депозитними операціями. Крім того, особлива увага має бути приділена питанням управління внутрішньоденною ліквідністю як найбільш волатильною складовою, що впливає на можливості банку обслуговувати клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджений Постановою правління Національного банку України від 03.12.2003 № 516 із змінами (Редакція від 1.07.2021 р.) / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03> (Дата звернення 11.04.2022 р.).

УДК 658.14

В. Колотій, здобувач вищої освіти СВО бакалавр спеціальності Облік і оподаткування,
Науковий керівник: **Ю. Тютюнник**, к.е.н., доцент,
професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКСПРЕС-АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація: наведено визначення поняття експрес-аналізу фінансового стану підприємства, дана його загальна характеристика, узагальнені вимоги щодо його проведення, розкритий зміст основних етапів проведення експрес-аналізу.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, експрес-аналіз, фінансові показники, вимоги до проведення експрес-аналізу, етапи експрес-аналізу.

Кожне підприємство прагне вести свою діяльність з максимальною прибутковістю. Щоб цього досягти, необхідно в потрібний момент виявити недоліки фінансово-господарської діяльності, проблеми у функціонуванні підприємства, запровадити ефективні методи управління тощо. Для цього слід вчасно оцінити фінансовий стан підприємства та провести аналіз інформації фінансової звітності. В такому випадку доречно застосувати метод експрес-аналізу. Загалом деталізація методики аналізу фінансового стану підприємства залежить від поставлених завдань, а також факторів інформаційного, часового, методичного, кадрового та програмного забезпечення.

Експрес-аналіз (метод попереднього оцінювання фінансового стану) – оперативне оцінювання основних показників, які характеризують фінансовий стан підприємства [1]. Головна мета експрес-аналізу полягає в наданні швидкої поточної оцінки фінансового стану та динаміки розвитку підприємства.

Багато науковців, серед яких О. В. Грачов, В. В. Ковальов, Г. В. Савицька та інші, присвятили свої праці удосконаленню методики проведення цього аналізу. Проте досі є питання, які все ще залишаються дискусійними, зокрема немає

чіткого переліку показників, що забезпечують вчасне та якісне проведення експрес-аналізу.

До основних вимог щодо проведення експрес-аналізу фінансового стану підприємства можна віднести наступні [2, с. 19]:

- кількість фінансових показників, що використовуються, не повинна перевищувати 5–8;
- простота розрахунків фінансових коефіцієнтів у межах інформаційного забезпечення спрощених форм фінансової звітності;
- оцінка має проводитися з урахуванням якісних показників, які є доповненням до кількісних методик;
- результати проведеного аналізу повинні забезпечувати прийняття управлінських рішень;
- проведений аналіз повинен мати можливість стати підґрунтям для подальшого проведення деталізованого аналізу.

Далі розглянемо етапи проведення попереднього оцінювання фінансового стану підприємства та характеристику кожного з них.

I етап – підготовчий. Даний етап полягає у прийнятті рішення про доцільність проведення аналізу. Проводиться формальна перевірка (тобто перевірка наявності всіх необхідних форм, додатків, реквізитів, підписів тощо), арифметична перевірка (перевіряється правильність усіх розрахунків) та взаємоперевірка показників звітності (тобто перевіряється взаємозв'язок показників звітних форм та проводиться оцінка основних контрольних співвідношень між ними).

II етап – попередній огляд бухгалтерської звітності. Його метою є встановлення характеру змін у складі майна та джерел формування капіталу, що відбувалися за період дослідження. У деякій мірі даний аналіз буде суб'єктивним, оскільки проводиться з певним ступенем деталізації, в інтересах різних користувачів, за рахунок невеликої кількості найбільш доцільних і порівняно нескладних показників, та спостереження за динамкою їх змін.

III етап – фінансово-економічний аналіз звітності. Проводиться узагальнена оцінка підсумків господарської діяльності та фінансового стану підприємства (тобто розраховується та оцінюється динаміка відносних показників та коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан).

Експрес-аналіз відіграє важливу роль в управлінні поточною діяльністю підприємства, оскільки дозволяє швидко і своєчасно отримати головну інформацію, потрібну для оперативного управління. Експрес-аналіз проводиться за даними фінансової звітності, а отже, орієнтований у першу чергу на зовнішніх користувачів (кредиторів, інвесторів, акціонерів, постачальників, покупців).

Проведення експрес-аналізу, як і будь-якого іншого аналізу, закінчується формулюванням висновків та висловленням рекомендацій щодо подальшої діяльності підприємства. Оцінюється стан підприємства (стійкий, нестійкий (передкризовий), кризовий) та визначається доцільність чи необхідність проведення поглибленого аналізу [3, с. 15].

Список використаних джерел:

1. Експрес-аналіз фінансового стану підприємств. Навчальні матеріали онлайн. URL: https://pidru4niki.com/86682/finansi/ekspres-analiz_finansovogo_stanu_pidpriyemstv (дата звернення: 11.04.2022).
2. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення в управлінні діяльністю підприємств малого бізнесу України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Київ, 2015. 35 с. (дата звернення: 11.04.2022).
3. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О, Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.

УДК 336

І. Лисокобилка, здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси банківська справа та страхування
Науковий керівник – **Я. Дроботя**, к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет,
(м. Полтава, Україна)

ТЕХНОЛОГІЯ FACE PAY, ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВПЛИВ НА РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ

***Анотація.** Досліджено технологію Face Pay в банківському бізнесі та доцільність її використання, вплив на ринок праці.*

***Ключові слова:** диджиталізація, цифрові гаманці, безконтактна оплата, технологія Face Pay.*

Прискорений технологічний розвиток у контексті Четвертої промислової революції змінив характер конкуренції на світових ринках, збільшивши значення технологічних можливостей як джерела конкурентних переваг та визначивши технології у якості ключового фактору виробництва. З кожним роком цифрові технології змінюють повсякденне життя, створюючи засади для сталого соціально-економічного розвитку.

За останні 10 років ми стали свідками величезного зростання безконтактних платежів, коли споживачі прикладали свої картки до платіжного процесору або наводили свій телефон на нього, використовуючи цифрові гаманці такі як Google Pay, Apple Pay або Samsung Pay. Однак, як і все інше в техніці, як тільки з'являється одна інновація, відразу за нею з'являється інша. Одна з таких інновацій стосується області платіжних послуг - це оплата з розпізнаванням обличчя (Face Pay).

Дана технологія набула особливої популярності на найбільшому в світі ринку комерції та електронної промисловості – Китаї, під час поширення світової пандемії COVID-19, внаслідок якої у 2019 р. близько 1000 магазинів встановили лицьовий спосіб оплати, і понад 100 мільйонів китайців зареєструвалися для використання цієї технології. Alipay, платіжний сервіс, яким

керує гігант електронної комерції Alibaba Group і його основний конкурент WeChat Pay від Tencent, стимулюють цю тенденцію [2].

Варто відзначити, що експерименти у цій сфері розпочалися задовго до пандемії, ще в 2016 р., коли представники MasterCard вирішили «прикріпити» банківську карту до осіб їх власників. Для цього була протестована технологія Identity Check.

Технічна компанія PopID із Лос-Анджелеса використовує технологію розпізнавання обличчя, щоб клієнти могли розраховуватись у ресторанах. Їхні клієнти створюють обліковий запис на своєму телефоні, зокрема роблять селфі для свого профілю та додають спосіб оплати для дебетової або кредитної картки. Якщо клієнт хоче дати чайові, він простягає на екран знак миру. Все це робиться без потреби телефону, банківської картки чи PIN-коду. Весь процес безконтактний і займає 5 секунд. Дана платформа встановлена в більш ніж 100 ресторанах, у тому числі близько 35 в Пасадені, Каліфорнія [2].

За прогнозами аналітиків Іспанія матиме одну з найбільших мереж банкоматів з розпізнаванням обличь у світі. CaixaBank запровадив програму лицьової оплати в магазині Nestle в Іспанії та ресторані в Барселоні. BBVA почала тестувати платіжну програму розпізнавання обличчя співробітників для використання в кафетеріях і ресторанах офісного та бізнес-конференц-комплексу Ciudad BBVA в Мадриді. Додаток працює за допомогою технології стартапу Veridas – спільного підприємства BBVA і Das-Nano. Партнер ресторану Sodexo Iberia також залучений до проекту. За оцінками BBVA, користувачі програми можуть заощадити до 10 хвилин у ресторанах, при цьому ресторани також виграють за рахунок збільшення рахунків від обороту столів [2].

Щодо ситуації в Україні, то тут процеси цифровізації досі є млявими, проекти зі «смартизації» міст є «точковими» (переважно, у великих містах), а самі smart-ідеї більшою мірою є популістськими. Винятком є цифровий портал «Дія», розробка якого показала значний потенціал українського IT-сектору та відносну готовність населення до подібних інновацій.

Проте, подібні футуристичні розробки не завжди можуть гармонічно інтегруватися в той чи інший соціум. Тож, на нашу думку, доречним буде проаналізувати позитивні та негативні аспекти впливу Face Pay на український простір.

Насамперед, серед позитивних аспектів слід звернути увагу на швидкість та зручність використання, що виключає необхідність мати при собі смартфон, банківську картку чи будь-яку форму ідентифікації, або ж введення PIN-коду. Відсутність фізичного контакту при оплаті, в свою чергу, знижує ризик захворювань та розповсюдження вірусів. Варто також відзначити, що використання технології Face Pay провокує збільшення попиту на обладнання та програмне забезпечення з ідентифікації особи, що відповідно забезпечить подальший розвиток технологій у даній сфері.

Маючи досить багато позитивних аспектів все ж таки завжди хвилює питання безпеки особистих даних, хоча, спираючись на досвід іноземних користувачів, слід відзначити, що цю систему майже неможливо обійти. Для прикладу візьмемо розробки компанії BioID. Суть в тому, що навіть найменший рух при скануванні особи вловити і підробити на зображенні нереально. Система може розпізнати і відеоконтент. Перевірка особистості полягає ще і в тому, що програма просить людину виконати певні рухи головою або сказати конкретне слово. При ідентифікації особи зображення не зберігається в базах даних, а миттєво видаляється. Також, на відміну від сервісів оплати телефоном, при розрахунку обличчям геолокація користувача не відображається за допомогою GPS.

Попри очевидні позитивні аспекти, притаманні таким IT-сервісам як Face Pay, є й негативні, зокрема: територіальні цифрові «розриви», дезінтеграція громад віддалених містечок, залежність від стабільного інтернет з'єднання і найголовніша, на нашу думку, проблема – вплив на ринок праці. Впровадження цифрових технологій – процес тривалий і може породжувати виклики та навіть створювати небезпеку людству: брак знань і недостатньо методологічно-наукова

обґрунтованість їх практичного впровадження призводить до складних інженерно-технічних, суспільно-політичних та соціально-економічних проблем. В Україні доволі поширена проблема з інтернет конектингом у віддалених селах та містечках, що в свою чергу знижує диджиталізованість суспільства загалом.

Варто відзначити, що і в Україні, хоча поки що тільки в якості експерименту, почали використовувати технологію Face Pay: зробив це у 2020 р. АТ КБ «Приватбанк» за співпраці з Visa. Перші термінали Face Pay були встановлені у певних торгових точках міста Дніпро. На той час налічувалось 260 POS-терміналів Android PAX. І схоже експеримент мав успіх, бо до кінця 2021 р. планувалось встановлення вже 7700 біометричних POS-терміналів.

Та все ж, враховуючи довгострокову перспективу, слід знову повернутися до проблеми ринку праці. Побоювання щодо збільшення рівня безробіття, породжені науково-технічним прогресом, не нові: у доповіді «Технології та американська економіка», підготовленій Національною комісією з технологій, автоматизації та економічного прогресу (представленою Президентом Л. Джонсоном у 1964р.), зазначалося: «технічний прогрес у найближчому майбутньому призведе не лише до зростання рівня безробіття, але й до зникнення, за небагатьма винятками, всіх видів діяльності, причому більша частина того, що ми зараз називаємо роботою, буде виконуватися машинами в автоматичному режимі» [1].

З нашого погляду, Україна постала перед низкою викликів та перешкод для введення інновацій типу Face Pay – від глобального цифрового «розриву» до потенційно негативного впливу в соціальній сфері та складних регуляторних питань. Зростаючий «розрив» у цифровому розвитку між Україною та розвинутими країнами може призвести до диспропорцій у доходах та «цифрової монополії». Ці виклики та бар'єри можна подолати шляхом розробки і впровадження всебічних національних цифрових стратегій, які охоплюватимуть заходи посилення конкуренції на ринках ІКТ та поліпшення доступу до мережі Інтернет; практики подолання ризиків цифрової безпеки та конфіденційності;

зменшення бар'єрів на рівні компаній та забезпечення додаткових (не лише державних, але й приватних) інвестицій; забезпечення механізмів навчання для підвищення рівня кваліфікації працівників; забезпечення транскордонного потоку даних. Водночас, важливим має стати партнерство державних органів влади, які приймають рішення, та недержавним сектором (бізнесом, інвесторами), який має необхідний капітал для розгортання цифрової інфраструктури та технологій, а також досвід з управління та реалізації «розумних» проектів.

Список використаних джерел:

1. A Future That Works: Automation, Employment, and Productivity. URL: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/Digital%20Disruption/Harnessing%20automation%20for%20a%20future%20that%20works/MGI-A-future-that-works-Executive-summary.ashx> (дата звернення: 23.03.2022).
2. Face Pay: Is the Future of Payment with Facial Recognition?. *ArganoUV*. URL: <https://weareuv.com/face-pay-is-the-future-of-payment-with-facial-recognition/> (дата звернення: 23.03.2022).

УДК 339

Марків Г.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівський національний університет природокористування
(м. Львів, Україна)

ВПЛИВ COVID-19 НА СВІТОВУ ЕЛЕКТРОННУ КОМЕРЦІЮ

***Анотація:** проаналізовано стан ринку електронної комерції. Визначено існуючі тенденції на ринку маркетингових досліджень, які відбулись під впливом пандемії коронавірусу Covid-19.*

***Ключові слова:** онлайн бізнес, електронна комерція, пандемія Covid-19, поведінка споживача, діджиталізація, інтернет-торгівля.*

Вплив пандемії коронавірусу характеризується змінами в популярності окремих товарних категорій серед споживачів. Дана тенденція не лише призвела до зростання збуту онлайн бізнесу, але й викликала зміни в їх структурі продажів за категоріями товарів. Так, популярними стають товари, які раніше не особливо часто продавались через мережу.

Отже, необхідно дослідити на стільки покупки в мережі інтернет змінилися відносно товарів, які зазвичай купують в магазині через пандемію. eCommerce провели опитування, респондентами якого стали люди з різних країн світу. Їхнім завданням було визначити, чи став респондент частіше купувати саме ті товари, які раніше купував офлайн. (рис. 1)

Респонденти, які могли часто або рідко купувати дані товари в інтернеті є з В'єтнаму, Китаю, Індії та Італії. Натомість у Австралії, Канаді, Франції та Німеччині переважає відсоток, де споживачі взагалі ніколи не купляли дану продукцію через інтернет. Інші учасники опитування переважно не змінили місце покупки.

Отже істотних змін у споживанні згідно з опитуванням не відбулось. Підвищення показників на певних ринках може бути зумовлене жорсткими карантинними обмеженнями або відсутністю альтернативного місця продажу. На ринках Китаю, В'єтнаму та Індії значна зміна в споживанні також могла бути викликана, у тому числі, і відсутністю потужних гравців на онлайн ринку, на

відміну від Європи та США. Тому у покупців могло не сформуватись звички часто купувати товари через інтернет.

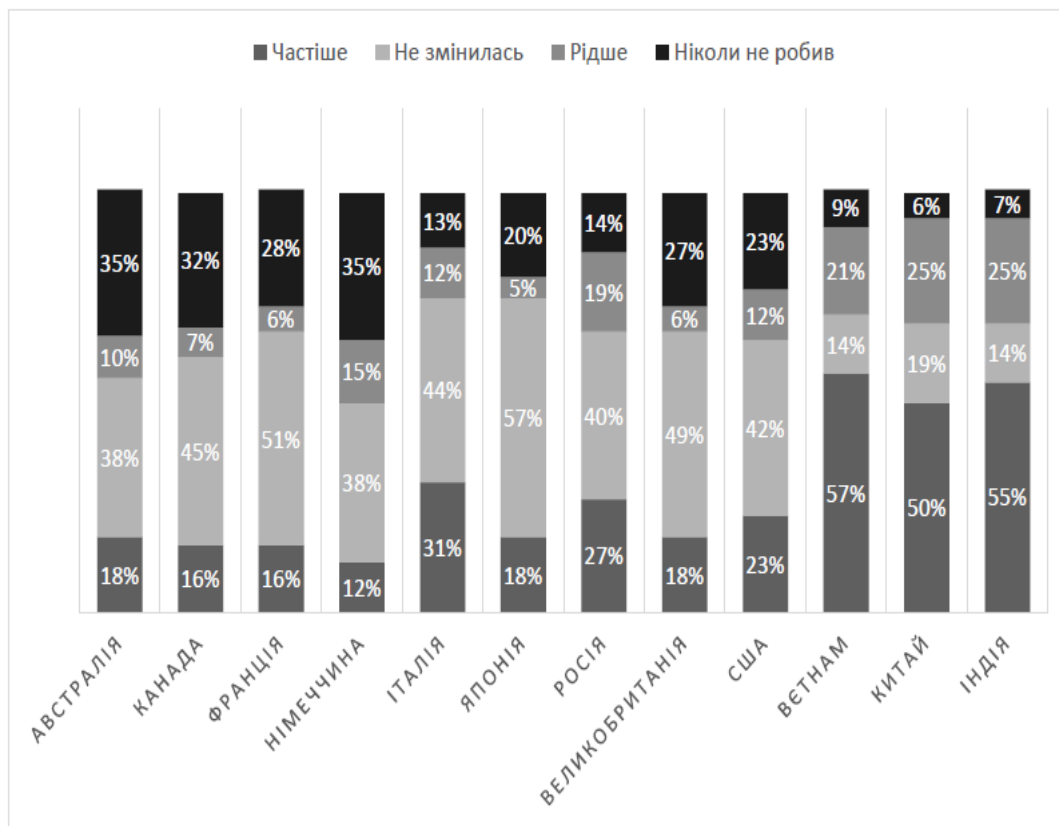

Рис. 1 Заміщення інтернет продажами товарів, які раніше купували лише офлайн серед країн світу, 2020р.

Джерело: [1]

Продажі через інтернет постійно зростають та карантинні заходи додатково стимулюють збут. За таких умов, видається можливим які все таки товари все рівно були б придбані через мережу. Розглянемо опитування щодо того, які категорії товарів купували б в інтернеті не зважаючи на зняття обмежень викликаних пандемією.

Тож серед товарів, які б все одно придбали б на ринку, є категорії доставки з ресторану та одяг. Відповідно на ринку Великобританії використовують доставку напоїв та їжі з ресторану. В США також лідируючи продажі складають з доставки продуктів.

Таким чином, варто розглянути динаміку в роздрібній торгівлі США відповідно до товарної категорії товарів (табл. 2).

Таблиця 1

Товари, які купували свідомо через інтернет, а не через пандемію

№	Категорія	Німеччина	Великобританія	США
1	Доставка в ресторан(винос)	16%	19%	31%
2	Засоби гігієни(дезінфектор рук, туалетний папір)	13%	21%	27%
3	Одяг	25%	24%	26%
4	Побутові очисляючі засоби	9%	17%	26%
5	Доставка їжі та напоїв зі супермаркету	10%	30%	24%
6	Здоров'я (ліки)	15%	15%	21%
7	Книги	14%	16%	15%
8	Товари для хобі	9%	14%	15%
9	Ігри	10%	13%	13%
10	Побутова електроніка, побутова техніка, меблі	9%	11%	11%
11	Відео	7%	7%	11%
12	Музика	7%	8%	10%
13	Журнали та газети	6%	7%	6%

Джерело: [2]

Таблиця 2

Відсоток зростання попиту на товари в інтернеті відносно загальних роздрібних продажів в кожній категорії товарів

№	Категорії	2018	2019	До коронавірусу (Лютий 2020)	Після коронавірусу (Травень 2020)	2021
1	Одяг та аксесуари	23,3%	26,4%	28,9%	36,7%	34,8%
2	Машини та запчастини	3,3%	3,5%	3,9%	5,2%	4,9%
3	Книжки, музика та відео	43,5%	47,9%	54,9%	62,7%	58,7%
4	Комп'ютери та побутова електроніка	35,8%	39,0%	42,7%	49,5%	48,5%
5	Харчові продукти	20,1%	22,8%	25,5%	29,9%	29,3%
6	Меблі та домашня фурнітура	2,2%	2,7%	3,2%	3,7%	4,3%
7	Здоров'я, піклування, краса	9,2%	10,5%	11,1%	13,0%	13,5%
8	Офісне обладнання та матеріали	26,9%	28,9%	26,6%	39,3%	36,6%
9	Іграшки та хоббі	30,3%	34,9%	36,8%	47,8%	45,0%
10	Інше	4,0%	4,3%	4,4%	6,1%	5,4%
	Загалом	9,9%	11,0%	12%	14,5%	14,4%

Джерело: eMarketer, 2021 [3]

Бачимо, що до коронавірусу популярними категоріями на ринку США є книжки, іграшки, хоббі, комп'ютери та електроніка. Показники відсоткової зміни популярних категорій товарів в мережі після коронавірусу у порівнянні із загальними роздрібними продажами по кожній категорії свідчить про те, що саме ситуація станом на 2021 говорить про збільшення попиту на книги та музику, комп'ютери та іграшки.

Таким чином, в умовах пандемії та обмежень спілкування прискорився процес діджиталізації світової економіки. Саме електронна комерція стала засобом підтримання економіки та стабільності у суспільстві.

Під впливом пандемії COVID-19 значно позбавився попит на їжу та товари для особистої гігієни, товари для дому, саду, меблі, іграшки. Зросли обсяги онлайн-покупок продуктів та доставки їжі. Разом з тим, у сфері послуг онлайн-продажі знизилися переважно різке падіння кількості подорожей і розваг в умовах пандемії COVID-19.

Серед проблем, що стримують сьогодні процес діджиталізації світової економіки, можна передусім виділити проблеми, пов'язані з логістикою. Усунення цих проблем сприятиме подальшому зростанню популярності онлайн-торгівлі.

Список використаних джерел:

1. STATISTA: Change in e-commerce usage to purchase products normally bought in-store due to coronavirus (COVID-19) worldwide as of March 15, 2020, by country. URL:<https://www.statista.com/statistics/1105597/coronavirus-e-commerce-usage-frequency-change-by-country-worldwide/>
2. STATISTA: Have you deliberately purchased any of these products or services online instead of offline because of the COVID-19 / coronavirus pandemic. URL:<https://www.statista.com/statistics/1107859/shifting-to-online-purchases-because-of-the-covid-19-pandemic-by-category/>
3. EMARKETER: US Ecommerce by Category 2020. URL:<https://www.emarketer.com/content/us-ecommerce-by-category-2020>

Ігор Обуховський, здобувач вищої освіти СВО «Магістр»
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Олексій Томілін, д.е.н., професор
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Анотація. Розкрито сутність, форми та особливості процесу банківського кредитування агропромислового виробництва. Визначено особливості, що створюють необхідність використання банківських позичок. Для ефективного функціонування вітчизняного агропромислового виробництва необхідним є використання зарубіжного досвіду у створенні дієвих фондів сприяння банківського кредитування та впровадження нових ефективних фінансово-кредитних інструментів.

Ключові слова: кредит, банківське кредитування, кредитне забезпечення, агропромислове виробництво, агропромислова сфера.

Вирішення питань вибору оптимальних варіантів розв'язання завдань організації фінансового забезпечення, прийняття якісних управлінських рішень щодо оцінки і напрямків використання фінансових ресурсів потребує спеціальних знань, що розкриваються при вивченні фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Важливе значення при вивченні фінансової діяльності підприємства має фінансово-кредитний механізм [1, с. 9].

Одними з головних проблем ринку банківських послуг за змінних умов ринкового реформування національної економіки та кредитного забезпечення аграрного сектору економіки є:

- висока вартість банківських кредитів;
- недостатність кредитних ресурсів для забезпечення формування та розвитку підприємств агропромислової сфери;
- розроблення гарантійних фінансово-економічних механізмів щодо державного, банківського або змішаного кредитування [6, с.115].

Питання банківського кредитування агропромислового виробництва є цікавим для багатьох науковців та підприємців цієї сфери. Кредитування було

необхідне людям з початку свого існування, хоча воно і мало значно іншу форму чим в нашу сучасність.

Отже, необхідність дослідження специфіки банківського кредитування агропромислового виробництва та пошуку шляхів його удосконалення є актуальним в розрізі пошуку та прийняття найбільш оптимальних рішень з врахуванням сьогодення.

Найважливішою невирішеною проблемою, яка стримує розвиток аграрного сектору економіки, є нееквівалентність обміну ресурсами на вході та на виході із системи агропромислового виробництва, а також не відпрацьованість взаємодії між взаємопов'язаними і взаємообумовленими структурними елементами агропродовольчої сфери [4]. Інноваційна діяльність в агропромисловому виробництві – це діяльність, стосовно випуску та запровадження інноваційних технологій у процесі діяльності підприємства [7]. Таким чином, будь-яка інноваційна діяльність потребує фінансування будь то власні кошти, інвестиції чи банківське кредитування. В своїй більшості власні кошти уже задіяні, інвестиції потребують часу для свого залучення в той час як банківське кредитування є оптимальним вибором. А тому виникає питання щодо кредитування та використання відповідних більш ефективних способів.

Позичковий капітал банку у грошовій формі та в банківських металах, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання [2]. На базі нерівномірності кругообігу й обороту капіталу виникають відносини, які усувають невідповідність між часом виробництва і часом обігу, вирішують відносне протиріччя між тимчасовим накопиченням коштів та необхідністю їх використання в національній економіці. Таким відношенням і є кредит, який став невід'ємним атрибутом товарного виробництва. В умовах ринкової економіки кредит набуває загального характеру [5, с. 90].

Отже, кредит – це форма відносин кредитора і позичальника з приводу отримання чи надання будь-якої позички. І в цьому напрямі банківське

кредитування агропромислового виробництва діє за цією ж схемою відносин.

Основною із причин зменшення обсягів банківських кредитів в процес аграрного виробництва є недостатнє теоретичне обґрунтування системи кредитування аграрної галузі та дослідження особливостей процесу аграрного виробництва [3,с.38]. На специфіку банківського кредитування агропромислового виробництва впливають різні фактори, в останні роки найбільш впливовим стала пандемія COVID-19 яка спричинила економічну кризу у масштабах світової економіки та мала негативну тенденцію щодо формування та розвитку попиту на кредит, як серед фізичних так і юридичних осіб.

На нашу думку, з метою створення сприятливих економічних умов для ефективного функціонування вітчизняного агропромислового виробництва необхідним є використання зарубіжного досвіду у створенні дієвих фондів сприяння банківського кредитування та впровадження нових ефективних фінансово-кредитних інструментів.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/10970> (дата звернення – 14.04.2022).
 2. Банківський кредит // Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: *Знання*, 2011. 504 с. (Інституційні засади розвитку банківської системи України). ISBN 978-966-346-923-2 URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=112997> (дата звернення – 14.04.2022).
 3. Гудзь, О.Є. Фінансова діагностика в сільськогосподарських підприємствах. *Облік і фінанси АПК*. 2008 . № 1 . С.28–33.
-

4. Томілін, О.О. Формування міжгалузевих зв'язків агропромислового виробництва та їх вплив на структурну політику бурякоцукрового підкомплексу: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. К.: Нац. акад. агр. наук України, Нац. наук. цент "Ін-т аграр. Економіки", 2015. 39 с. (дата звернення – 14.04.2022).

5. Томілін О.О., Гаврилова О. А., Демчук Г. С. Гроші та кредит: навч. посіб. Полтава: ПОКППТ "Освітаінфоком", 2009. 172 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8872> (дата звернення – 14.04.2022).

6. Томілін, О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Банківське кредитування аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання// *Інтелект XXI століття*. Серія "Економічні науки". К.: Національний університет харчових технологій. 2020, № 3, С. 112–116. Бази даних (IC) – *Index Copernicus*. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2020/2020_3/24.pdf (дата звернення – 14.04.2022).

7. Томілін О.О., Томенко Д.В., Застосування інноваційних технологій в аграрному підприємстві// *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Серія "Економічні науки": зб. наук. пр. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2019. № 4. Т.2. С. 293–301. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8029> (дата звернення – 14.04.2022).

УДК: 368: 659.1

Прокопчук О.Т., д.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Уманський національний університет садівництва
(м. Умань, Україна)

РЕКЛАМНА ПОЛІТИКА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

***Анотація.** Розглянуті питання реклами в системі управління страховою діяльністю, з акцентуванням уваги на теоретичних засадах управління рекламною діяльністю в страховому бізнесі. З'ясовано сутність реклами у категоріальному розрізі та узагальнено наукові підходи щодо формування дефініції означеної категорії.*

***Ключові слова:** страхування, страхова організація, страховий бізнес, маркетинг, реклама, рекламна політика.*

Страховий ринок України щороку збільшує обсяги наданих послуг, що є закономірним процесом, адже страхування є одним з атрибутів економіки, окремою галуззю, призначеною для надання широкого спектру послуг як підприємствам, так і громадянам. Страхування є індикатором зрілості ринкових відносин, сприяючи розвитку бізнесу і вирішенню соціальних проблем. Слід зауважити, що сучасний етап розвитку страхових відносин в Україні характеризується розвитком технологій та збільшенням конкуренції на ринку фінансових послуг, що вимагають від страховиків пошуку нових, маловитратних та ефективних каналів реалізації страхових продуктів. Таким чином, саме принципи маркетингу стають головними в управлінні страховою організацією як методу дослідження страхового ринку і впливу на нього з метою отримання останньою якомога більшого прибутку. Роль реклами в сучасному суспільстві загалом досить висока. У зв'язку з цим зростає значення оволодіння управлінцями знаннями щодо ролі реклами в сучасному суспільстві і принципами формування поведінкових установок в даній сфері професійної діяльності. Все це зумовлює необхідність дослідження теоретичних та практичних засад управління рекламною діяльністю в страхових компаніях.

Наслідком впровадження страховою компанією маркетингу в свою діяльність є пошук нових підходів в управлінні страховою компанією. Адже він

передбачає оперативну реакцію на ринкові зміни за допомогою розробки і здійснення конкретних заходів щодо вивчення та розвитку ринку, підготовки альтернативних і гнучких рішень і, зрештою, досягнення кінцевої мети діяльності – забезпечення прибуткового й довгострокового функціонування організації, тому процес впровадження маркетингу в діяльність страховика повинен проходити послідовно.

Використання системи маркетингових комунікацій і розвиток методів рекламної діяльності характерно для всіх сфер вітчизняної економіки. Тому ефективність діяльності страхових організацій в силу галузевої специфіки багато в чому залежить від структури і планування рекламної діяльності та вибору стратегії реклами, що формують стійкий попит на їх продукцію.

Варто зауважити, що рекламна діяльність зародилася ще на світанку цивілізації, переживши різні етапи еволюції людини, її потреб і культурного розвитку. Прийнято вважати, що саме слово «реклама» виникло від латинських дієслів «*geslato*» (викрикувати) і «*gesclamare*» (відгукуватися, вимагати). Через те що реклама є надзвичайно широким та багатограним поняттям, у світовій практиці існує безліч визначень останньої.

Рекламна політика у страховому бізнесі являє собою комплекс організаційних і технічних рекламних заходів, спрямованих на створення й підтримку необхідного рівня продажів страхових послуг, швидке реагування на зміну ринкової кон'юнктури, вживання необхідних заходів для нейтралізації діяльності конкурентів, забезпечення позитивного іміджу страхових організацій. Рекламна діяльність – це складний, багатоступеневий процес, що потребує значних витрат фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, оскільки реклама – є важливою складовою страхового бізнесу [2, с. 93]. Ключові цілі рекламної діяльності безпосередньо впливають з комунікаційної політики страхової організації, що визначається стратегією маркетингу. Виходячи із загальної комунікаційної політики страховика, рекламна діяльність покликана або інформувати, або нагадувати, або умовляти потенційних покупців

(страхувальників). Іншими словами, реалізація реклами повинна забезпечити поінформованість про страхові послуги, створити необхідний імідж страховій організації, здійснюючи відповідний вплив на споживача [3, с. 215]. Тому ключовими завданнями рекламної діяльності у страховому бізнесі є:

- забезпечення поінформованості про суть та спектр страхових послуг, що реалізуються страховою організацією;
- інформування страхувальників про ключові переваги послуг різних страхових організацій;
- створення іміджу страхових послуг;
- формування відкритості страховика і впізнаваності його бренду [4, с. 28].

Основним нормативним документом, що регламентує правові відносини в системі рекламного менеджменту, є Закон України «Про рекламу». Цей закон регулює відносини, що виникають у процесі виробництва, розміщення й поширення реклами на ринках товарів й послуг, включаючи ринки банківських, страхових та інших послуг, пов'язаних із використанням коштів громадян й юридичних осіб [1].

Отже, в умовах ринкової економіки жоден суб'єкт господарювання не може успішно функціонувати, не рекламуючи своєї продукції чи послуг. У страховому бізнесі реклама є найпереконливішим і найдешевшим способом інформування потенційних споживачів-страхувальників про певний страховий товар чи послугу. Якісно організована рекламна кампанія сприяє диференціації продукції та послуг страховиків-рекламодавців на страховому ринку, підвищенню її цінності для страхувальників, а відтак зростанню фінансової стійкості і конкурентоспроможності страхових організацій на означеному ринку.

Наявна ситуація на ринку страхових послуг спонукає страхові організації постійно удосконалювати та рекламувати свою діяльність, застосовуючи при цьому різноманітні моделі управління рекламною діяльністю. Особливості реклами у страховій діяльності пов'язані зі в першу чергу зі специфікою самого продукту означеної діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про рекламу» від 03.07.1996 р. № 271/96-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про_рекламу.
2. Крючко Л. С., Кравченко Ю. В., Локотькова А. І. Управління рекламною діяльністю та напрями її вдосконалення. Економіка та держава. 2019. № 11. С. 92–95. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.11.92.
3. Прокопчук О. Т. Комунікації у страховому менеджменті. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Випуск 99. Частина 2, С. 211-222. DOI 10.31395/2415-8240-2021-99-2-211-222.
4. Прокопчук О. Т., Цимбалюк Ю. А., Власюк С.А. Інвестиційна складова менеджменту страхових організацій. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 17. С. 25-32. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.17.25.

УДК 336

О. Срібна, здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси банківська справа та страхування
Науковий керівник – **Я. Дроботя**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет,
(м. Полтава, Україна)

МІЖБАНКІВСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ЯК ДОДАТКОВА КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА БАНКІВ

Анотація. Досліджено переваги та недоліки від формування банками міжбанківських об'єднань.

Ключові слова: комерційні банки, міжбанківські об'єднання, переваги та недоліки формування міжбанківських об'єднань.

Динамічний розвиток світової економіки висунув нові вимоги до діяльності банків, які повинні адаптуватися до сучасних економічних умов з урахуванням конкурентного середовища банківської системи. Однак, в умовах кризи в Україні більшість банків втратили свої конкурентні позиції через брак коштів (як власних, так і залучених і позичених) та зниження прибутковості активного бізнесу, тож постала нагальна потреба в перебудові та переосмисленні банківської діяльності. Вважаємо, що одним із виходів із даної ситуації в реаліях сучасності є формування міжбанківських об'єднань. Основною метою створення міжбанківських об'єднань є координація дій, підвищення ефективності політики банків щодо захисту професійних інтересів, формування етики та правил взаємовідносин між банківськими установами, банками та їх клієнтами, отримання можливостей забезпечення конкурентоздатності та фінансування великих комерційних проєктів, які одному банку не в силах.

Групування банків в міжбанківські об'єднання формує такі переваги для них: розподілення ризиків в межах об'єднання; здійснення кооперації капіталів для довгострокових великих за обсягом кредитувань; підвищення якості управління; оптимізація структури менеджменту та організаційної структури; отримання додаткового досвіду стосовно ведення бізнесу; зниження витрат за

рахунок ефекту масштабу; збільшення прибутків завдяки диверсифікації пропонованих продуктів та універсализації діяльності об'єднання; можливість формування нових, більш якісних диджиталізованих банківських продуктів; формування нових не властивих для банків продуктів за умови включення до об'єднання небанківських фінансових установ. Однак, незважаючи на значне коло переваг варто виділити і ряд недоліків від формування міжбанківських об'єднань для окремих банків: підпорядкування одній владі та втрата самостійності у прийнятті рішень (частково або ж повністю); прийняття ризиків в межах всього об'єднання; в деяких випадках передача майнових прав; відсутність можливості працювати в тій сфері, де вважає доцільним конкретний банк [1, 2].

Отже, незважаючи на недоліки, які все ж таки виникають при формуванні міжбанківських об'єднань, їх створення надає змогу банкам в реаліях складних економічних та політичних обставин залишатися на плаву здійснюючи перерозподіл банківських ризиків між собою та формуючи скупний більш ефективний капітал.

Список використаних джерел:

1. Банківська система України: монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. Суми: УАБС НБУ, 2010. 187 с.
2. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посібник. Ужгород: Говерла, 2018. 364 с.

УДК 658.1

В. Ставицька, здобувач вищої освіти СВО бакалавр спеціальності Облік і оподаткування,
Науковий керівник: **Ю. Тютюнник**, к.е.н., доцент,
професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація: розглянутий зміст категорії фінансової стійкості підприємства, дана характеристика чотирьох типів стійкості, проаналізована доцільність своєчасного проведення оцінки фінансової стійкості суб'єкта господарювання та впливу її результатів на думку контрагентів та інвесторів.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, тип фінансової стійкості, власний капітал, інвестиційна привабливість, фінансово-економічний коефіцієнт.

Основною умовою забезпечення сталої життєдіяльності підприємства та відповідного рівня його конкурентоспроможності на ринку є підтримка його стабільності (стійкості). Фінансова стійкість підприємства характеризується певним станом його грошових активів, який би гарантував його постійну (або тривалу) платоспроможність [1, с. 303-304]. Це забезпечується насамперед високою питомою вагою власного капіталу в структурі його фінансових ресурсів. Не можна не відзначити, що лише у фінансово стійкого підприємства може на належному рівні відбуватися розширене відтворення за умови збереження ефективної діяльності та платоспроможності. Також показник фінансової стійкості можна визначити як здатність підприємства до функціонування та розвитку, а також збереження рівноваги активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантуватиме його платоспроможність та інвестиційну привабливість [2, с. 107].

При проведенні оцінювання фінансового стану підприємства можуть бути визначені такі типи фінансової стійкості:

- перший тип характеризується абсолютною стійкістю фінансового стану підприємства, коли витрати і запаси менші за суму власного оборотного капіталу

і кредитів банків під заставу товарно-матеріальних цінностей (далі – ТМЦ), що зустрічається вкрай рідко;

- другий тип передбачає нормальну стійкість фінансового стану з гарантованою платоспроможністю, оскільки запаси і витрати є забезпеченими власними оборотними коштами суб'єкта господарювання, а також довгостроковими позиковими джерелами;

- при третьому типі підприємство перебуває в передкризовому стані, коли порушується платоспроможність, але ще зберігається можливість для повернення рівноваги шляхом залучення тимчасово вільних джерел платіжних зобов'язань і засобів до обороту підприємства;

- четвертий тип характеризує вже кризовий фінансовий стан, за якого підприємство перебуває на межі банкрутства, коли запаси і витрати більші від суми власних оборотних коштів, кредитів під заставу ТМЦ і залучених тимчасово вільних джерел засобів.

При своєчасно проведеній оцінці та визначенні типу фінансової стійкості суб'єкта господарювання з отриманої інформації доцільно провести розрахунок системи фінансово-економічних коефіцієнтів. У рамках цієї системи варто виокремити три основні групи показників: структури джерел формування капіталу, стану оборотних активів та стану основного капіталу, які характеризують співвідношення між абсолютними величинами активу і пасиву балансу [2, с. 110-111].

Найбільш привабливим для потенційних інвесторів та партнерів буде те підприємство, котре демонструє стабільно високий рівень фінансової стійкості. Щоб забезпечити відповідний показник варто вчасно проводити його внутрішній аналіз. До прикладу, при проведенні оцінки довгострокової фінансової стійкості суб'єкта господарювання доцільно було б використати наступні коефіцієнти: концентрації капіталу власного, концентрації капіталу позикового, співвідношення власного і позикового капіталу, а також забезпеченості по кредитах.

Таким чином, можна визначити закономірність, котра справджується щодо підприємств будь-якого типу: контрагенти (кредитори, постачальники тощо) віддадуть перевагу співробітництву з тим суб'єктом господарювання, котрий має вищу частку власного капіталу в структурі, а відповідно і кращим показником фінансової автономності. Це демонструє його здатність з більшою імовірністю закрити зобов'язання за власний кошт.

Отже, фінансову стійкість підприємства варто трактувати як комплексну категорію, що відображатиме рівень фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта господарювання. Також цей показник характеризує здатність підприємства до виконання власних зобов'язань та забезпечення підтримки процесу розвитку його діяльності за умови збереження платоспроможності та кредитоспроможності. З точки зору довгострокової перспективи, фінансову стійкість суб'єкта господарювання характеризує структура джерел його коштів (власного та позикового капіталу), а також залежність від зовнішніх кредиторів та інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Індикатори фінансової стійкості. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Київ: Ваїте, 2020. 832 с.

2. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.

УДК 658

Олексій Сушко, здобувач вищої освіти СВО «Магістр»
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Олексій Томілін, д.е.н., професор
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація.** Розкрито теоретичні та практичні аспекти обліку виробничих запасів підприємства. Доведено, що найдієвішим інструментом виявлення резервів підвищення ефективності використання запасів та управління ними є чітка організація бухгалтерського обліку виробничих запасів.*

***Ключові слова:** запаси, облік виробничих запасів, система обліку та контролю, організація бухгалтерського обліку, власні оборотні кошти.*

Досить важливою проблемою в діяльності підприємства є забезпечення обіговими активами з метою гарантування фінансової стійкості підприємства.

Для визначення необхідного приросту активів при забезпеченні їхньої внутрішньої збалансованості та формування оптимальної структури капіталу з метою гарантування фінансової стійкості підприємства здійснюється розробка планового балансу. У процесі його складання враховуються всі зміни щодо складу і вартості необоротних активів, товарно-матеріальних запасів тощо [1, с.207]. Фонд власних оборотних коштів використовується підприємством для забезпечення створення запасів предметів праці (сировини, матеріалів, палива, запасних частин, інструменту, тари і т.п.), формування необхідних перехідних залишків незавершеного виробництва, перехідних запасів готової продукції, товарів. При потребі підприємство з фонду власних оборотних коштів може фінансувати витрати у сфері розрахунків з покупцями і постачальниками. Такі вкладення відбуваються у формі відвантаженої (переданої) продукції до моменту надходження грошей на поточний рахунок або в касу підприємства, а також у вигляді грошових коштів (на банківських рахунках або в касі підприємства) [6, с. 64]. Крім того, розподіл вартості між використаними запасами та тими, що залишилися на балансі підприємства на кінець звітного періоду – основна

проблема, пов'язана з обліком запасів.

Запаси – це активи, які утримують з метою подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, управління підприємством чи які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу [7, с. 21].

Одним із найдієвіших інструментів виявлення резервів підвищення ефективності використання запасів та управління ними є чітка організація бухгалтерського обліку виробничих запасів [2]. Важливою передумовою обліку виробничих запасів є їх оцінка, яка впливає на визначення собівартості продукції. Вважаємо, що виробничі запаси – це кошти виробництва, які надходять підприємству, але ще не передані на робочі місця.

Особливого значення це питання набуває за сучасних умов господарювання, коли ринкові ціни на виробничі запаси постійно змінюються і переважно зростають. У зарубіжних країнах для обліку запасів переважно використовують МСБО 2 “Запаси”. Стандарт визначає поняття собівартості запасів (початкової вартості) і методи їх оцінки. Національні стандарти, зокрема П(С)БО 9 “Запаси”, побудовано на основі міжнародних стандартів обліку.

За даними міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2), запаси – це «... активи, які утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу, перебувають у процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг» [3]. МСБО та П(С)БО мають низку як спільних, так і відмінних характеристик. Відповідно до П(С)БО 9 запасами вважаються активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Оцінка виробничих запасів є основою для визначення собівартості та ціни виробленої продукції.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» (далі П(С)БО 9) визначає запаси як активи, які: утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [5, с. 2]. У процесі реформування системи обліку та впровадження національних стандартів обліку змінюються вимоги щодо обліку і аналізу виробничих запасів, розширюються поставлені перед ними завдання [4]. Підприємства, які не мають довгострокових планів соціального і економічного розвитку, стратегічних фінансових цілей можуть стикатися з проблемами забезпечення фінансовими ресурсами, завантаження виробничих потужностей, замороження коштів у неліквідних запасах, збитковості тощо [1, С.186].

Таким чином, необхідно не тільки впроваджувати заходи щодо встановлення обґрунтованих витрат, але приділяти увагу організації ефективної системи обліку та контролю за використанням виробничих запасів, оптимізації процесів формування та розвитку використання їх ресурсного потенціалу. Недостатньо вивченими залишаються питаннями, які пов'язані з розробкою науково-обґрунтованої системи обліку виробничих запасів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Дорогань В. К., Томілін О. О., Гаврилова О. А. Основи фінансової діяльності підприємства: підручник. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. 259 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8875> (дата звернення: 21.04.2022).

2. Максименко І. Я., Іванченко А. Г. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7266> (дата звернення: 21.04.2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.42

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 21.04.2022).

4. Павлюк І. Проблеми бухгалтерського обліку виробничих запасів, товарів та пропозиції щодо їх вирішення / І. Павлюк // Бухгалтерський облік і аудит (укр.). 2010. № 6. С. 40–57.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” [Текст]: [затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246]. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 21.04.2022).

6. Томілін О.О. Організація господарської діяльності підприємства: монографія. Полтава: “Оріяна”, 2009. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567> (дата звернення: 21.04.2022).

7. Томілін О.О., Гаврилова О. А., Мирошніченко А. О. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Полтава: “Оріяна”, 2011. 305 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8881> (дата звернення: 21.04.2022).

УДК 336:631

С. Тютюнник, к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
З. Левченко, к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Т. Дугар, к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

***Анотація:** охарактеризовано допомогу держави для підтримки підприємств відповідно до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %», розглянуто зміни до програми «Доступні кредити 5-7-9 %» для підтримки сільськогосподарських товаровиробників з метою забезпечення посівної кампанії, а також підтримки та активізації підприємницької діяльності у період дії воєнного стану.*

***Ключові слова:** кредит, програма «5-7-9 %», механізм, уповноважений банк, сільськогосподарський товаровиробник.*

328

Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %» розпочала роботу в лютому 2020 р., вона була запроваджена за ініціативи Президента України та Кабінету Міністрів України з метою підтримки інвестиційних проєктів мікро- та малих підприємств, для сприяння створенню нових робочих місць, легалізації та розширенню діяльності малого бізнесу, імпортозаміщенню та поверненню трудових мігрантів. Впровадження Програми за дорученням Уряду України здійснює Фонд розвитку підприємництва через банки-партнери, які володіють технологіями та активно кредитують цільову групу програми – мікро- та малі підприємства. Умови кредитування та мета кредиту відповідно до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %» наведено в табл. 1.

Механізм державної підтримки передбачає часткову або повну компенсацію відсотків за банківськими кредитами суб'єктам підприємництва за участі Фонду розвитку підприємництва (ФРП), діяльність якого координує Міністерство фінансів України.

Таблиця 1

Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %»

5 % річних	7 % річних	9 % річних
Умови кредитування		
Для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн	Для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн	Для бізнесу з річним доходом більше 50 млн грн
За умови найму не менше 2 нових працівників протягом одного кварталу	За кожне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5 % річних, але не менше 5 % річних	За кожне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5 % річних, але не менше 5 % річних
Мета кредиту:		
1. Кредит на фінансування інвестиційного проекту ММП (інвестиційних кредит)	1. Кредит на фінансування інвестиційного проекту ММП (інвестиційних кредит)	1. Кредит на фінансування інвестиційного проекту ММП (інвестиційних кредит)
2. Кредит на поповнення обігових коштів, необхідних для реалізації інвестиційного проекту в розмірі до 25 % від його вартості (надається виключно у поєднанні з інвестиційним кредитом)	2. Кредит на поповнення обігових коштів, необхідних для реалізації інвестиційного проекту в розмірі до 25 % від його вартості (надається виключно у поєднанні з інвестиційним кредитом)	2. Кредит на поповнення обігових коштів, необхідних для реалізації інвестиційного проекту в розмірі до 25 % від його вартості (надається виключно у поєднанні з інвестиційним кредитом)
Валюта кредиту: гривня	Валюта кредиту: гривня	Валюта кредиту: гривня

329

Фонд розвитку підприємництва уклав угоди про співробітництво з 42 банками. ТОП-10 банків по кількості укладених кредитних договорів наведено в табл. 2.

Таблиця 2

ТОП-10 банків по кількості укладених кредитних договорів

Уповноважений банк	Кількість укладених кредитних договорів у розрізі уповноважених банків, шт.	Сума укладених кредитних договорів у розрізі уповноважених банків, млн. грн
Приватбанк	14248	11983
Ощадбанк	4389	8628
Райффайзен Банк Аваль	3508	14487
Укргазбанк	2372	5343
ПУМБ	2102	9858
ПроКредит Банк	1952	8502
Кредобанк	1450	5319
Креді Агріколь Банк	1207	6579
ОТП Банк	737	4184
Укрексімбанк	636	3617
...		
Всього	36213	93,6 млрд грн

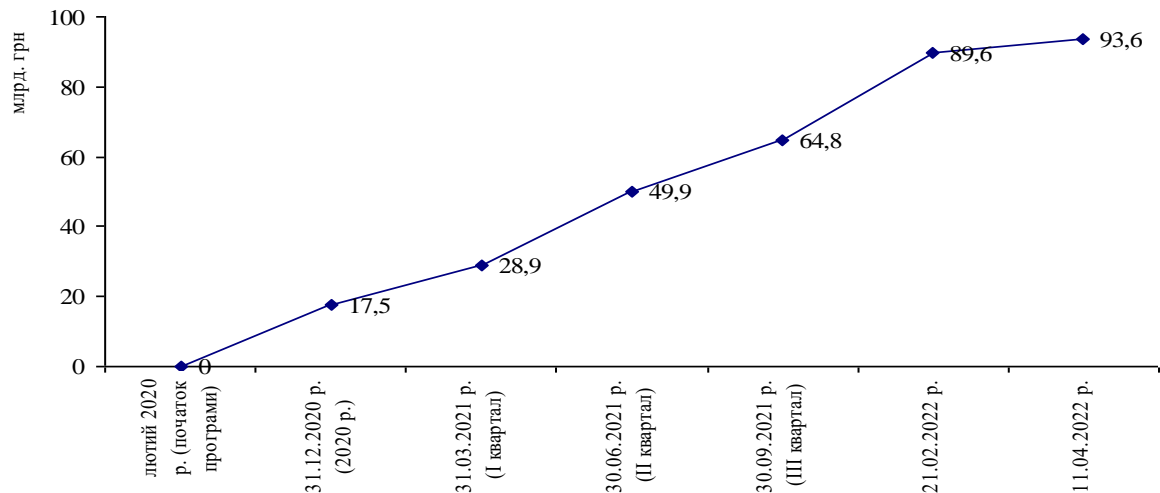

Рис. 1. Динаміка одержаних від уповноважених банків представниками мікро, малого та середнього підприємництва кредитів у межах Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %» з початку програми та до 11.04.2022 р., млрд. грн

З моменту започаткування Програми та станом на 11.04.2022 р. представники мікро, малого та середнього підприємництва одержали від уповноважених банків 36213 кредитів на загальну суму 93,6 млрд грн, у тому числі за період з 21.02 по 11.04.2022 р. у межах Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %» видано 1391 кредит на загальну суму 3,95 млрд грн (рис. 1).

330

Упродовж березня місяця 2022 року з метою підтримки сільськогосподарських товаровиробників для забезпечення посівної кампанії, а також підтримки та активізації підприємницької діяльності у період дії воєнного стану Урядом було внесено зміни до Програми «Доступні кредити 5-7-9 %». Основні нововведення до Програми «Доступні кредити 5-7-9 %» з метою підтримки сільськогосподарських товаровиробників прийняті постановою Кабінету Міністрів України 12 березня 2022 року [2]:

- програма розширена на середні підприємства з річним доходом до 50 млн євро (раніше було 20 млн євро) та на великі підприємства з річним доходом більше 50 млн євро незалежно від кількості працюючих;

- максимальна сума кредиту для всіх суб'єктів підприємництва збільшена з 50 млн грн до 60 млн грн з урахуванням групи пов'язаних компаній;

- процентна ставка – 0% річних;
- ціль кредитування: інвестиційний кредит на придбання сільськогосподарської техніки, кредит на поповнення обігових коштів для придбання насіння, добрив та паливно-мастильних матеріалів;
- строк кредиту – 6 місяців;
- термін подачі заявки на участь у програмі – до 31 травня 2022 року;
- розмір кредитної гарантії – 80% від суми кредиту суб'єкта мікро, малого та середнього підприємництва (крім суб'єктів великого підприємництва).

Також для підтримки та активізації підприємницької діяльності у період дії воєнного стану 18 березня 2022 р. рішенням Уряду було внесено зміни до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %», якими передбачено наступне:

- програма розширена на середні підприємства з річним доходом до 50 млн євро (раніше було 20 млн євро) та на великі підприємства з річним доходом більше 50 млн євро незалежно від кількості працюючих;

- максимальна сума кредиту для всіх суб'єктів підприємництва збільшена з 50 млн грн до 60 млн грн з урахуванням групи пов'язаних компаній;

- процента ставка: 0 % річних протягом періоду воєнного стану та одного місяця після його припинення; 5 % річних після завершення вказаного вище періоду і до кінця строку кредиту;

- ціль кредитування: інвестиційний кредит на придбання основних засобів, кредит на поповнення обігових коштів для здійснення підприємницької діяльності;

- строк кредитування: інвестиційні кредити – 5 років; кредити на поповнення обігових коштів – 3 роки;

- термін подачі заявки на участь у програмі – у період дії воєнного стану. Розмір кредитної гарантії – 50 % від суми кредиту суб'єкта мікро, малого та середнього підприємництва (крім суб'єктів великого підприємництва).

За рахунок прийнятих змін відбулося суттєве спрощення умов кредитування підприємництва, зокрема можливості одержання пільгових кредитів під 0 % річних з гарантією від Уряду України на рівні 80 %.

У межах Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %» 12.04.2022 р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 438 «Деякі питання

фінансового забезпечення підтримки підприємництва, зокрема сільськогосподарських товаровиробників, в умовах воєнного стану», якою передбачено спрямування коштів на підтримку сільськогосподарських товаровиробників для проведення сільськогосподарської діяльності та інших суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану.

Постановою № 438 передбачено виділення 2326382,22 тис. грн для реалізації прийнятих змін щодо пільгового або безвідсоткового кредитування підприємців сільськогосподарської галузі у межах Програми «Доступні кредити 5-7-9 %» [1]. Таким чином, одним із пріоритетних напрямів діяльності Уряду є розвиток мікро, малого та середнього підприємництва, особливо сільськогосподарських підприємств, від результатів діяльності яких залежить продовольча безпека країни. Зокрема, дана підтримка реалізується за рахунок Програми «Доступні кредити 5-7-9 %».

Список використаних джерел:

1. Деякі питання фінансового забезпечення підтримки підприємництва, зокрема сільськогосподарських товаровиробників, в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2022 р. № 438. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2022-%D0%BF>.

2. Зміни до програми «Доступні кредити 5-7-9%»: підтримка посівної кампанії та активація підприємництва. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zmini-do-programi-dostupni-krediti-5-7-9-pidtrimka-posivnoyi-kampaniyi-ta-aktivaciya-pidpriyemnictva28032022>.

УДК 336

А. Циб, здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси банківська справа та страхування
Науковий керівник – **Я. Дроботя**, к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет,
(м. Полтава, Україна)

МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ДАНИХ ПІД ЧАС ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ

***Анотація.** Досліджено способи захисту даних при користуванні інтернет-банкінгом.*

***Ключові слова:** захист даних, токенизація, криптографічний захист, інформаційна безпека.*

В сучасних умовах прискореної диджиталізації в світі та Україні зокрема, широкого поширення набувають технології дистанційного використання різних систем у багатьох галузях економіки. Особливо це стосується сфери банківської діяльності. Загальна світова тенденція до цифровізації даних і способів їх використання, ще більш прискорена епідемією COVID-19, надає користувачам ширший спектр можливостей взаємодії з банком (обслуговування рахунку, переказ коштів, сплата різних послуг тощо) [1]. Проте користуючись даними засобами, клієнти повинні бути впевнені в їх надійності, в захищеності власних даних. Тож проаналізуємо які механізми захисту даних при користуванні інтернет-банкінгом на сьогодні існують.

Найчастіше клієнти втрачають свої дані (або кошти) через власні помилки чи необережність. Як стверджують фахівці компанії InDevLab - 9 з 10 взломів здійснюються завдяки соціальній інженерії [2]. Це відбувається шляхом залякування хакерами людини чи створення критичної ситуації, у якій людина має небагато часу для аналізу того, що відбувається і їй необхідно виконати певну дію, наприклад здійснити переказ коштів на вказаний рахунок або навіть просто натиснути цифру на клавіатурі для підтвердження входу у мобільний додаток банку. Тож аби не втратити свої дані у такий спосіб рекомендується дотримуватися таких базових правил кібербезпеки: створити складний пароль,

який матиме довільний набір символів, букв та цифр і регулярно його оновлювати; ні в якому разі не переходити за сторонніми чи підозрілими посиланнями, особливо коли їх надсилають невідомі вам особи; завжди використовувати ліцензоване програмне забезпечення.

Окрім того варто встановити двофакторну аутентифікацію для входу у особистий кабінет клієнта. Двофакторна аутентифікація – це спосіб авторизації, коли одночасно використовуються два різних методи ідентифікації користувача, наприклад смс-ідентифікація та пароль для входу або телефонний дзвінок.

Одним із найрозповсюдженіших способів підтвердження користувача, а відповідно і захисту, є електронний цифровий підпис (ЕЦП). Даний механізм, як правило, використовується для обслуговування банками юридичних осіб, однак, все більшої популярності він набуває і серед фізичних осіб. Перевагою ЕЦП є те, що він дозволяє однозначно ідентифікувати користувача, а його недоліком є те, що ЕЦП також може бути вразливим для шахраїв, бо шахраї можуть отримати ключ від цифрового підпису шляхом впливу на комп'ютер шкідливим програмним забезпеченням.

Досить схожим до ЕЦП є такий захист як зовнішній електронний пристрій – генератор одноразових паролів, який підключається до комп'ютера через usb-порт і не потребує для цього спеціального програмного забезпечення.

Варто відзначити і зовнішній електронний ключ, який генерується під час першого підключення до системи інтернет-банкінгу, а потім записується на зовнішній носій і використовується при здійсненні операцій в системі.

Наступним способом захисту даних є криптографічний захист інформації. Він реалізується шляхом перетворення інформації з використанням спеціальних даних. Метою даної дії є приховування чи відновлення змісту інформації, щоб нею не могла скористатися стороння особа [3].

До засобів криптографічного захисту інформації належать програмні та апаратно-програмні системи і комплекси, що реалізують криптографічні алгоритми перетворення інформації. Зокрема, вони включають захист від

нав'язування неправдивої інформації шляхом імітозахиту (імітозахист - захист від нав'язування неправдивих даних. Для забезпечення імітозахисту до зашифрованих даних додається імітовставка, що являє собою послідовність даних фіксованої довжини, отримана за певним правилом з відкритих даних і ключа) та електронного підпису.

Дані шифруються за допомогою криптографічного алгоритму, який називається шифром. Він являє собою математичну функцію, яка використовується для шифрування та розшифрування.

Принцип Керкхофа дозволяє оцінити стійкість довільних криптографічних систем захисту стосовно інформації, його сутність в наступному: стійкість стосовно криптосистеми має бути забезпечена навіть у тих випадках, коли порушник знає її повний опис. Тому під час здійснення аналізу стосовно стійкості криптосистем передбачається, що шахраю відомий детальний опис стосовно системи, статистичні характеристики стосовно алфавіту повідомлення, простір можливих ключів, криптограм, контекст повідомлення тощо. Однак, шахрай не може знати секретний ключ, котрий використовується законними користувачами системи захисту інформації.

Не менш дієвим і надійним захистом є токенизація. Токенизація досить подібна до криптографічного захисту, а в її основі теж лежить шифрування, яке в даному випадку представлене спеціальними цифровими одиницями – токенами. Дані одиниці захисту зберігаються або ж на ваших персональних пристроях або ж в будь-яких інших цифрових сховищах.

Токени є способом захисту стосовно персональної інформації та фінансових операцій передаючи дані карти у зашифрованому вигляді. Токени утворюються завдяки математичним формулам або ж завдяки випадковим буквено-цифровим генераторам і не можуть бути використані шахраями, бо не несуть в собі ніякої цінності.

Процес токенизації здійснюється таким чином: під час здійснення оплати на касі чи в мережі інтернет дані стосовно вашої картки направляються у

спеціальний захищений зчитувальний пристрій, в межах якого дані перетворюються на токен з метою здійснення транзакції. Варто відзначити, що фінансові дані шифруються і не передаються безпосередньо, а тому платіж та дані карти надійно захищені від дій шахраїв. На даний момент токенізація – найнадійніший спосіб оплати у світовій електронній комерції.

Отже, дослідження показали, що найбільша питома вага витоку інформації чи втрати коштів користувачів припадає на власні помилки користувачів чи їх неуважність. З метою убезпечення втрати коштів клієнтам банківської установи слід дотримуватись базових правил кібербезпеки. Найпоширенішими способами захисту власних банківських даних під час інтернет-банкінгу на сьогодні є: складний пароль, двофакторна аутентифікація, електронний цифровий підпис, використання зовнішнього електронного пристрою – генератора одноразових паролів, зовнішній електронний ключ, криптографічний захист, токенізація.

Список використаних джерел:

336

1. Дроботя Я. А., Бражник Л.В. Диджиталізація банківської діяльності та платіжних систем. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск. 51. С. 261-267. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-42> (дата звернення 02.04.2022).

2. InDevLab. Інформаційна безпека і кібербезпека – в чому різниця? URL: <https://indevlab.com/uk/blog-ua/informatsijna-bezpeka-i-kiberbezpeka-v-chomu-riznitsya/> (дата звернення: 02.04.2022).

3. Положення про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні: Указ президента від 22.05.1998р. № 505/98 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505/98#Text> (дата звернення: 02.04.2022).

УДК 336.2

К.Ю. Швед, здобувач вищої освіти ступеня бакалавр.
Науковий керівник: Тютюнник С.В., к.е.н., доцент, професор кафедри
бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ВИДИ ПОДАТКІВ

***Анотація:** охарактеризовано економічну сутність податків, розглянуто їх функції та види, визначено роль загальнодержавних податків і зборів*

***Ключові слова:** податки, збори, функції, бюджет, оподаткування.*

Одним із чинників впливу на результати діяльності підприємства та доходи бюджету є податки. За допомогою раціональної податкової політики можна проводити структурні зміни у національному господарстві, розвивати нові сфери виробництва. Формуючи свою податкову політику, держава за допомогою збільшення або зменшення державних обсягів податкових надходжень, зміни форм оподаткування та податкових ставок, тарифів, звільнення від оподаткування окремих галузей виробництва, територій, груп населення може сприяти зростанню чи спаду господарської активності, створенню сприятливої кон'юнктури на ринку, умов для розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізації збалансованої соціальної політики. Запроваджуючи податкові пільги, держава регулює пропорції в економічній структурі виробництва й обміну, пропорції в розвитку продуктивних сил. Організація системи оподаткування має значний вплив на реалізацію суспільного продукту, темпи нагромадження капіталу та технічного оновлення виробничого потенціалу держави [2].

Податки – це найдавніша форма фінансових відносин між державою і членами суспільства. Саме виникнення держави спричинило появу платежів і внесків до державної скарбниці для фінансового забезпечення виконання державою її функцій [1]. На початку внески були у натуральній формі, а з розвитком товарно-грошових відносин відбувся поступовий перехід до грошової форми оподаткування. Поняття податок першим розкрив А. Сміт у роботі

«Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776 р.) За його словами «податок – це тягар, що накладається державою у формі закону, який передбачає і його розмір, і порядок сплати».

Відповідно до п. 6.1 Податкового кодексу України, податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу України. Збором (платою, внеском) (п. 6.2 ПКУ) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій. Тобто податок, на відміну від збору, не вимагає наявності у платника спеціальної вигоди.

Функції податків поділяють на дві групи: основні та додаткові. До основних функцій відносять: фіскальну, регулюючу, контрольну. До додаткових: розподільну, стимулюючу, стримуючу, соціальну та накопичувальну.

Фіскальна функція – основна функція оподаткування. Історично найбільш давня й одночасно основна: податки є переважною складовою доходів державного бюджету. За допомогою даної функції реалізується головне призначення податків: формування й мобілізація фінансових ресурсів держави.

Регулююча функція оподаткування – спрямована на вирішення за допомогою податкових механізмів тих або інших завдань економічної політики держави. Регулююча функція дає можливість стимулювати чи дестимулювати економічні процеси в економіці. Стимулювання економіки за допомогою оподаткування – підтримка розвитку економічних процесів, що реалізується через систему пільг і звільнень. Дестимулювання економіки за допомогою оподаткування – встановлення через податковий тягар перешкод для розвитку економічних процесів. Прикладом може бути збільшення ставки акцизного податку, що призведе до зменшення споживання підакцизних товарів.

Контрольна функція податків дозволяє державі відстежувати як своєчасність, так і повноту надходження до державного бюджету коштів.

Відповідно до Податкового кодексу України податки в Україні поділяються на загальнодержавні та місцеві. Загальнодержавні податки є обов'язковими до сплати на всій території України, місцеві ж податки встановлюються відповідно до визначеного Податковим кодексом України переліку в межах граничних розмірів ставок у формі рішення сільських, селищних і міських рад та є обов'язковими до сплати на території відповідної територіальної громади. За загальним правилом загальнодержавні податки встановлюються Податковим кодексом України, а встановлення загальнодержавних податків і зборів, не передбачених Податковим кодексом України, забороняється. Також Податковим кодексом України передбачено, що встановлення та справляння мита регулюються митним законодавством [3]. Зарахування загальнодержавних податків і зборів до державного та місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України (ст. 9). Перелік загальнодержавних податків та зборів на території України встановлює Верховна Рада України. Загальнодержавні податки і збори входять у сукупність податків та зборів, що становлять податкову систему України. Стаття 9 Податкового кодексу України містить перелік загальнодержавних податків, до яких належать податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, мито і рентна плата. Загальнодержавні податки і збори виконують своє головне призначення – формують та насичують дохідну частину Державного бюджету. Іншим напрямком впливу загальнодержавних податків і зборів є вплив на регулювання виробництва та споживання шляхом формування орієнтирів для розвитку виробництва та вибору виду діяльності. Такий вплив, зокрема, здійснюється через механізм пільг.

Роль загальнодержавних податків і зборів визначається їх впливом на відносини з оподаткування і далі на всю систему обов'язкових платежів у

державі. Загальнодержавні податки і збори здійснюють загальний вплив на кожну особу, зобов'язуючи її сплачувати податки, встановлені Податковим кодексом України [3].

Таким чином, загальнодержавні податки і збори є важелем регулювання та попередження негативних тенденцій в економіці й частиною механізму, що забезпечує взаємозв'язок між загальнодержавними інтересами та інтересами суб'єктів господарювання на місцях.

Список використаних джерел:

1. Борисюк О.В., Саган М.С. Особливості справляння прямих податків в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 5. Частина 4. С. 134-136. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/243.pdf (дата звернення: 15.04.2022).

2. Каламбет (Юдіна) С.В., Ткаченко В.Є. Податки як інструмент вирівнювання фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 5. С. 350-356. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/63.pdf (дата звернення: 15.04.2022).

3. Пабат О.В. Роль загальнодержавних податків і зборів у системі обов'язкових платежів. *Вісник ХНУВС*. 2020. №4(91). С. 140-146. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10466/Rol%20zahalno%20derzhavnykh_Pabat_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 15.04.2022).

СЕКЦІЯ 6
МАРКЕТИНГ: ПРОБЛЕМИ
СЬОГОДЕННЯ

УДК 339.138

I. Romaniuk, Doctor of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Marketing,
Reputation Management and Customer Experience,
State Biotechnological University
(Kharkiv, Ukraine)

AFFILIATE MARKETING AND ITS RELATIONSHIP WITH E-COMMERCE

***Анотація.** With the spread of new information technologies and the Internet, more and more companies are becoming involved in e-commerce. There are both the creation of new enterprises focused only on e-commerce, and the use of traditional enterprises elements of e-commerce in their practice. However, the problems of applying e-commerce principles in business are insufficiently studied, because due to the relatively recent emergence and rapid development of electronic information technology, the practice of e-commerce, which is constantly improving, far ahead of theory, so this phenomenon needs constant monitoring.*

***Ключові слова:** affiliate marketing, e-commerce, tools, sales, relationship.*

Any innovation originates from an idea and goes through stages of research, development and creation of new technologies. Businesses must choose such an innovative strategy in order to create a reliable competitive advantage in market conditions. A promising area of today's interactive business has become e-commerce, which covers all types of trade via the Internet. The electronic environment opens up new economic opportunities for entrepreneurship. Extensive use of the Internet in the daily activities of enterprises has led to the emergence of new types of business activities in the field of e-commerce [1, p. 336]. With the spread of the latest information technologies and the Internet, more and more companies are becoming involved in e-commerce. There are both the creation of new enterprises focused only on e-commerce, and the use of traditional enterprises elements of e-commerce in their practice. However, the problems of applying the principles of e-commerce in business are insufficiently studied, because due to the relatively recent emergence and rapid development of electronic information technology, e-commerce practice, which is constantly improving, far ahead of theory, and therefore this phenomenon requires constant monitoring.

Affiliate marketing is an advertising model that connects merchants with independent marketers willing to invest time and money to sell the merchant's products. In other words, affiliate marketing connects a business that has a product to sell with a marketer who can sell it. Affiliate marketing is performance based. Thus, advertisers only pay when consumers take an action on a product or service [2, p. 155]. In the context of e-commerce, this action is usually an online purchase, which makes affiliate marketing very cost-effective.

There are several approaches to payouts to affiliates. A percentage or a fixed amount of each sale is by far the most popular form of affiliate compensation. There is also the option of paying for actions / transitions / clicks that visitors to the online store make. One of the brightest representatives of affiliate marketing is the Amazon company, which has had a reliable affiliate marketing program since 1996. This program was one of the first partnerships and is still one of the largest in the world. In terms of payment approach, Amazon pays affiliates a percentage of each “qualified sale.” The exact percentage varies, but according to the Amazon Associates website, affiliates can earn up to 10 percent. The term "qualified sale" (or its synonym "qualified purchase") is important in the context of affiliate marketing because the advertiser (e-commerce merchant) defines in advance what constitutes a qualified sale. When an affiliate agrees to promote a merchant's products, it accepts this seller's definition [3, p. 208].

Given the mutual dependency on what a "qualified sale" (or "qualified purchase") means, it is important for advertisers to carefully determine how an affiliate's premium will be paid. Here is an example of what might qualify as a qualified purchase:

- the visitor follows a specific affiliate link on the Internet;
- adds the product you like to the cart within one session after the above click;
- the customer must pay for and receive the purchased product.
- the customer does not return the product.

As soon as the marketer understands how his activity is paid, he will begin to promote the advertiser's products]. Within the framework of the program, the partner

can choose any number of advertising and marketing channels, examples of which can be:

- pay-per-click advertising placed on behalf of a merchant;
- digital banners on various sites;
- video advertising on YouTube or other channels;
- messages in social networks;
- any other promotional content.

It is for this reason that some experts refer to affiliate marketing as a model rather than an advertising channel, since a good marketer can use many advertising channels to drive sales. Merchants must also understand that their divisional units are looking for a high return on investment [4, p. 109]. They spend their own money and invest their resources to generate sales. This way, they will place ads and promotions where they work best, even if it means competing with the seller's own advertising.

The affiliate marketer will invest their time and money in promoting the seller's products in exchange for payments on qualified sales. Affiliates work to earn a solid income from the ads they place and earn from the difference between what the seller pays for a qualified sale and the amount of promotion required for that sale. Managing affiliate marketing requires both software and time.

Advertisers, i.e. online stores, need a way to engage independent marketers, track their sales and process commissions for qualified sales. In fact, advertisers have several options. They can use an affiliate network that acts as an intermediary, connecting the advertiser with affiliate marketers and managing payments in exchange for a service fee [5]. Or an advertiser can create their own affiliate tracking software. In the second scenario, the software will do the job of tracking affiliate payments, but the advertiser will need to recruit affiliate marketers and manage the payment process. Both options require a lot of work.

Partners must understand the advertiser's target customers, the advertiser's products, and the advertiser's brand. To help, the merchant can provide a brief that describes the brand and products. The merchant may also create his own advertising

banners, as well as any other graphic and advertising materials. Also, online store representatives will have to answer questions from partners, approve various affiliate marketing tactics, and even approve individual websites where banners can appear [6, p. 35].

And just like any other form of e-commerce marketing, the merchant marketing team will need to track performance and answer key questions: Does affiliate marketing generate the desired return on investment? Does it support the store brand? And only if the answer is yes, the intermediary receives his payment for the promotion work done.

References

1. Prysakar I. Internet marketing as a modern platform for business development. *BusinessInform.* 2015. № 12. Pp. 333-399.

2. Romaniuk I.A. The impact of taxes on the development of tourism enterprises in Ukraine. *Management of development of social and economic systems: mater. Second International. scientific-practical Conf.*, April 11-12, 2019. Kharkiv: KhNTUSG, 2019. Pp. 154-156.

3. Zeida V.V. The main aspects of managing the marketing activities of enterprises in a competitive environment. *Bulletin of the SNT Research Institute of Business and Management KhNTUSG.* 2019. Vol. 2. Pp. 207-211.

4. Boguslavska M. The latest technologies of Internet marketing. *Interscience.* 2017. № 5. Pp. 108-110.

5. Ihnatenko M., Levaieva L. and Romaniuk I. Information support of organizational and economic priorities for the development of farms and agricultural enterprises. *Efektivna ekonomika*, 2020. vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7854>

6. Marmul L., Levaieva L. and Pospolit V. Formation of agricultural enterprises' competitiveness on the basis of financial and economic sustainability and security. *University Economic Bulletin*, 2021. vol. 48. Pp. 33-39.

УДК 339.138

Борисова Т.М., д.е.н., проф.,
Діловий В.А., студент,
Західноукраїнський національний університет
(м. Тернопіль, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ У ВОЄННИЙ ЧАС

Анотація: У дослідженні висвітлено сучасні вектори креативної адаптації товарної пропозиції вітчизняних товаровиробників в умовах війни в Україні. Запропоновано низку рекомендацій для покращення товарної пропозиції надавачів послуг та товаровиробників.

Ключові слова: маркетинг, війна, патріотизм, реклама, ЗСУ.

2022 рік стає історично складним роком для маркетологів України. Війна, ініційована росією проти мирного населення України, не могла не вплинути на маркетингову товарну стратегію надавачів послуг та виробників товарів. Саме тому дослідити вектори креативної адаптації товарної пропозиції вітчизняних товаровиробників в умовах військового часу є актуальним.

346

Питаннями розроблення маркетингових товарних стратегій займалися такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Мозковий О., Чейз Р., Отт Р., Мозковий О., Гаркавенко С., Чухрай Н., Мороз Л., Борисова Т., Кредисов А., Котлер Ф., Герасимчук В., Кардаш Я. та інші. У своїх працях вчені розкрили суть та значення товарної політики підприємства, суть та підходи до управління товарним асортиментом, подали етапи його формування, а також методи оцінки ефективності товарної політики підприємства. Разом з тим вектори адаптації маркетингової товарної стратегії в умовах війни досі не знайшли свого відображення.

Аналіз реклами українських товаровиробників та надавачів послуг в Інтернет, вивчення товарної пропозиції на сайтах та особисті спостереження в ході відвідування супермаркетів дозволили зробити низку висновків. Насамперед, патріотизм є основною основою стратегії маркетингу під час війни. Маркетингова тактика у цьому випадку використовує тематичний заклик до

національної гордості та почуття обов'язку, підкреслюючи відповідальність за захист життя, власності та свободи, а також можливість чесно служити країні. Крім того, специфіка продукту та особливо вагоме значення комунікаційного компоненту в маркетингу обумовлює особливості структурно-семантичних складових реклами у воєнний час. Український вчений Л.Хавкіна у монографії [1] звертає увагу на специфіку концептуальних компонентів української політичної реклами: по-перше, політичні рекламні звернення (в ситуації президентських виборів) побудовані на синтезі реклами ідеї та реклами особистості, причому рекламований об'єкт міфологізується; по-друге, притаманна повсюдна символізація політичного рекламного дискурсу та його наповненість архетипами й бінарними опозиціями, що апелюють до генетично закладених уявлень і до сфери колективного підсвідомого. Передвиборчий імідж будується з огляду на особистісні характеристики й уже наявний імідж, специфіку політичної сили, до якої належать кандидат, потенційні чи реальні іміджево-архетипічні характеристики політичних суперників, суспільні очікування й потреби тощо. Це реалізується у такі популярні в Україні політичні іміджі, побудовані з урахуванням архетипів Правителя, Героя, Мудреця, Хранителя, Шукача, Блазня, а передвиборчий процес демонструє боротьбу Героя з Ворогом. По-третє, у вітчизняній політичній рекламі помітна уніфікація та універсалізація сталої низки концептуальних компонентів, які, при всій своїй універсальності, одночасно залучаються до рекламних кампаній багатьма кандидатами. По-четверте, характерна нерівномірна наявність політичної реклами у часі у медіа-просторі (пік у передвиборчий період, мінімальна кількість рекламних звернень у міжвиборчий період) [2; 4-5].

Нижче наведемо деякі приклади кращої маркетингової практики у теперішній воєнний час:

1. «Працюємо і допомагаємо Україні. Частина коштів, отриманих з продажу, йдуть на допомогу ЗСУ» (Gerur);
2. «Все буде Україна» (Sezon);

3. «Ми зараз намагаємося тримати найнижчу ціну в Україні для підтримки кожного українця. З продажу кожного комплекта перераховуємо до 10% ЗСУ. Просимо підтримати саме українського виробника і тим самим підтримати всю нашу країну» (LeLit_studio);

4. «Працюємо задля укріплення економіки країни» (Світ текстилю);

5. «Наша хата не скраю! За місяць 50 сімей знайшли прихисток у стінах нашого готелю. А відсьогодні ми створили спеціальний тариф і готові приймати більше гостей у себе. ▣ 25% віддаємо на потреби ЗСУ» (Gremi Hotel);

6. «Махрові рушники та постільна білизна. Всім миру!» (Parisa Ukraine).

Крім того, уникнення асоціації із країною-агресором є також особливим товарним позиціонуванням під час війни. Так, для прикладу, Samsung прибрав букву Z із назви своїх смартфонів у деяких країнах Європи. Оновлена назва деяких моделей смартфонів з'явилася на офіційному сайті компанії у трьох країнах Балтії — Литві, Латвії та Естонії. Модель Galaxy Z Fold3 тепер називається Galaxy Fold3, а модель Galaxy Z Flip3 продається під назвою Galaxy Flip3 [3].

На основі власних емпіричних досліджень пропонуємо низку рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності маркетингової товарної стратегії вітчизняних товаровиробників, котрі працюють в умовах воєнного стану:

1. Акцент на привабливій пропозиції в кольорах національного прапора та з елементами національної символіки. Можливі варіанти: формочки для печива у формі тризуба, калини, світшоти жовто-блакитного кольору, футболки з принтами популярних у соцмережах гасел на тему війни;

2. Одночасно рекламні повідомлення повинні говоритись від серця. Варто дякувати воїнам ЗСУ за службу, волонтерам за допомогу та використовувати слова та образи, які передають честь, патріотизм, хоробрість та свободу українського народу;

3. Готувати товарну пропозицію спеціально до якогось приводу:

державних свят, чергової переможної події в Чорнобаївці, з нагоди визволення чергового населеного пункту України тощо;

4. Поширювати у ЗМІ фото з волонтерами, ЗСУ, розповсюджувати інформацію про внесок бренду до загальної справи, про допомогу військовим та переселенцям, спілкуватись з військовою аудиторією та переселенцями онлайн. Це допоможе зміцнити лояльність у соціальних мережах;

5. Уникати асоціації бренду із ворожою країною, називати товарні асортиментні одиниці виключно українською мовою.

Список використаних джерел:

1. Хавкіна Л. Сучасний український рекламний міф: монографія. Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2010. 352 с.

2. Борисова Т.М. Маркетинг некомерційних організацій у розрізі сфер діяльності: теорія і практика: Монографія. Тернопіль: Астон, 2015. 283 с.

3. Компанія Samsung прибрала букву Z із назв своїх смартфонів у країнах Балтії / Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-samsung-vidmova-vid-z/31777712.html>. (дата звернення: 03.04.2022 р.)

4. Борисова, Тетяна Михайлівна. Маркетинг некомерційних суб'єктів: теорія, методологія, практика [Текст]: дис. ... д-ра. екон. наук: 08.00.04. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 567 с.

5. Борисова, Тетяна Михайлівна. Інструменти Інтернет-маркетингу некомерційних організацій України. *Маркетинг і цифрові технології*, [S.l.], v. 1, n. 2, p. 54-76, 2017. ISSN 2523-434X. URL: <https://www.mdt-oru.com.ua/index.php/mdt/article/view/16>. (дата звернення: 03.04. 2022 р.)

УДК 332.14

Марія Томас – член кореспондент міжнародної академії аграрної освіти
Андре Софа – голова сейшельської асоціації фермерів
Калвін Лапорте – директор компанії 3CR Ltd

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА РЕСПУБЛІКИ СЕЙШЕЛЬСЬКІ ОСТРОВИ

Анотація. Представлено аналіз рівня продовольчої безпеки на Сейшельських островах. Вказані загрози та способи підвищення продовольчого суверенітету країни.

Ключеві слова: продовольча безпека, імпорт, пандемія.

Під сільськогосподарські угіддя в Республіці Сейшельські острови відведено лише 500 гектарів землі, чого недостатньо для забезпечення продовольством внутрішнього ринку країни. Давно назріла необхідність більш ефективного спільного галузевого планування та реалізації програм для досягнення більшої національної продовольчої безпеки.

Під час ведення сільського господарства країна стикається з низкою проблем та складнощів, основними з яких є:

- зміна клімату;
- обмеженість земельних та водних ресурсів;
- дефіцит робочої сили;
- недостатність освітніх програм та наукових досліджень;
- надмірна залежність від імпорту продуктів харчування;
- недостатнє фінансування сільськогосподарського сектора.

Деякі сектори чи національні служби не визнають тієї ролі, яку невеликі сільськогосподарські та тваринницькі ферми відіграють у забезпеченні продовольчої безпеки.

Землекористування та його планування віддають пріоритет іншим економічним та соціально-економічним секторам, таким як туризм та національне житло. Найчастіше, для сільськогосподарського сектора виділяються землі які непригідні для розвитку галузі з погляду топографії,

під'їзних доріг, комунікацій.

У секторі водопостачання пріоритетна увага приділяється тільки постачанню житлових та промислових приміщень, готелів і т. п. Для сільського господарства необхідно 15 млн. м³ води, а виділяється тільки - 15 млн. м³.

Проблеми подальшого розвитку сільського господарства в країні наступні:

- дефіцит робочої сили (наймання іноземної робочої сили для інших секторів, таких як туризм або будівництво, є набагато більшим національним пріоритетом, ніж робоча сила для ферм, фермери старіють, молодь не зацікавлена в тому, щоб замінити це покоління фермерів);

- недостатність освітніх програм і наукових досліджень (дефіцит сільськогосподарської робочої сили, нестача національного потенціалу та існуючих систем навчання молоді як теорії, так і практиці ведення сільського господарства, на державному рівні не проводиться достатніх досліджень для підтримки дрібних фермерів, які відчувають інформаційний «голод»;

- надмірна залежність від імпорту продуктів харчування (імпорт дешевший від місцевих продуктів, але фермери здатні задовільнити потреби в сільськогосподарській продукції).

351

Інвестиції в туристичну діяльність приносили країні більшу економічну віддачу, ніж в галузь сільського господарства. Але досвід пандемії COVID-19 показав, що туризм є непостійною галуззю і може впасти відразу. Без доходів, одержуваних від туризму, стає дедалі важче шукати кошти імпорту продуктів харчування. До речі, за останні кілька років, на імпорт продуктів харчування було витрачено мільйони рупій.

Витрати на імпорт продуктів харчування:

- 2017 р.- склали 329 млн. рупій,
- 2018 р.- 338 млн. рупій,
- 2019 р. - 339 млн. рупій.

Враховуючи, що місцеве споживання задовольняється до 80% за рахунок імпорту, продукти харчування стають недоступними для більшості населення

островів. У той же час 30% робочої сили зайнято у сфері туризму, і під час пандемії, коли сектор туризму знаходився у повній стагнації, ці домогосподарства втратили до 80% доходів, а у багатьох домогосподарствах стали недоступні продукти харчування.

З цих причин із початком пандемії спостерігається яскрава тенденція до впровадження домашнього садівництва. В даний час більше 90% основних продуктів, що споживаються на Сейшельських островах, складають: рис, борошно пшеничне, макаронні вироби і картопля. Жоден із цих продуктів не вирощується і не виробляється на місці.

Таким чином, на державному рівні необхідно приділяти особливу увагу:

- місцевим дрібним виробникам сільськогосподарської продукції при розподілі землі у секторі;
- залученні робочої сили у цей сектор;
- фінансуванні сільськогосподарської діяльності.

Хоча сільськогосподарський сектор не приносить дохід нарівні з іншими видами економічної діяльності, його необхідно підтримувати та захищати заради стабільності національних продовольчих систем, які забезпечують наявність та доступність продуктів харчування місцевого виробництва на стійкій та стабільній основі з часом. На сьогоднішній день, сільське господарство та фермерство не є національним пріоритетом, і тому не існує жодних реальних фінансових поступок для сприяння цьому сектору.

Дрібні сільськогосподарські та тваринницькі ферми отримують доступ до фінансування переважно від Банку розвитку Сейшельських островів поряд з іншими секторами економіки, такими як рибальство та туризм. Оскільки і рибальство, і туризм є основними секторами економіки, що приносять іноземну валюту в економіку та сприяють зростанню ВВП та здатні виконувати свої фінансові зобов'язання, ніж сектор економіки сільського господарства (рис. 1).

Дрібні землеробські та тваринницькі ферми обслуговують лише місцевий ринок, вони не конкурують з імпортом, витримують високі ризики у процесі

виробництва та відчують, що вони мають менші можливості для виконання своїх фінансових зобов'язань, на тих самих умовах, що й інші сектори економіки.

На державному рівні відсутня політика підтримки сектора економіки сільського господарства, як вразливого та вкрай ризикованого. На рівні національного бюджету протягом останніх десятиліть виділяється надто мала кількість коштів для сільськогосподарського сектора.

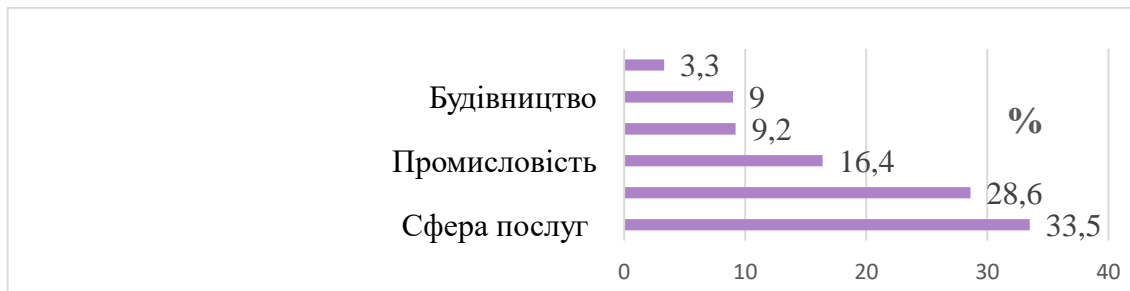

Рисунок 1 - Внесок різних галузей господарства у створення ВВП (2019 р.)

Оскільки уряд є основним імпортером сільськогосподарських ресурсів, спостерігається регулярна нестача мінеральних добрив, техніки, інструментів та обладнання. Співпраця між лабораторіями та освітніми організаціями обмежена, тому фермерам важко отримати зворотний зв'язок і рекомендації щодо використання інновацій в сільськогосподарській діяльності [1].

Національна політика в галузі продовольчої безпеки досі не розробила галузеві програми. Це пов'язано з хронічною нестачею фінансових і людських ресурсів у секторі протягом тривалого часу. Зі збільшенням числа фермерських асоціацій, фермерське співтовариство ослабло на державному рівні.

Фермери повинні об'єднуватися в групи відповідно до своєї спеціалізації, такої як птахівництво, свинарство, органічне землеробство і т. п.

Ніхто не може вижити без продовольства, тому всі сектори, всі установи, всі групи і навіть усі громадяни країни зобов'язані зробити свій внесок у досягнення національної продовольчої безпеки. Очевидно, що найпоширенішою всеосяжною темою є визначення національних пріоритетів та визнання аграрного сектору та дрібних фермерів зокрема.

Основні напрямки вирішення проблеми:

- пом'якшити обмеження виділення землі під сільськогосподарські угіддя;
- впровадження спеціалізованих освітніх програм та налагодження тісної співпраці та взаємодії з вченими, які працюють у аграрному секторі, залучення іноземних вчених;

- створення Банку сільськогосподарського розвитку країни, який міг би надавати як технічну, так і фінансову підтримку фермерам, а також технічну допомогу як у методах ведення сільського господарства, так і в управлінні бізнесом;

- збільшення бюджету сільськогосподарському сектору для кращої підтримки сільськогосподарських досліджень та впровадження знань, забезпечення більш надійного постачання ресурсів;

- забезпечення доступного кредиту для фермерів і, зокрема, дрібних хліборобів та тваринників;

- зниження процентних ставок для невеликих сільськогосподарських та тваринницьких ферм;

- збільшити сільськогосподарське виробництво та його продуктивність шляхом використання новітніх технологій вирощування сільськогосподарської продукції які враховують зміну клімату, що вимагають менших витрат води та земельних угідь (контейнерне виробництво є одним з найкращих короткострокових рішень, що задовольняє всі перераховані вище вимоги);

- підвищити рівень життя фермерів.

Тому, в результаті вище перерахованого, необхідно значно підвищити продовольчий суверенітет країни за рахунок розвитку сільського господарства. .

Список використаних джерел

1. Аграрная политика [Текст] : учеб. пособие (услов.-граф. формат) / Т. И. Ашмарина. Москва ; Мелитополь : Изд. дом Мелитоп. гор. тип., 2019. 318 с.
 2. Пилипенко К.А. Менеджмент аграрних підприємств в системі продовольчої безпеки України: механізми, інструменти, стратегії. Харків: Смугаста типографія, 2018. 325 с.
-

УДК 339.87

В. Ставицька, здобувач вищої освіти СВО бакалавр спеціальності Облік і оподаткування
Науковий керівник: **К. Пилипенко**, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ВЕДЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНІСТЬ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ

Анотація: виокремлено особливості фермерських господарств у порівнянні з іншими формами власності, визначено поняття маркетингу, узагальнено важливі принципи розробки маркетингової стратегії сільськогосподарського товаровиробника.

Ключові слова: фермерське господарство, сільськогосподарська продукція, маркетинг, сезонність виробництва, підприємницька діяльність.

У нинішніх реаліях, перед тим як починати вести підприємницьку діяльність, потрібно подумати і про канали збуту своєї продукції. Який вид діяльності не обрав би підприємець, важливу роль у пошуку клієнтської бази відіграє реклама. Що буде актуальним і для сільськогосподарських суб'єктів підприємницької діяльності, та насамперед і для фермерських господарств.

Фермерські господарства відмінні від багатьох інших сільськогосподарських підприємств насамперед через те, що в більшості своїй вони є дрібнішим аграрним формуванням, тому функціонують за умов ринкових відносин, а отже – конкуренції. Їхні виробничі потужності, як і обсяг виробництва, є невеликими. Тому через це можуть виникнути труднощі з виготовленням і реалізацією партій сільгосподарської продукції. На аналіз та вивчення нових ринків збуту теж може піти час, бо часто у штаті фермерського господарства не достатньо кваліфікованих кадрів у відділі збуту [1]. Та це досить важливий елемент функціонування господарства, оскільки у деяких випадках невдале налаштування маркетингової стратегії призводить до залежування та псування продукції, так як ряд позицій мають нетривалий строк зберігання.

Сильним поштовхом до вирішення ряду цих проблем може бути організація достатньо ефективної маркетингової діяльності, щоб це дозволило полегшити шлях фермерському господарству до закріплення власних позицій на ринку сільськогосподарської продукції й підняти свій рівень конкурентоспроможності.

Суть маркетингової діяльності як процесу полягає у підпорядкуванні суб'єкта господарювання умовам ринку та встановленні залежності між обігом та виробництвом. Оскільки саме поняття маркетингу проявляється у визначенні та задоволенні людських потреб та потреб суспільства [2].

Під час формування маркетингової стратегії фермерського господарства варто взяти до уваги високий рівень нестабільності окремих факторів сільського господарства, таких як: відповідна до регіону структура виробництва і посівних площ, що залежать від природно-кліматичних умов; рівень врожайності сільськогосподарських культур; спеціалізація. Має бути врахованим також й рівень інтенсивності ведення сільського господарства: чим він вище, тим більшою буде потреба в техніці, паливно-мастильних матеріалах, засобах захисту і кормах. Отже, під час складання маркетингової стратегії, в господарстві мають бути врахованими усі потенційно можливі ризики, аби у перспективі був отриманий відповідний результат і значний прибуток.

Під час формування маркетингових зв'язків варто звернути увагу на такі принципи планування рекламної кампанії:

- визначити «портрет» контрагента (переважна більшість буде представлена сільськогосподарськими виробниками різних організаційно-правових форм);

- зазначити цілі та бажані результати маркетингової стратегії (зацікавлення споживача, пришвидшення збуту продукції);

- сформулювати основну ідею рекламної кампанії (закцентувати на якості продукції з вітчизняним виробництвом);

- обрати найбільш інформативні та влучні форми розміщення реклами (щитова реклама, реклама на упакуванні продукції, за допомогою місцевих засобів масової інформації: через радіо, місцеве регіональне телебачення, регіональну друковану пресу);

- розрахувати можливі витрати на рекламну кампанію та порівняти їх з тією сумою, яку може виділити господарство;

- організувати інтенсивнішу роботу фірми під час активної рекламної кампанії (стратегія нарощування обсягів виробництва);

- підвести підсумки рекламної кампанії [3, 4].

Отже, підводячи підсумок, варто відзначити, що для сільськогосподарського товаровиробника при виході на ринок і розробці маркетингової стратегії першими і найбільш важливими етапами є створення асортименту продукції, яка відповідатиме ринковим умовам та законам попиту і пропозиції, і встановлення цінової політики. І також фермеру варто зважати на такі особливі фактори, як залежність фінансових результатів від природних умов та сезонність виробництва.

Список використаних джерел:

1. Специфіка системи маркетингу фермерського господарства. Навчальні матеріали онлайн: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/2000031561767/menedzhment/marketing_sistemi_upravlinny_a_fermerskim_gospodarstvom (дата звернення: 14.04.2022 р.);

2. Маркетинг. Вікіпедія: веб-сайт. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Маркетинг> (дата звернення: 14.04.2022 р.);

3. Маркетинг фермерського господарства. Електронний журнал «Ефективна економіка»: веб-сайт. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3890> (дата звернення: 14.04.2022 р.)

4. Пилипенко К.А., Ліпський Р.В. Облік фермерських господарств: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2021. С.87.

УДК 339.138

Наталья Рунчева, д.е.н., доцент,
проректор з науково-педагогічної та наукової роботи
ТОВ «Бердянський університет менеджменту і бізнесу»
(м. Бердянськ, Україна)

Рафаел Чілочі, професор,
декан факультету економічного інжинірингу та бізнесу
Технічний університет Молдови
(м. Кишинів, Молдова).

Катерина Пилипенко, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю
Полтавського державного аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНА ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА

Анотація: аналізуються характеристики цифрових технологій в бізнесі і обставини цифрової трансформації всіх напрямків економіки. Освоєння цифрових технологій споживачами активно впливає на використання інформаційних платформ у всіх сферах життя. І якщо раніше діджитал-економіка вважалась не досить розвинутою ланкою, то в сучасних умовах весь світ стає цифровим, прикладом того є програмний продукт «ДІЯ» - який робить Україну цифровою державою. Використання цифрових технологій дозволяє забезпечити постійний зворотний зв'язок і розробку індивідуальних пропозицій, збільшити інтерес населення та всіх сфер життєдіяльності і скоротити кількість контактів, що радикально покращує результати в інформаційному просторі, скорочує шлях отримання інформації і підвищує рентабельність.

Ключові слова: економіка, діджитал-економіка, розвиток, тенденції, цифрова економіка, цифрові технології.

Важливою ознакою сьогодення є стрімке збільшення цифрових розривів, що створюють небезпеку дедалі більшого відставання країн, що розвиваються. І це в першу чергу стосується України. Для будь-якої країни виробничий сектор і підтримка власного технологічного рівня є стратегічно важливим національним завданням для розвитку економіки, сфери послуг і забезпечення зростання доходів і національного добробуту.

Відомо, що потенціал економічного зростання визначають виробничі можливості країни, які формують різні рівні виробничих можливостей:

Нульовий рівень – споживання чужих товарів і послуг (імпорт). Відсутність виробництва у країні. Отримання доходу від перепродажу імпорту.

Перший рівень – виробництво товарів на чужому обладнанні. Імпортозалежність від виробника.

Другий рівень – виробництво власного обладнання для виробництва різних товарів (рівень збірки). Імпортозалежність від виробників верстатів, складальних ліній, іншого відтворювального обладнання, необхідного у виробництві.

Третій рівень – виробництво обладнання для виробництва обладнання. Розробка технологій.

Для можливості розробки нових технологій необхідно мати ресурси, отже здійснюють самі багаті країни і найбільш впливові економіки, які називають промисловими державами, від яких залежать країни-споживачі цього обладнання.

Як ми бачимо, власні технології здатні забезпечити швидке зростання промисловості на всіх рівнях, а також економічну незалежність та інформаційну безпеку. Підприємства, що працюють на розробці технологій, створюють сучасні виробничі потужності для всіх інших галузей, автоматизують, механізують підприємства, забезпечують безперервне технічне переозброєння, впроваджують інновації, і як наслідок підвищують їх продуктивність, і тим самим впливають на загальне зростання продуктивності по економіці країни в цілому. Країни, які залежать від імпорту технологій, вимушено залишатимуться на периферії розвинутого світу.

В умовах цифрової економіки, коли інформаційні технології отримання, зберігання, обробки і передачі великих обсягів даних впроваджуються в усі класичні галузі економіки, бізнесу, державного управління, маркетинг стає цифровою сферою діяльності.

По-перше, точки взаємодії зі споживачами в реальному світі все частіше підключені до цифрового простору: QR-коди, Bluetooth-маячки, технологія бездротової передачі даних (NFC), розумні кнопки (Amazon Dash Button).

Офлайн-канали продажів потрапляють в цифровий вимір, за допомогою якого ними можна управляти.

По-друге, перехід на цифрову економіку стає визначальним фактором лідерства на міжнародному ринку [1]. Цифрова трансформація бізнесу завойовує навіть великі ринки. За допомогою мобільного додатку, даних про місцезнаходження, організації взаємодії водіїв та пасажирів, цифрових платежів компанії створили нову транспортну мережу, яку швидко скопіювали інші учасники ринку. Що стосується цифрової трансформації маркетингових напрямків діяльності, то і в ціноутворенні стало загальною практикою тестування цін і автоматичний моніторинг цін конкурентів.

По-третє, все більше традиційних за формою продуктів отримують цифрові компоненти. Стало нормою оснащення автомобілів системами супутникової навігації, безпеки та оповіщення, засобами для з'єднання з мобільними пристроями по Bluetooth. А ті компанії, продукти яких зовсім не пов'язані з цифровою економікою, залежать від того, як вони представлені в Інтернет [2].

Важливими є і спостерігається соціально-економічні наслідки цифровізації в світі і в нашій країні зокрема. Для цього розроблено та введено в дію програмний продукт «ДІЯ» - цифрова держава (рис. 1).

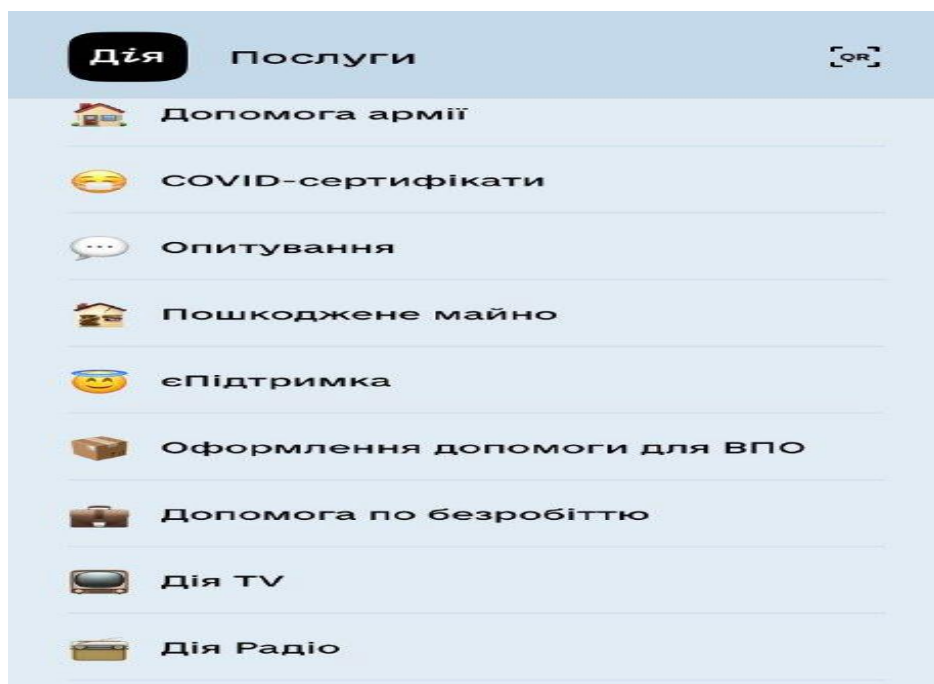

Рис. 1. «ДІЯ» – Цифрова держава в Україні

Витіснення людини з промисловості, сільського господарства та сервісів не може не мати системних наслідків. Сучасний глобальний ринок праці – це складна багатокомпонентна та динамічна система, що піддається перманентному впливу інформаційних технологій, що тягне за собою зміни у змісті процесу праці, його організації, структурі зайнятості, соціально-трудовах відносинах

Об'єктивні процеси автоматизації, навіть за умови їх стримання урядами та суспільством, набиратимуть прискорення і цілком можливо досягнуть тієї межі, коли для підтримки всієї світової системи виробництва та логістики виявиться достатньо лише кількох мільйонів висококваліфікованих професіоналів.

Цифрова економіка забезпечує бізнесу набагато більше гнучкості, інноваційності, масштабованості, ніж є в матеріальному світі [3]. Отже, створюються умови для побудови систем діджитал в усіх сферах економіки та життя країни, які направлені на краще виконання своїх завдань. Однак освоєння потенціалу вимагає своєрідних підходів до розробки стратегій розвитку держави та різних сфер економіки. Необхідно застосовувати методики, які посилюють ефекти цифрових переваг, а не протистоять їм.

Аналітика, здійснювана за допомогою автоматизованих систем, дає можливість домагатися більш точного прогнозування з урахуванням накопиченої статистики, а також даних, що надходять в реальному часі.

Проте будь-яка стратегія адаптації може бути скоригована будь-якою раптовою подією. Так криза, зумовлена пандемією COVID-19, дозволила бізнесу експериментувати і вчитися в режимі реального часу, війна, яка розпочалася 24.02.2022 року – внесла свої корективи. У «мирний» час компаніям це було робити не просто: потрібно було переконати в актуальності цифрової трансформації акціонерів, співробітників і споживачів – у кожного були свої причини для опору. Проте через карантинні заходи багато компаній змушені були перевести співробітників на віддалену роботу [4, 5]. Перехід до віддаленої роботи потребував технологічних рішень – розвитку IT-інфраструктури, системи безпеки, комунікацій, електронної постановки завдань і відстеження їх

виконання. І разом з цим виникла необхідність навчання персоналу тому, як все це використовувати та адаптуватися до змін. Крім того коронавірус став краш-тестом для реалізованих проєктів з цифровізації держави і перевірки їх працездатності в «бойових умовах». Великий масив даних і завершена цифровізація процесів в органах державної влади були оперативно використані для стабілізації ситуації з пандемією лише в деяких країнах, наприклад у Південній Кореї і Сінгапурі, де вдалося оперативно обчислити та ідентифікувати громадян, які потенційно є переносниками захворювання. Однак будучи випадковим “стимулом” для прискорення цифровізації, коронавірус в явному вигляді позначив і стримуючі фактори. Частина з них існували і раніше, але у зв’язку з пандемією вони стали ще помітнішими.

Встановлено, що на сьогоднішній день електронна економіка вже виходить за межі суто господарських процесів. Цифровізація впроваджується в соціальні процеси, від неї все більшою мірою залежить успішна життєдіяльність людей, крім того, відбувається широкомасштабне впровадження цифрових технологій у роботу держави загалом. За рівнем розвитку цифрової економіки Україна займає провідні позиції у світі, та впевнено рік у рік покращує свої позиції. Відбувається постійна спільна робота держави та бізнесу з подальшого розвитку цифрової економіки. У цій діяльності необхідно враховувати низку ризиків та загроз для того, щоб зосередити ресурси та зусилля на їх нейтралізації.

Список використаних джерел:

1. Васильців Н. М. Цифровий маркетинг як складник перспективного напрямку розвитку індустрії 4.0. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 2. С. 35-40.
2. Ігнатенко М.М. Соціальна відповідальності бізнесових структур у діяльності харчових підприємств. *Економіка АПК*, 2015, № 3. С. 65-69.
3. Кутепова В. О. Інтернет-маркетинг в Україні, проблеми та перспективи розвитку. *Управління розвитком*. 2014. № 1. С. 47-49
4. Пилипенко Е.А. Перспективы развития высшей школы в условиях

использования цифровых технологий : Перспективы развития высшей школы: материалы XIУ Международной науч.-метод. конф. / редкол.: В. К. Пестис [и др.]. Гродно : ГГАУ, 2021. С.159-163.

5. Пилипенко К.А., Мац Т.П. Наукова парадигми обліково-аналітичного забезпечення управління діловою репутацією як нематеріального активу в умовах інституційних змін. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2021. № 2 (50).

СЕКЦІЯ 7 СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

*І ВСЕ НА СВІТІ ТРЕБА ПЕРЕЖИТИ,
І КОЖЕН ФІНІШ – ЦЕ, ПО СУТІ, СТАРТ,
І НА ПЕРЕД НЕ ВАРТО ВОРОЖИТИ,
І ЗА МИНУЛИМ ПЛАКАТИ НЕ ВАРТ*

УДК 338.48

С. Пасічник, аспірант 1-го курсу
ІННІ ім. Ю.М.Потебні ЗНУ,
Науковий консультант - **Т.О. Меліхова**, д.е.н., професор,
завідувачка кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Інженерного навчально-наукового інституту
Запорізького національного університету
(м. Запоріжжя, Україна)

SWOT-АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

***Анотація:** Найважливішим елементом системи управління операційними витратами промислових підприємств є аналіз, головною метою якого є інформаційне забезпечення, всебічна оцінка досягнутих результатів та обґрунтування управлінських рішень щодо їх подальшої раціоналізації. SWOT-аналіз дозволяє сформулювати у вигляді логічно погодженої схеми взаємодії впливів, слабкостей, можливостей і погроз.*

***Ключові слова:** SWOT-аналіз, операційні витрати, ризики, слабкі сторони підприємства, сильні сторони підприємства, можливості, загрози, звітність.*

Незважаючи на всі політичні, економічні, соціальні та геополітичні виклики, з якими зіткнулася Україна в останні місяці, економіка країни, хоч і з суттєвими труднощами, але продовжує працювати. Кожен з нас розуміє, що наразі економічний фронт країни не менш важливий, ніж військовий.

Міністерство фінансів повідомило, що близько 30% українських підприємств повністю припинили діяльність, а 45% працюють частково. Зупинка роботи підприємств на території з активними бойовими діями через пошкодження або знищення цілих заводів та об'єктів інфраструктури створили величезний дефіцит в українському бюджеті, тому підтримка роботи вітчизняних підприємств є одним із пріоритетних завдань нашої держави.

Стратегічна перевага у війні вже за нами, український бізнес поступово повертається до життя, більшість промислових підприємств відновлюють роботу на місцях, інші евакуювали свої виробництва зі східних у більш стабільні західні регіони. Наразі економіка намагається повернутися до використання всіх можливостей, які дозволять підприємствам промисловості працювати та

підтримувати економіку країни і держава цьому сприяє. Зокрема, частина підприємств отримала великі державні оборонні замовлення, Верховна Рада ухвалила чергові зміни до законодавства щодо спрощення частини бюрократичних процедур на період дії правового режиму воєнного стану, відбувається відновлення оренди держмайна, що дозволяє підприємствам передислокуватися і продовжити розвиток бізнесу на безпечних територіях, також держава частково лібералізувала та дерегулювала податкову та митну політику. Такі дії з боку держави допоможуть запуснути алгоритм ефективного відновлення нашої економіки у воєнний час.

Поряд з цим, промисловим підприємствам необхідно буде вибудувати нові шляхи доставки сировини, пристосувати виробничі процеси до воєнних і поствоєнних потреб держави, оновити трудові ресурси, винайти нові канали та логістичні ланцюги збуту готової продукції. Така перебудова виробництва буде потребувати пильної уваги, оскільки відбудеться зміна структури та обсягів витрат підприємств. Операційні витрати, будучи найважливішим джерелом інформації про шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств та їх конкурентоспроможності, впливають на всі сфери їхньої діяльності й, перед усім, на фінансову та облікову політику, яка визначає обсяги і потреби у фінансових ресурсах та формах фінансування. Виявити ризики і додаткові шанси, які дозволять вплинути на ефективність адміністративно-господарської діяльності промислових підприємств та підвищити їх прибутковість можливо за допомогою застосування SWOT-аналізу.

У сучасному вигляді SWOT-модель була сформульована в 1965 році чотирма професорами Гарвардського університету - Edmund P. Learned, С. Roland Christensen, Kenneth R. Andrews, William D. Guth. Вони запропонували використовувати технологію аналізу для розробки стратегії поведінки фірми, яка базувалася на послідовності кроків, що приводять до вибору стратегії.

З того часу проблемою визначення сутності поняття SWOT-аналізу займалися: І.М. Вагнер, К.А. Мамонов, Б.Г. Скоков, О.О. Короп та Ю.І. Мізік [1, с. 81]. П.Л. Гордієнко, А.Г. Дітковська, Н.В. Яшкіна вивчали SWOT-аналіз як

метод, за допомогою якого можна встановити взаємозв'язки між сильними та слабкими сторонами підприємства, а також зовнішніми загрозами і можливостями [2, с. 211]. Г.І. Кіндрацька визначила SWOT-аналіз як метод, який передбачає пошук можливостей і загроз, які містяться у зовнішньому середовищі підприємства; дослідження сильних і слабких сторін підприємства, визначення ланцюгових зв'язків між цими двома групами чинників [3, с. 58].

Отже, SWOT-АНАЛІЗ (SWOT analysis) – це матриця оцінки сильних та слабких сторін, загроз та можливостей діяльності суб'єкту господарювання в умовах конкретного ринкового середовища. Аббревіатура SWOT-аналізу: S (Strengths) – сильні сторони; W (Weaknesses) – слабкі сторони; O (Opportunities) – можливості; T (Threats) – загрози [4]. Ми вважаємо, що через такий підхід можна дослідити SWOT-аналіз операційних витрат промислових підприємств. Це найбільш ефективний у використанні інструмент швидкої оцінки операційних витрат підприємств з метою стратегічного планування на тривалий період. Нами досліджені операційні витрати промислових підприємств у сучасних умовах та проведено їх SWOT-аналіз, який згруповано у таблиці 1.

Таблиця 1

**Матриця SWOT-аналізу операційних витрат досліджених
промислових підприємств***

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<p>Гнучкий аналіз операційних витрат на всіх ділянках виробничих процесів</p> <p>Своєчасне надання управлінської звітності керівництву підприємства для прийняття виважених оперативних та стратегічних управлінських рішень</p> <p>Скорочення витрат в залежності від вибраної стратегії розвитку підприємства</p>	<p>Недостатній контроль за рознесенням витрат на аналітичні рахунки</p> <p>Складання неякісної управлінської звітності через некоректне віднесення витрат на аналітичні рахунки</p> <p>Часткова автоматизація процесу аналізу операційних витрат</p> <p>Відсутнє Положення про управління операційними витратами на підприємстві</p> <p>Нестача кваліфікованих управлінських кадрів</p> <p>Відсутня мотивація фахівців</p> <p>Несвоєчасне прийняття керівництвом виважених управлінських рішень на підставі наданих звітів</p>
Можливості (O)	Загрози (T)

<p>Своєчасне виправлення помилок у бухгалтерському обліку в разі їх виявлення</p> <p>Ефективне використання наявних ресурсів</p> <p>Виявлення додаткових можливостей та джерел оптимізації витрат, виходячи з наявних ресурсів підприємства</p> <p>Оптимізація управлінських процесів</p> <p>Формування управлінської стратегії для кожного напрямку господарської діяльності</p> <p>Оцінка ефективності діяльності підприємства</p> <p>Впровадження системи контролінгу, як системного управління підприємством</p> <p>Розвиток підприємства у довгостроковій перспективі</p>	<p>Можливе зростання операційних витрат на сировину та логістику в умовах воєнного стану</p> <p>Загрози економічної безпеки (небезпека втрати комерційної таємниці, співробітників та майна підприємств, зміни у податковому законодавстві у зв'язку з воєнним станом та післявоєнним відновленням підприємств)</p> <p>Загрози інформаційної безпеки (хакерські атаки, комп'ютерні віруси, втрата управлінської інформації)</p>
--	---

* Розроблено авторами

Аналіз елементів матриці SWOT-аналізу операційних витрат промислових підприємств свідчить, що сильні сторони аналізу пов'язані з оптимізацією витрат і економією ресурсів, можливості – з оптимізацією управлінських рішень та підвищенням ефективності діяльності підприємств. Слабкі сторони полягають в частковій автоматизації процесу аналізу витрат та кадровими питаннями, а загрози – у наявності економічної та інформаційної безпеки підприємств.

Таким чином, оскільки від рівня та динаміки операційних витрат залежать прибутки або збитки як суб'єктів господарювання країни, так і ефективність формування національного доходу держави та поповнення державного бюджету, то застосування методів SWOT-аналізу операційних витрат, як інструмента стратегічного управління, допоможе промисловим підприємствам вирішити поставлені перед ними завдання, пов'язані з підвищенням рівня конкурентоспроможності. Це дозволить досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни у їх фінансово-господарській діяльності та розробляти оптимальні варіанти прийняття управлінських рішень. Також SWOT-аналіз надасть можливість керівникам більш обґрунтовано підходити до розробки сучасної стратегії розвитку промислових підприємств й отримувати прибуток у результаті прийняття вдалих управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Вагнер І.М. SWOT-аналіз як інструмент стратегічного аналізу. Вісник Криворізького економічного інституту. Кривий Ріг, 2009. № 4. С. 81–84.
2. Гордієнко П.Л., Дідковська Л.Г., Яшкіна Н.В. Стратегічний аналіз: навч. посіб. Київ : Алерта, 2012. 520 с.
3. Кіндрацька Г.І. Основи стратегічного менеджменту: навч. посіб. Львів : Кінпатрі ЛТД, 2010. 264 с.
4. Маркетинг: Термінологічний словник. Старостіна А.О., Кочкіна Н.Ю., Журило В.В. Київ : НВП Інтерсервіс, 2017. 154 с.

УДК 37.013.42

Катерина Пилипенко, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавського державного аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

КОНФЛІКТНІ СИТУАЦІЙ В ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ: ПРИЧИНИ НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Анотація: зазначено сутність конфліктних ситуацій в діловому спілкуванні. Проаналізовано причини та наслідки самої проблеми та змодельовано можливі виходи з конфліктних ситуацій.

Ключові слова: конфлікт, протиріччя, конфліктна ситуація, вирішення, міжособистісні відносини, типологія конфліктів.

Під час взаємодії на підприємствах часто виникають різні суперечності, які нерідко призводять до конфліктних ситуацій. Люди, які досліджують проблематику конфліктології, вважають, що в подібних ситуаціях є і позитивна сторона медалі: сторони мають можливість поділитися своїми поглядами на ситуацію, висловити думки щодо неї. Не дарма кажуть: «У спорі народжується істина». Таким чином, ми бачимо, що конфлікт не тільки має негативні наслідки, але й стимулює активність, підштовхує до змін та розвитку. Проте не варто забувати і про негативну сторону: виснаження, стрес, психологічна нестабільність, що призводить до зниження продуктивності. Саме тому, вважаємо за потрібне розкрити сутність питання конфлікту, основні причини й наслідки у виробничо-ділових стосунках.

Конфлікт (від лат. *conflictus* – «зіткнення») – зіткнення осіб, їхніх ідей, інтересів, потреб, оцінок, прагнень, рівня очікувань тощо. В основі будь-якого конфлікту лежить протиріччя, що полягає в: 1) наявності протилежних позицій сторін з якогось приводу; 2) протилежних цілей чи засобів їх досягнення в даних умовах; 3) розбіжністю інтересів, мотивів, бажань учасників взаємодії. Конфлікти можуть бути приховані та наявні, але завжди в їх основі лежить відсутність згоди між суб'єктами діяльності. Тому конфлікт можна також визначати як відсутність згоди між двома сторонами або групами. У діловому

спілкуванні конфлікт – це зіткнення інтересів, поглядів, ідей співробітників підприємств, організацій, фірм, корпорацій, що обтяжує прийняття рішення та супроводжується негативними емоційними переживаннями учасників взаємодії. Перелік визначень поняттю «конфлікт» великий. Але в середньому, в усіх йдеться про те, що у конфлікті завжди існує протиріччя, зіткнення різних сторін з різними поглядами, ідеями, думками й мотивами.

Сутність конфлікту полягає у його вирішенні, бо, як нам відомо, протирічні ситуації виникають часто, але далеко не всі з них вирішуються. Вирішити конфлікт – це означає усунути конфліктну ситуацію і вичерпати інцидент. Конфлікт має на меті самоствердження, затвердження ідей, принципів, подолання негативних тенденцій.

Розглянемо основні причини виробничих конфліктів, рис 1.:

Причини конфліктів, що виникають у виробничих відносинах							
хйбні кола управління (коли ні функції, ні влада, ні відповідальність, ні обов'язки, ні ресурси чітко не розділені – один киває на іншого)	протилежані вимоги до процесу виробництва та організації	різниця у цілях (спеціалізація, конкретизація та розподіл на підрозділи передбачає їх різну стратегічну спрямованість)	взаємозалежність у досягненні результату (вимагає співробітництва, хоча, реалізуючи власні завдання, персонал інколи нехтує іншими)	різниця в уяві та цінностях (відсутність об'єктивної оцінки ситуації)	незадовільні комунікації (відсутність повної та достовірної інформації)	розподіл ресурсів (вони завжди обмежені, а претендус на їх використання кілька сторін)	різниця у досвіді та манері поведінки
							різка зміна подій чи умов

Рисунок 1 – Основні причини виробничих конфліктів [1, с. 21].

Конфліктна ситуація обов'язково містить такі елементи: учасники (дві або більше сторони), об'єкт (явище), рушійна сила, дії та наслідки (результат).

Наслідки можуть бути різними, залежно від зміни та особливостей компонентів та основних елементів. Ось деякі з них: взаємне примирення сторін, шляхом ліквідації протистояння; послаблення конфлікту, шляхом часткового задоволення потреб та часткового прийняття думки іншого; виведення одного з опонентів з «гри», наприклад звільнення або переведення; одна сторона

виходить переможцем, а інша признає свою поразку, визнаючи себе переможеною; поступове затухання конфлікту внаслідок бездіяльності, щодо його вирішення; трансформація конфлікту в інший.

Прокласифікувати загальну теорію конфліктів можна розглянути у представленій нами таблиці 1

Таблиця 1

Класифікація конфліктів

Ознака класифікації	Види конфліктів
1. Спосіб розв'язання:	— насильницькі; — ненасильницькі
2. Сфера прояву:	— політичні; — соціальні; — економічні; — організаційні
3. Спрямованість впливу:	— вертикальні; — горизонтальні
4. Ступінь виразності:	— відкриті; — приховані
5. Кількість учасників:	— внутріособистісні; — міжособистісні; — міжгрупові
6. Потреби:	— когнітивні; — конфлікти інтересів

372

В свою чергу виробничі конфлікти поділяють на основні чотири типи [3]:

– внутрішньоособистісний (працівники сумніваються у правильності своїх дій, проблеми та завдання, які постають перед ними на самоті вимагають вибір альтернативних рішень; виникають або ж внаслідок відсутності роботи, при цьому необхідно робити діловий і зайнятий вигляд, або ж внаслідок перенавантаження);

– міжособистісний (найпоширеніший тип, який характеризується боротьбою за обмежені ресурси. У прикладі можна привести ситуацію, коли керівник рахує, що працівник не працює на повну силу, а працівник вважає, що керівник висуває завищені вимоги);

– особистісно-груповий (виникає за такого стилю керівництва, коли підлеглі повинні виконувати тільки те, що наказує керівник; авторитарний стиль керівництва, який не враховує інтереси членів колективу);

– міжгруповий (виникає під час розбіжностей між нижчим та вищим рівнями управління).

У вирішенні конфліктів основне значення має розуміння сутності й стратегія або ж чіткий план.

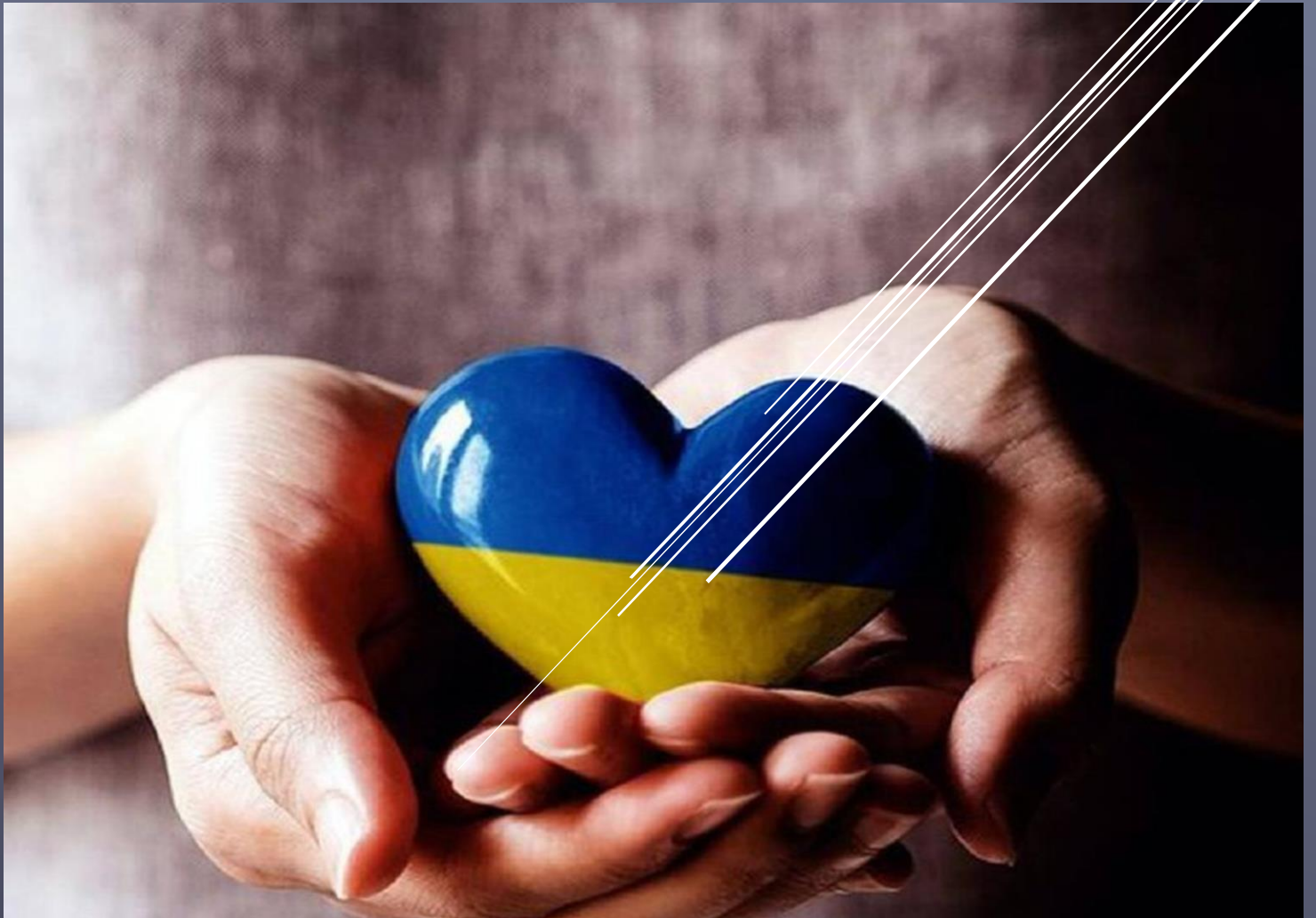
Отже, ми бачимо, що конфлікт не завжди негативна подія. Найбільш ефективним засобом слід визнати усунення з ділового спілкування суджень та оцінок, які могли б ущемити честь і гідність співрозмовника. Дуже небажані і заступницьке судження та оцінки, висловлені з почуттям погано прихованого переваги або зневаги. Звичайно, зовсім усунути з ділового спілкування оцінний підхід до предметів розмови практично неможливо. Тому потрібно намагатися робити упор на позитивні думки і оцінки, пам'ятаючи, що всі люди більш прихильно приймають позитивну інформацію, а не негативну, яка часто призводить до конфліктних ситуацій. Оцінки повинні бути по можливості тактовними і не стосуватися самого співрозмовника.

Іншим дієвим засобом профілактики конфліктних ситуацій є недопущення при діловому спілкуванні спору, так як під час суперечки людині рідко вдається зберегти самовладання і гідність.

Проте найнадійнішим засобом попередження конфліктної ситуації є свідомо відмова від будь-якого конфлікту. І лише нам рішати який спосіб обрати, бо це дуже впливає на ділову репутацію не лише керівництва, а й підприємства загалом.

Список використаних джерел:

1. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів: Навч. посібник. К., 2004. 172 с.
2. Джелалі В. О. Психологія вирішення конфліктів. Харків-Київ, 2016. 320 с.
3. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. К. Наукова думка, 1999. 72 с.
4. Пилипенко К.А., Мац Т.П. Наукова парадигми обліково-аналітичного забезпечення управління діловою репутацією як нематеріального активу в умовах інституційних змін. . Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2021. № 2 (50).

**СЕКЦІЯ 8
ІНФОРМАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІЗНИХ
ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 316.77 : 351.74

Т.С. Вайда, к.пед.н, доцент, доцент кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки Херсонського факультету, Одеський державний університет внутрішніх справ (м. Херсон, Україна)

ДОТРИМАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВИЛ КОРИСТУВАННЯ ЗАСОБАМИ КОМУНІКАЦІЇ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ РОБОТІ ПРАВООХОРОНЦІВ В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ

Анотація. У роботі охарактеризовано поняття комунікації та розглянуто її види, уточнено особливості спілкування працівників органів/підрозділів поліції. Розкрито вимоги щодо користування поліцейськими деякими засобами комунікації з точки зору дотримання правоохоронцями інформаційної безпеки.

Ключові слова: поліція, комунікація правоохоронців, доступ до службової інформації, встановлені обмеження, засоби комунікації, інформаційна безпека.

Актуальність проблеми. Під комунікацією (від лат. *communicatio* - єдність, передача, з'єднання, повідомлення) нами розуміється процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації [1].

Різноманітні види комунікації можна поділити на *три групи*: візуальну (невербальну), усну (вербальну) та письмову [2, с. 268-270]. До способів невербального спілкування відносять мову тіла, жестів, візуальний контакт та ін. Серед способів вербальної комунікації розрізняють такі, як: 1) контакт масок (формальне спілкування, відсутнє прагнення зрозуміти і враховувати особливості особистості співрозмовника); використовуються маски ввічливості, чемності, байдужості, скромності, співчуття тощо завдяки підбору різних виразів обличчя, жестів, інтонації, стандартних фраз, які дозволяють приховати дійсні емоції, ставлення до особи); 2) світське спілкування (безпредметність, особи кажуть не те, що думають, а те, що належить говорити в подібних випадках (для підтримки розмови); спілкування закрите (точки зору людей на те чи інше питання не має значення, не визначає характеру комунікації); характерними

рисами є формальна ввічливість, ритуальне спілкування); 3) формально-рольове спілкування (зміст та засоби регламентовані соціальними функціями партнерів – працівник поліції і правопорушник, керівник підрозділу і підлеглий, правоохоронець і громадянин тощо); 4) ділове спілкування (відбувається обмін інформацією для досягнення певного результату; цілеспрямовані взаємовідносини, які виникають на основі і з приводу певного виду діяльності; інтереси справи є більш значущими, ніж особисті розбіжності чи особистісні якості); 5) духовне міжособистісне спілкування (інтимно-особистісне, розкриваються глибинні якості особистості).

У сучасних умовах зростає роль мережевого спілкування [там само]. В контексті піднятої проблеми забезпечення інформаційної безпеки поліцейських на певну увагу заслуговує формально-рольові та ділові види їх комунікації.

Формально-рольовий та діловий види комунікації працівників поліції передбачають деякі обмеження під час реалізації правоохоронцями владних повноважень у зв'язку із їх доступом до службової інформації (державної таємниці), порушення котрих (обмежень – *уточнено нами*) може вплинути на стан розслідування злочину суб'єкта, прийняття рішення у справі тощо [3; 4].

Результати дослідження. Розглянемо вимоги щодо належного користування працівниками поліції деякими засобами комунікації з точки зору дотримання правоохоронцями інформаційної безпеки.

Використання додатків до смартфонів (програм). Під час встановлення поліцейськими тих чи інших додатків на власний телефон ці програмні продукти можуть вимагати доступу до певної інформації на використовуваному пристрої, насамперед геолокації, списку контактів, акаунтів у соцмережах та поштових скриньок. За наявними даними, більшість шпигунських програм «вшиваються» саме в мобільні додатки, які цікавлять конкретну аудиторію. Тому правоохоронцеві необхідно бути уважним під час встановлення різних застосунків, особливо якщо робити це з невідомих та неперевіраних сервісів.

З метою унеможливлення завантаження на особистий пристрій програм-шпигунів необхідно дотримуватись таких правил: 1) встановлювати додатки

лише з офіційних та перевірених сервісів (Chrome Store, Google Play Store для Android, AppStore для IOS); 2) заборонити OS смартфона (планшета) автоматично встановлювати додатки з невідомих джерел шляхом здійснення відповідних налаштувань пристрою; 3) періодично здійснювати видалення з усіх особистих пристроїв додатків, які не використовуються [5].

Електронне листування. Щоб уникнути зламу електронної поштової скриньки, необхідно: 1) увімкнути двофакторну автентифікацію за допомогою мобільного пристрою (під час спроби сторонніми особами отримати пароль до поштової скриньки буде надходити попередження на мобільний телефон у вигляді SMS-повідомлення про ці дії (взлом)); 2) встановити надійний пароль; 3) не використовувати для відновлення паролю російські сервіси («Yandex.ru», «Mail.ru» тощо); 3) не запускати на пристроях вкладення підозрілих листів, що містять виконуваний файл із розширеннями «.exe», «.bat», «.cmd», «.vbs», «.docm», «.xlsm» тощо; 4) поліцейські повинні пам'ятати, що службові електронні скриньки не слід використовувати для приватного листування [5].

Доступ до мережі інтернет. Одним із найпоширеніших способів доступу до мережі Інтернет у публічних місцях є підключення до відкритих точок Wi-Fi. Зазвичай, вони є безплатними, доступ до них здійснюється без введення паролів. Саме відсутність паролю робить їх вразливішими для взлому з боку зацікавлених осіб, які мають на меті отримати персональні дані та відомості, що зберігаються на телефоні (планшеті) поліцейського тощо.

Щоб уникнути перехоплення даних сторонніми особами, необхідно: 1) під час здійснення доступу до мережі використовувати лише ті точки Wi-Fi, які мають протоколи безпеки для захисту безпроводного з'єднання WPA чи WPA-2; 2) у публічних місцях найкраще користуватись особистим Wi-Fi модемом або здійснювати доступ до мережі Інтернет з мобільного пристрою за передплаченим пакетом послуг оператора зв'язку; 3) на цих пристроях/планшетах необхідно вимкнути функцію «Автоматичне підключення до Wi-Fi» [5].

Надамо деякі рекомендації посадовим особам органу/підрозділу Національної поліції України (далі – НПУ) як органу виконавчої влади щодо

дотримання заходів інформаційної безпеки під час спілкування з представниками громадськості: 1) прес-службам територіальних органів НПУ під час суспільно-політичних подій в країні необхідно надавати коментарі та роз'яснення рішень на випередження, щоб уникнути інтерпретацій та викривлень у ході обговорення тієї чи іншої ситуації в загальнодоступних та соціально орієнтованих ресурсах мережі Інтернет; 2) органам/підрозділам НПУ необхідно розробити та затвердити чіткий план дій для оприлюднення представниками їхніх прес-служб інформації у випадку виникнення резонансних інцидентів; 3) офіційні представники органів НПУ повинні оприлюднювати суспільно значущу інформацію, якщо вона не належить до тієї категорії, що не підлягає оприлюдненню; приховування такої інформації від суспільства може знизити довіру до них; 4) представникам органів НПУ під час надання коментарів, інтерв'ю, брифінгів не рекомендується використовувати оціночні судження, що можуть призвести до неоднозначного тлумачення наданої інформації її споживачами; 5) органам НПУ необхідно розробити правила використання офіційних сторінок та акаунтів у соціальних мережах для уникнення непорозумінь з користувачами та окреслення формату комунікації через соціальні мережі. Крім того, вважається за доцільне здійснити верифікацію офіційних представництв органів державної влади та установ, які у своїй діяльності використовують акаунти у соціальних мережах, насамперед «Facebook», «Twitter» та канали у відеохостингу «Youtube»; 6) поліцейським, а також іншим працівникам поліції, які відповідно до своїх функціональних обов'язків працюють з інформацією з обмеженим доступом, необхідно пам'ятати, що під час оформлення допуску до державної таємниці при заповненні відповідних анкет вони повинні вносити достовірні дані про свої контакти з іноземними громадянами, наявність власних електронних скриньок, сайтів, профілів у соціальних мережах та тематичних форумах [5].

Висновки. Таким чином, на основі рекомендацій Міністерства цифрової трансформації України та СБУ про попередження загроз інформаційній безпеці та удосконалення цифрової грамотності можемо зробити деякі узагальнення.

1. Працівниками органів та підрозділів поліції використовується в першу чергу формально-рольовий та діловий види комунікації, що передбачає деякі обмеження під час реалізації правоохоронцями владних повноважень у зв'язку із їх доступом до службової інформації (державної таємниці). Порушення встановлених обмежень може негативно вплинути на стан розслідування правопорушення/злочину чи прийняття рішення.

2. На особливу увагу з точки зору забезпечення поліцейськими інформаційної безпеки заслуговують користування такими засобами комунікації, як електронне листування, доступ до мережі інтернет, використання додатків до смартфонів, а також спілкування з представниками громадськості.

3. Дотримання поліцейськими вищезазначених обмежень у використанні сучасних засобів комунікації, врахування ними порядку надання службової інформації сприятиме, на нашу думку, як особистій безпеці правоохоронця, так і конструктивній роботі правоохоронного відомства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Комунікація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 18.03.2022).
2. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент : навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 348 с.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII (із змінами в редакції від 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19> (дата звернення: 14.03.2022).
4. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII (із змінами та доповненнями станом на 01.01.2022). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 18.03.2022).
5. Про попередження загроз інформаційній безпеці та цифрову грамотність : лист Департаменту персоналу МВС України від 04.06.2021 № 24719/22-2021.

УДК 334.012

Л. Гришина, к.е.н., доцент,
завідувачка кафедри економіки, обліку і підприємництва
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
(м.Миколаїв, Україна)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

***Анотація:** В статті узагальнено тенденції розвитку електронного бізнесу, що в складних умовах трансформаційних процесів в Україні набуває особливої значущості. Визначено основні переваги та недоліки Інтернет-торгівлі.*

***Ключові слова:** цифрові технології, бізнес, інтернет-трейдинг, розвиток.*

Використання сучасних цифрових технологій, комп'ютеризація та проникнення Інтернету у всі галузі економіки є глобальною тенденцією сучасного розвитку суспільства. В таких умовах важливого значення набувають питання функціонування суб'єктів господарювання бізнесової діяльності з використанням сучасних інформаційних технологій, інтернет-трейдингу, розвиток яких сприятиме позитивному впливу на досягнення необхідного рівня соціально-економічного розвитку України.

Однією із важливих передумов розбудови цифрової економіки, використання штучного інтелекту в Україні схвалено низку законодавчих актів, серед яких Закони України «Про електронну комерцію», «Про електронний цифровий підпис», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» затверджено «Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні», «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки», у якій зазначені основні принципи цифровізації, напрями цифрового розвитку, визначено план заходів щодо її реалізації [1,2,3].

Як свідчать реалії, в Україні основними напрямками використання цифрових технологій є електронний бізнес, електронна комерція, телекомунікаційні послуги, та ін. Поширення Інтернету сприяло активізації

сфери безготівкового обігу, сучасних фінансових інструментів, нових ринків, пов'язаних з мережевими системами і телекомунікаціями.

Прогресивний розвиток Інтернет-трейдингу, впровадження електронної комерції являються одними із найбільш значних змін сучасної бізнесової діяльності. З урахуванням стрімкого розвитку інтернет-технологій, електронна комерція нарощує свої обсяги, залучає нових клієнтів, сприяє покращенню фінансових результатів учасників ринку інтернет-торгівлі та має багато інших переваг (рис.1).

Рисунок 1 - Характеристика переваг Інтернет-торгівлі

Разом з тим, слід відзначити, функціонування підприємств у сфері Інтернет-торгівлі на засадах електронної комерції може мати і свої недоліки, серед яких є:

- недовіра споживачів до онлайн-покупок через наявність випадків шахрайства та порушення строків виконання замовлення, до якості товарів через неможливість більш детального ознайомлення з ними перед замовленням;

- недостатньо сформована культура онлайн-покупок клієнтами, що вимагає поширення реклами, сучасних форм розрахунків через мережу інтернет,

впровадження бонусних програм, тощо;

- додаткові витрати у споживача на доставку товарів та висока її вартість;
- високий рівень ризику щодо втрати інформації, забезпечення фінансово-економічної безпеки бізнесу, тощо.

Як свідчать статистичні дані, останніми роками спостерігається загальне підвищення обсягів електронної торгівлі [4]. Так, якщо у 2012 році проникнення електронної торгівлі в економіці України становило 0,6%, то вже через п'ять років цей показник збільшився майже в 6 разів і досяг в 2017 років - 3,9%, 2018 році - 3,5%, 2019 році - 4,5%. Найбільша частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), який отримано завдяки електронній торгівлі відмічається у таких видах діяльності, як транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; тимчасове розміщування і організація харчування; оптова та роздрібна торгівля.

Розвиток електронного бізнесу безпосередньо пов'язаний із мережею Інтернет, що зумовлює його існування в залежності від наявності та доступності зв'язку, географічних особливостей, тощо. Можливість використовувати Інтернет пристрої визначається наявністю Інтернет зв'язку, який включає кабельний зв'язок, мобільний Інтернет, Інтернет по радіоканалу, супутниковий Інтернет. За період 2018 -2021 рр. Україна значно збільшила можливості доступу до якісного і швидкісного Інтернету, зокрема впровадження мобільного 4G інтернет-зв'язку, а кількість мобільних користувачів значно перевищує населення країни загалом, що пояснюється наявністю у користувачів декількох мобільних пристроїв [4].

На нашу думку, однією із тенденцій сьогодення є розвиток Інтернет -трейдингу, як способу вкладення і примноження свого капіталу, оскільки вже на даному етапі розвитку нашої країни саме ця послуга стала кращою альтернативою банківським внескам, купівлі нерухомості для збереження і примноження особистого капіталу. На сьогодні завдяки повному переходу на електронний документообіг, на автоматизацію здійснення операцій на фондовому ринку, інтернет-трейдинг забезпечує найбільш вигідні умови для

приватних інвесторів, що активізує діяльність інвестиційного ринку України. При цьому основними критеріями швидкого розвитку усіх сервісів пов'язаних з он-лайн торгівлею цінними паперами є доступність і оперативність здійснення відповідних операцій. Також серед позитивних рис Інтернет-трейдингу для приватних інвесторів, є те, що спрощується і прискорюється процес обороту укладення договорів; зростає кількість операцій, яку інвестор може здійснити за день; можливість корегування інвестиційного портфеля у часі щодо найпривабливіших акцій; з'являється можливість торгувати одночасно на двох фондових біржах і заробляти на різниці в цінах на цінні папери, тощо.

Отже, з метою розвитку інтернет-трейдингу в Україні необхідно активізувати роботу щодо зміцнення інформаційного та програмного забезпечення фондового ринку на основі досвіду використання інноваційних технологій іноземних компаній. Саме використання комплексу технологій електронних розрахунків та транзакцій, електронної торгівлі та онлайн-взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності, фінансових цифрових інфраструктур сприятимуть якісним змінам на шляху забезпечення успіху України у сфері цифрового розвитку та підвищить конкурентоспроможність вітчизняного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету міністрів України від 17.01.2018 № 67-р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>
2. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету міністрів України від 11.02.2013 № 386.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
3. Про електронну комерцію. Закон України від 3.09.2015 № 675-VIII:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
4. Статистичний щорічник України за 2021 року. [Електронний ресурс]. –
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 657.2

Литвиненко І.С., здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Спеціальності 071 Облік та оподаткування

Пилипенко К.А. д.е.н професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю

Мац Т.П., к.е.н., доцент, доцент
кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю

Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація: у статті досліджено використання сучасних цифрових технологій в аграрній діяльності підприємств. Наведено найбільш відомі інформаційні системи та технології, які використовуються аграрному бізнесі.

Ключові слова: сільськогосподарська діяльність; цифрові технології; інформаційні системи; агробізнес; агропідприємства.

В процесі активного розвитку аграрної діяльності підприємств виникає велика потреба у створенні та застосуванні нових програм розвитку інноваційної діяльності агропідприємств. Зміни відбуваються у економічній, політико-правовій та техніко-технологічній сферах зовнішнього середовища і базуються на передумовах розвитку інноваційно-цифрової аграрної економіки в умовах інформаційно-технологічних викликів.

Дослідженням теоретичних, методологічних та загальних питань щодо інноваційно-цифрового розвитку аграрної економіки займалися у своїх наукових працях такі вчені, як: І. Вороненко, В. Клочан, М. Кропивко, В. Россоха, А. Соловйовта ін. Певні напрями використання нових технологій у аграрному секторі вивчали В. Гармашов, В. Каплуненко, П. Коваленко, М. Роїк, М. Ромашенко, О. Татаріко, С. Трибель та ін.

Використання інформаційно-технологічної діяльності у сільському господарстві дозволяє розробити системи, що забезпечать сільськогосподарські підприємства високим рівнем продуктивності, здатністю швидко адаптуватися

до змін та прогнозувати їх, крім того, зросте рівень продовольчої безпеки, а також стійкість та дохід підприємств. Використання цифрових технологій в сільськогосподарській діяльності може забезпечити отримання економічних, соціально-культурних та екологічних благ за рахунок таких чинників як: зростання продуктивності, ефективного споживання ресурсів, використання ринкових можливостей, оптимізації використання ресурсів, розширення комунікацій та адаптації до кліматичних змін .

Сьогодні існують різноманітні сервіси, сайти, заходи, які надають потрібну інформацію і покращують наші знання щодо сучасного цифрового світу в аграрній сфері. Крім того, вже значно частіше використовують бортові комп'ютери, GPS-приймачі, методи дистанційного зондування, геоінформаційні системи (ГІС) тощо.

Найбільш відомі інформаційні системи та технології в агробізнесі:

- CropCare - база різних засобів для боротьби зі шкідниками. Фермер вносить в неї свої культури і GPS-дані полів, після цього буде здійснено підбір оптимальних препаратів;
- AgroGuard - система охоронних стовпів, при порушенні меж ділянки або при виникненні будь-якої іншої події власник оперативно отримує повідомлення на телефон;
- DrT-Tech – система систематизує всі дані, зібрані з датчиків і з полів, в одну зручну структуру;
- HerdGrow - програма створена для галузі тваринництва її суть полягає автоматичному підборі раціону для корів, на основі даних з їх паспортів;
- Fractal - це програма за допомогою якої можна максимально автоматизувати робочі процеси АПК, наприклад, облік робочого часу або регулювання певних механізмів;
- AgromaxEffect- програму, що моделює майбутній урожай, є корисною не лише фермерам, а й страховим компаніям та банкам для оцінки ризиків [2].

Використання цифрових технологій в сільськогосподарських підприємствах має відповідати певним умовам:

УМОВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	
Базові (основні)	Допоміжні (уможливлюючі)
- доступність технологій	- використання Інтернету
- наявність засобів комунікації та зв'язку	- доступність мобільних телефонів (смарфонів)
- наявність пристроїв	- використання соціальних медіа
- доступ ІКТ	- наявність цифрових навичок
- цифрова грамотність	- використання програм просування технологій

Рисунок 1. - Базові та допоміжні умови цифровізації сільськогосподарського виробництва [1, с. 23]

Щоб покращити інформаційно-технологічні знання працівників аграрних підприємств потрібно використовувати сучасну модель навчання. Для зростання зацікавленості у використанні цифрових технологій в АПК науковцям пропонується використовувати такі складові: суспільні зв'язки, які містять інформацію про аграрну діяльність, новини, форуми взаємодії з державними органами, організаціями тощо; eLearning, де можна покращити свій рівень з питань сільськогосподарської діяльності; проведення виробника від перспективного планування (бізнеспланування) до збуту та реалізації щоденних операцій; супроводження надання консультаційних послуг; супроводження наукових розробок та досліджень; використання Web-технологій та мережі Інтернет, так як вони дають особливі можливості доступу до інформації та реалізації інтерактивного дистанційного навчання та консультування.

Якщо подивитися на продуктивність і підвищення добробуту людини, то можна спостерігати позитивну тенденцію: технологія робить аграрний сектор значно цікавішим для молоді. Оскільки вони розуміють, що тільки за допомогою створенням мобільних додатків не можна нагодувати країну, тому багато хто звернеться до сільського господарства як до бізнесу.

Отже, розробка системи інформаційної підтримки сільського господарства з використанням новітніх комп'ютерних та мобільних технологій повинна базуватися на комп'ютеризації сільськогосподарських підприємств, навчанні й підвищенні кваліфікації сільськогосподарських працівників, формуванні системної бази, а у перспективі – створенні єдиного інформаційного простору для агропідприємств.

Як стверджують автори [3] цифровізація означає перетворення, викликані масовим впровадженням цифрових технологій, які генерують, обробляють, здійснюють обмін та передачу інформації. У сільському господарстві комплексна цифрова трансформація здатна забезпечити значне зростання продуктивності, скорочення невиробничих витрат, підвищення якості сільськогосподарської продукції.

Таким чином, використання цифрових технологій в сільськогосподарській діяльності дає можливість зберігати велику кількість даних, аналізувати отримані результати, на підставі яких приймати обґрунтовані рішення, що допоможуть зменшити витрати, збільшити прибуток та підвищити конкурентоздатності сільського виробництва. Формування системи інформаційної підтримки аграрних підприємств на підставі новітніх комп'ютерних та мобільних технологій є важливою метою для майбутнього розвитку українського аграрного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у сільському господарстві: звіт депутатам G20. Рим : ФАО, 2017. 57 с
2. Смарт-технології в агроменеджменті. АгроКебети : веб-сайт. URL: <https://blog.agrokebety.com/smart-tehnologii-v-agro-menedgmente-ua> (дата звернення: 13.04.2022).
3. Свиноус І. В., Гаврик О. Ю., Ткаченко К. В., Микитюк Д. М., Семисал А. В. Сучасний стан та проблеми впровадження цифрових технологій в практику діяльності сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 15-16. С. 35–39. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15-16.35

УДК 657:331.54

О. Прокопишин, к. е. н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
О. Поліщук, здобувач вищої освіти
ОС «Магістр» ОП «Облік і оподаткування»,
І. Возна, здобувач вищої освіти
ОС «Бакалавр» ОП «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»,
Львівський національний університет природокористування
(м. Львів, Україна)

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА

Анотація: Висвітлено особливості професії бухгалтера в умовах процесів діджиталізації, а саме: фахівцям необхідно володіти технічними навичками та вміти застосовувати їх на практиці. Сучасне бачення професії бухгалтера – займатися інформаційним забезпеченням управлінських рішень.

Ключові слова: бухгалтер, професія, облік, функція, автоматизація, інформаційні технології, цифровізація.

Численні артефакти історії стародавнього світу свідчать про те, що професія бухгалтера є однією з найдавніших. Бухгалтерський облік отримав свій подальший розвиток завдяки появі виробництва, розвитку банківської системи, виникненню міжнародних зв'язків, зростанню значення цінних паперів та участі держави в економічному житті кожної країни.

У сучасному підприємстві бухгалтер – це і фінансовий керівник, і юрист, який провадить договірну роботу, і кадровик, адже він, зокрема, контролює трудові правовідносини та питання кадрового обліку, тобто його функції не обмежуються лише функціями фахівця з бухгалтерського обліку й оподаткування. Хоча зазвичай більшість людей вважає, що професія бухгалтера полягає в тому, щоб за допомогою калькулятора зводити «дебет-кредит», рахувати і вносити дані в паперові реєстри.

На сьогодні більшість процесів у бухгалтерському обліку автоматизована. Це ще раз засвідчує, що відбувається еволюціонування професії бухгалтера, адже незабаром не буде вже необхідності ручного введення інформації. Отже, за

сучасних умов процесів діджиталізації функції й призначення цієї професії поступово трансформуються.

За даними останнього глибокого дослідження Association of International Certified Professional Accountants (AICPA), в епоху діджиталізації фінансовим фахівцям необхідно володіти технічними навичками та вміти застосовувати їх у бізнес-контексті. Також їм потрібно використовувати людські навички, щоб впливати на інших, та лідерські навички, щоб продовжувати очолювати організації [1].

Перша і найголовніша функція бухгалтера, яку не може замінити програмне забезпечення, – підготовка достовірної, правдивої та доречної фінансової звітності, що поєднує результат технічної обробки фінансових і нефінансових потоків інформації та результат професійного судження конкретного фахівця, який її готує.

Другою, не менш важливою функцією, яку здатен задовольнити лише людський ресурс, є захист інтересів, комерційної таємниці та збереження майна компанії. У сучасних умовах флуктуацій макросередовища, особливо через запровадження заходів боротьби з пандемією коронавірусу COVID-19, ця функція є одним із «рятівних жилетів» бізнесу.

І третя важлива складова місії бухгалтерської професії, яка не піддається повній автоматизації, – гарантування економічної безпеки підприємства, передбачення негативного впливу та мінімізація ризиків бізнес-середовища [2].

За дослідженням VCG, у дев'яти європейських країнах – лідерах цифровізації (Данія, Швеція, Фінляндія та ін.) за 2015 – 2020 рр. кількість нових робочих місць перевищила кількість скорочених на 1,6 – 2,3 млн робочих місць [3].

Дослідження Глобального інституту McKinsey, в якому оцінювалися обидві думки, показало, що автоматизація може витіснити в середньому 15 % робочих місць, еквівалентних зайнятості на умовах повного робочого дня, й до 2036 року може бути автоматизовано до 60 % роботи, вираженої в людино-годинах, а до 2066 року ця частка може досягти 99 % [4].

Експерти прогнозують подальший розвиток технологій і те, що нескладно буде їх отримати, а от фахівців, які будуть уміти користуватися ними, не вистачатиме в цілому світі. Тому зростуть вимоги ринку праці щодо цифрових компетентностей бухгалтерів та вміння останніми застосовувати інформаційні інноваційні технології, позаяк за умов цифрової трансформації на ринку праці є потреба в професіоналах, які, окрім глибоких знань своєї спеціальності, володіють іноземними мовами, креативним мисленням, майстерні у віртуальній співпраці, мають навички адаптивності й гнучкості, їм притаманна така риса, як професійна відповідальність.

В Україні бухгалтери давно користуються хмарними сервісами: клієнт-банки, електронна пошта, програми здачі бухгалтерської звітності, бухгалтерські програми, з якими є можливість працювати через Інтернет. По суті, технологія хмарних обчислень є технічним рішенням, яке дає змогу передати в аутсорсинг найвитратніші бізнес-процеси інформаційних технологій: забезпечення функціонування прикладних автоматизованих систем – CRM-систем; систем автоматизації бухгалтерського обліку; засобів групової роботи (корпоративна електронна пошта, календар та планування робочого часу, обмін повідомленнями та корпоративна телефонія) тощо. Тому «хмарні» обчислення останнім часом усе частіше використовуються малим та середнім бізнесом, який, з одного боку, не може виділити достатньо коштів для побудови власного дата-центру, придбання ліцензійного програмного забезпечення та утримання висококваліфікованого персоналу, а з іншого – потребує ефективних інформаційних технологій високої якості. Одним із лідерів з використання хмарних сервісів є український малий і середній бізнес, 85 % представників якого використовують хмарні сервіси, тоді як у середньому у всіх країнах ЄС показник використання хмари становить 53 % [5].

Як підсумок викладеного зазначимо, що в майбутньому професія «бухгалтер» вимагатиме професійних компетенцій (навичок, умінь, технічних знань), які перебуватимуть в оптимальному співвідношенні з міжособистісною поведінкою, позаяк уже сьогодні і в державному, і в приватному секторах

бухгалтери стають експерт-консультантами, радниками, лідерами організацій. Тому нині в програмах підготовки обліково-фінансових фахівців необхідно врахувати вимоги часу: розвиток технологій, інформатизації та цифрової економіки. А програми перепідготовки кадрів та підвищення професійного рівня фахівців мають забезпечити таку кваліфікацію бухгалтерів, яка б дала їм змогу і необхідні навички не тільки щодо формування бухгалтерської (фінансової) звітності, а й здійснення аналізу та формування інформаційного забезпечення управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Farrar M. Re-inventing finance for a digital world. Association of International Certified Professional Accountants. URL: <https://www.cgma.org/> (Last accessed: 22.03.2022).

2. Василюшин С. І. Трансформація місії та назви професії бухгалтера під впливом запитів зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах діджиталізації економіки. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/rozvitok-buhgalterskoj-profesii-v-umovah-globalizacii-svitovoi-ekonomiki.html> (дата звернення: 24.03.2022).

3. GeSISMARTer 2020: The Role of ICT in Driving a Sustainable Future. Boston: Boston Consulting Group, 2012. URL: https://www.telenor.com/wp-content/uploads/2014/04/SMARTer-2020-The-Role-of-ICT-inDriving-a-Sustainable-Future-December-2012._2.pdf (Last accessed: 24.03.2022).

4. Worldwide Digital IQ Survey. 2017. PwC. URL: <https://www.pwc.ru/ru/publications/global-digital-iqsurvey-rus.pdf> (Last accessed: 25.03.2022).

5. Плікус І. Й., Осадча О. О., Жукова Т. А. Розвиток професії «бухгалтер» в умовах цифрової адженди: емпіричні дослідження щодо майбутнього професії. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 29. С. 589 – 594.

УДК 658.7

Євгенія Роман, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр спеціальності 071 Облік і оподаткування
Катерина Пилипенко, д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавського державного аграрного університету (м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація:** Розглянуто суть цифрових технологій в бухгалтерському обліку. Використання «цифри» надає можливість прискорити та модернізувати облік, використовувати безпаперові первинні документи, спростить архівування та зберігання бухгалтерської документації – і це все можливе за допомоги діджиталізації облікової роботи, яка так певнено входить в життя як суспільства так і обліку зокрема.*

***Ключові слова:** цифрові технологія, цифровізація в обліку, електронний документообіг, позитивні та негативні ознаки, продукти цифрових технологій.*

Діджиталізація є однією з тих тенденцій, яка з великою часткою ймовірності проявиться в найближчі роки і матиме найсильніший вплив (порівняно з іншими процесами) на реальність. Розповсюдження цифрових технологій не належить до найбільш значущих джерел ризику, інакше кажучи, джерел «критичних ситуацій», вони належать до систем комунікації та пізнання суспільством процесів.

Оскільки експерти бачать майбутнє як діджиталізоване, вони, відповідно, вважають інвестиції в цифрову інфраструктуру (комп'ютерні мережі, обчислювальна потужність, програмне забезпечення, електронна університетська система, цифрове освітнє середовище) одним із пріоритетних напрямків для інвестицій у розвиток університетів, і вони очікують «швидких ефектів» або швидкої віддачі від цієї інвестиції [1].

Світовий тренд який надав перехід до нової основи розвитку соціальних і економічних процесів – це застосування цифрових технологій у всіх напрямках суспільного життя. І все більше вони розвиваються і стають не від'ємною частиною життя людини.

Інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використання засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [2].

В сучасному світі важко вже уявити бухгалтерів які ще досі не використовують цифрові технології. Зараз уміння користуватися технологіями є основною вимогою до персоналу, і не тільки тому що це світова тенденція, а й тому, що це є практично. Основний прояв використання цифрових технологій в бухгалтерському обліку стосується скорочення витрат часу на збір та обробку інформації.

Цифровізація – це інструмент створення, реалізації та користування перевагами облікової системи, що підсилюються ІТ-технологіями[2]

Цифровізація в бухгалтерському обліку це є:

- трансформацію облікових процесів за допомогою сучасних економічних, організаційно-управлінських, інституційних нововведень;

- ІТ-модернізацію електронно-цифровими пристроями, засобами, системами електронно-комунікаційного обміну для інтегральної взаємодії віртуального та фізичного, створення кіберфізичного простору в межах системи бухгалтерського обліку.

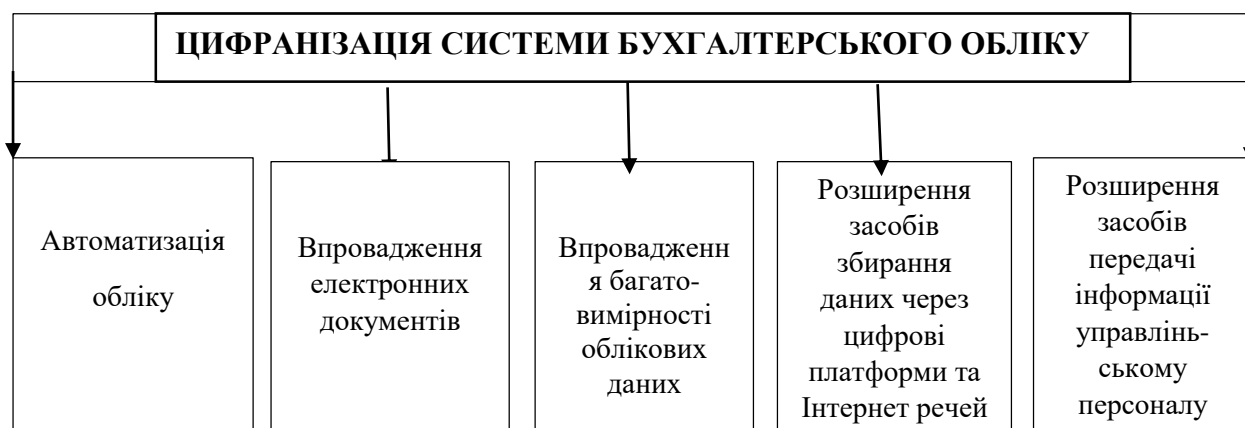

Рисунок 1 - Цифранізація системи бухгалтерського обліку.

Істотним кроком у цифронізації бухгалтерії стало саме прийняття рішення електронного документообігу в Україні. Електронний документ - документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Електронний документообіг (обіг електронних документів) - сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [3].

Упровадження цього виду документообігу забезпечує покращення всієї системи бухгалтерського обліку, бо має такі переваги:

- Оперативний доступ до документів, швидкість у виправленні паперів.
- Ефективне управління рухом документів.
- Всі структури компанії можуть працювати в єдиному інформаційному просторі - це дозволяє прискорити узгодження документів і прийняття рішень.
- Підвищення виконавської дисципліни (так як ЕДО дозволяє визначати відповідального за виконання документа в кожен момент часу), підвищення продуктивності співробітників.
- Безпека і збереження документів - шифрування даних дозволяє запобігти спробам несанкціонованого використання інформації.
- Виняток дубляжу документації.
- Зниження фінансових витрат на документообіг і діловодство.
- Удосконалення процедури підготовки, подачі / доставки, обліку та зберігання документів, їх аутентифікація, цілісність, конфіденційність і неспростовність.
- Швидкий і надійний обмін електронними документами з партнерами, контрагентами незалежно від віддаленості адресата.

Що ж до паперового документообігу властиві наступні проблеми:

- Можливість втрати документів.

- Накопичення певного об'єму документів з невідомим призначенням та походженням.
- Можливість потрапляння документів до чужих рук.
- Втрата робочого часу у зв'язку з пошуком необхідного документа.
- Зростання витрат у зв'язку з створенням копій документів.
- Втрата робочого часу у зв'язку з підготовкою та узгодженням документації.

Отже, можна побачити що впровадження цифрових технологій в бухгалтерії покращує ефективність роботи та зменшує ризиків допустити якісь помилки і втрати документів. Зараз в сучасному світі є чимало програмних забезпечень які використовуються саме в бухгалтерському обліку. Найпопулярнішими програмами є: «1С:Підприємство, М.Е.Doc, Universal, BAS Бухгалтерія, СОТА та інші.»

Диджиталізація будь якого комунікативного процесу обумовлена передусім необхідністю застосування та введення інноваційних технологій, з'являються нові вимоги до спеціалістів, особливо щодо організації ключових цифрових компетенцій, відбувається зародження та розвиток нового цифрового покоління. Цифрова компетентність являє собою унікальну можливість як для розробників так і для користувачів, вона надає можливість розвитку й інших компетенцій, тобто бути соціально активними [5].

Тому можна зробити висновок, що використання цифрових технологіє не аби як вплинули на бухгалтерський облік лише з позитивної сторони. Сучасному бухгалтеру не потрібно тратити чимало часу на подання декларації в державних органах, чи сплата податків ну або ж розрахунок з постачальником шляхом передачі грошових коштів на рахунок в самому банку, все це можна зробити сидячи в офісі за декілька хвилин. Розвиток цифрових технологій є неабияким важливим в сучасному світі особливо в бухгалтерії.

Список використаної літератури

1. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.0.1998 р. за № 74/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text>
1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ЦИФРОВУ ЕПОХУ URL: <http://dsp.ace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38095/1/КУЗЬО.pdf>
2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. за № 851-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
3. Пилипенко К.А., Кулик В.А., Пономаренко О.Г. Якість освіти в умовах діджиталізації.: Матеріали 52-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації». М. Полтава: ПДАА, 2021. С. 192-197.
4. Пилипенко К.А., Кулик В.А., Пономаренко О.Г. Якість освіти в умовах діджиталізації. Матеріали 52-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації». м. Полтава : ПДАА, 2021. С. 192-197.
5. К. А. Pylypenko PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY. Матеріали XIV Международной научно-методической конференции «Перспективы развития высшей школы». Гродно, 2021. С. 160. URL: <https://elib.ggau.by/bitstream/123456789/2847/1/159-161.pdf>

**СЕКЦІЯ 9
ІНШІ НАПРЯМКИ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

UDC 811.111:331.361

Svitlana Panchyshyn,
senior lecturer of the Department of Foreign Language
Svitlana Dobrovolska,
candidate of Economic Sciences (PhD), acting associate professor,
Chief of the Department of Foreign Languages
Mariana Opyr,
senior lecturer of the Department of Foreign Languages
Lviv National Environmental University
(Lviv, Ukraine)

ENGLISH LANGUAGE PROFICIENCY AND LABOUR MARKET

***Summary:** The dominant language of business, education and government in the world is English. Being proficient in English has a significant and positive effect on the probability of participating in the labour market and on employment for people. Furthermore, a larger percentage of individuals who are proficient in English work in higher-level, managerial positions as compared to those who are not proficient.*

***Key words:** language proficiency, language competence, labour market, employment, communication skills.*

398

In today's competitive job market, English language competence can provide many benefits and open the door to a world of new opportunities. English language skills are no longer a bonus. It is now something employers demand as their markets expand into new territories.

English is the most commonly used language in the corporate world. All corporate organizations communicate in English on a regular basis. The majority of their worldwide business correspondence is written in English, including emails, corporate documents, faxes, phone calls, video, popular business resources in print and electronic media, and other social media. Good English ability and fluency, both in spoken and written forms, are essential in many facets of corporate life, from obtaining work in these businesses to engaging with clients and establishing long-term business relationships around the world. English is widely used as a medium of communication in most government offices and organizations, technical firms, and even research facilities. According to Graddol, "about 80% of people utilize English when in

Europe." It is employed not only in Europe but also in a global industry that is governed by the WTO [3, p.347]. Most corporate firms nowadays recruit personnel who are fluent in English and have outstanding communication skills since these talents will be extremely beneficial to the organization's future success. They feel that professionals with strong communication skills can effectively represent their firms at international conferences, seminars, workshops, and other business gatherings. Furthermore, they hire people with excellent presenting skills, as these qualities are extremely beneficial to the success of their organizations. Furthermore, firms can expand their company internationally by using a common language, English, which is spoken by people all over the world, and English proficiency is critical to an individual's success in today's highly competitive corporate world. [3, p.348].

The importance of language skills in the labour market has been growing during recent decades. The reduced demand for manual labour and the on-going transformation of the labour market towards increasingly information-based production has drastically increased the need for language and literacy skills. Especially with the emergence and diffusion of ICT usage into any niche of the labour market, there are hardly any occupations do not require a minimum of speaking, writing and reading skills.

In an increasingly interconnected globalized world, international communication plays a growing and crucial role as a prerequisite for international factor movements, international trade, foreign direct investments, financial flows and human migration [4, p.297]. This leads to a worldwide growing demand for foreign language proficiency that is not always met by skill supply.

Nowadays, it is believed that there is no more need for learning new languages since we can use apps to translate everything or English is sufficient enough [2]. However, in a working environment, this statement seems to be false. Here you can find reasons why languages play a very important role in the job market.

1. Language unifies people in a company and creates communities. This is also noticeable in every country – You belong in the country whose language we speak of.

The same analogy works for international companies with multilingual job positions. When you speak more than one language, you belong to more communities and you can expand not only your international network but also your personal environment.

2. Multilingual workers are considered more efficient workers. Language skills show your commitment to expand your horizons and your motivation. Learning languages by itself will improve your soft skills and mental health.

3. Knowing more than one language is a very prestigious skill. The more skills and experience you have in your CV, the better. This also applies to languages. Just by having languages above the B2 level is so much more prestigious than any other skill. In a lot of cases, companies prefer multilingual employees because it shows the development and globalization of the company and the comprehension of the need for different markets.

4. Language bonus. The more languages you know, the more you earn. Many companies offer this appealing bonus to attract more employees. It is a good reason to improve your language skills so you can have more benefits.

5. Easy access to the job market. It is easier and faster to find a job when you know more languages. You'll have a bigger variety of opportunities to choose from. Also, a multilingual specialist is believed to be a more efficient and more communicative person.

6. One language is not enough. Nowadays, people who speak only English are less desired in the job market. It is harder to find a job that will be satisfying in many aspects. Also, English is taken for granted and it's a skill that everyone needs to have. In fact, it is now a requirement in almost every company.

7. Better communication among colleagues. In a lot of workplaces, the international environment is a very common thing. Consequently, there might be more problems in intercultural communication. To avoid this kind of issue and to gain more friends during a conversation, it is better to speak more languages. Not only to communicate with natives but also to understand their cultures and reduce misunderstandings.

Language indeed is an essential capital and English, as the language of globalisation, is the most important linguistic capital in today's world where sound skills in English work as a vehicle to sound opportunities and economic benefits in career track but also over the world. So, proficiency in English is an important factor in carrier trajectory. Being proficient in English is conditionally associated with higher probability of being employed as wage earner. Therefore, the knowledge of foreign languages (in this case English) seems to stimulate labour market participation and earnings capacity.

To sum up, English is spoken in practically every country on the planet; it has become a must for the most desirable and well-paying jobs. There is no way to get a job in the current international job market without having English language speaking skills. Learning a commonly used foreign language in addition to the job seeker's local language will help to obtain employment with multinational or multinational commercial organizations or corporations [1]. The ability to communicate successfully in English is essential for success in today's job market. The majority of employers prefer to hire staff based on their spoken communication skills. Furthermore, those who have excellent communication skills with multinational corporations will have an advantage in landing decent jobs all around the world.

References:

1. Beblavý, M., Fabo, B. and Lenaerts, K.: The Importance of Foreign Language Skills in the Labour Markets of Central and Eastern Europe. An assessment based on data from online job portals. 2016. No. 129
 2. Isphording, Ingo E. Language and Labour Market Success, IZA Discussion Papers. 2014. No. 8572
 3. John, S., Gurario, S., & Halepota, J. A. The Role of English Language Skills in Career Growth. Global Social Sciences Review. 2021. Vol. VI. No. 1. P. 346-355.
 4. Rivera-Batiz, F. L. English language proficiency and the economic progress of immigrants. Economics Letters. 1990. Vol. 34. Issue 3. P.295-300.
-

Донцов Ілля, Скрипак Максим, здобувачі вищої освіти СВО Бакалавр
Спеціальності 071 Облік та оподаткування
Науковий керівник – **Пилипенко К. А.**, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2021 року російська Федерація розпочала вторгнення в Україну. Унаслідок цього уряд України закликав міжнародну спільноту підтримати й допомогти йому у захисті країни. Головним найпрямішим способом підтримки стало постачання гуманітарної допомоги.

Постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022р. № 174 процедура ввезення була кардинально спрощена.

Під час дії воєнного стану ввезення допомоги на митну територію України здійснюється за місцем перетину кордону шляхом подання декларації, заповненої перевізником, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Декларація є підставою для визнання товарів гуманітарною допомогою без вимоги прийняття особливого рішення спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги.

402

Згідно даної Постанови також запроваджується спрощений порядок ввезення на територію України та визнання гуманітарною допомогою для окремих категорій товарів військового призначення:

- пластини для бронежилетів;
- переносні радіостанції;
- безпілотні літальні апарати;
- біноклі, монокуляри та інші оптичні труби, магніфери;
- коліматорні приціли, оптичні приціли нецивільного призначення;
- тепловізори, прилади нічного бачення [1].

Зазначені товари визнаються гуманітарною допомогою за умови подання митному органу гарантійного листа кінцевого отримувача. Кінцевими отримувачами гуманітарної допомоги військового призначення виступають органи військового управління, правоохоронні органи, інші військові формування та суб'єкти, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до законодавства України.

Ввезення інших товарів гуманітарної допомоги, які належать до товарів подвійного використання та товарів військового призначення регулюється відповідно Постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 р. № 86 та Постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 № 1807 [3].

Декларація про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою складається окремо на кожен транспортний засіб, яким вони доставляються. Подається декларація митним органам в паперовій або електронній формі перевізником за місцем перетину кордону.

Декларація містить такі обов'язкові реквізити:

- відомості про особу, яка здійснює декларування;
- відомості про відправника;
- відомості про отримувача;
- реквізити транспортного засобу, в якому здійснюється перевезення;
- фактичне місце розвантаження та пункт пропуску на митному кордоні;
- перелік товарів із зазначенням їхньої кількості та обсягу;
- відомості щодо транспортного засобу та водія у разі перевантаження;
- підпис особи, яка переміщує товари (печатка не потрібна).

Окрім контролю за надходженням гуманітарної допомоги, пріоритетним є контроль за використанням цих товарів за призначенням. Це завдання входить у відповідальність таких органів:

- Міністерство соціальної політики;
 - обласні, Київська та Севастопольська міські державні (військові) адміністрації;
-

– Державна фіскальна служба України та її територіальні органи.

Недоцільне використання гуманітарної допомоги тягне за собою кримінальну відповідальність. Згідно статті 201-2 Кримінального кодексу України продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі (350 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 434175 грн.), караються штрафом від 2000 до 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (2481000 – 3721500 грн.) або виправними роботами на строк до 2 років, або обмеженням волі на строк до 4 років [2].

Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, караються позбавленням волі на строк від 3 до 5 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років та конфіскацією майна.

Здійснення таких порушень під час дії надзвичайного або воєнного стану є обтяжуючою обставиною, а отже карається позбавленням волі на строк від 5 до 7 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років та конфіскацією майна.

Крім того, як вбачається з положень статті, об'єктом посягання є лише певні товари (предмети), відповідно, інша благодійна допомога, така як надання послуг чи робіт, під кваліфікацію цієї статті не підпадають. Більше того, ці види не підпадають під об'єкт жодної статті КК України. Такі злочини каратимуться відповідно статей 185, 190, 209 Кримінального кодексу України [2].

Отже, з точки зору контролю гуманітарної допомоги, головна увага органів влади приділяється порядку її надходження та доцільного використання. Покращення контролю за використанням допомоги корелює покращенням антикорупційних заходів та впровадженню більш суворої відповідальності. Оптимізація надходження товарів характеризується полегшеною процедурою пропуску через митний кордон України, а саме впровадження покращеної форми

декларації, введення можливості її надіслати в електронному вигляді та скасування деяких спеціальних процедур.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 174. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-п#Text> (дата звернення 03.05.2022р.)
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Митне оформлення в умовах воєнного стану. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/mitne-oformlennia-gumanitarnoyi-dopomogi-v-umovakh-voienного-stanu>

УДК 63

О. Красота, к.е.н., доцент, доцент кафедри
гуманітарних та соціальних дисциплін,
І. Красота, ЗВО ступеня «Магістр»,
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Анотація: в статті висвітлюються особливості перекладу економічних термінів, специфіка їх одно та різноперекладності в розрізі контекстуальних визначників.

Ключові слова: переклад, контекст, лінгвістика, термін, лексична одиниця, еквівалент.

В даний час лінгвістика приділяє велику увагу питанню перекладу економічних термінів з англійської на українську мову у зв'язку з розвитком економічних відносин між державами, юридичними та фізичними особами.

Внаслідок цього дуже важливим стає адекватний переклад економічної лексики з метою запобігання можливого непорозуміння між учасниками комунікації. Як відомо, економіка включає різні сфери діяльності: промисловість, сільському господарстві, торгівля, біржа, зв'язок. Тому необхідно враховувати можливість наявності у будь-якому тексті економічної спрямованості лексики з інших галузей. Кожна галузь економіки має свої специфічні одиниці, які вимагають пошуку найбільш точного перекладу певного виразу з огляду на економічні, юридичні, політичні та культурні реалії конкретної країни.

У більшості випадків під час перекладу економічних термінів з англійської мови на українські лінгвісти намагаються знайти еквівалент, що є дуже складним завданням, так як багато термінів прийшло в українську мову зовсім недавно і не завжди можливо їх накласти на економічні реалії нашої країни.

Когнітивний підхід до досліджуваного пласта іншомовних слів дозволяє розглянути структури знання у людській свідомості. Внаслідок цього як процес перекладу термінів, так і процес запозичення є доцільним розглядати з позицій

когнітивної лінгвістики, оскільки вони представляють два аспекти одного й того ж явища - міжмовного взаємовпливу. У цьому контексті терміни розуміються як когніютипи, а їх багатозначні варіанти, синоніми, омоніми – як варіанти когніютипу [6].

Адекватний переклад економічного терміну прискорює процес обміну інформацією між фахівцями у всьому світі. При перекладі лексичної одиниці потрібно враховувати особливості економічної лексики загалом, а саме – точність інформації, відсутність емоційного забарвлення, стислість і систематичність [7].

Основна проблема полягає в тому, що велика кількість лексичних одиниць, що належать сфері економіки, має декілька варіантів перекладу, але, як правило, це стосується не виразів, а окремих слів. Цей факт дає можливість підрозділити економічну лексику на одноперекладну та різноперекладну. Одноперекладні терміни – терміни, що мають один еквівалент у мові перекладу, а різноперекладні, відповідно, мають кілька еквівалентів при перекладі [2]. Наприклад, термін "account" має кілька варіантів перекладу:

- 1) рахунок; запис на рахунок;
- 2) звіт (фінансовий);
- 3) період, коли біржові угоди укладаються із закриттям позиції до розрахункового день;
- 4) запис брокера про угоди, скоєних за дорученням клієнта;
- 5) рl. звітність;
- 6) рl. бухгалтерські рахунки;
- 7) рl. ділові книги [1]

Одноперекладні терміни в більшості випадків є виразами та словосполученнями, які мають один варіант перекладу, але, виступаючи окремо, вони можуть бути багатозначними.

Для того, щоб подолати різноперекладність під час перекладу економічних термінів з англійської мови на українську, потрібно враховувати когнітивні

моделі, які лежать в основі того чи іншого тексту [6]. Так, у вузькоспеціалізованих економічних текстах зазвичай даються факти та звіти про стан фондових ринків, аналізуються звіти про прибутки і збитки підприємств. Такі статті ми можемо зустріти у таких виданнях як “Wall Street Journal”, “Weisenberger Investment Companies Annual Handbook».

Популярно-економічні тексти найчастіше описують людей, які досягли певних успіхів у сфері економіки, чи незвичайні проекти, чи ідеї. Як правило, такі статті публікуються у виданнях: «The Economist», «Financial Times».

Економічні тексти включають особливості двох вищезгаданих типів, поєднуючи в собі різні елементи. У зв'язку з цим розглянемо приклад із журналу «Money», який включає переважно вузькоспеціалізовані статті:

Across the country, myriad independent contractors and small service firms have sprung up to supply streamlined corporations with skills ranging graphic design to bill collecting and executive recruiting. – По всій країні виникла незліченна кількість незалежних фірм підрядників та дрібних обслуговуючих фірм для задоволення потреб корпорацій у професійних послугах, починаючи з графічного дизайну та закінчуючи отриманням грошей за векселями та наймом співробітників. [3].

У наведеному прикладі термін “corporation” має кілька варіантів перекладу:

1) об'єднання; 2) корпорація; 3) амер. акціонерне товариство [2]. На наш погляд, у даному випадку краще використовувати еквівалент «корпорація», оскільки стаття є вузькоспеціалізованою, а отже, читачі цього видання мають базові знання щодо зазначеної теми. Таким чином, при перекладі такого роду текстів найкраще використовувати еквівалентні запозичення у мові перекладу, оскільки, передбачається, що читачі цього видання є фахівцями у сфері економіки.

Для популярно-економічних текстів найкраще використовувати метафори, які допоможуть зробити економічну термінологію доступною для широкого кола читачів, які мають лише найзагальніше уявлення про значення деяких економічних термінів [7]

Таким чином, працюючи з економічними текстами, перекладач має враховувати особливості перекладу, властиві двом вищеописаним типам тексту. У цьому й полягає основна складність роботи, тому що необхідно брати до уваги не тільки тип тексту, а й контекст, контекстуальні визначники (лексико-синтаксичні, морфологічні та лексико-фразові), а також економічні та політичні реалії країни, на читачів якої орієнтовано це видання.

Список використаних джерел:

1. Англо-український фінансовий URL: <http://www.unlimited-translate.org/uk/dictionaries/ukrainian-to-english/translate/фінансовий.htm>
2. Англо-український словник-мінімум економічних термінів / <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/14011>
3. Журнал «Money» URL: <http://money.cnn.com/magazines/moneymag/>
4. Журнал «Fortune» URL: <http://fortunemagazineng.com>
5. Журнал «Business Week» Режим доступу: <http://www.businessweek.com/>
6. Циганюк В. М. Особливості перекладу англійських економічних текстів українською мовою. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 16. с. 208-213. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/16/41.pdf>
7. Яслинська К. М. Деякі особливості перекладу фінансово-економічних текстів URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5981/1/Деякі%20особливості%20перекладу%20фінансово-економічних%20текстів.pdf>

УДК 657

О. Красота, к.е.н., доцент, доцент кафедри
гуманітарних та соціальних дисциплін,
І. Красота, ЗВО ступеня «Магістр»,
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

МНЕМОНІЧНІ ПРИЙОМИ ПРИ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННІ АНГЛІЙСЬКИХ СЛІВ

Анотація: в статті висвітлюються мнемонічні прийоми та особливості за допомогою яких полегшується вивчення лексики англійської мови.

Ключові слова: мнемоніка, написання, властивості пам'ять, термін, асоціація.

Вчені підраховали, що обсяг пам'яті звичайної людини приблизно дорівнює 2,5 петабайт інформації. Більше 2,5 мільйона гігабайт – це приблизно 35,5 років безперервного запису відео у форматі Full HD. Але як не дивно, з таким потужним суперкомп'ютером у голові ми часто не можемо запам'ятати елементарні речі. Візьмемо, наприклад, англійську. «affect» чи «effect»? «Complement» чи «compliment»? У яких випадках потрібно використовувати «than», а в яких «then»? Як правильно писати слово: necessary, necesary або necessary? І таких прикладів є сотні.

Намагання зазубрити правильний варіант не працюють – мозок пасує і продовжує губитися навіть після двадцятого повторення. Але варто лише раз запам'ятати неправильно і перевчити буде набагато складніше. На допомогу приходять мнемоніка. Досить проста техніка, яка використовує властивість мозку створювати асоціативні зв'язки та з їх допомогою запам'ятовувати інформацію. За допомогою мнемоніки можна запам'ятовувати складні моменти щодо іноземних мов і навіть виправляти помилки. Дуже часто трапляється, що студенти неправильно вивчили написання слова або його використання. І якщо не виправити це відразу, то в довгострокову пам'ять відкладається неправильний варіант [1]. У такому разі перевчити дуже складно, адже мозок продовжує звертатися до неправильної інформації, беручи її за істину. В результаті в

довгостроковій пам'яті знаходяться дві версії, що суперечать одна одній, через що мозок часто «ловить» помилку. Наприклад, студент неправильно вивчив написання слова «necessary». І пише в ньому подвійну «с», а не «s». Навіть якщо він згодом вивчить правильно, то щоразу, коли йому потрібно буде написати це слово, мозок «ловитиме» помилку. Адже для нього обидва варіанти написання – істинні. Мнемоніка дозволяє безболісно вирішити це протиріччя. І для цього слід згадати звичайну футболку. Не дивуйтеся: що дивніше і незвичайніше асоціація, тим краще вона запам'ятовується. У футболки зазвичай один комір (collar) та два рукави (sleeve). Тобто одна С і дві S.

Тепер, коли студенту потрібно буде написати слово «necessary», він згадає футболку і без проблем вибере правильний варіант написання.

Як механізм виправлення помилок у вивченні мови мнемоніка працює безвідмовно. Але з її допомогою можна також вивчати складні моменти. Давайте одразу на прикладі. Припустимо, студент ніяк не може запам'ятати вживання слів «than» та «then». Це дуже поширена проблема. Слова схожі, тому переплутати дуже легко. На допомогу приходить мнемоніка. ThAn – compArison (порівняння), ThEn – timE (час). [2]

І все. Літери А є в парі слів «than-comparison», а буква е - в парі «then-time». Тобто «than» використовується при порівнянні, а «then» – при позначенні часу. Одна маленька хитрість і студент більше ніколи не помиляється у використанні цих слів.

Якщо дуже простою мовою, то ви допомагаєте мозку створити асоціативний зв'язок. Міцний і, що дуже важливо, не випадковий. І потім ця асоціація буде працювати підказкою щоразу, коли потрібно буде згадати, як правильно використовувати фразу або слово.

«Affect is action, effect is result». Ці два слова плутають не рідше, ніж than - then. Але розібратися допоможе абсолютно та сама мнемоніка. Affect – Action Effect – rEsult. У парі «affect-action» є буква А, а в парі «effect-result» - буква Е.

Є ще один цікавий спосіб запам'ятати. За допомогою слова «RAVEN». У

літерах цього слова (крім першої) кодується повідомлення: «Affect - verb, effect - noun» (Affect - дієслово, effect - іменник). І справді «affect» - це «впливати», а «effect» - «результат».

Ще один приклад: It's truly hot in July – студенти намагаються написати слово «truly» через «е» - «truely». Але при цьому всі легко запам'ятовують, як пишеться «липень» – «July». Ця проста асоціація дозволяє зв'язати одне слово з іншим і запам'ятати, що в «truly» немає літери е, навіть якщо у «true» вона є.

Подібних прикладів мнемоніки існує безліч. І якщо щось не вдається вивчити стандартним способом, завжди можна використовувати готові варіанти або придумати свій власний.

Список використаних джерел:

1. Згадати все, або як запам'ятовувати англійські слова без зусиль?
URL: <https://cambridge-club.kiev.ua/ua/zgadati-vse-abo-yak-zapamyatovuvati-anglijski-slova-bez-zusil/>
2. Secrets of our memory. Цікаві методи запам'ятовування англійських слів. Мнемотехніка і запам'ятовування англійських слів URL: <https://tues.ru/uk/slovar-associacii-angliiskogo-yazyka-onlain-secrets-of-our-memory/>

УДК 657.3

Павловська Т., здобувачі вищої освіти СВО Бакалавр
Спеціальності 071 Облік та оподаткування
Науковий керівник – **Пилипенко К. А.**, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Основною характеристикою сучасного етапу розвитку підприємства є стрімке зростання значущості інформації, даних, а також технологій і засобів, працівників та методів їх продукування, опрацювання, аналізу, обміну тощо. Домінування четвертого сектору економіки визначає інформаційний етап постіндустріального суспільства.

Проте цінність інформації, не як продукту господарської діяльності, а як даних супроводжуючих будь-який процес діяльності підприємства, завжди була вагомою. Адже коректно організовані відомості щодо різних етапів виробництва, розподілу, обміну та споживання ресурсів – є визначальним елементом управління діяльністю підприємства.

Відповідно до Закону України «Про інформацію» вона визначається як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [3]. Коли інформація у процесі господарської діяльності набуває спрямування та руху, то стає інформаційним потоком. Та стає предметом діяльності логістики інформаційних потоків. І як будь-який аспект підприємницької діяльності потребує контролю ефективності.

Метою внутрішньогосподарського контролю інформаційних потоків є забезпечення ефективної діяльності інформаційної системи підприємства, раціонального використання наявних ресурсів даних, а також, особливо, конфіденційності службових даних для підтримання конкурентоспроможності, репутації тощо.

Серед основних завдань для досягнення мети виокремлюють:

- встановлення правильності оформлення документів;
- перевірка дотримання складання репрезентативних форм управлінських документів;
- аналіз ефективності процесів зовнішнього та внутрішнього документообігу;
- перевірка раціональності використання логістичних витрат пов'язаних із інформаційними потоками;
- забезпечення відповідності технічного забезпечення для обробки наявного обсягу потоку даних;
- перевірка усіх етапів обліку витрат логістики інформаційних потоків та ін.

Внутрішньогосподарський контроль інформаційних потоків підприємства доцільно здійснювати із врахуванням особливостей економічної інформації, а саме:

- великих обсягів даних;
- багаторазового повторення циклів їх отримання та перетворення у встановлені часові періоди (місяць, квартал, рік);
- різноманітність джерел та споживачів (хоча внутрішньогосподарський контроль, здавалося б має стосуватись лише внутрішніх інформаційних потоків, проте має забезпечувати правильність організації внутрішнього опрацювання зовнішніх інформаційних потоків);
- значна питома вага рутинних процедур при її обробці [2].

Хоча багато процедур спрощуються за рахунок використання програмного забезпечення, як для продукування, так і для обробки даних, можливе виникнення помилок: технічних (при порушеннях у комп'ютерних програмах та комплексах), арифметичних (при недоліках розрахунків), методологічних (при неправильному розумінні та застосуванні нормативної бази; ненавмисні помилки, спричинені «людським фактором» (через некомпетентність, прописки, халатність, неухважність) і т.п.

Так, наприклад, при веденні автоматизованого обліку господарської діяльності у процесі створення документу з надходження товарів чи послуг автоматичні налаштування можуть передбачати внесення ціни товару як включаючи, так і не включаючи суму ПДВ, загальна ж вартість розраховується бухгалтерською програмою автоматично, виходячи з ціни та кількості. Якщо у процесі створення документу відповідальним працівником, з тих чи інших причин, не було додатково перевірено особливості даного налаштування, звірено із наявним документом контрагента (якщо він вводиться до програми) або зроблено перерахунок суми, то програма може зберегти некоректні дані.

Також порушення логістичного інформаційного потоку можуть виникати через розірваність у часі фінансового чи матеріального потоку та інформаційного, який його супроводжує. Так, документ: замовлення товару чи послуги не регламентується законодавчо, а форма визначена управлінським обліком може не враховувати усіх потреб коректного відображення даних. Потенційно можливим є виникнення помилок при установленні зв'язків відповідності у комп'ютерних програмах бухгалтерського обліку чи документообігу між замовленнями контрагента, отриманими оплати та фактичною реалізацією товарів чи наданням послуг.

Внутрішньогосподарським контролем для виявлення, виправлення та подальшого уникнення порушень використовуються як загальнонаукові, так і специфічні методи дослідження. До останніх відносяться:

- фактичні (спостереження, обстеження, інвентаризація, лабораторний аналіз, контрольні перевірки, запуски та заміри, технологічний контроль, експертиза, експеримент);
 - документальні (прийоми контролю окремого документа, дослідження документів, прийоми контролю господарських операцій, нормативно-правова перевірка);
 - розрахунково-аналітичні (прийоми економічного аналізу, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи);
-

– узагальнення та реалізації результатів контролю (прийняття рішень за результатами контролю, контроль виконання прийнятих рішень, облік результатів контролю, звітність з контрольно-ревізійної роботи) [1].

Вищеописані порушення можуть бути виявлені, наприклад, шляхом контролю окремого документа (при вибірковій перевірці), через співставлення даних кореспондуючих рахунків (як при перевірці, так і в процесі ведення обліку, наприклад при внесенні отриманої податкової накладної до надходження товарів), аналізу даних управлінських звітів, економіко-математичних розрахунків тощо.

Отже, цінність інформаційного забезпечення діяльності підприємства визначає необхідність ведення внутрішніх контролюючих процедур для оптимізації та уникнення помилок в діяльності. Дана задача актуалізується в сучасних глобалізаційних умовах постіндустріального суспільства. Ведення автоматизованого обліку може створити у користувача комп'ютерної програми (працівника підприємства) хибне враження про бездоганність технологій, в наслідок чого особистий контроль за даними, що створюються та опрацьовуються, може бути знижено. Крім того, порушення в інформаційних потоках можуть виникати поза участі людини в повністю автоматизованих процесах чи в отриманих від контрагентів даних. Таким чином інформація, як нематеріальний ресурс підприємства потребує рівного з іншими ресурсами внутрішньогосподарського контролю. Із застосуванням відповідних методичних прийомів перевірок: фактичного контролю, документального контролю, розрахунково-аналітичного контролю, узагальнення та реалізації результатів контролю та ін.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 496 с URL: https://pidru4niki.com/1258042661789/ekonomika/metod_vnutrishnogospodarskogo_kontrolyu (дата звернення 24.05.2022).

2. Коломієць Т.В. Роль інформаційних ресурсів у процесі формування інтелектуального капіталу підприємства. Ефективна економіка. 2017. №11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5907> (дата звернення 24.05.2022).

3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 24.05.2022).

УДК 371

А. Печенюк, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва, торгівлі
та біржової діяльності
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)
Р. Андрушко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування
(м. Львів, Україна)

КРЕАТИВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація: На даний час тенденції розвитку освітньо-наукової діяльності потребують нових знань та постійного удосконалення. За таких умов важливим є питання дослідження креативних компетенцій громадян та подальша імплементація в освітньо-науковий процес. Запропоновані базові моделі взаємовідносин між креативною сферою та іншими секторами економіки (в тому числі і освітнім середовищем).

418

Ключові слова: освітньо-наукова діяльність, креативність, освітнє середовище, інноваційність, модель розвитку.

Глобалізація освітніх процесів тісно пов'язана з імплементацією та значною популяризацією концепції неолібералізму. Це явище призвело до значних змін у політиці, підходах, та навчальних планах практично усіх університетів світу і стало спонукальним мотивом для державного інституційного середовища, яке здійснює управління у сфері вищої освіти до пошуків найбільш оптимальних моделей розвитку.

Важливим напрямом таких пошуків є інтегрований підхід до інтелектуальних, технологічних, традиційних, інноваційних складових та врахування при цьому національних особливостей та тенденцій.

В загальному можна виділити 4 типи умов освітньо-наукової діяльності [1]. До першого типу відноситься високорозвинене громадянське суспільство. Його характеристиками є самоосвіта та активна громадянська позиція. Значна увага сконцентрована на недержавному та неринковому секторах впливу.

До другого відносять преференції та пільги. Освітнє середовище визначається безкоштовними чи пільговими преференціями для студентів та науковців (гранти, стипендії, програми тощо). Характерне для країн Центральної та Західної Європи.

Третій тип визначає функціонування освіти та науки на ринкових умовах – як суб'єктів бізнесу, що знаходяться у жорстких конкурентних умовах, але при цьому держава здійснює свій регулятивний вплив (англо-американські країни).

Четвертий тип можна охарактеризувати як приватну освітньо-наукову діяльність, орієнтовану на прибуток. Її основні аспекти визначаються самим закладом.

Важливим показником ефективності освітньо-наукової діяльності є рівень інноваційності країни. Дані європейської статистики дають змогу порівняти результати рейтингу України (комплексний показник) із середнім показником по Європейському Союзу (рис. 1).

Для аналізу обрано період з 2010 по 2019 роки. В основу рейтингу закладено наступні компоненти: кількість випускників докторантури; вища освіта; міжнародні спільні публікації; цитованість публікацій; витрати на науково-дослідні роботи у державному секторі; витрати на науково-дослідні роботи у бізнесі; інноваційні продукти / процеси; маркетингові інновації; інноваційна співпраця; державно-приватні спільні видання; приватне співфінансування державних досліджень та розробок; патентні заявки; заявки на використання товарних знаків; дизайн додатків; експорт середньої та високотехнологічної продукції; експорт наукомістких послуг [2].

Рис. 1. Комплексний показник інноваційності (рейтинг) України та ЄС.

Джерело: Складено авторами на основі [2].

Наведені дані вказують на існування значного розриву у рівні інноваційності між Україною та середнім показником країн Європейського Союзу не на користь нашої держави.

420

Мета зробити наукову освіту актуальною, цікавою та змістовною для всіх студентів є справжньою проблемою як для розвинених, так і для менш розвинених країн.

Зважаючи на те, що сучасні світові тенденції розвитку суспільства потребують нових знань та постійного удосконалення, вважаємо, що за таких умов важливим є питання дослідження креативних компетенцій громадян, їх розвиток та подальша імплементація в освітньо-науковий процес.

У світлі існуючого соціально-економічного становища, питання креативності є об'єктом інтересу не лише психологів, соціологів, філософів, культурологів, педагогів, а й економістів, оскільки пов'язане з пошуком джерел формування стратегічних конкурентних переваг.

Важливого значення для успішного розвитку набуває креативна економіка, основою якої виступають креативні ідеї та вміння їх перетворити у вартісний капітал. Негативні тенденції, які прослідковуються у сучасному суспільстві

щодо його соціально-гуманітарного розвитку, наводять на думку про те, що сьогодні важливим завданням є збереження соціокультурного простору, напрацювань, навиків, здібностей, компетенцій, соціального капіталу та широке його залучення до економічно активної діяльності. Залежно від того, наскільки соціальний капітал проявить здатність до генерації креативних ідей та їх успішної імплементації, можна спрогнозувати майбутнє [3].

Варто відзначити, що існуючі проблеми освітньо-наукового середовища пов'язані не лише з матеріальними чи інфраструктурними аспектами, але й скороченням та стагнацією мережі установ і закладів соціокультурного призначення, які мають низький ступінь адаптації до ринкових умов.

За висновком Gare, Arran (2021), тим, хто займається наукою, все частіше доводиться покладатися на фінансування від корпорацій. На його думку, це призводить до «збільшення кількості вчених, яким бракує фантазії, пристрасті, хисту та оригінальності» [4].

У взаємовідносинах між креативною сферою та іншими секторами економіки (в тому числі і освітнім середовищем) можна виділити наступні базові моделі: спонукальну, конкурентну, зростання та інноваційну модель.

У спонукальній креативність розглядається як непродуктивна діяльність, яка споживає ресурси, але мало створює позитивних ефектів; у конкурентній креативність розглядається як така, що не має значного впливу на економіку чи освіту; модель зростання визнає позитивний вплив креативності та креативних індустрій; модель інноваційної взаємодії розглядає креативну сферу як освітню та економічну систему вищого порядку.

Успішна реалізація освітньої стратегії в Україні неможлива без креативної компоненти, яка й допоможе сформувати майбутніх лідерів та інноваторів. Це позитивно вплине на всі сторони життя громадян та суспільства. До позитивів відносимо: зміну акцентів щодо визначення життєвих цінностей та пріоритетів; розширення світогляду та компетенцій; поширення позитивних практик на значну аудиторію освітян, науковців та студентів, посилення їх згуртованості;

формування позитивного іміджу освітніх та наукових інституцій, залучення талановитих людей.

В даному контексті ці питання варто розглядати разом із посиленням деліберативних засад діяльності держави, які пов'язані із високим ступенем розвитку громадянського суспільства. Вважаємо, що такого стану можна досягнути за умов високого рівня демократизації, мотивації, громадянської активності та посилення креативної компоненти в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Marginson S. The public good created by higher education institutions in Russia. *Voprosy Obrazovaniya. Educational Studies (Moscow)*. №3, 2017. p. 9-36. https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10041040/1/Marginson_HSE%20Public%20good%20in%20Russian%20HE%2031%20March%202017.pdf

2. The European Innovation Scoreboard (2020). URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1457a9d4-084f-11eb-a511-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-242412767> (дата звернення: 2.04.2022)

3. Печенюк А.П. Креативність як основа стратегії туристичного розвитку сільських територій. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 1. С. 76–83. doi: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2020-155-1-76-83>

4. Gare A. Against Posthumanism Against Posthumanism: Posthumanism as the World Vision of House-Slaves. *Borderless Philosophy*, 2021. С.41-56. URL: <https://philpapers.org/rec/GARAPP> (дата звернення: 12.04.2022)

УДК 657.4

Олеся Чухрай, здобувачі вищої освіти СВО Бакалавр
Спеціальності 071 Облік та оподаткування
Науковий керівник – **Пилипенко К. А.**, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В практику діяльності підприємств України поняття управлінського (внутрішньогосподарського) обліку було введено Законом „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, де зазначалося, що це „...система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством”.

Поняття управлінського обліку подається багатьма авторами. В основу визначення цього терміну, що даються вченими розвинених країн (Р. Ентоні та Дж. Рис, В. Нідлз, Ч.Т. Хонгрен та Дж. Фостер, Д. Друрі тощо), як правило, покладено поняття управлінського обліку, прийняте Американською асоціацією бухгалтерів, а саме: управлінський облік – це процес ідентифікації інформації, обчислення і оцінки показників і надання даних користувачам інформації для вироблення, обґрунтування і прийняття рішень.

Управлінський облік є комплексною дисципліною, що включає в себе безпосередньо облік витрат і виходу продукції та ряд інших об'єктів обліку, а також бюджетування та послідуочий контроль за діяльністю підприємства і його підрозділів та розробку заходів щодо покращання наслідків діяльності підприємства на ближню і далеку перспективу. Цей факт свідчить, з одного боку, про необхідність внесення змін до Закону та, з другого, створення належної системи функціонування управлінського обліку в Україні. Управлінський облік має на меті надання допомоги спеціалістам та керівникам фірм і, особливо, об'єднань при прийнятті управлінських рішень. З метою стабільності функціонування підприємства, покращання його фінансового стану та зростання

прибутку від операційної та інших видів діяльності необхідно здійснити ряд заходів, а саме:

а) формування належного масиву інформації, що характеризує наслідки роботи підприємства та його підрозділів;

б) аналіз наслідків діяльності та розробка практичних та стратегічних рішень на альтернативній основі щодо перспектив діяльності підприємства;

в) систематичний контроль за дотриманням окремими виконавцями, в першу чергу керівниками підрозділів (центрів витрат та центрів прибутку) завдань, передбачених керівництвом фірми щодо витрат та випуску продукції та її реалізації, якщо це доручено підрозділу;

г) підведення підсумків за результатами контролю щодо наслідків діяльності підрозділів та розробка завдань на перспективу.

Вивчення умов функціонування сільськогосподарських підприємств України в сучасних умовах свідчить про їх істотні особливості порівняно з підприємствами інших галузей народного господарства, що впливає на побудову управлінського обліку. Ці особливості стосуються багатьох аспектів, зокрема, щодо менеджменту, економіки, технології, організації діяльності тощо.

Зазначені особливості діяльності сільськогосподарських підприємств впливають на процес прийняття управлінського рішення. Одночасно слід визнати, що ряд моментів визначають побудову безпосередньо обліку. Найбільш істотними серед них можна назвати наступні:

- 1) використання у виробничому процесі біологічних активів;
- 2) наявність звітності про собівартість валової і товарної продукції;
- 3) наявність великої кількості статей витрат, які вважаються прямими;
- 4) нерівномірність проведення витрат протягом виробничого періоду;
- 5) наявність особливої групи витрат, які можна віднести до умовно-змінних.

Вивчення практики ведення обліку в галузях народного господарства засвідчило, що лише в сільськогосподарських підприємствах можуть бути

узагальнені дані про рівень витрат на виробництво конкретних видів продукції.

Наявність цієї звітності призводить до необхідності дотримання єдиної методики формування витрат за видами продукції та статтями, що дозволяє уніфікувати систему показників щодо наслідків виробничої діяльності, а це вже свідчить про неможливість та недоцільність розробки власної системи управлінського обліку в кожному конкретному підприємстві.

При прийнятті управлінського рішення у тваринництві потрібно враховувати поділ витрат на 3 групи, так як їх величина визначається різними факторами. В Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт) сільськогосподарських підприємств визначено склад витрат тваринництва. На нашу думку, доцільно розподілити їх на групи відповідно від впливу на них обсягу виробленої продукції.

Таким чином, вивчення літературних джерел та діючих інструктивних матеріалів з управлінського обліку свідчить, що під ним слід розуміти окрему дисципліну навчального плану, а на практиці – вид діяльності, який передбачає формування інформації, необхідної для підготовки управлінського рішення. В однаковій мірі це стосується всіх галузей народного господарства, однак у сільськогосподарських підприємствах спостерігаються значні особливості діяльності, що призводить до дуже значних відмінностей у методиці формування та аналізу даних управлінського обліку, тому доцільно розробити його систему, яка б найбільш повно відповідала вимогам сільськогосподарського підприємства щодо групування витрат, використання у виробничому процесі біологічних активів тощо.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік. Підручник / За ред. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир: ПП "Рута". - 2012. – 480 с.

2. Бутинець Ф.Ф. Чи є в Україні управлінський облік. - Вісник ЖДТУ, 2005, № 1.

3. Бородкін О.С. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік: концепція і організація. Бухгалтерський облік і аудит. 2001. № 2. С. 45-53.
4. Белова І.М. Управлінський облік в умовах сільськогосподарського виробництва. Сталий розвиток економіки. Облік, аналіз і аудит. 2012. № 1. С. 234–236.
5. Голов С.Ф., 2008. Управлінський облік: підручник. [4-те вид.]. К.: Лібра. 704 с.
6. Карпенко О.В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання: [монографія]. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. 341 с.
7. Нападовська Л.В. Управлінський облік. Монографія. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 450 с.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції

Посвідчення УкрІНТЕІ № 09 від 12.01.2022 р.

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою факультету обліку та фінансів
Полтавського державного аграрного університету
(протокол № 6 від 07.02.2022 р.)*

За редакцією професора Пилипенко К.А.

427

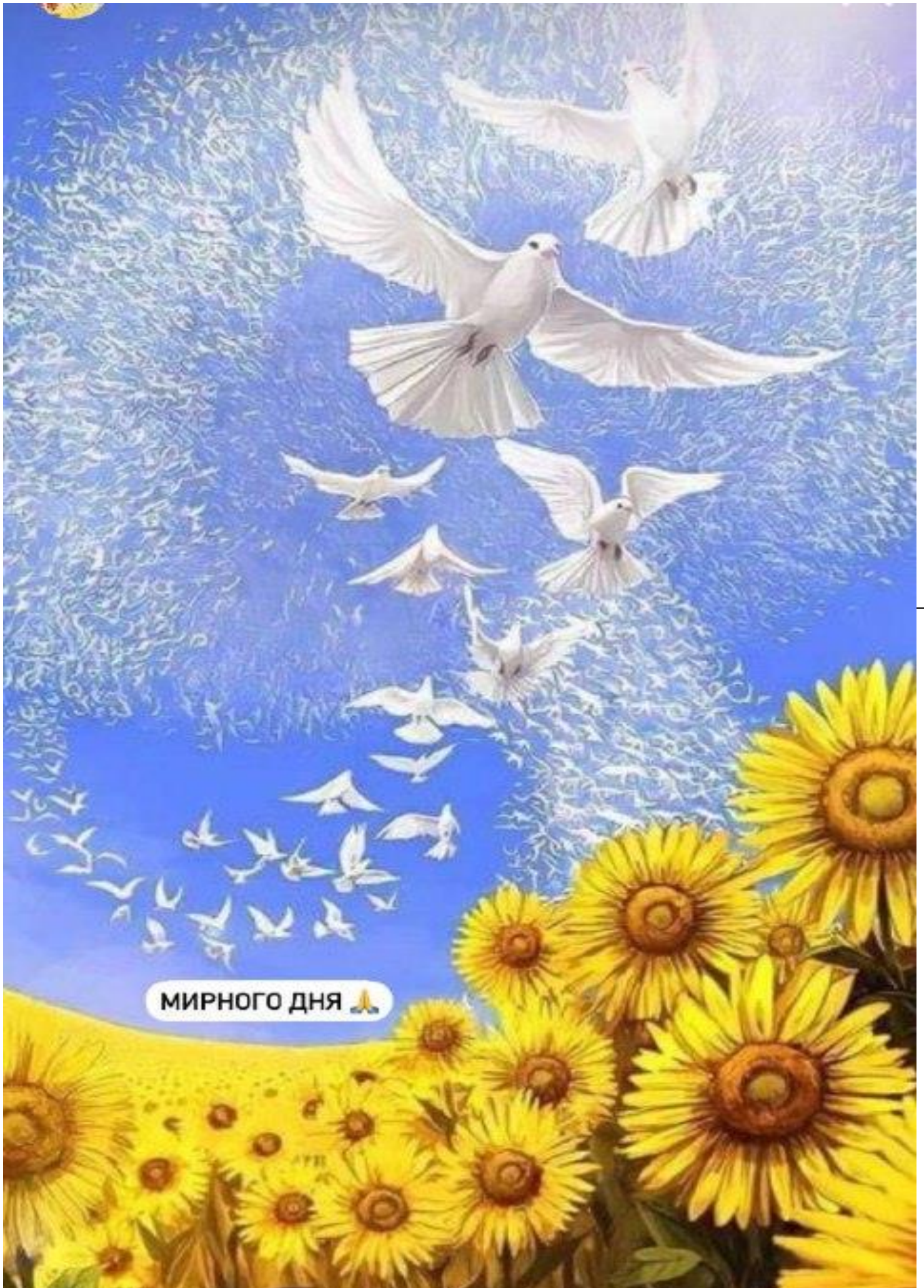
Видається в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори статей.

Думки, положення і висновки, висловлені авторами, не обов'язково відображають позицію редакційної колегії.

Полтавський державний аграрний університет
Підп. до друку та розповсюдження в мережі інтернет 21.04.2022 р. 1
Ум. друк. арк. 20,75. Обл.-вид. арк. 16,0.
Гарнітура Times New Roman Cyr.

Видавництво ПП «Астрая»
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Тел.: +38 (0532) 509-167, 611-694
E-mail: astraya.pl.ua@gmail.com, веб-сайт: astraya.pl.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5599 від 19.09.2017 р.

МИРНОГО ДНЯ 🙏